

**A HUSZÁR GÁL GIMNÁZIUM, ÁLTALÁNOS ISKOLA,
ALAPFOKÚ MŰVÉSZETI ISKOLA ÉS ÓVODA**

PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

DEBRECEN

Debrecen, 2016. szeptember 1.

P.H.

---

a nevelőtestület képviselője

Donka Péter
igazgató

Tartalomjegyzék

I. A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda nevelési programja	5
I.1. Az intézményben folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, céljai, feladatai, eszközei, eljárásai	5
I.1.1. Alapelvek és célok	5
I.1.2. A célokból adódó feladataink	6
I.2. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok.....	8
I.3. Az egészségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok	9
I.3.1 Az egészségfejlesztés feladatai	9
I.3.2 Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítása.....	12
I.4. A közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok.....	13
I.4.1. A tanítási órán megvalósítható közösségfejlesztő feladatok.....	13
I.4.2 Az egyéb foglalkozások közösségfejlesztő feladatai	15
I.4.3. A diákönkormányzati munka közösségfejlesztési feladatai.....	15
I.4.4. Közösségi szolgálat feladatai	16
I.4.5. A szabadidős tevékenység közösségfejlesztő feladatai	16
I.6. A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység.....	18
I.6.1. A tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységek	18
I.6.2. A tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkózását segítő program	23
I.6.3. A beilleszkedési, magatartási és tanulási nehézségekkel küzdők segítése	23
I.6.4. Az ifjúságvédelemi feladatok ellátása	24
I.6.5. A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység	26
I.7. Az intézményi döntési folyamatban való tanulói részvételi rendje	30
I.8. Kapcsolattartás a szülőkkel, tanulókkal, az iskola partnereivel	30
I.8.1. A tanulók közösségét érintő kapcsolattartási formák	30
I.8.2 A szülők közösségét érintő együttműködési formák:	32
I.9.1. Osztályozó vizsga	33
I.9.2. Előrehozott osztályvizsga	33
I.9.3. Különbözeti vizsga.....	34
I.9.4. Javítóvizsga.....	34
I.9.5. Pótló vizsga	35
I.9.6. Halasztott vizsga	35
I.9.7. Felvételi vizsga	35
I.9.9. A vizsgaszabályzat hatálya	36

I.10. Az iskolaváltás, valamint a tanuló átvételének szabályai.....	37
I.11. A felvételi eljárás különös szabályai	37
II. Az intézmény helyi tanterve	40
II.1. A választott kerettanterv megnevezése	40
II. 1. 1. Általános iskola alsó tagozat 1 – 4. évfolyam	40
II.1.3. Gimnázium 9 – 12. évfolyam általános tantervű osztályok.....	42
II.2. Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei .	44
II.3. A Nemzeti alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósítása	45
II.4. Mindennapos testnevelés	47
II.5. A választható tantárgyak, foglalkozások és a pedagógusválasztás szabályai.....	47
II.5.1. Napközi, tanulószobai foglalkozás, szakkör, tehetséggondozás	48
II.5.2. Egyéb programok	48
II.5.3. A pedagógusválasztás szabályai	48
II.6. A óvodások/tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések.....	48
II.7. Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményei és formái	50
II.8. Az otthoni (napközis, tanulószobai) felkészüléshez előírt házi feladatok meghatározása	55
II.9. A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezési elvei.....	58
II.10. A tanulók fizikai állapotának, edzettségének méréséhez szükséges módszerek. 58	
II.11. Az óvoda/iskola egészségnevelési és környezeti nevelési elvei.....	60
II.11.1. Egészségnevelési program.....	60
II.13.2. Az iskola környezeti nevelési elvei	79
III. Alapfokú Művészeti Iskola Pedagógiai Programja	95
III.1.. KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI ÁG	95
III.2. GRAFIKA TANSZAK.....	127
III.3. FESTÉSZET TANSZAK	140
IV. AZ ÓVODA PEDAGÓGIAI PROGRAMJA.....	185
IV.1. AZ ÓVODA MŰKÖDÉSÉT MEGHATÁROZÓ KÖRÜLMÉNYEK	186
IV.1.1. Az óvoda bemutatása	186
IV.1.2. A Pedagógiai Programunk sajátosságai és a hozzáadott értékeink.....	186
IV.2. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP	187
IV.2.1. Gyermekképünk	187
IV.2.2. Óvodaképünk	187
IV.3. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI	189

IV.3.1. Az egészséges életmód alakítása.....	189
IV.3.2. Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés	192
IV.3.3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.....	193
IV.4. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI.....	194
IV.4.1. Személyi feltételek	194
IV.4.2. Tárgyi feltételek	195
IV.4.6. Az óvoda kapcsolatai	197
IV.5. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ	
ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI	198
IV.5.1. Játék	198
IV.5.2. Bibliai foglalkozás	199
IV.5.3. Verselés, mesélés	201
IV.5.5. Rajzolás, mintázás, kézimunka	203
IV.5.6. Mozgás	204
IV.5.7 A külső világ tevékeny megismerése.....	206
IV.5.8. Munka jellegű tevékenységek	207
IV.5.9. A tevékenységekben megvalósuló tanulás.....	209
IV.6. A FEJLŐDÉS ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE... 210	
IV.7. A GYERMEKEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK	
..... 211	
IV.7.1. A sajátos nevelési igényből eredő hátrányok csökkentését szolgáló speciális fejlesztő tevékenységek.....	211
IV.7.2. A szociális hátrányok csökkentését segítő tevékenység	213
7.3. Gyermekvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenységek	214
IV.8. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztése és fejlődésének segítése	
..... 215	
IV.8.1.Kiemelten tehetségígéret gyermekek fejlesztése	215
V. 1. Számú Melléklet: Helyi Tanterv.....	1-2464
VI. 2. Számú Melléklet: Középszintű érettségi vizsga témakörei.....	1-18
VII. 3. Számú Melléklet: Rendelkezésre álló eszközök és felszerelések jegyzéke	1-9

I. A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda nevelési programja

I.1. Az intézményben folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, céljai, feladatai, eszközei, eljárásai

I.1.1. Alapelvek és célok

A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda (továbbiakban: Intézmény) nyitott és világnézetileg elkötelezett intézmény, fenntartója a Hit Gyülekezete.

Iskolánk alapítása pillanatától kezdve feladatának tekinti egy olyan kiértelt pedagógiai program és oktatási kultúra kialakítását, melynek eredményeit egy nem felekezeties, ugyanakkor keresztény szellemiségű oktatási modellben országsszerte népszerűsítheti majd programjának átadásával.

Az iskolában folyó nevelő-oktató munka célja olyan értékek közvetítése, illetve megerősítése, amelyek egyrészt a tanulók személyiségére, tanulmányi eredményeire, másrészt a tanulói és intézményi közösségben történő tevékenységet követően, a családra, a társadalomra is pozitív hatást gyakorolnak. Célunk, hogy olyan fiatalok hagyják el az iskolát, akik számára reális cél a felsőoktatásba való belépés. Gimnáziumi diákjainkat az értelmiségi életforma és hivatás betöltésére kívánjuk felkészíteni, megalapozva az egyetemi és főiskolai tanulmányokat. A magas szintű tudás mellett szilárd etikai értékrend és erkölcsi igényesség közvetítése is célunk. Ezek eléréséhez kívánatos, hogy minden diákban kialakuljon:

- a keresztény életelvek és értékek belsővé, sajátjává válása;
- a folyamatos önművelés és önképzés igénye, a kultúra befogadására való képesség;
- a felelősség tudata önmagáért, valamint társadalmi és természeti környezetéért,
- a humánus, segítőkész magatartás;
- a jó kommunikációs képesség;
- a fejlett érdekérvényesítő képesség;
- a csapatban és csapatért dolgozás, az együttműködés igénye és képessége, a munkához való pozitív viszony;
- a helyes önértékelés, önismeret és önfegyelem;
- a felnőttek, szülők tisztelete és a velük való együttműködési készség.

Célul tűzzük ki, hogy a helyes önismeret alkalmazásával tanulóink legyenek képesek kitűzni és elérni reális célokat, legyenek képesek magas szintű igényt támasztani saját munkájuk iránt, legyenek nyitottak a környező világ, a természet, társadalom, haza aktuális kérdéseire.

Alapvető nevelési célunk, hogy tanulóink szabadságszerető felnőttekké váljanak, akik igénylik a személyiségi, cselekvési szabadságot, egyúttal tisztában vannak a rájuk háruló kötelezettségekkel is.

Hangsúlyt helyezünk tanulóink erkölcsi nevelésére - ezen a téren elsősorban a bibliai értékrendet közvetíti az iskola, a bibliai életvitelre ösztönözve tanulóit.

Az erkölcsi nevelés és az általános műveltség megalapozása mellett iskolánk fokozott figyelmet fordít a polgári értékek közvetítésére és a társadalomba való beilleszkedés képességének kialakítására.

Kívánatos, hogy tanulóink személyiségének, alkotó életének tartalmas részévé váljanak a kiválóság és a hazaszeretet.

Nevelési tartalmaink a kiemelt alapértékek mellett:

- A biológiai lét értékei: az élet tisztelete, védelme; törekvés az optimális testi-lelki egyézségi állapotra; az egészség értéke; a test fizikai készenlétének, állóképességének fejlesztése, megőrzése
- Az én harmóniájára, autonómiájára vonatkozó értékek: igény az önismeretre, az önnevelésre; nyitottság az élményekre, az esztétikumra, a pozitív érzelmekre; a belső harmónia, a személyi autonómia megteremtése
- A személyes kapcsolatok értékei: a család és őseink tisztelete; a családi hagyományok őrzése, vállalása; fogékonyság a barátságra; hűség, önzetlenség, megértés, titoktartás a párkapcsolatokban
- A szociális kapcsolatok értékei: őszinteség, szavahihetőség; közösségvállalás más emberekkel, csoportokkal, közösségekkel; törekvés az együttérzésre, az empátiára; készség a konfliktusok kezelésére, az értelmes kompromisszumra
- A mindennapos érintkezéssel kapcsolatos értékek: kulturáltság a viselkedésben, a kommunikációban; figyelmesség, segítőkészség; a másság tiszteletben tartása; alkalmazkodás a velünk kapcsolatba kerülő emberekhez; mások tulajdonának megbecsülése
- A tudással, a műveltséggel kapcsolatos értékek: igény a világ és önmagunk megismerésére, megértésére; nyitottság az új ismeretek befogadására, a sokoldalú önművelésre; törekvés a tárgyilagosságra, az objektivitásra; önálló, logikus, rugalmas gondolkodás, kreativitás

- A munkával kapcsolatos értékek: törekvés a munkavégzés, a munkaproduktum esztétikumára; igényesség a munkában; a vállalkozás, a kockázatvállalás, a verseny, a piaci megmérettetés fontosságának elfogadása
  - A hazával, a nemzettel kapcsolatos értékek: a szűkebb haza, táj, tájegység szeretete, megóvása; a nemzeti múlt megismerése iránti igény, a múlt emlékeinek tisztelete; igény a nemzeti és népi hagyományok, kultúrkincsek megismerésére, ezek tisztelete, szeretete, védelme; a nemzeti szimbólumok tisztelete; a hazával, a magyarság múltjával, felhalmozott nemzeti értékeivel való azonosulás; jogos nemzeti büszkeség, hazaszeretet; közösségvállalás a határainkon túl élő magyarsággal; más népek nemzeti érzésének, azonosságtudatának tisztelete
  - A civil társadalommal kapcsolatos értékek: az emberek egyenlőségének elismerése, a faji, vallási, etnikai különbségek elfogadása; az alkotmányosság, törvényesség, az állampolgári jogok tisztelete; a különböző politikai, ideológiai nézetekkel szembeni tolerancia; a hátrányos helyzetben lévő emberek ügyei iránti nyitottság; törekvés a demokráciára, az érdekegyeztetésre, a különböző egyéni-, réteg-, csoport- és össztársadalmi érdekek összehangolására; törekvés az erkölcsös, kulturált politizálásra, érdekérvényesítésre
  - A világra vonatkozó értékek: az egyetemes emberi jogok tiszteletben tartása, azonosulás az emberiség közös problémáival; a béke megbecsülése, megóvása; a világon élő sokféle nemzet, nép, emberfaj egyenjogúságának elismerése; együttműködés más népekkel, nemzetekkel; az egyetemes emberi és az európai kulturális örökség tisztelete, befogadása; a közép-európai régió népeivel való közösségvállalás
- Az óvodai nevelésünk célja, hogy elősegítse az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, az életkori és egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével - ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is-, a gyermeki személyiség kibontakozását, a hátrányok csökkenését.

I.1.2. A célokból adódó feladataink

Intézményünk minden munkatársának feladata az alapelvekben meghatározott értékek közvetítése, az ebben való együttműködés.

Céljaink megvalósulásához elengedhetetlen, hogy a diákok előtt hiteles, kreatív pedagógusegyéniségek álljanak, akik személyes példaadással nyújtanak megfelelő motivációt.

Feladataink:

- a Szentírás erkölcsi-szellemi értékeinek hiteles és hatékony közvetítése és elfogadtatása;
- az egészséges életvitelhez szükséges testi nevelés;
- a mindennapi viselkedéskultúra kialakítása,
- a nyelvi kultúra fejlesztése;
- a felelős, tudatos társadalmi életre való felkészítés;
- a társadalmi és iskolai demokrácia iránti igény kialakítása,
- a demokrácia korlátainak megismertetése;
- a tanulás, információszerzés és információ-felhasználás korszerű módjainak megismertetése;
- az iskola iránti szeretet kialakítása
- a személyiség komplex fejlesztése,
- a tanuló egyéni képességeinek megfelelő fejlesztése,
- a tehetség kibontakoztatása,
- megfelelő motiváció és sikerélmény biztosítása,
- a probléma – felismerés és megoldás készségének kialakítása,
- a tanulás és önművelés igényének felkeltése,
- az általános emberi értékek megismertetése,
- esztétikai igényesség kialakítása,
- a kulturált környezetre való igény kialakítása,
- lelkiismeret és felelősségtudat fejlesztése,
- a köznapi és művészeti szép felfedeztetése,
- a továbbhaladáshoz szükséges biztos ismeretek átadása,
- a tudásnak, a műveltségnek értékékként való elfogadtatása,
- a testi – lelki egészség iránti igény felkeltése,
- értékmegőrzés és hagyományápolás,
- a nemzeti és európai kultúrához való kötődés,
- a kommunikáció különböző formáinak megismerése,
- rendszeres értékelés, önértékelés,
- rendszeres igényfelmérés (évente),

- a feladatok megoldásához szükséges eszközök biztosítása,
- személyre szabott feladatok megfogalmazása, differenciálás,
- állampolgári ismeretek átadása, oktatása,
- a felelős közéletre való felkészítés,
- a pénzügyi intelligencia kialakítása, a közéleti készségek elsajátíttatása, gyakoroltatása.

I.1.3. A célok megvalósításához felhasználható eszközök és eljárások

Céljaink megvalósításának záloga a minőségi nevelő-oktató munka.

A célok elérésének és a feladatok megvalósításának színterét a tanórák, illetve az iskolán kívüli tevékenységek jelentik.

Ismereteiket tanulóink tovább bővíthetik a választott szakirányban az utolsó két gimnáziumi év választható fakultatív órákeretében.

Az idegen nyelvek magas szintű oktatása szintén hatékony eszköz a versenyképes tudás kialakításában.

Az egyes tantárgyak csoportbontásban való oktatása a tudás magasabb szintű elsajátítását és a kommunikatív képesség fejlesztését erősíti.

A különféle tantárgyakból szervezett iskolai szintű versenyek, a területi és országos versenyeken való részvétel szintén motiváló tényező a kiemelkedően jó képességű tanulók számára.

Iskola és óvodai ünnepélyeink, az Intézmény által szervezett különféle programok, tanulmányi kirándulások és külföldi utazások erősítik a kapcsolatokat, nyitottá teszik a diákokat, és alakítják a világról alkotott képüket.

Nevelő-oktató munkánk hatékony végzésének, feladataink teljesítésének egyik legfontosabb szereplője az osztályfőnök.

Az értékek közvetítése, a tanulók képességeinek kibontakoztatása és fejlesztése a nevelőtestület minden tagjától folyamatos önképzést és továbbképzést igényel.

A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda nyitott a társadalomban, a világban újonnan keletkező olyan valós szakmai értékekre, amelyek progresszíven hatnak az óvodai és iskolai nevelési célok megvalósítására.

Nevelési céljaink megvalósítását segítik az Intézmény pedagógusai által alkalmazott nevelési eljárások és módszerek:

- szokások, viselkedési formák kialakítását célzó módszerek
- követelés, gyakoroltatás, segítségadás, ellenőrzés, ösztönzés
- közösségi tevékenység megszervezése, közös célok kitűzése, hagyományok kialakítása
- magatartási modellek bemutatása, közvetítése
- elbeszélés, bemutatás, elemzés, a nevelő személyes példamutatása
- a pedagógus részvétele a tanulói közösség tevékenységében,
- a követendő egyéni és csoportos minták kiemelése a közösségi életből, a tanulói önkormányzat segítése
- tudatosítás, magyarázat, beszélgetés, a tanulók önálló elemző munkája
- felvilágosítás a betartandó magatartási normákról, előadás, vita

Ismeret- és értékátadó tevékenységünk során az alábbi pedagógiai eszközök alkalmazását sem nélkülözhetjük:

- tanulási technikák és módszerek folyamatos fejlesztése
- tanulásmódszertani foglalkozások
- megtervezett, módszertanilag is átgondolt tanmenetek használata
- elektronikus médiumok alkalmazása
- interaktív tábla
- kompetencia alapú oktatás
- a tudás alapú társadalom eléréséhez meg kell tanulni megosztani a tudást, csoportban dolgozni, együttműködni.
- állandó internet-hozzáférés biztosítása az önálló ismeretszerzéshez (2 szaktanterem + könyvtár + minden teremben internet-csatlakozás)

Az interaktív tábla használatával mindez könnyebben elsajátítható, a diákok és pedagógusok motiváltabbakká válhatnak. Ezen információs és kommunikációs eszköz hosszú távú hatékonysága és szükségessége vitathatatlan.

Jelenleg a Intézmény 9 digitális táblával rendelkezik. Célunk, hogy hatékonyságát belátva minél több kolléga építse be pedagógiai eszköztárába.

I.2. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

Az Intézményben folyó személyiségnevelő munka Krisztus- és érték-centrikus.

Az értékek létrehozásában és érvényesítésében központi szerepet kap, hogy diákjaink Jézus Krisztussal való személyes találkozását és közösséget, istenkeresését ösztönözzük.

Legfőbb feladatunk a bibliai értékek iránt fogékony személyiség kialakítása.

Olyan önálló személyiségű tanulókat kívánunk képezni, akik felelősséget éreznek önmagukért és környezetükért, ismerik és elfogadják a Szentírás értékeinek meghatározó szerepét, és a személyiségükben rejlő értékekkel gazdagítani tudják a családot és a társadalmat.

Az óvodapedagógusok, szaktanárok és osztályfőnökök törekednek arra, hogy minél jobban megismerjék a rájuk bízott gyermekek/tanulók életkori sajátosságait, különös tekintettel az érzelmi és akaratit tulajdonságra, ami a személyiségfejlesztő munka alapja.

Ez történhet a tanítási munka folyamatában és az egyéni beszélgetések alkalmával is.

Intézményünk egyik fő törekvése, hogy tanulóinkat az értelmiségi létre készítsük fel, ennél fogva fő feladatunknak tekintjük eredményes szocializációjuk elősegítését és a társadalmi kérdések iránti érzékenység kifejtését. Nagy jelentőséget tulajdonítunk a hamis előítéletek és sztereotípiák elleni küzdelemnek.

A tanítási-tanulási folyamatban igyekszünk minél több önálló problémamegoldásra ösztönző feladattal szabad teret biztosítani a kreativitás fejlődésének.

Óvodásainkat és tanulóinkat maguk és környezetük iránti igényességre neveljük, hangsúlyozva a testi és lelki egészség megőrzésének jelentőségét.

Mindennapos pedagógiai tevékenységünk során feladataink teljesítésében segítséget kapunk a nevelési tanácsadótól, aki közreműködésével támogatja munkánkat, és konzultál az arra rászoruló óvodásokkal és tanulókkal, illetve pedagógusaikkal.

Szükség esetén kapcsolatba lép az Intézménybe járó óvodások és tanulók szüleivel, és segítséget nyújt az aktuális nevelési problémák megoldásában, az egyes korosztályokra jellemző nehézségek leküzdésében.

A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda minden pedagógusa meggyőződéssel vallja, hogy a személyes példaadás a helyes erkölcsi kép kialakításának és a bibliai életvitelre ösztönzésnek egyik leghatékonyabb eszköze.

Az adott szakterületek speciális intézményeivel (Pedagógiai Szakszolgáltató Központ, Gyermekjóléti Szolgálat) állandó kapcsolatot tartva a személyiségfejlesztést szem előtt tartva lehetőségeinkhez mérten mindent megteszünk a gyermekek/tanulók érdekében, konkrétan:

- gyermek- és diákcentrikus pedagógusi gondolkodás és magatartás,
- a pedagógusi pályához hivatásbeli becsületen, a nevelésben való hiten alapuló felelősségteljes viszonyulás,
- kudarctűrő, sikerre vágyó, s ennek érdekében tenni akaró, életvidám, közösségben is gondolkodó diák és tanár eszménye érvényesüljön,
- felelősségteljes nyilvános szereplés a közjó érdekében,
- szervezett képzéssel és önképzéssel biztosított tájékozottság, sokoldalúság,
- a személyes pozitív példamutatás mind a munkában, mind a hétköznapi kapcsolatok területén érvényesüljön,
- önálló értékrend, világkép, világnézet kialakítását elősegítő nyitott, személyes kapcsolatokra, oktatási, ellenőrzési módszerre törekvő általános tanári magatartás,
- a diákot egyszerre saját személyiségéhez (képeségeihez) és diáktársai teljesítményéhez egyaránt viszonyító tanári minősítés, az értékelés igazságossága, hatékonyabb munkára motiválása fejlődjön ki,
- belülről motivált, önálló tevékenységre (ismeretszerzés, önképzés, önellenőrzés, önértékelés) képes tanulói, tanári személyiség érvényesülése; alkotói műhelyek:
- újságszerkesztés, önképzőkör, kulturális produkciók, diákszínházi biztositása,

A pedagógus – óvadás/tanuló együttes tevékenységének folyamatát meghatározó kívánatos elvek:

- közös gondolkodás (megbeszélés),
- egyéni munkálkodás irányainak kialakítása, megvitatása (tanulás, ismeretszerzés együttes gondolkodással),
- kölcsönös, közös megbeszélés, a tapasztalatok értékelése, hasznosítása.

I.3. Az egészségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

Alkalmazott pedagógiai módszerek

- Az egészségfejlesztés szemléletének széleskörű elsajátítása az iskolában, meghívott előadó segítségével, pedagógusok, szülők, alkalmazottak, tanulók számára (iskolaorvos, házi orvos, védőnő)
- Tantárgyi koncentráció az egészségfejlesztéssel.

Mindennapos iskolai testedzés program megvalósítása

Az egészségfejlesztő iskolai testmozgás program célja a gyermekek egészséges testi-lelki fejlődésének elősegítése a testmozgás eszközeivel, a helyes életmód kialakításának része a napi testmozgás. A mozgásszegény életmód, a fizikai képességek hanyatlásához vezethet, áttételesen előidézve ezzel a szellemi teljesítmény romlását is.

Annak érdekében, hogy az egészségfejlesztő testmozgás hatékonyan megvalósuljon, az alábbi sajátos egészségügyi és pedagógiai szempontokat vesszük figyelembe:

- Minden gyermek minden nap részt vesz a testmozgás-programban,
- Minden testnevelési órán és minden egyéb testmozgási alkalmon megtörténik a keringési- és légző-rendszer megfelelő terhelése,
- A testnevelési tananyag egészébe a gerinc- és ízületevédelem szabályainak betartása, külön figyelemmel a fittség mérések testhelyzeteire és az izomerősítések különböző testhelyzeteire.

I.3.1 Az egészségfejlesztés feladatai

Segítő kapcsolatok színterei és kapcsolódási pontok

- Szülők (család):

A szülő, a család a legfontosabb társ a tanulók érdekében végzett munkában. A szülők megfelelő tájékoztatás és információ átadás után aktív részvételükkel tudják támogatni az Intézmény egészségfejlesztési programjait, rendezvényeit közülük jó néhányan szakértelmükkel is jelentősen növelhetik a Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda munkájának hatékonyságát.

- Szülői munkaközösség, szülői szervezetek:

Az egészségfejlesztő program kialakításába bevonva a szülők nagy létszámát, szükséges megnyerni támogatásukat is. Ez a „szövetség” garancia lehet arra, hogy a szülők lehetőségükhöz képest minden területen segítsék az iskolai program megvalósulását.

- Óvoda – és iskolaorvos, házi orvos, védőnő:

Az óvodai/iskola egészségügyi ellátásról szóló jogszabály előírja, hogy minden óvodának/iskolának legyen kijelölt orvosa, és védőnője, valamint az iskolai tanulók fogászati ellátását (szűrés és ellátás) végző kijelölt fogorvosa, akik a jogszabályban foglalt feladatokat az önkormányzattal és az Országos Egészségbiztosító Pénztárral kötött szerződés értelmében látják el. Az orvosi feladatokat a házi gyermekorvos, a védőnői feladatokat a körzet szerint illetékes védőnő látja el. A tanulók életkorhoz kötött vizsgálata, amely magában foglalja a testi, érzelmi és intellektuális fejlődés követését és az érzékszervek vizsgálatát. Az életkorhoz kötött szűrővizsgálatok a fejlődés követésén kívül a krónikus betegségek és kóros elváltozások korai felismerésére is irányulnak (szekunder prevenció).

Adott esetben a tanulók elsősegélyben való részesítése is feladatuk.

Közreműködés: közegészségügyi járványügyi, környezet egészségügyi, táplálkozás egészségügyi és balesetvédelmi feladatok ellátásában az iskola vezetésével egyeztetve.

Felkérésre közreműködés egészségügyi szakértői feladatokban.

Feladatai közé tartozik az egészségnevelésben való részvétel. A tanulók és a pedagógusok ismereteinek bővítésén kívül az óvodai/iskolai egészségügyi teamnek (különösen a főfoglalkozásban alkalmazottaknak) számos lehetősége van arra, hogy az Intézményi egészségügyi munka folyamatába illessze be az egészséges életmódra ösztönzést, nevelést.

Az óvodai/iskolai egészségügyi ellátás különösen a következő területeken tud ismereteket nyújtani:

- Az életmód és betegségek összefüggései
  - Az Intézmény óvodásainak/ tanulóinak egészségi állapota, ennek alapján az „iskolai diagnózis” kiegészítése, megoldási javaslatok.
  - A serdülőkori változások ismerete, segítségnyújtás a serdülőkori érzelmi magatartás, életmód és szexuális problémák, valamint krízisek megoldásában.
  - Környezet egészségügyi, közegészségügyi és táplálkozás egészségügyi kérdésekben.
  - Az iskolát övező település olyan lehetőségeinek ismerete, amelyek bevonhatók, segítségül hívhatók, az iskolai egészségfejlesztésben.
- Gyermekjóléti szolgálatok, nevelési tanácsadók, családsegítők:

Gyermekvédelmi munkában valamint a konkrét államigazgatási ügyekben tudnak segítséget nyújtani a gyermekjóléti szolgálatok és a települési önkormányzatok más intézményeiben dolgozó segítő foglalkozású szakemberek. A hivatalos, jogszabályokhoz kötött kapcsolatok részleteit a különböző dokumentumok rögzítik, de a kooperációnak ezen túlmutató szakmai szerepe van. A Népegészségügyi Szakigazgatási Szerv megyei intézeteinek egészségfejlesztési szakemberei és más egészségügyi intézmények, szervezetek egészségügyi szakellátást igénylő esetekben a területileg illetékes kórházak és intézmények jelentik a segítő kapcsolatok színterét.

Az egészségügyi intézmények és a Népegészségügyi Szakigazgatási Szerv területileg illetékes intézetei, azon belül is különösen az egészségfejlesztési munkatársa, az Országos Gyermek-egészségügyi Intézet szakemberei konkrét segítséget jelentenek az iskolai egészségnevelési munkában.

- Rendvédelmi szervek:

A rendőrkapitányságok ifjúságvédelmi munkatársai a bűnmegelőzési programok közös kimunkálásában, a tanári továbbképzéseken jogi, gyermek- és ifjúságvédelmi, rendészeti, közlekedési témájú előadások tartásával segítik az iskolát.

Az egészségfejlesztés szerepe

Az iskolai egészségfejlesztésnek ahhoz kell hozzájárulnia, hogy a tanulók kellő ösztönzést és tudást szerezhessenek egy személyes és környezeti értelemben egyaránt ésszerű, lehetőségeket felismerő és felhasználni tudó, egészséges életvitelhez.

Ehhez arra van szükség, hogy az egészséggel összefüggő kérdések fontosságát értsék, az ezzel kapcsolatos beállítódások szilárdak legyenek, s konkrét tevékenységekben alapozódhassanak meg.

Az egészséges életmód, életszemlélet, magatartás szempontjából lényeges területeknek az Intézmény pedagógiai rendszerébe, összes tevékenységébe kell beépülni.

Ezek közé tartoznak az alábbiak:

- önmagunk és egészségi állapotunk ismerete,
- az egészséges testtartás, a mozgás fontossága,
- az értékek ismerete,
- az étkezés, a táplálkozás egészséget befolyásoló szerepe,
- a betegségek kialakulása és gyógyulási folyamata,
- a barátság, a párkapcsolatok, a szexualitás szerepe az egészségmegőrzésben,
- a személyes krízishelyzetek felismerése és kezelési stratégiák ismerete
- a tanulás és a tanulás technikája,
- az idővel való gazdálkodás szerepe,
- a rizikóvállalás és határai,
- a szenvedélybetegségek elkerülése,
- a tanulási környezet alakítása,
- a természethez való viszony, az egészséges környezet jelentősége.

Az egészségnevelési programban megjelennek olyan életkori sajátosságokhoz is illesztendő lényeges témák, mint:

- az egészséges táplálkozás témái,
- a szenvedélybetegségekkel való foglalkozás,
- a szexuális felvilágosítás,
- nevelés, a családtervezés alapjai, az AIDS és dropprevenció,
- a betegség és a gyógyulást segítő magatartás (elsősegélynyújtás, gyógyszerhasználat)
- a testi higiénia,
- a környezeti ártalmak (zaj, légszennyezés, hulladékkezelés),
- a személyes biztonság (közlekedés, rizikóvállalás),
- a testedzés, a mozgás, a helyes testtartás.

Az óvodai/iskolai egészségnevelés összefügg a pedagógus magatartással, a gondossággal, az intézmény szervezettségével:

- gondoskodunk az osztálytermek megfelelő, rendszeres szellőztetéséről,
- megfelelően tájékozódik az iskola a tanulók tanulást befolyásoló egészségi állapotáról, a részképesség zavarokról.

Az osztálytermek berendezése megfelel az egészségügyi szempontoknak (Az asztalok, székek mérete igazodik az egyes gyerek testmagasságához. Megfelelő a világítás, a számítógépek elhelyezése). A pedagógusok figyelnek a gyerekek megfelelő testtartására. Az ülésrend kialakítása lehetővé teszi minden tanuló számára a megfelelő, egyéni adottságokat is figyelembe vevő (pl. rövidlátás, hallási zavar) testhelyzetben történő figyelmet és tanulást.

Ügyelnek arra, hogy az ülésrend időszakonkénti változtatásával nyújtsanak változatosságot a gyermekek szemének és gerincének terhelésében. Ügyelnek arra, hogy az iskolatáska súlya ne haladja meg az optimális mértéket. A napi munkarend, az órarend tervezésénél az iskola gondoskodik a mozgásigény kielégítéséről.

Iskolai programok

Tanórai foglalkozásokba beépítve:

- Szaktárgyi órák témafeldolgozása a tantárgynak megfelelő csatlakozási pontokon keresztül
- Osztályfőnöki órák ismeretátadás és interaktív gyakorlatokkal, az esetelemzésekkel
- Tanórán kívüli foglalkozások
- Délutáni szabadidős foglalkozások
- Sportprogramok, témával kapcsolatos filmvetítések, vetélkedők, versenyek, egyéb játékos programok, csoportfoglalkozások.
- Egészségnap - évente 2 alkalommal belső és külsős témafelelősök bevonásával
- Sportrendezvények, kulturális programok.
- Kirándulások, táborok, sportprogramok.

Tájékoztató fórumok

- Szülői értekezlet, szülőcsoport számára szervezett fórum, tájékoztató.
- Szűrővizsgálatok, előadók meghívása, társszervezetek szakembereinek bevonása

Iskolán kívüli rendezvények

- Kortárssegítő képzés – együttműködés más intézmények elsősegély-nyújtó csoportjaival, mentőállomás szakembereivel

Óvodai programok

Az óvodai tevékenységekbe, foglalkozásokba és napirendbe beépítve

- Témafeldolgozásban, és egyéb csatlakozási pontokon keresztül, a komplexitást kihasználva. (környezeti nevelés, külső világ tevékeny megismerése, mozgásfejlesztés, gondozási területek során, munka jellegű tevékenységek és játék tevékenységek során is stb.)
- Gondozási feladatok során, szokásalakításnál, alapvető szempontok és elvek meghatározásánál.
- Sportprogramok, témával kapcsolatos filmvetítések, vetélkedők, egyéb játékos programok, csoportfoglalkozások és beszélgetések során.
- Az iskolai Egészségnaphoz csatlakozva, több alkalommal belső és külsős témafelelősök bevonásával szervezünk programokat a fenti témákkal kapcsolatban.
- Sportrendezvények, kulturális programok szervezése a témában.

- Gyümölcsnapok és egyéb egészséges táplálkozással kapcsolatos tevékenységek szervezése (saláta, turmix, szendvics, gyümölcskenyér, stb, készítése)
- Kirándulások, táborok, sportprogramok is az egészségfejlesztést szolgálják.

Tájékoztató fórumok

- Szülői értekezlet, szülőcsoport számára szervezett fórum, tájékoztató.
- Szűrővizsgálatok, előadók meghívása, társszervezetek szakembereinek bevonása az iskolával közösen.

I.3.2 Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítása

Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítása tanítási órákon belül (környezetismeret, osztályfőnöki, biológia és testnevelés óra) és délutáni csoportfoglalkozásokon valósul meg a gyermekvédelmi felelős és védőnő közreműködésével összeállított tematika alapján.

Tanulóink felmenő rendszerben 3. osztálytól vesznek részt a foglalkozásokon.

Az iskolai elsősegélynyújtás oktatásának legfőbb célja:

- Megismerkedni az alapvető elsősegély-nyújtási technikákkal
- Célszerű alkalmazása enyhe balesetek alkalmával
- Biztonság kialakítása az alkalmazási technikák megvalósításában

Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításának formái:

- Elsősegély-szakkör keretében
- Versenyzetési helyzetek megteremtésével
- Más elsősegély-nyújtó csapatokkal együttműködés
- Mentőállomásokkal együttműködés

I.4. A közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

A közösségfejlesztéssel, közösségteremtéssel kapcsolatban fontos szempontunk, hogy elkerüljük az öncélú közösségépítésre való törekvést; a közösség alárendelt eleme céljaink megvalósításának: akkor bír értékkel, ha értelmes és helyes célok és feladatok megvalósításában vállal szerepet.

Ezért szívesebben használjuk a "csapatmunka", "csapatépítés", "munkatársi kapcsolat" fogalmakat, ezzel is érvényesítve azt az elvet, hogy az adminisztratív közösségekhez csak a sikeres munkavégzés érdekében szükséges mértékig ragaszkodunk.

A közösség tehát semmiképpen nem cél, hanem eszköz céljaink elérésében.

Messzemenőig tiszteletben tartjuk a család hatáskörét minden, a tanulót érintő kérdésben, ezért igyekszünk a szülői és pedagógusi hatáskört határozottan és egyértelműen elkülöníteni.

A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda nem kíván alattvalói magatartásra nevelni, ezért a családot sem kívánjuk alárendelni az Intézménynek: döntéseink meghozatalakor a család érdekeinek elsőbbségét igyekszünk érvényesíteni, és kerüljük a meggyőződésünk szerint családi hatáskörbe tartozó feladatok felvállalását, valamint a "hatósággá" válást.

A mindennapok során pozitív érzelmi légkör kialakítására törekszünk mind a csoportokban/osztályokban, mind a tantestületben - olyan légkör létrehozására, mely "oázist", felüdülést jelent az itt dolgozók és tanulók számára. Csak ennek következménye lehet egy olyan Intézmény, melyhez pedagógusai és óvodások/iskolások egyaránt szeretettel viszonyulnak.

Nagy jelentőséget tulajdonítunk a közös diákprogramoknak, melyeket igyekszünk a család elsőbbségének figyelembe vételével, a családi programoknak alárendelve kialakítani.

Bátorítjuk a pedagógusokat tanulmányi kirándulások szervezésére, melyek során az óvodások megismerik közvetlen- és a környéken lévő környezetet, az alsóbb évfolyamok tanulói a különféle tevékenységeket ismerhetik meg (repülőtérei látogatás, KRESZ-park, üzemek, mesterségek megismertetése), az idősebbek pedig hazánk egyes tájegységeit fedezhetik fel útjaik során.

Jelentős szerepet tulajdonítunk a Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda életében az ünnepeknek. Az állami ünnepeket az őket megillető módon kell megünnepelni.

A hagyományos vallási-társadalmi jellegű ünnepeket, a magyar társadalom sokszínűségét figyelembe véve, a személyes szféra részének tekintjük, a családokra bízva azok megünnepelésének módját.

Nagy hangsúlyt helyezünk azonban az óvodások és a tanulók óvodai/iskolai életéhez kapcsolódó, számukra korszakváltást jelentő események megünnepelésére, amit nevelő-oktató munkánk egyik jelentős eszközének tekintünk. Ilyenek a tanévnyitó, tanévzáró ünnepélyek, a szalagavató és a ballagás.

Iskolai tanévzáró ünnepélyeink egyik legfontosabb eseménye az adott tanévben tanulmányilag, a sport területén vagy más téren kiemelkedően szereplő tanulóknak az egész tanulóközösség előtt történő megjutalmazása.

Pedagógiai alapelveink közé tartozik, hogy minden kiemelkedő teljesítményt az egész iskola nyilvánossága előtt ismerjünk el, ezzel is megerősítve tanulóink értékrendszerében a teljesítmény szerepét.

Iskolánk támogatja a szabadon szerveződő körök működését, ilyen például a nagy sikerrel működő Huszárock és a sportkörök.

A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda életet színesítő tevékenységek közé tartoznak a pedagógusaink által szervezett kirándulások, különféle nyelvi és készségfejlesztő szakköri és egyéb foglalkozások.

Intézményünk a szülői és diák kezdeményezésű szerveződések számára minden törvényes feltételt biztosít.

I.4.1. A tanítási órán megvalósítható közösségfejlesztő feladatok

Az iskolai nevelés oktatás kerete az osztály, amely kezdetben nem több mint azonos korú tanulók csoportjánál. Közösséggé formálása több éven át tartó pedagógiai folyamat, amelyet az iskola valamennyi dolgozója közösen, egymást erősítve végzi, és amelyben meghatározó szerepe van az osztályfőnöknek.

Feladatai:

- a tanulókkal szemben támasztott elvárások pontos, egyértelmű ismertetése; értelmezése (célok kitűzése; az iskolai élet szabályainak ismertetése, betartatása stb.)
- ismerje régiók sajátosságait, értékeit
- a felmerülő problémák megoldási lehetőségeinek közös megbeszélése a lehető legnagyobb csoportaktivitással, véleményalkotó, véleménynyilvánító képesség
- oldott légkör megteremtése, amelyben a tanulók őszintén és nyíltan merik elmondani érzéseiket önmaguk és mások viselkedéséről
- segítségnyújtás a konfliktushelyzetek megoldásában

- személyes példamutatás
- diákvezetők nevelése, munkájuk segítése
- a közösségben előforduló pozitív és negatív élményanyag elemzése, következtetések levonása
- jutalmazás és büntetés alkalmazása
- a másság elfogadása
- váljon érzékeny környezete állapota iránt
- ismerje a környezet leggyakoribb egészséget, testi épséget veszélyeztető tényezőit és ezek elkerülési módját.

A közösségfejlesztés szempontjából fontos az osztályban tanító tanárok összhangja.

Ezért törekedni kell arra, hogy a nevelők azonos értékrendet képviseljenek, megbeszéljék egy - egy adott osztály problémáit, egységesen lépjenek fel, az eredményes és hatékony munka érdekében.

A közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladatokat az egyes tanárok az alábbi módon segítik:

- a tananyag elsajátítása segítse a tanulók kezdeményezéseit,
- járuljon hozzá a közvetlen tapasztalatszerzéshez,
- a közvetlen tapasztalatszerzés segítse elő a harmonikus kapcsolat kialakítását a természeti és társadalmi környezettel,
- biztosítson elegendő lehetőséget a közösségi cselekvések kialakításának/fejlesztésének segítésére,
- alapozza meg a nemzettudatot, mélyítse el a nemzeti önismeretet, a hazaszeretetet,
- ösztönözzön a szűkebb és tágabb környezet hagyományainak feltárására, ápolására, késztesse az ezekért végzett egyéni és közösségi tevékenységre
- tegye képessé a tanulót a környezet sajátosságainak, minőségi változásainak megismerésére és elemi szintű értékelésére,
- a közösségfejlesztés során alakuljon ki a tanulóban bátorító, vonzó jövőkép, amely elősegíti a környezeti harmónia létrejöttéhez szükséges életvitel, szokások kialakulását és a környezet iránti pozitív érzelmi viszonyulások erősödését,
- alakítsa ki a tanulóban, hogy a környezet ismeretén és személyes felelősségén alapuló környezetkímélő magatartás egyéni és a környezeti szinten egyaránt legyen a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelv,
- irányítsa a tanulót arra, hogy az önálló ismeretszerzés, véleményformálás és kifejezés, a vélemények, érvek kifejtésének, értelmezésének megvédésének a képességei álljanak a kommunikációs kultúra középpontjában,
- fejlessze ki a tanulóban az új információs rendszerben való eligazodás, valamint annak kritikai módon való használatának képességét,
- adjon ismereteket a betegségek, balesetek, sérülések elkerülése, az egészség megőrzésére is
- személyi, tárgyi környezete segítse azoknak a pozitív beállítódásoknak, magatartásoknak és szokásoknak a kialakulását, amelyek a gyermekek egészségi állapotát javítják,
- fejlessze a beteg, sérült és fogyatékos embertársak iránti elfogadó és segítőkész magatartást,
- irányuljon a szexuális kultúra, magatartás kérdéseire, fordítson figyelmet a családi életre, a felelős, örömteli párkapcsolatokra történő felkészítésre,
- közösségfejlesztés során kapjon átfogó képet a munka világáról,
- az alkalmazott változatos munkaformák erősítsék a közösségért és az egymásért való felelősség érzését.

Külön ki kell emelni, hogy a közösségfejlesztés során nem csak a pedagógusoknak van feladatuk, hanem az iskolában foglalkoztatott valamennyi dolgozónak, sőt az iskolát segítő szervezetek vezetőinek is, hiszen megjelenésével, viselkedésével, beszédstílusával, társas kapcsolatával az intézmény valamennyi dolgozója példaként áll a diákok előtt.

Ezért iskolánkban a közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladatokat a nevelőtestület a szülői munkaközösséggel határozta meg és egyes pontjait (dólt betűvel szedett) kötelező feladatként határozta meg az alkalmazotti közösség számára.

A közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladataink a következők:

Törekedjünk arra, hogy minden tanuló:

- ismerje meg azokat a társas együttélés alapvető szabályait, amelyek a közösségben való harmonikus kapcsolatok kialakításához elengedhetetlenek,
- megismerje népünk kulturális örökségének jellemző sajátosságait, nemzeti kultúránk nagy múltú értékeit,
- sajátítsa el azokat az ismereteket és gyakorolja azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismeréséhez, megbecsüléséhez, az ezekkel való azonosuláshoz vezetnek,

- legyen nyitott, megértő a különböző szokások, életmódok, kultúrák, vallások; a másság iránt, becsülje meg ezeket,
- valamilyen módon közvetlenül is vállaljon részt a nemzetközi kapcsolatok ápolásában,
- legyen képes a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására, elősegítve az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntarthatóságát,
- váljon érzékennyé környezete állapota iránt,
- kapcsolódjon be közvetlen környezetének értékeinek megőrzésébe, gyarapításába,
- életmódjában a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzésére törekvés váljon meghatározóvá,
- szerezzen személyes tapasztalatokat az együttműködés, a környezeti konfliktusok közös kezelése és megoldása terén,
- legyen képes az új audiovizuális környezetet megérteni és azt szelektíven használni
- tanulóink tudjanak társaikkal és a felnőttekkel is adott témáról, anyanyelvén szabatosan kommunikálni,
- az önálló, felnőtt életében képes legyen életmódjára vonatkozóan helyes döntéseket hozni, egészséges életvitelt kialakítani,
- ismerje meg a környezet leggyakoribb egészséget, testi épséget veszélyeztető tényezőit és ezek elkerülésének módjait,
- kapjon kellő mélységű támogatást a káros függőségekhez vezető szokások kialakulásának megelőzéséhez,
- tanuljon meg tanulni,
- tudja, hogy életpályája során többször pályamódosításra kényszerülhet,
- legyen képes önellenőrzésre, egymás segítésére és segítő szándékú ellenőrzésre,
- tevékenysége erősítse a közösséghez való kötődést.

I.4.2 Az egyéb foglalkozások közösségfejlesztő feladatai

A közösségfejlesztésben emocionálisan nélkülözhetetlenek az együttes élmények, a közös cselekvések.

A megvalósítás formái:

- Kirándulások, helytörténeti séták, amelyek az együttes élményen túl lehetőséget teremtenek nemzeti értékeink jobb megismerésére, megbecsülésére; a természet iránti tisztelet, a környezet iránti felelősség érzésének felkeltésére.
- Kiállításokon, színházi, zenei, irodalmi programokon való részvétel az esztétikai nevelés mellett szolgálja a kulturált megjelenés, viselkedés normáinak elsajátítását, gyakorlását.
- A közös sportprogramok előmozdítják az egészséges életmód szokásrendszerének kialakítását.
- A csapatversenyeken való részvétel erősíti az egészséges versenyszellemet, segíti az együttműködőkészség fejlődését.
- Az együttes szereplésekben való felkészülések olyan képességek megmutatására is lehetőséget teremtenek, amelyekre a tanítási órák keretében nincs lehetőség. E feladatok kiváló terepet jelentenek a közösséggel szembeni felelősség átérzésének elmélyítésére.

I.4.3. A diákönkormányzati munka közösségfejlesztési feladatai

A tanulók és a tanulóközösségek érdekeinek képviselőit, a tanulók tanórán kívüli, szabadidős tevékenységének segítésére az iskolában diákönkormányzat működhet. A diákönkormányzat tevékenységét az iskola igazgatója által megbízott nevelő segíti.

A diákönkormányzat a saját maga által elkészített Szervezeti és Működési Szabályzata alapján működik.

A következő tevékenységi formákban segíti a tanulók közösségfejlődését:

- olyan közös érdekeken alapuló közös és konkrét célok kijelölése, amelyek nem sértik az egyéni érdekeket, azokkal összhangban vannak,
- Autonóm, véleménynyilvánításra és a vélemények elfogadására képes személyiséggé válás folyamatában.
- A tanulók a különböző szokások, kultúrák, életmódok és vallások iránt legyenek nyitottak, ismerjék és becsüeljék a másságot.
- a kialakított, meglévő vagy hagyományokon alapuló közösségi munkálatok, közösségépítő tevékenységek fejlesztése,
- a régi tevékenységek mellett új hagyományok teremtése,
- olyan tevékenységek szervezése, amelyek értékes esztétikai élményeket keltenek a közösség tagjaiban és ezzel erősödik, fejlődik maga a közösség,
- Törekedjenek arra, hogy aktívan részt vegyenek a közösségi tevékenységekben, ápolják meglévő kapcsolatainkat, és legyenek képesek kulturált módon új kapcsolatok kiépítésére.

- Válgjon belső késztetéssé az értékek megőrzése iskolai és tágabb környezetben is, tegyenek lépéseket a gyarapítás irányába is.
- a közösség iránti felelősségérzet (felelősségtudat) kialakítása, fejlesztése,
- a közösség érdekeit szolgáló, cselekvésre késztető tevékenységek szervezése,
- olyan közösség kialakítása, fejlesztése, amely büszke saját közösségének sikereire, értékeire, más közösségektől megkülönböztető tulajdonságait.
- Szerezzenek személyes tapasztalatokat az együttműködés, a környezeti konfliktusok kezelése és megoldása terén.
- A kommunikációs kultúra fejlesztésének előterében az önálló ismeretszerzés, véleményformálás és kifejezés, a vélemények, érvek kifejtésének, értelmezésének, megvédésének a képességei álljanak.
- A DÖK a maga eszközeivel és lehetőségeivel segítse az iskolát abban, hogy az új információk környezetben eligazodni, és azt kritikus módon használni képes fiatalokat neveljen.
- Fejlessze a tanulók betegek, sérültek és fogyatékos társaik iránti elfogadó, segítő magatartását.

A tanulóközösség megbízása alapján a jogszabályban meghatározott esetekben gyakorolja az egyetértési, javaslattételi és véleményezési jogokat.

I.4.4. Közösségi szolgálat feladatai

A közösségi szolgálat lehetővé teszi a diákok számára, hogy tapasztalati tanuláson keresztül fejlesszék demokratikus készségeiket, személyes és szociális kompetenciájukat, szociális érzékenységüket. A tevékenység során a diákok valódi élethelyzetekben próbálhatják ki magukat.

Azt kívánjuk elérni, hogy tanulóink képesek legyenek nemes cél érdekében áldozatot hozni, adakozni, segíteni társaikon és az arra rászorulókon.

Diákjainknak a 9. évfolyamtól kezdődően közösségi szolgálatban kell részt venniük, amihez az iskola olyan partnerekkel köt megállapodást, akik szervezeten és felkészülten várják diákjainkat. Ezen kívül intézményünk maga is felkínál olyan tevékenységi területeket, szolgálati lehetőségeket, amelyekkel a tanuló életkorának megfelelő szinten bekapcsolódhat a programba. Szorgalmazzuk, hogy a közösségi szolgálat zömében elesett (idősebb, szegény, segítségre szoruló) embertársaink megsegítésére irányuljon, és csak másodsorban természetvédelmi, vagy egyéb közösségi tevékenységre. Kívánatos, hogy a diák rendszeresen vegyen részt az elvállalt tevékenységben.

A közösségi szolgálat teljesítése körében egy órán hatvan perc közösségi szolgálati idő értendő azzal, hogy a helyszínre utazás és a helyszínről hazautazás ideje nem számítható be a teljesítésbe. A közösségi szolgálat helyszínén a szolgálat teljesítése alkalmanként legkevesebb egy órás, tizenhat éves kor alatt tanítási időben napi két órás, tanítási napon kívül, napi három órás, tizenhat éves kor felett napi négy és fél órási időkeretben végezhető. Erről a tanuló naplót köteles vezetni, amelyben rögzíti, mikor, hol, milyen időkeretben és milyen tevékenységet folytatott. Az osztályfőnök, vagy az erre kijelölt személy a szolgálatot a törvényben szabályozott módon dokumentálja.

I.4.5. A szabadidős tevékenység közösségfejlesztő feladatai

Az intézmény énekkara, zenekara sajátos önképzőkörként működik. Az énekkar, zenekar célja a megfelelő adottságú tanulók zenei képességeinek, személyiségének igényes fejlesztése és színpadképes közösségi produkciók létrehozása. Az énekkar biztosítja az iskolai ünnepélyek és rendezvények zenei programját.

I.4.6. Az óvodai nevelés közösségfejlesztő feladatai

Az óvodai nevelés a gyermekek szocializációjának szempontjából meghatározó, ahol a közös élményekre épülve fejlődik erkölcsi tulajdonságuk és akarataik.

I.5. A pedagógusok helyi feladatai, az osztályfőnök feladatai

A pedagógusok feladatainak részletes listáját személyre szabott munkaköri leírásuk tartalmazza.

A pedagógusok legfontosabb helyi feladatait az alábbiakban határozzuk meg:

- a tanítási órákra való felkészülés,
- a tanulók dolgozatainak javítása,
- a tanulók munkájának rendszeres értékelése,
- a megtartott tanítási órák dokumentálása, az elmaradó és a helyettesített órák vezetése,
- érettségi, különbözeti, felvételi, osztályozó vizsgák lebonyolítása,
- kísérletek összeállítása, dolgozatok, tanulmányi versenyek összeállítása és értékelése,
- a tanulmányi versenyek lebonyolítása,
- tehetséggondozás, a tanulók fejlesztésével kapcsolatos feladatok,
- felügyelet a vizsgákon, tanulmányi versenyeken, iskolai méréseken,
- iskolai és óvodai kulturális, és sportprogramok szervezése,
- osztályfőnöki, munkaközösség-vezetői, diákönkormányzatot segítő feladatok ellátása,
- az ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátása,
- szülői értekezletek, fogadóórák megtartása,
- részvétel nevelőtestületi értekezleteken, megbeszéléseken,
- részvétel a munkáltató által elrendelt továbbképzéseken,
- a tanulók felügyelete órák közti szünetekben és ebédeléskor,
- tanulmányi kirándulások, iskolai ünnepek és rendezvények megszervezése,
- intézményi ünnepeken és rendezvényeken való részvétel,
- részvétel a munkaközösségi értekezleteken,
- tanítás nélküli munkanapon az igazgató által elrendelt szakmai jellegű munkavégzés,
- iskolai és óvodai dokumentumok készítésében, felülvizsgálatában való közreműködés,
- szertárrendezés, a szakleltárak és szaktantermek rendben tartása,
- osztályterem és csoportszobák rendben tartása és dekorációjának kialakítása,
- művészeti oktatás terén az esztétikai érzék fejlesztése,
- óvodában napirendhez igazodó szokásrendszer kialakítása.

Az osztályfőnököt – az osztályfőnöki munkaközösség vezetőjével konzultálva – az igazgató bízta meg minden tanév júniusában, elsősorban a felmenő rendszer elvét figyelembe véve.

Az osztályfőnök feladatai és hatásköre:

- Az iskola pedagógiai programjának szellemében neveli osztályának tanulóit, munkája során maximális tekintettel van a személyiségfejlődés jegyeire.
- Együttműködik az osztály diákbizottságával, segíti a tanulóközösség kialakulását.
- Segíti és koordinálja az osztályban tanító pedagógusok munkáját. Kapcsolatot tart az osztály szülői munkaközösségével.
- Figyelemmel kíséri a tanulók tanulmányi előmenetelét, az osztály fegyelmi helyzetét.
- Minősíti a tanulók magatartását, szorgalmát, minősítési javaslatát a nevelőtestület elé terjeszti.
- Szülői értekezletet tart.
- Ellátja az osztályával kapcsolatos ügyviteli teendőket: digitális napló vezetése, ellenőrzése, félévi és évi végi statisztikai adatok szolgáltatása, bizonyítványok megírása, továbbtanulással kapcsolatos adminisztráció elvégzése, hiányzások igazolása.
- Segíti és nyomon követi osztálya kötelező orvosi vizsgálatát.
- Kiemelt figyelmet fordít az osztályban végzendő ifjúságvédelmi feladatokra, kapcsolatot tart az iskola ifjúságvédelmi felelősével.
- Tanulóit rendszeresen tájékoztatja az iskola előtt álló feladatokról, azok megoldására mozgósít, közreműködik a tanórán kívüli tevékenységek szervezésében.
- Javaslatot tesz a tanulók jutalmazására, büntetésére, segélyezésére.
- Részt vesz az osztályfőnöki munkaközösség munkájában, segíti a közös feladatok megoldását.
- Rendkívüli esetekben órát látogat az osztályban.

I.6. A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység

I.6.1. A tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységek

A tehetség az egyéniség összteljesítményének egyik része, ennél fogva a tanulók személyiségének és teljesítményének minél sokoldalúbb értékelésére törekszünk a mindennapi tanulási-tanítási folyamatban. Úgy véljük, ha az ember egy területen sikeres tud lenni, és megtalálja a számára leggyümölcsözőbb hivatást, az hozzájárul egész személyisége boldogságához. A tehetséggondozás feladata ennek a területnek a felismerése a tanulóknál, és optimális fejlődésük biztosítása. E feladat konkrét tartalma a gondolkodás, az alkotóképesség fejlesztése az érdeklődési körnek megfelelő ismeretek és tevékenység által.

A tehetséggondozás egyben a tehetség kibontakozásához szükséges optimális feltételek megteremtését és működtetését is jelenti. Ennek legfőbb színtere a tanítási óra. A tanórák keretében folyó differenciált foglalkozás lényege a tudás elmélyítése - a tehetséges tanulókat nem egyre több ismeret elsajátításával kívánjuk fejleszteni, hanem minél inkább önállóságra, alkotó jellegű tevékenységre készítő feladatokkal törekszünk ösztönözni őket, hogy ez által erősítsék képességeiket.

Kulcsfontosságúnak tartjuk a megfelelő motiváció felkeltését, hiszen meggyőződésünk szerint csak a motivált ember képes tehetsége kibontakoztatására. Ha a tanulóknál rejlő tehetség, értékes gondolatok, illetve teljesítmény figyelmet kap, hiteles, hatékonyan kommunikáló emberré válnak. Továbbá az óvodás korosztály számára is megteremtjük a tehetségigéretet támogatásához szükséges feltételeket.

Pedagógusaink kiemelt feladata, hogy a tanítási órákon is ösztönözzék az egészséges versenyszellem kialakítását, többek között a tehetséges és szorgalmas tanulók elismerése és dicsérete által. Az eredmények ismeretében bátran elmondhatjuk, hogy szükséges és eredményes eszköz a tanulás-tanítás hatékonyságának növelésében a fakultációs lehetőségek biztosítása is.

A tehetségnevelést segítő egyéb tevékenységeink:

- kiscsoportos vagy egyéni foglalkozások
- sportkörök
- szakkörök
- házi tanulmányi és sportversenyek szervezése
- országos tanulmányi versenyeken való részvétel
- pályázatok figyelemmel kísérése
- könyvtárhasználatra való ösztönzés
- művészeti iskola (képzőművészeti tehetségek kibontakoztatása)
- tehetségműhelyek.

Szilárd meggyőződésünk, hogy a tehetségnevelésben különlegesen fontos szerepet kap a család és az iskola sikeres együttműködése, hiszen csak ketten együtt teremthetik meg azokat az optimális feltételeket és segítő szándékú környezetet, melyben a tehetséges tanuló kiegyensúlyozottan és egészségesen bírja az iskolai oktatással együtt járó egyre fokozódó terhelést.

A tehetségfejlesztés megalapozása iskolánkban

A tanulók képességeinek kibontakoztatása, megfelelő fejlesztése iskolánkban 2 szinten valósul meg:

- Tanórai keretek között az átlagostól eltérő képességek fejlesztése differenciált tanulásszervezéssel, ahol fontosnak tartjuk biztosítani a csoportokon belül az átjárhatóságot, továbbá „felfedező” tananyag feldolgozás, egyéni bánásmód alkalmazása, csoport munka, páros munka stb. módszerek alkalmazása.
- Tanórán kívül
  - Szakképzett fejlesztő pedagógus segíti a kognitív képességek (figyelem, emlékezet, gondolkodás stb.) fejlesztését, felzárkóztatását külön foglalkozásokon
  - Szakképzett tehetségfejlesztő pedagógus koordinálja a különböző területeken a kiemelkedő képességű tanulók fejlesztését.
  - A nevelőtestület tájékoztatása, felkészítése a tehetséggondozó munkára szintén fontos alapját képezi a fejlesztésnek. Folyamatosan bővítjük szakirodalmunkat a témában, illetve előadók meghívásával, továbbképzésekkel szeretnénk pedagógusainkban a tehetségfejlesztő munka iránti elkötelezettséget kialakítani.

Eredményeink

Tanulóink az elmúlt tanévekben számtalan megyei, országos, illetve nemzetközi versenyen mérhették össze tudásukat kortársaikkal.

Országos bajnokaink vannak KRESZ, sakk, nyelvész, képzőművészeti versenyeken. Kiváló eredménnyel szerepelnek diákjaink a helyesíró, vers- és prózamondó versenyeken. Matematikából és természetismeretből is dobogós helyezéseket gyűjtöttünk be.

A tehetséges tanulók azonosítása, kiválasztása

A tehetséggondozó programok hatékonyságához szükség van arra, hogy olyan gyerekek kerüljenek be ezekbe, akik odavalók. Ezért legnagyobb jelentősége az azonosításnak és kiválasztásnak van.

A fejlesztő munka sarkalatos kérdése, mely életkorban, melyik évfolyamon kezdjük el a speciális tehetségfejlesztést.

Iskolánkban első osztálytól kezdődően törekszünk a tehetséges tanulók azonosítására, melynek tíz éves kortól van igazán jelentősége.

Felismerés ideje: 1. osztályban február 1-ig – családi háttér megismerése,
2-8. osztályban október 1-ig – áttekintve az előző évi megállapításokat, korrigálások elvégzése.

Különbféle mérési módszereket alkalmazunk, bevonva külső szakszolgálatok segítségét.

- Beszélgetés a szülőkkel
- Megfigyelés tanórán és tanórán kívül
- Alsós kollégáink a DIFER alkalmazásával adnak útmutatást a tehetség ígéreték azonosításában, és segítik az egyéni továbbhaladás irányvonalának megállapítását.
- Hatodik és nyolcadik osztályban megíratjuk az országos felvételi tesztet minden gyerekkel matematika és magyar tantárgyakból, amit továbbítunk a fenntartó által működtetett mérés-értékelés központba, ahol mindez kiértékelésre kerül.
- Egyéni fejlesztéshez a kompetencia mérések eredményét is felhasználjuk.
- Magasabb évfolyamokon bevezetésre kerül a tanulási stratégiák megismertetése, az énkép fejlesztése, digitális tantárgytesztek, speciális képesség és kreativitásmérők alkalmazása a speciális tehetségek kiválasztásában.

Kidolgozás alatt vannak azok a kereső programok, amelyek segítségével a 12-13 éves korosztályban – ahol legnyilvánvalóbban jelennek meg a speciális képességek – be tudjuk azonosítani a tehetséges tanulókat és hatékony, speciális tehetségfejlesztést tudunk számukra biztosítani.

A tehetséggondozási programunk célja

Programunk célja a gyermekek képességeinek feltárása, fejlesztése a leghatékonyabb pedagógiai módszerekkel, eszközökkel.

A személyiségfejlesztés is fontos nagy hangsúlyt fektetni (motiváció, önismeret, alkalmazkodás, moralitás stb.), hiszen fejlett személyiség nélkül aligha képzelhető el a tehetség kifejlődése.

Elsődleges feladatnak tekintjük a tantervi követelmények minél magasabb szintű teljesítését, illetve az adott területen megmutatkozó tehetség kibontakoztatását.

Speciális feladatunk a tehetséges tanulók számára olyan feladatokat biztosítani, amelyek lehetővé teszik a magasabb szintű gondolkodást, a tanult ismeretek feldolgozását és a tantárgyakon átívelő megközelítéseket.

A tehetséges gyerek erős oldalának fejlesztése, mellyel célunk a speciális adottságok – matematika, zene, sport, művészetek, kommunikációs képesség stb. – területén intenzív, gyors elmélyülés és előrehaladás biztosítása.

A tehetséges gyerek – tehetséggel összefüggő – gyenge oldalainak erősítése. Észre kell vennünk azokat a tehetséges tanulókat, akiknek a gyenge eredményét csak egyetlen részeredmény, illetve egyetlen tárgyban való rossz eredmény okozza. A tehetség fejlődését megakadályozó hiányosságok (tanulási módszerek, bizonyos tantárgyakban való lemaradás, motivációs gyengeség) diagnosztizálására, egyéni fejlesztésére, pszichológiai segítségnyújtásra van szükség ezekben az esetekben.

Fejlesztő foglalkozásainkon fontos szempont a motiváció erősítése, és a tanulási stratégiák széleskörű megismertetése.

Megelőzés, légkörjavítás, motivációs bázis kialakítása.

A tehetség kibontakozásához elengedhetetlen a megfelelő légkör megteremtése. Ennek szükségessége az osztálytársakkal való jó viszonyulást segíti, illetve fenntartja a kedvvel végzett ismeretszerzést, tanulást.

Fontosnak tartjuk, hogy a tehetséges tanuló gyors, átlagot meghaladó megoldásaival társait és tanárait ne elbátortalanítsa, illetve felbosszantsa, hanem egy olyan differenciált oktatás tudjon megvalósulni a tanórákon, ami a tehetséges tanuló fejlődését is segíti, de az osztály haladását sem gátolja.

Olyan területek támogatása, amelyek kiegészítik a direkt tehetségfejlesztést.

Olyan tevékenységek biztosítása a tehetséges tanulók számára, amelyek segítik a feltöltődésben, melyek leginkább mozgásos jellegűek.

Szervezünk olyan kirándulásokat, amik a kikapcsolódáson, közösségépítésen túl lehetőséget nyújtanak a tanulók számára egy-egy izgalmas témakör, folyamat megismerésére, elsajátítására, illetve kapcsolódást mutatnak a tantárgyakkal.

A tehetséggondozás módszerei, területei a Huszár Gál Iskolában

Iskolánkban az alábbi módszereket alkalmazzuk:

- Gyorsítás – Bevezetés alatt van annak biztosítása, hogy diákjaink lehetőséget kapjanak az osztályátlépésre bizonyos tantárgyakból. Speciális feladatot jelent pedagógusaink számára a tanterv egyeztetése az átjárhatóság biztosítása céljából.
- Dúsítás – fejlesztő foglalkozások keretében, az előzetesen kiválasztott gyerekek számára. Fejlesztő foglalkozásba jelentkezéskor ún. felvételi vizsgaanyag megoldása történik, amely által megismeri a tanuló a foglalkozás irányultságát, várható nehézségi fokát, illetve a foglalkozásvezető tájékozik a tanuló tudásszintjéről.
- Gazdagítás – Tanórán a csoportmunkán túl lehetőséget biztosítunk diákjainknak egy-egy projektmunka elkészítésére, illetve iskolán kívüli kutatási tevékenységekre ösztönözzük (időnként szervezett keretek között) tanulóinkat.
- Délutáni foglalkozások – Ezek a programok erősítik az iskola és a diákok kötődését, mivel az iskolán belül nyílik lehetőség a speciális képességeik fejlesztésére. Kötetlenebb, játékos formában van lehetőség a tanórai anyaghoz kapcsolódó további ismeretek átadására, illetve azokban való elmélyülésre. Ezekben a foglalkozásokon nem az órai anyag elmélyítése, nem korrepetálás, felzárkóztatás folyik, hanem minél több egyéni fejlesztés, képességfejlesztés, gondolkodásra, ismeretszerzésre, kreativitásra ösztönzés, stb. zajlik.

A délutáni foglalkozások keretében a következő témakörökben folyik a tehetséggondozás (ez említett területek folyamatosan bővülnek):

Magyar, dráma

Olyan alapkészségek fejlesztése folyik differenciáltan a tanórai kereteken belül, mint az értelmes, érthető beszéd, jó előadókészség, gyors és értő olvasás, biztos helyesírás. Speciálisan a Dráma szakkör, vers- és prózamondó versenyekre való felkészülés, országos levelezős nyelvész versenyre való készülés egész év folyamán zajlik. Hagyományosan iskolánk rendezi meg a Bendegúz országos nyelvész versenyének megyei fordulóját, amin diákjaink évről-évre szép eredményt érnek el.

Képzőművészet

Iskolánk alapfokú művészeti iskola, ezért a képzőművészeti oktatás magas szinten valósul meg. Azon gyerekek számára, akik ezen a területen kiemelkedő képességűek, megkeressük azokat a lehetőségeket a finanszírozásban, amely lehetővé teszi a művészetoktatásban való részvételüket.

Sport

Kézilabda, tollaslabda, korcsolya, futás, futball, asztalitenisz területeken van lehetőség iskolánkban fejleszteni tanórán kívül a kiemelkedő képességű diákokat.

Sakk

A spontán szakköri keretekben bevezetett sakk oktatás jó eredmények hatására kiszélesedett több csoportban minden korosztályt lefedve egyre több gyereket ért el. A megyei, országos, nemzetközi versenyeken született jó eredmények és az ezzel párhuzamosan a tanulási tevékenységekben is megjelenő ugrásszerű fejlődés arra a felismeréshez vezetett bennünket, hogy a sakk kiválóan alkalmas a gondolkodási képességek fejlesztésére. A sakkozás nevelő hatásait is figyelembe véve (rendszeres és pontos munkavégzésre, kitartásra, fegyelmezett viselkedésre stb. nevel, illetve elősegíti a vezetői képességek kialakulását) döntött a Huszár Gál Iskola a Sakk Tehetséggondozó Műhelyének kialakítása mellett.

Valljuk, hogy a rendszeres sakkozás olyan környezetet teremt, amely pozitív hatással van a tanulók ismeretszerzéssel – tanulással kapcsolatos attitűdjére.

A Huszár Gál Iskola Sakk Tehetséggondozó Műhelyének sakkozói a városi, megyei, országos versenyeken kiváló eredményeket értek el. A fejlődés folyamatossága odáig jutott, hogy már nemzetközi versenyeken szerepelnek a diákok, sőt az EU bajnokságon is jó eredmények születtek.

A tehetséggondozó műhely tehetségazonosító munkájának, a tehetségazonosítás módszerének, elveinek bemutatása

A sakktehetség mibenléte, felismerése, kiválasztása és képzése izgalmas és alapvető kérdés, feladat.

Nem csak sakkverseny keretében történik a kiválasztás, hiszen nem minden gyerek ismeri még a lépéseket (nem tud sakkozni), ezért logikai feladatokon keresztül választjuk ki a kivételes memóriájú és koncentrációs képességű gyerekeket.

Az iskola első osztályában az előző szempontok szerint szintén kiválasztásra kerülnek a legtehetségesebbek.

A sakktehetség lehet specifikus tehetség is, de legtöbbször a matematika területén is vannak bizonyítottan kiemelkedő képességek.

A tehetségre utaló jelek a legnyilvánvalóbbika a sakkjáték szeretete, e nélkül valójában nincs is értelme sakktehetségről beszélnünk. De a tehetséges gyerekek már az első óráktól kezdve kiemelkedően teljesítenek a kombinációk területén (egy-két lépéses mattok, tisztnyerések, egyszerű végjátékok).

Kiemelkedő sakktehetségről abban az esetben beszélhetünk, ha a képességek szintje átlagfeletti értéket mutat. Velük a kiscsoportos kezdeti foglalkozások után hamarosan át kell térni az egyéni foglalkozásokra a fejlődés minél hatékonyabbá tétele érdekében.

Átlag feletti képességek:

- - magas szintű elvont gondolkodás, fogalomalkotás, kombinációs készség;
- - jó memória és beszéd-készség;
- - kiváló logika, téri viszonyok átlátása;
- - speciális képességek;
- - bizonyos területeken meglepő mennyiségű ismeret;
- - kritikus, független gondolkodás;
- - gyors, pontos, szelektív információfeldolgozás;
- - a lényeges és lényegtelen szétválasztásának képessége.

Feladatalkötelezettség:

- - elmélyült érdeklődés, lelkesedés képessége;
- - kitartás, állhatatosság, önállóság - sokszor makacsság;
- - belülről motiváltak, érdeklődésvezéreltek;
- - önbizalom, énerő, hit saját képességében, hogy fontos dolgot tud létrehozni;
- - magas célokat tűznek ki maguk elé;
- - önkritikusak, mások kritikájára reakciójuk változó.

Kreativitás:

- - gördülékeny, rugalmas és eredeti gondolkodás;
- - ötletgazdagság, szokatlan feladat- és helyzetmegoldások;
- - fogékonyság az új és különös iránt, problématalálás;
- - kíváncsiság, merészség és szellemi játékosság;
- - a konvenciókkal kevésbé törődik, nonkonformizmus;
- - bizonytalan helyzetek toleranciája;
- - humorérzék.

Célzott tehetségigéretetek:

A sakkban és a logikai képességek terén tehetséges fiatalok (6-15 év).

Alkalmazott módszerek:

A sakk kód-, jel- és szimbólumrendszerén keresztül a sakkjáték törvényszerűségének megismerése, felfedezése. Ezek segítségével olyan problémamegoldó tevékenységek megvalósulása, melyek biztosítják a legkülönbözőbb képességek fejlődését, illetve a személyiség sokoldalú fejlesztését. A Huszár Gál Iskola Sakk Tehetséggondozó Műhelyének munkája során jól elkülöníthető, de egymásra épülő és egymásra ható tevékenységi formákat különböztettünk meg:

- Elméleti oktatás
- Elméleti anyag alkalmazása, Sakkjátszmák, játékok
- Kombinációk, végjátékok, feladványok
- Versenyztetések (városi, megyei, országos, nemzetközi bajnokságok)

Elvárható eredmények:

A sakk hasznát a következőkben látjuk:

- matematikai képességek fejlődése: absztrakt geometriai látásmód kiszélesedése számolási képességek fejlődése,
- vezetési funkciók megismerése és alkalmazása: tervezés, döntés, ellenőrzés, értékelés, visszacsatolás, végrehajtás
- személyiségfejlődés: önuralom fejlődése, akaraterő fejlődése, kudarcűrő képesség, kitartás, küzdő képesség

Valljuk, hogy a sakk olyan dolgokra is megtanít, ami önmagában is hasznos a mindennapok során, így pl. arra, hogy tanulás nélkül nincs igazi fejlődés, hogy nehéz vagy kritikus helyzetekből is ki lehet jutni, hiszen egyes problémaszituációkra számos megoldást lehet találni.

A sakkjáték ma már kitűnő informatikai háttérrel rendelkezik, aminek köszönhetően jelentősen megnőtt a sakkoktatás hatékonysága, és ebből következően viszonylag könnyen kidolgozhatóak és megvalósíthatóak a sakkjátékon keresztül történő képesség- és személyiségfejlesztés korszerű módszerei.

Újságírás

Suli újságunk a Huszár Times.

A szerkesztőbizottságba bekerüléshez egy ppt pályamunkát kell bemutatni.

Angol dráma, illetve idegen nyelv

- Versenyek – fontos színtere a tehetségfejlesztésnek. Az egészséges versenyszellem kialakítása is rendkívül fontos. Az iskolai felkészítést segíti a hétfégi gyakorlási anyag adása is. Már év elején összegyűjtjük azokat a lehetőségeket az ország különböző területein, ahol tanulóink összemérhetik tudásukat más iskolák diákjaival. Önerőből és pályázat útján is teremtünk olyan alkalmakat, amikor iskolánk adhat helyszínt színvonalas versenyek lebonyolításához.
- Próba érettségi, előrehozott érettségi – minden évben lehetőséget biztosítunk erre 11. évfolyamos diákjainknak, segítséget adunk számukra a felkészüléshez.
- Mentori munka – erre a feladatra azokat az érett, jó képességgel rendelkező gimnazistákat választjuk ki, akik szívesen vállalják iskolán kívül alsóbb évfolyamos tanulók fejlesztését, miközben nekik is számtalan képességük fejlődik. (kommunikáció, vezetés, tájékozottság, ismétlés általi mélyebb rögzülés, magyarázási készség stb.)

Nyomon követés

A fejlesztőfoglalkozáson résztvevő tanulóinkról fejlődési naplót vezetünk. Feltüntetjük a családi vonatkozásokat, a foglalkozáson való megfigyeléseket, a fejlődés irányultságát, a tanuló eredményeit és nyomon követjük későbbi pályafutását is.

Kapcsolattartás

- Az iskola valamennyi dolgozójával – segítsék munkánkat, és esetlegesen építsenek tehetséges tanulóink képességeire. Vélemények, tapasztalatok, ötletek gyűjtése.
- Szülőkkel: beszélgetés, szülői értekezlet, fogadóóra, stb. Tájékoztatás az iskolai tehetséggondozó munkáról. Segítségnyújtás a tehetséges tanulók nevelési problémáival kapcsolatban
- Fenntartóval – tehetséggondozó program ismertetése, támogatás kérése
- A nevelési tanácsadóval, akik szakmai kérdésekben segítik munkánkat
- Szponzorokkal, akik anyagi lehetőségekkel támogatják tanulóinkat

I.6.2. A tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkózását segítő program

A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda maximálisan elősegíti és értékeli a kiváló teljesítményt, ugyanakkor az átlagosan vagy átlag alatt teljesítő tanulók számára is minden feltételt biztosít teljesítményük növelése érdekében, és motiválja őket jobb eredmények elérésére. Figyelmet fordítunk arra, hogy az egyéni teljesítőképességet a tanulók képesek legyenek közös eredmények elérése érdekében is befektetni.

A tanulási nehézségekkel küzdő diákok felzárkóztatásának színtere elsősorban a tanítási óra, egyik lehetséges eszköze, pedig a csoportbontás. A kisebb tanulói csoportokban történő oktatás jobb lehetőségeket teremt a differenciált foglalkoztatásra, illetve a gátlásokkal küzdő gyengébb tanulók motiválására és aktivizálására. A különböző nehézségi fokú feladatokkal minden tanuló sikerélményhez juthat, így könnyebben fenntartható a folyamatos érdeklődés.

Korrepetálások keretében biztosítjuk az anyanyelv, matematika mélyebb elsajátításának lehetőségét.

A szabad órakeretet felhasználva évfolyamonként felzárkóztató csoportok szervezését is biztosítjuk, ha szükséges. A tantárgyakat, modulokat a tantestület határozza meg. Figyelembe vesszük a tanulók és a szülők igényeit, javaslatait.

A tanítási órákon történő szintfelmérések eredményei alapján a tanuló bármikor felmenthető a tanórán kívüli felzárkóztatás alól, illetve bármikor bevonható. A szisztematikus felmérő, ellenőrző és felzárkóztató munka elősegíti az indulási hátránnyal küzdő tanulók hiányosságainak pótlását.

Az iskola céljai közt kiemelt szerepet tölt be a „mindenkit valamely, bármely sikerhez juttatásának” elve. Itt jönnek számításba a készségtárgyak (technika, rajz, ének, testnevelés). Az alapfokú művészeti oktatás egy újabb fejlesztési, kibontakozási lehetőséget teremt meg e tanulók számára.

Fontos feladatunknak tekintjük, hogy a gyakran pszichoszomatikus tüneteket is produkáló teljesítménykényszert elkerüljük diákjainkban. Ennek megelőzésére első lépésként a gyermekkel és a szülőkkel folytatott beszélgetések során igyekszünk kideríteni a problémák okát. Iskolai keretek között nem minden probléma oldható meg. Ezért figyelemmel kísérjük a „civil szférák” ajánlatát, és szükség esetén javasoljuk tanítványainknak ezen lehetőségek kihasználását.

Hiszünk abban, hogy kölcsönös elszántsággal és együttműködéssel ez a módszer sikerre vezet. Reméljük, hogy tanulóink nagyobb esélyt kapnak a munkába álláshoz, a továbbtanuláshoz, az emberi értékek megőrzéséhez.

I.6.3. A beilleszkedési, magatartási és tanulási nehézségekkel küzdők segítése

A köznevelési törvény 4.§ 3. pontja szerint: „beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.”

A társadalmi változásokat, a családok helyzetét figyelembe véve számítanunk kell arra, hogy egyre több hátrányos helyzetű, magatartási nehézségekkel küzdő gyermek kerül az iskolákba. Intézményünk jellegét tekintve abban bízunk, hogy ezt a fajta problémát sikerül az átlagosan tapasztalható szint alatt tartani, ugyanakkor tisztában vagyunk vele, hogy fontos kialakítanunk és fejleszteniünk azokat a stratégiákat, melyekkel sikeresen támogathatjuk a rászoruló tanulókat. Legfontosabb feladatunk a beilleszkedési zavarok minél korábbi felismerése, ami a hatékony fellépés alapfeltétele. A pedagógiai segítségnyújtás céljai esetükben arra irányulnak, hogy váljanak képessé a nevelési céljainkban megfogalmazott értékrendszerünkhöz való alkalmazkodásra, jussanak túl beilleszkedési zavarainkon és készüljenek fel a felnőtt léttel járó felelősségre, szerepekre. Hatékony eszköznek tartjuk a tanulókkal való egyéni foglalkozást, a motivációt növelő egyéni feladatok kijelölését, a közös, osztály-, illetve csoportszintű feladatokba való bevonást.

A problémák kezelésére rendelkezésre állnak a következő módszerek, lehetőségek:

- egyéni beszélgetés a tanár (osztályfőnök) és a diák között;
- osztály-, illetve csoportszintű beszélgetések, közös álláspont kialakítására való törekvés;
- a szülők bevonása a probléma kezelésébe, a probléma hátterének feltárására irányuló megbeszélések kezdeményezése;
- együttműködés a helyi nevelési tanácsadóval;
- együttműködés a helyi Pedagógiai Intézettel.

I.6.4. Az ifjúságvédelemi feladatok ellátása

Gyermek és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok

A gyermekvédelmi feladatok ellátása az Intézmény minden pedagógusának és nem pedagógus dolgozójának feladata. A társadalmi változásokkal párhuzamosan egyre nagyobb feladatot jelent a gyermekvédelem ellátása, ami további, átgondolt és tudatos együttműködést követel a család és az iskola között. Ezt az együttműködést kívánjuk fejleszteni a családokkal való kapcsolat mélyítésével annak érdekében, hogy a rászoruló gyermekek esetében hatékonyan tudjunk fellépni, szem előtt tartva azt is, hogy a gyermekvédelem szolgáltatásaihoz a gyermeknek joga van, az Intézmény pedig köteles azt biztosítani.

A gyermek- és ifjúságvédelem a nevelő-oktató munka szerves részeként személyiségformáló hatásával, a tudásszint növelésével, az erkölcsi ismeretek megismertetésével közvetlenül járul hozzá ahhoz, hogy a gyermek, tanuló helyes irányba fejlődjön, képes legyen annak felismerésére, hogy adott esetben mi a megfelelő döntés.

A gyermekvédelem területén iskolánk nagy hangsúlyt helyez a prevencióra. Ebben, illetve a problémakezelés koordinálásában, a szülőkkel való folyamatos kapcsolattartásban kiemelkedő jelentőségű az osztályfőnök munkája. Ez nem merül ki a fogadóórák megtartásában, hanem szükség esetén módot kell találni egyéni beszélgetésekre a szülőkkel, illetve a tanulókkal is. Fontosnak tartjuk a családokkal folytatott hatékony kommunikációt, a gyerekek jobb megismerését.

A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda a gyermekvédelmi felelősök az intézmény vezetősége, a pedagógusok és a fenntartó egyház vezetőinek segítségével foglalkozik ilyen jellegű felmerülő problémákkal is, megoldási stratégiákat ajánl.

A gyermekvédelmi feladatok:

- az óvodapedagógusok és az osztályfőnökök gyermekvédelmi tevékenységének segítése;
- a veszélyeztetett tanulók körülményeinek megismerése;
- a tanulók és szüleik tájékoztatása arról, hol és mikor fordulhatnak hozzájuk, illetve különféle fórumokhoz segítségért;
- rendszeres vagy rendkívüli gyermekvédelmi támogatás, beiskolázási segély, étkezési hozzájárulás megállapításának kezdeményezése a lakóhely szerint illetékes önkormányzatnál a tanuló anyagi veszélyeztetettsége esetén;
- a szenvedélybetegségek megelőzésére folytatott tevékenység koordinálása, előadások szervezése;
- együttműködés a pályaválasztásért felelős kollégával, a tanulók segítése a pályaválasztásban;
- továbbképzéseken, esetmegbeszéléseken való részvétel, az ott elhangzott információk továbbítása;
- kapcsolattartás a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatokat ellátó személyekkel, intézményekkel, hatóságokkal, úgymint: iskolaorvos és védőnő, Pedagógiai Intézet, helyi önkormányzat, Kormányhivatal Szociális és Gyámhivatal, Családsegítő és Gyermekjóléti Központ, Pedagógiai Szakszolgálat, valamint különböző megelőző és segítő szolgálatok;
- a fentiek címének illetve elérhetőségének közzététele az Intézményben.

Intézményünkben a gyermek-és ifjúságvédelmi felelősök segíti a pedagógusok munkáját az alábbiak szerint:

- a óvodásokkal/tanulókkal kapcsolatos feladatok,
- a pedagógus közösségben végzendő feladatok,
- a szülők körében végzendő feladatok,
- önálló feladatok.

A óvodásokkal/tanulókkal kapcsolatos feladatok:

- A veszélyeztetett tanulók felmérése, nyilvántartásba vétele
- A veszélyeztetett tanulók tanulásának figyelemmel kísérése, javaslattétel a változtatásra
- Tanácsadás a szülőknek, pedagógusoknak
- Fegyelmi eljárásokon való részvétel
- A szociális ellátások számbavétele, ezekről tájékoztatás
- Drog-és bűnmegelőzési programok
- A hátrányos helyzetű tanulók számbavétele, a hátrányos helyzet okainak felmérése, tanulásuk figyelemmel kísérése

- Általános prevenciós tevékenységek az Intézményt körülvevő szociális társadalmi környezet függvényében
- Mentálhigiénés programok bevezetésének szorgalmazása
- A segélyezéssel kapcsolatos ügyintézés (étkeztetés)

A pedagógus közösségben végzendő feladatok:

- A pedagógusokkal való együttműködés és szemléletformálás, kapcsolattartás
- A helyi pedagógiai program elkészítésében való részvétel
- Információk áramoltatása
- Szakirodalom ajánlása, ismerete, (törvények, jogszabályok) ezekről tájékoztatás
- Javaslat a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekek szabadidejének és szünidei programjának hasznos eltöltésére (táborok, kirándulások)

A szülők körében végzendő feladatok:

- Szemléletformálás, tanácsadás
- Családlátogatás
- Előadások szervezése

Önálló feladatok:

- Kapcsolattartás (szükség esetén):
  - Családi és Gyermekjóléti Központtal
  - Kormányhivatal Szociális és Gyámhivatallal
  - Szociális Osztály (Polgármesteri Hivatal)
  - Rendőrség Ifjúságvédelmi Osztályával
  - Óvoda- és iskolaorvossal, védőnővel,
  - Pedagógiai Szakszolgálattal
- Nyilvántartások vezetése
- Szakirodalom gyűjtése, tanulmányozása, ismertetése
- Pályázatok készítése
- Továbbképzésen való részvétel

Az ifjúságvédelmi felelős munkáját irányító dokumentumok

- Nemzeti Köznevelési Törvény
- NAT, Kerettanterv
- Törvény a gyermekek védelméről
- Gyermeki jogok

Az Intézmény pedagógiai munkáján belül az alábbi tevékenységek szolgálják a hatékony gyermekvédelem céljainak megvalósítását.

Tanulást segítő tevékenységek:

Az indulási hátrányok csökkentése érdekében

- Felzárkóztató foglalkozások
- Tehetséggondozó foglalkozások, szakkörök
- Napközis foglalkozások, tanulószoba
- Differenciált oktatás és képességfejlesztés
- A pályaválasztás segítése

A személyiség fejlesztését segítő tevékenységek:

- személyes, egyéni tanácsadás,
- a családi életre történő nevelés,
- egészségvédő programok szervezése,
- egészségügyi szűrővizsgálatok,
- az óvodások/tanulók szabadidejének szervezése,
- az óvodások/tanulók szociális helyzetének javítása.

1.6.5. A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény 67/A. § (1) bekezdése szerint: „**Hátrányos helyzetű** az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

a) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, ha a gyermeket együtt nevelő mindkét szülőről, a gyermeket egyedül nevelő szülőről vagy a családbafogadó gyámról - önkéntes nyilatkozata alapján - megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor legfeljebb alacsony iskolai végzettséggel rendelkezik,

b) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, ha a gyermeket nevelő szülők bármelyikéről vagy a családbafogadó gyámról megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor az Szt. 33. §-a szerinti aktív korúak ellátására jogosult vagy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapon belül legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy,

c) a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ha megállapítható, hogy a gyermek a településre vonatkozó integrált településfejlesztési stratégiában szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben vagy félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek.

A (2) bekezdés szerint **halmozottan hátrányos helyzetű**

a) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az (1) bekezdés a)-c) pontjaiban meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll,

b) a nevelésbe vett gyermek,

c) az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt.”

A szociális hátrányok kialakulásához vezető tényezők:

- alacsony jövedelmi,
- fogyasztási szint,
- rossz lakáskörülmények,
- a szülők alacsony iskolázottsági, műveltségi szintje.

Segítségét jelent rövidebb, hosszabb ideig tartó támogatásuk, anyagi segélyezésük, lehetőség szerinti társadalmi integrációjuk.

Amennyiben a szükséges hátrányok halmozódnak és a család nem tud kiemelkedni helyzetéből, a gyermek halmozottan hátrányos helyzetűvé válik, ami gyakran veszélyeztetettséghez vezet.

Kialakulásához vezető tényezők: a családjára, szűkebb társadalmi környezetére jellemző elhanyagoló nevelés, gondozás, valamint a családban a devianciák halmozott előfordulása (alkohol, drog, brutalitás, bűncselekmény).

Következménye lehet a gyermeknél is megjelenő deviáns magatartási formák kialakulása, negatív társadalmi csoportokhoz való csatlakozás, alkoholizálás, kábítószer-élvezet.

Ezek feltárása, kezelése nagyfokú tapintatot igényel. Feltétlenül szükséges a segítséghez a megfelelő szakemberrel való kapcsolat kialakítása, hogy életésélyeik, fejlődési lehetőségeik javuljanak.

A köznevelési törvény 4.§ 25. pontja alapján: „sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.”

- Beteg gyermek valamilyen egészségkárosodás miatt: szívbeteg, asztmás, cukorbeteg, epilepsziás stb. állandó odafigyelést igényel. A szülővel való folyamatos kapcsolattartás szükséges. Gondoskodni kell az illetékes kollégák beavatásáról, szükség szerinti intézkedési terv készítéséről. (Mi a teendő? Milyen gyógyszert szed a gyermek, mikor és mennyit? stb.) Következménye lehet a deviáns magatartás kialakulása, tanulási problémák megjelenése. Ilyen esetben biztosítjuk az egyéni fejlesztést, felzárkóztatást a gyermek részére.

Nevelési programunkban a helyzetfelmérés után meghatározzuk a tevékenység célját, és a lehetőségek számbavételével a hátrányok enyhítését szolgáló tevékenységformákat.

Szociálisan hátrányos helyzetűek azok a tanulók, akiket különböző jellegű szociális tényezők gátolnak adottságaikhoz mért fejlődésükben. Feladatunk segíteni minden hátrányos helyzetű tanulót-, de különösen a szociálisan hátrányban lévő tanulót képességeinek kibontakoztatásában.

A tanulók fejlődését veszélyeztető okok megszüntetésének érdekében iskolánk együttműködik a területileg illetékes:

- Nevelési Tanácsadóval
- Gyermekjóléti Szolgálattal
- Családsegítő Szolgálattal
- Polgármesteri Hivatallal
- Gyermekorvossal, védőnővel
- Továbbá a gyermekvédelemben résztvevő társadalmi szervezetekkel, egyházakkal, alapítványokkal

Tényezők, amelyek hozzájárulnak a hátrányos helyzet kialakulásához:

- A családi mikrokörnyezet:
  - A család gazdasági helyzetéből adódó lakásviszonyok
  - A túlságosan alacsony egy főre eső jövedelem
  - A kulturális helyzet (a szülők alacsony iskolázottsága, kultúra megbecsülésének hiánya, az önművelődés megbecsülése)
  - a családi hagyományok (hagyományokon alapuló kapcsolatok a családon belül és kívül, vallási, erkölcsi, szociális hagyományok, nevelési hagyományok)
  - a család élete, a családtagok magatartása (kevés közös élmény a szülőkkel, helytelen nevelési módszerek, a gyermek nem megfelelő helyzete a családban, a szülők kifogásolható erkölcsi magatartása, az iskola munkájának lebecsülése, közömbösség vele szemben, rendezetlen életmód.)
- Családi házon kívüli környezet:
  - Az utca, lakóközvet negatív hatásai
  - Helytelen viszony, kapcsolat kifogásolható magatartású, erkölcsű gyermekcsoportokkal, felnőttekkel.
- Iskolai környezetben:
  - Az iskolából naponta távolról bejárás
  - A tanulók értékelésének, minősítésének merev módszerei
  - A tanulók nem megfelelő helyzete a különböző közösségekben.

A gyermekvédelmi program célja:

- segíteni az óvósok/ tanulók
- beilleszkedését az Intézményi környezetbe
- ismeretsajátítását
- egyéni ütemű fejlődését

Szociális körülményeiket tekintve hátrányos helyzetűek:

- családi mikrokörnyezetből adódóan,
- családi házon kívüli környezet miatt,
- iskolai körülményeit tekintve hátrányos helyzetű
- csonka családban felnövő gyermekek (elvált szülők, árva, félárva gyermekek)
- munkanélküli szülők gyermekei

Átmenetileg hátrányos helyzetűek:

- áttelepült, beköltözött (új) tanulók
- tartós betegség miatt hátrányos helyzetű

A célok ismeretében tudjuk megtervezni minden év végén a következő tanév várható feladatait.

A szociális hátrányok enyhítését az Intézményben az alábbi tevékenységi formák szolgálják:

- szoros, jól működő kapcsolat a szülővel, az óvodapedagógusokkal illetve adott osztályban tanítókkal, helyi Nevelési Tanácsadóval, Gyermekjóléti Szolgálattal, Gyámhivatallal
- egyéni képességekhez igazodó tanórai tanulás megszervezése
- nívócsoportos oktatás
- felzárkóztató órák

- napközi otthon
- tehetséggondozó programok szervezése
- életvezetési ismeretek program beiktatása az osztályfőnöki órák tematikájába
- mentálhigiéniai programok
- drog-bűnmegelőzési programok (D.A.D.A., OEFI dohányzás-megelőzési program)
- pályorientációs tevékenység
- az iskolai könyvtár, s más létesítmények eszközeinek egyéni vagy csoportos használata
- nevelők és tanulók segítő személyes kapcsolatai
- a szülők, a családok nevelési, életvezetési gondjainak segítése
- családlátogatások
- iskolai gyermek és ifjúságvédelmi tevékenység
- kapcsolatfelvétel a szolgáltató intézményekkel, az áthelyező bizottsággal
- felvilágosító munka a szociális juttatások lehetőségeiről szülői értekezleten, fogadóórán,
- helyi, regionális, országos támogatások megszerzésének ösztönzése
- tankönyvtámogatás elveinek, mértékének meghatározása
- táborozási hozzájárulások
- ösztöndíjak (Huszár Gál Oktatási Alapítvány)
- étkezési díjak kifizetéséhez nyújtott segélyek
- pályázatok figyelése, részvétel a pályázatokon (Útravaló, MKB)

Iskolánk minden pedagógusának feladata, hogy a tanulók emberi méltósága és jogai tiszteletben tartásával eleget tegyen a titoktartás kötelezettségének is.

I.6.6. A kiemelt figyelmet igénylő óvodásokkal/tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje

Intézményünk kiemelt figyelmet fordít a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók speciális igényeinek betöltésére, egyéni képességeikhez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítésére, a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségeinek megteremtésére.

2011. évi CXCV. törvény 4.§ 13. alapján kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló:

- a) különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:
  - aa) sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,
  - ab) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,
  - ac) kiemelten tehetséges gyermek, tanuló (részletesen a 16.o.-21. o. – ig),
- b) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló (részletesen a 24. o-25.o-ig).

Sajátos nevelési igényű tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

A sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók nevelése, oktatása intézményünkben.

Intézményünk a törvényi előírásoknak megfelelően biztosítja óvodásoknak/tanulóinknak csoportfoglalkozásokon/tanóráinkon, és tanórán kívüli tevékenységek, foglalkozások keretében a különleges bánásmódot:

A tanórai foglalkozásaink elsődleges célja a sajátos nevelési igényből eredő hátrányok csökkentése.

Pedagógusaink törekszenek arra, hogy differenciáltan, egyéni bánásmóddal, fokozott odafigyeléssel segítsék tanulóink sikeres tanulmányi előmenetelét, beilleszkedését.

Tanórán kívül pedagógiai, a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesítjük az óvodásokat/ tanulókat.

Intézményünk biztosítja az alapító okiratban is meghatározott sajátos nevelési igény típusának megfelelő szakemberek foglalkoztatását, valamint az egyéni előrehaladású nevelés-oktatáshoz szükséges speciális tantervet, tankönyveket és segédleteket.

Azok a tanulók, akik beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdenek, fejlesztő foglalkoztatásra jogosultak a tankerületi szakértői bizottság szakvéleménye alapján.

A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség vagy a sajátos nevelési igény miatt a szakértői bizottság véleménye alapján, vagy súlyos betegség miatt magántanulóként tanulmányokat folytatók egyéni foglalkozás keretében történő felkészítésére az iskolánk tanulóként az osztályok heti időkeretén felül átlag heti tíz órát biztosít.

A felvételi vizsgán tanulóink részére indokolt esetben biztosítjuk a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli vagy szóbeli felmérésen az iskolai tanulmányai során általa használt, megszokott eszközöket.

A tankötelezettség a tanuló tizenhatodik életévének betöltéséig tart. A sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható annak a tanítási évnél a végéig, amelyben a huszonharmadik életévéig betölti. A tankötelezettség meghosszabbításáról a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az iskola igazgatója dönt.

Az Intézmény igazgatója a tanulót kérelmére - kiskorú tanuló esetében a szülő kérelmére - felmentheti az iskolai kötelező tanórai foglalkozásokon való részvétel alól, ha a tanuló egyéni adottságai, sajátos nevelési igénye, továbbá sajátos helyzete ezt indokolttá teszi. Az igazgató a tanulót kérelmére mentesítheti a készségtárgyak tanulása alól, ha azt egyéni adottsága vagy sajátos helyzete indokolttá teszi.

A tanulót, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, a szakértői bizottság véleménye alapján az igazgató mentesíti az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, és ehelyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő.

Az érettségi vizsgán az érintett tantárgyak helyett a tanuló - a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint - másik tantárgyat választhat, illetve a szakértői javaslat alapján a számonkéréskor és az érettségi vizsgán biztosítjuk számára a hosszabb felkészülési időt, az írásbelin lehetővé tesszük az iskolai tanulmányok során alkalmazott segédeszközök (laptop) alkalmazását, szükség esetén az írásbeli szóbeli beszámolóval vagy a szóbeli beszámoló írásbeli vizsgával történő felváltását.

A pedagógiai programunk mellékletében az egyéni fejlesztési programunk az SNI irányelveket figyelembe véve (32/2012. EMMI rendelet 2. sz. melléklete alapján) részletesen tárgyalja az egyes SNI részterületeket.

I.7. Az intézményi döntési folyamatban való tanulói részvételi rendje

Az intézményi döntési folyamatban való tanulói részvételi rendje

A tanulók részvételi jogai gyakorlásának rendje

Az intézmény tanulói feladat-ellátási helyenként diákképvislettel diákönkormányzatot alakítanak.

A diákönkormányzat az iskola nevelési-oktatási célkitűzéseinek megvalósítását az életkori sajátosságok fegyverbevitelével, sajátos eszközökkel, a tanulói aktivitás és öntevékenység fejlesztésével segíti.

A diákönkormányzat éves munkaterv alapján dolgozik.

Tevékenysége során törekszik a tanulmányi munka fejlesztésére, közreműködik a színvonalas kulturális- és sportélet megszervezésében és a tanulóközösség érdekképviselésében, gyakorolja a tanulóközösség és saját jogosítványait.

A diákönkormányzat vezetője beszámolási kötelezettséggel tartozik a végzett munkáról az őt megválasztó közösségnek, tájékoztatói kötelezettsége van iskolavezetés és nevelőtestület felé.

A diákönkormányzat tisztségviselői:

- DMS tanár (tanárok): az iskola tanulói közösségét segítő felnőtt személyek. Kikerülhetnek az iskola tanári karából vagy alkalmazotti közösségéből, speciális esetben a szülők köréből. A segítőköt a tanulók kérik fel, és az igazgató jóváhagyásával válik érvényessé.
- Diákvezetők: az osztályok képviselői által megválasztott diákképviselők. Tagjainak száma 5-10 fő. Választásuk tanév elején, évente történik. A választás során minden osztály két fővel képviselteti magát, és választ a jelölést elfogadó tanulók közül. Feladatuk a diákközösség érdekképviselése, szabadidős programok szervezése, tanulói érdekképviselőt biztosítása. Az iskola a diákképviselőt döntési, egyetértési, véleményezési és javaslattevési jogosítványait a mindenkori jogszabályoknak (köznevelési törvény és végrehajtási rendeletei) megfelelően biztosítja.

I.8. Kapcsolattartás a szülőkkel, tanulókkal, az iskola partnereivel

I.8.1. A tanulók közösségét érintő kapcsolattartási formák

Szóbeli információk pozitívumai között érdemes megemlíteni a személyes kontaktus lehetőségét, az információk sokoldalú megismerését. Az intézményvezetés és a tantestület kapcsolata állandó, minden nap van lehetőség a feladatok, módosítások, esetleges problémák megbeszélésére. Havonta nagy megbeszéléseket tartunk, ahol visszatekintünk az elvégzett feladatokra, értékeljük azokat, illetve számba vesszük soron következő programjainkat.

A szóbeli információáramlás formái és azok tartalma

A szülői értekezletek, fogadóórák, munkaközösségi megbeszélések, nevelési értekezlet (évente kettő), nevelőtestületi értekezlet (évente négy), vezetői megbeszélések (az intézményvezetés heti egy alkalommal megbeszélésen vesz részt, egy-egy téma iránt érdeklődők megbeszélései (osztályfőnökök, azonos tárgyat tanítók), meghívott előadók tájékoztatója (pl. egészségmegőrzéssel, tanulási nehézségek elhárításával, magatartási zavarok kezelésével, lehetséges veszélyek megelőzésével stb. kapcsolatban).

Tantestületi értekezletek tanévenként a kiemelt alkalmakkor. /alakuló, tanévnyitó, félévi és tanévzáró értekezlet /. Tartalma: beszámoló az elmúlt tanévről, a következő tanévi munkaterv előterjesztése, értékelése és elfogadása; a félévi beszámoló előterjesztése, értékelése és elfogadása; a tanév zárásának feladatai.

Tantestületi értekezletek az Intézmény nevelő - oktató munkájával és pedagógiai tevékenységével kapcsolatosan /osztályozó- és nevelési értekezlet /. Tartalma: a tanulóközösségek féléves tanulmányi munkájának, magatartásának és szorgalmának értékelése; a tanulóközösségek éves tanulmányi munkájának, magatartásának és szorgalmának értékelése; a munkatervben megfogalmazott aktuális nevelési kérdések megvitatása.

Az intézményvezetés munkáját segítő munkaközösség vezetői értekezletek minden hónapban. Tartalma: az egyes hónapok munkájának értékelése; az egyes hónapok aktuális feladatai.

Intézményvezetői megbeszélések hetente általában egy alkalommal. Tartalma: a hét aktuális és határidős feladatai.

Alkalmankénti tantestületi értekezletek, munkaközösség-vezetői értekezletek illetve intézményvezetői megbeszélések aktuális témák megvitatására. Tartalma: valamely aktuális és sürgős probléma; szóbeli előterjesztés- gyors döntést igénylő esetekben – tantestületi /alkalmazotti, munkaközösség-vezetői, munkaközösségi, iskolavezetői céliránnyal vagy egyéni jelleggel.

A napi aktualitásokról, új hírekről és információkról szükség esetén, előszóban és e-mailben tájékoztatjuk a tantestület tagjait. Tartalma: aktualitások határozzák meg.

A folyamatos írásbeli információáramlás formái, azok tartalma

Szülőkkel az ellenőrzőn, e-mailen keresztül tarjuk folyamatosan a kapcsolatot. A dolgozók számára: e-mailen, hirdetőtáblán keresztül.

Az Intézmény évenként munkatervet készít, mely a tantestület minden tagjához eljut. Tartalma: megegyezik a szóbeli tájékoztatás megfelelő formájánál leírtakkal.

Az Intézmény munkájának és tevékenységének az egyes hónapokra tervezett és írásban rögzített programja a tantestületi szobában lévő információs táblán tájékoztatja a tantestület tagjait. Tartalma: a hónap kiemelt programjai és eseményei.

Írásos előterjesztés – a rendelkezésre álló idő függvényében-tantestületi /alkalmazotti, munkaközösség-vezetői, munkaközösségi, iskolavezetői céliránnyal, vagy egyéni jelleggel.

E-mailt és a Huszár Gál Gimnázium központi keretrendszerén az Ilias rendszert is folyamatosan igénybe vesszük, mint kommunikációs csatornákat.

Nevelő-oktató munkánk fontos minőségeleme az iskolahasználók elégedettsége. Ennek elérése érdekében elengedhetetlennek tartjuk a családdal való együttműködést munkánk során. Az együttműködés sikerének záloga a partneri szemlélet kialakítása, a közös érdek felismerése. Hisszük, hogy sikeres munkát csak ott lehet végezni, ahol a partnerek képesek és hajlandók az együttműködésre, a kompromisszumra, a megállapodáson és kölcsönös tiszteleten alapuló egyezségeket betartására.

Az együttműködést segíti a felek rendszeres informálása, egymás véleményének meghallgatása, a felmerülő problémák jelzése és a megoldásra való törekvés, melynek során ügyelünk egymás jogainak tiszteletben tartására.

A családdal való szoros együttműködés eszköze a „nyitott óvoda” és „nyitott iskola” megteremtése. Szabad tájékozódást és betekintést kívánunk biztosítani minden intézményhasználó számára az intézményben folyó szakmai munka területén. Intézményünkben nem működik diákönkormányzat – erre az eddigiek folyamán nem merült fel igény –, az érintett felektől érkező kezdeményezés esetén azonban bármikor biztosítjuk a lehetőséget e szervezetek létrehozására a nemzeti köznevelési törvény szellemében.

A tájékozódás és kapcsolattartás intézményünkben működő formái:

- Óvodai/iskolai házirend – a tantestület, a diákok és a szülők véleményének meghallgatásával jóváhagyott házirend szabályozza az Intézmény mindennapi munkarendjét. A házirendet az első tanítási napon minden tanulóhoz, rajta keresztül minden családhoz eljuttatjuk.
- Szülői fórum – szükség szerinti időközönként a tantestület és a szülők számára.
- Pedagógusi fogadóórák – minden pedagógus heti egy fogadóórában, illetve megbeszélés szerint bármikor rendelkezésre áll.
- Szülői értekezlet – évente két alkalommal, osztálykeretben, az osztályfőnök vezetésével, szükség esetén egyes szaktanárok részvételével. Továbbá az óvodai nevelésben évente legalább két alkalommal.
- Közös, informális sport- és családi rendezvények (az igazgató döntése szerinti rendszerességgel)

A szülőket rendszeresen tájékoztatjuk az óvodai/iskolai élet anyagi vonatkozásairól. A tanév elején ismertetjük a testnevelés órai felszerelésre, valamint a szükséges segédeszközökre és a tankönyvekre vonatkozó előírásokat és költségeket. Ezek beszerzési módjáról a szülő maga dönt.

A szülőket a tanulókon keresztül tájékoztatjuk a tanulmányi kirándulások költségeiről és egyéb várható kiadásokról. A szaktanár személyének megváltozása miatt a korábban megrendelt tankönyv nem cserélhető le.

A tanulmányi kirándulásokkal és tanulmányutakkal, valamint minden iskolán kívüli tevékenységgel kapcsolatban előzetesen kikérjük a szülők véleményét és beleegyezését.

A fenntartó

Az intézmény önálló gazdálkodási joggal rendelkező intézmény, melyet a Hit Gyülekezete egyház tart fenn. Az önállóság a szakmai, szervezeti és munkaügyekben, a gazdálkodásban (ezen belül az elfogadott költségvetés előirányzatainak megfelelő felhasználásában), az igazgatásban nyilvánul meg. A vezetési program megvalósítása csak a fenntartó és az intézmény erkölcsi és anyagi támogatásával valósulhat meg. Kölcsönösen konstruktív együttműködést igényel. Törekszünk az állandó, egészséges munkakapcsolatra.

A felmerülő problémákra igyekszünk együttműködve keresni a megoldásokat. A folyamatos személyes kapcsolat lehetőséget ad a fenntartó egyház számára, hogy az általa működtetett iskola szakmai munkájába betekintést nyerjen, meggyőződjön az ott folyó munka eredményességéről.

Pedagógusok egymás közötti kapcsolatai

A pedagógus a legfontosabb tényező, fontosabb, mint az iskolaépület korszerűsége, taneszközökkel való felszereltsége. Ezek ugyanis akkor jelentenek igazi értéket, ha a pedagógus jól kihasználja azokat.

Humánus, emberi magatartásra, segítőkészre, a gyermek megértésére inspiráljuk egymást. Ezek mind barátságok kialakulásának lehetőségét, mind egymás jobb megismerését segítik. Alapvető igény a kiváló

szakmai felkészültség, azzal együtt, hogy jól, érdekesen, logikusan tanítsunk. Minden kollégánk ennek az elvárásnak szeretne megfelelni.

Pedagógus- gyermek kapcsolat

A pedagógus pszichológiai módszertani felkészültsége által nemcsak irányító szerepet játszik az oktatás nevelés folyamatában, hanem segítő társa is a gyerekeknek. Olyan, akihez gondjaikkal, problémáikkal fordulhatnak a tanulók, az őszinte légkör jegyében. A pedagógus legyen pozitív példa a gyerek számára, s ez által elvárható a tisztelet, a nagyobb tekintély. A tisztelet természetesen kölcsönös.

Az együttműködés továbbfejlesztése érdekében tanulóinkat vonjuk be a különböző iskolai közösségek feladatainak szervezésébe, megoldásába, hogy érezhessék bizalmunkat, s munkájuk szépségét, eredményét.

I.8.2 A szülők közösségét érintő együttműködési formák:

Szülőkkel való kapcsolat

A zavartalan oktató-nevelőmunkánk végzéséhez elengedhetetlen a szülőkkel kialakított jó partneri kapcsolat. Fontos, hogy a szülők megismerjék intézményünk célkitűzéseit, mert csak így tudják segíteni munkánkat. A szülőknek a nevelésben munkatársaknak kell lenniük, meg kell őket nyerni! Ennek érdekében igyekszünk meghitt emberi, bizalomra alapozott kapcsolatot kiépíteni a szülőkkel, törekszünk az apák nevelésbe való bevonására, a gyermek pozitívumait erősítjük, és erre alapozva kezdeményezzük a hibák javítását. Minden családdal foglalkozni kell, alaposan meg kell ismerni a családokban folyó nevelést, és a valóság ismeretében kidolgozni a szülőkkel együtt az ott fokozatosan megvalósítható javítást, helyesbítést.

A kapcsolat formái: fogadóóra, nyílt tanítási nap, szülői értekezlet (a szülőket közelebb hozzák az iskolához, így a nevelést egyöntetűbbé tehetjük), írásbeli értesítésváltás (üzenő füzet, ellenőrző könyv). Fontos, hogy ez minél többször a pozitív kapcsolat eszköze legyen. A szülőkkel való jó, eredményes együttműködés nélkül a tanulók nevelése, formálása szinte lehetetlen.

A szülői értekezletek alkalmával ismertetjük a szülőkkel céljainkat, elvárásainkat. Meg kell mondani, melyek azok a tevékenységi formák, amikor a szülők konkrét segítséget nyújthatnak. Mindenképpen szeretnénk az oktató-nevelő munka aktív részeseivé tenni a szülőket. Elvárjuk tőlük a gyerek iskolai munkájának otthoni ellenőrzését, illetve a gyerekekkel kapcsolatos problémák őszinte feltárását és a közreműködést annak orvoslásában.

Az iskola igazgatója irányítja- az óvoda/iskola feladatait és sajátos helyzetét figyelembe véve- az óvodai/iskolai és családi nevelés összehangolását. A szülők segítsék az intézményi rendezvényeket, de képviselhetik a szülői érdekeket is véleménynyilvánításukkal. Elvárjuk, hogy a szülők véleménynyilvánítása építő- segítő szándékú legyen, s ne kívülről, hanem az iskola életébe beavatottként hangozzék el.

A társadalmilag hasznos, értékmegőrző-, értékteremtő munkák szervezésébe, és minél több intézményi rendezvénybe vonjuk be a szülőket. Csak e tapasztalatok révén juthat el együttműködésünk olyan szintre, hogy ne csak megértsenek minket, hanem együtt munkálkodhassunk gyermekeik testi- lelki fejlődéséért, s emellett az együtt töltött idő is kellemes, szép emlékként maradjon meg.

Technikai dolgozók

Megjelenésük, magatartásuk, viselkedésük az intézményi arculat részei. Munkájuk elfogadott: a gyermekekkel kulturáltan érintkeznek, feladatellátásukkal tiszteletet ébresztenek, a pedagógusokkal kialakított kapcsolatukban az intézményi szolgáltató jelleg jut kifejezésre.

Diákönkormányzat

A diákönkormányzat működjön közre a diákok demokratikus jogainak érvényesítésében és kötelességeik betartásában. Fontos kialakítani felelősségüket az értékekért (demokrácia, szolidaritás, tolerancia), társadalmi részvételüket, s hogy a problémákat az iskola szemszögéből lássák. Legyen önálló elképzelésük a saját szerepükről.

Gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok

A gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos tevékenység során elengedhetetlen a család és a nevelőtestület egymást kiegészítő munkája. Az osztályfőnökök és a pedagógusok legfontosabb feladata a prevenció.

Feladatunk még a beilleszkedési zavarokkal, tanulási nehézségekkel, magatartási rendellenességekkel küzdő gyermekek problémáira a megoldás keresése.

Gyermekjóléti szolgálat

Nevelési tanácsadó, tanulási képességeket vizsgáló bizottság

A Nevelési Tanácsadóval, a Szakértői Bizottsággal és a Pedagógiai Intézet a nevelést segítő szaktanácsadóival a kapcsolatunk jó, a szükséges esetekben igénybe vesszük szakmai hozzáértésüket.

Egészségügyi szerverek

Az óvodaorvos/iskolaorvos, a fogorvos és a védőnő a szükséges vizsgálatokat, kezeléseket, oltásokat rendszeresen elvégzi. A védőnő segítségünkre van különböző előadások, osztályfőnöki órák egyes témáinak megtartásában (mentális, egészségmegőrző problémák, káros szenvedélyek megelőzésében).

Egyház

A Bibliaismeret az órarendbe épül be, zavartalanul folyik iskolánkban. A fenntartó egyházzal, a Hit Gyülekezetével mindennapos az intézmény kapcsolata. Más egyházak azon tagjai, akiknek gyermekeik az intézményünkben tanulnak, elfogadják a Hit Gyülekezetének erkölcsi és hitbeli nézeteit, gyermekeik személyiségének építésében azokat pozitívnak tartják, így a velük való kapcsolatunk is jó.

Továbbá az óvodai nevelés során fakultatív tehetséggondozást valósítunk meg.

A fenntartó más iskoláival való kapcsolat

A Hit Gyülekezetének más városokban működő iskoláival való kapcsolatunkból a pedagógusok és az intézményvezetés egyaránt profitál. Elsősorban szakmai segítséget kapunk a közös értekezleten.

Huszár Gál Oktatási Alapítvány

Létrehoztuk az Alapítványt a szociálisan rászorult gyerekek támogatására, valamint a különböző kulturális, sport illetve szabadidős tevékenységek anyagi megsegítésére. E szerepét pályázatokból, illetve magánszemélyek, szervezetek, vállalkozások adományaiból finanszírozza.

Pedagógiai Intézet

Folyamatosan figyelemmel kísérjük a felkínált továbbképzéseket, részt veszünk igény szerint a szervezett tanfolyamokon, előadásokon.

Huszár Gál Iskola Sport Egyesülete

Sportban tehetséges tanulók kiválasztása, fejlesztése.

I.9. A tanulmányok alatti vizsga vizsgaszabályzata

Tanulmányi idő alatti vizsgák

I.9.1. Osztályozó vizsga

Osztályozó vizsgát tesz az a tanuló,

- akinek éves hiányzása a jogszabályban előírt mértéket (250 óra) meghaladja és jegyei alapján nem osztályozható
- akinek hiányzása egy adott tárgyból a tantárgy óraszámának 30%-át meghaladta és érdemjegyei nem teszik lehetővé az osztályozást az adott tárgyból
- aki tanulmányait magántanulónaként végzi.

A tanulóknak év végén az egész év anyagából kell vizsgáznia, ha nem kívánja, hogy a félévi osztályzatot az év végi vizsgán beszámítsák.

Az osztályozó vizsgán a tanulóknak a megadott témakörök mindegyikéből számot kell adnia. Érdemjegyét a vizsgabizottság a szerzett jegy alapján, illetve a szerzett jegyek átlaga alapján alakítja ki.

Egy adott tantárgyból a tanítási órák harminc százalékát meghaladja és emiatt a tanuló teljesítménye tanítási év közben nem volt érdemjeggyel értékelhető, a tanítási év végén nem osztályozható, kivéve, ha a nevelőtestület engedélyezi, hogy osztályozóvizsgát tegyen. A nevelőtestület az osztályozóvizsga letételét akkor tagadhatja meg, ha az igazolatlan mulasztások száma meghaladja az igazolt mulasztások számát, és az iskola eleget tett a (3) bekezdésben meghatározott értesítési kötelezettségének. Ha a tanuló a tanítási év végén nem osztályozható, tanulmányait évfolyamismétléssel folytathatja. Ha a tanuló mulasztásainak száma már az első félév végére meghaladja a meghatározott mértéket, és emiatt teljesítménye nem volt érdemjeggyel értékelhető, félévkor osztályozóvizsgát kell tennie.

I.9.2. Előrehozott osztályvizsga

A tanuló az iskola igazgatójának engedélyével az iskola két vagy több évfolyamára megállapított tanulmányi követelményeket egy tanévben, illetve az előírtnál rövidebb idő alatt is teljesítheti. A tanuló egy félév vagy egy

tanév anyagából egy vagy több tantárgyból (az I. féléves tananyagból az adott tanév félévének utolsó előtti hetéig) tehet előrehozott osztályvizsgát a vizsgaszabályzat előírásai szerint.

A sikeres vizsga után az adott tantárgyból a tanulónak nem kell a tanórákat látogatnia, de a felszabadult időt a továbbhaladási, fejlődési céljainak megfelelően kell eltöltenie.

A sikeres vizsga eredménye félévre, egy vagy több tanévre szól.

A következő tanévben a tanuló az eredeti osztályában (csoportjában) folytatja tanulmányait, illetve újból próbálkozhat előrehozott osztályvizsgával.

Az előrehozott osztályvizsga lehetőség, amit a tanuló tanulmányai alatt kihasználhat.

Az előrehozott osztályvizsga célja:

- Többlettudás megszerzése:
  - abból a tantárgyból, amelyből a vizsgát tette
  - más tantárgyból, melynek tanulására időt nyert
- A tanuló egyéni foglalkoztatása, képesség szerinti terhelése, a gyorsabb, egyéni ütemű haladási, fejlődési lehetőségének megteremtése, vagyis tehetséggondozás tantárgyi gyorsítással.
- A tanuló felkészítése az önálló tanulásra, önképzésre, kutatómunkára.
- Egyénileg motiválni képességeinek kibontakoztatására, a magas színvonalú, folyamatos tanulásra.
- Felkészülési lehetőséget adni a tanulmányi versenyekre, a felvételi vizsgára, illetve az állami nyelvvizsgára, egyéni ütemben és módszerekkel.

A vizsgára jelentkezés módja, a vizsga anyaga

A tanuló vizsgázási szándékát, a vizsga várható időpontját egyezteti az igazgatóval, illetve a kérelem elbírálásáról az igazgató dönt az osztályfőnök és a szaktanár véleménye alapján.

A tanuló vizsgát tehet azon tárgyakból, amelyeknek tanítását az iskola biztosítja.

A tanuló egyéni döntése, illetve kiskorú tanuló esetén szülői hozzájárulás alapján levizsgálhat féléves vagy egész éves tantervi anyagból.

A megjelölt időszakban több tantárgyból is tehet előrehozott osztályvizsgát, melyhez kiskorú tanuló esetén szülői engedély szükséges.

A vizsgára jelentkezés feltétele

- A tanuló előzetesen ismerje meg az előrehozott vizsga iskolai rendszerét, szabályzatát, a tantárgy tantervi követelményeit, készüljön fel ezek teljesítésére.
- Legyen határozott célja a felszabadult idő felhasználására.
- Az egyéni tanuláshoz rendelkezzen a szükséges és megfelelő személyiségjegyekkel (kiemelkedő szorgalom, tanulás technikák ismerete, motiváltság stb.) otthoni és/vagy intézményi feltételekkel.

Az igazgató vagy helyettese kiskorú tanuló esetén a szülővel is egyeztet az előrehozott vizsgával kapcsolatban.

I.9.3. Különbözeti vizsga

Különbözeti vizsgát tesz az a tanuló, aki

- tanulói jogviszony átvétellel való létesítéséhez más iskolatípusból kéri felvételét,
- eltérő tanterv szerinti tanulmányokat folytatott és azonos vagy magasabb évfolyamra jelentkezik

A különbözeti vizsga minden tekintetben megegyezik az egyéb tanulmányok alatti vizsgákkal. A tantárgyi követelményeket a vizsgaszabályzat mellékletét képezik.

I.9.4. Javítóvizsga

Javítóvizsgát tesz az a tanuló,

- aki a tanév végén elégtelen osztályzatot kapott,
- aki osztályozó, különbözeti vizsgáról igazolatlanul távol maradt, vagy azt nem fejezte be, ill. az előírt időpontig nem tette le,
- aki az osztályozó-, pótló vizsga követelményeinek nem felelt meg.

A javítóvizsgán, számon kért ismeretek a tanmenet teljes anyagát felölelik. A tantárgyi követelményeket a vizsgaszabályzat mellékletét képezik.

I.9.5. Pótló vizsga

A tanulmányok alatti pótló vizsgán vehet részt az a tanuló, aki neki fel nem róható ok miatt nem tudott osztályozó vagy javítóvizsgát tenni.

I.9.6. Halasztott vizsga

Ha a tanuló a következő tanév kezdetéig azért nem tett eleget a tanulmányi követelményeknek, mert az előírt vizsga letételére a nevelőtestületől halasztást kapott, az engedélyezett határidő lejártáig tanulmányait felsőbb évfolyamon folytathatja.

I.9.7. Felvételi vizsga

A középiskolába jelentkező tanulók számára szervezett vizsga, melynek eredménye alapján nyerhetnek a tanulók felvételt a középiskola valamely tagozatára. A felvételi vizsga történhet előrehozott időpontban és az általános felvételi vizsga időszakban a felvételi vizsgaszabályzat szerint.

Tanulmányi idő alatti vizsgák rendje

- Vizsgaforma, vizsgarészek:
  - írásbeli vizsga,
  - szóbeli vizsga,
  - gyakorlati vizsga.

- Vizsgaidőszakok
  - javítóvizsga, pótló vizsga: augusztus 15. – augusztus 31. közötti időszakban,
  - osztályozó vizsga: a tanév rendjében meghatározott két időszakban,
  - különbözeti vizsga: szervezhető annak a tanévnek a végéig, amelyben a tanuló felvétele történt,
  - Az igazgató engedélyezheti, hogy a tanuló a fentiekől eltérő időpontban tegyen vizsgát.

A diák a vizsgák témaköreit írásban kapja a vizsgát szervező igazgatóhelyettől, javítóvizsga esetén júniusban, az osztályozó konferenciát követően.

(A szaktanár/ok által készített témakörök a vizsgaszabályzat mellékletét képezik).

- A szóbeli vizsgák rendje
  - A vizsgabizottság tagjainak száma legalább 2, legfeljebb 3 fő.
  - A szóbeli vizsgán a tanulók 3-4 fős csoportokban vizsgáznak.
  - A tanuló a kérdező tanár által kiadott kérdések megválaszolására, idegen nyelv esetén a kiadott olvasmány áttekintésére legalább 15 perc felkészülési időt kap.
  - Ezt követően válaszát 10-15 percen önállóan fejt ki.
  - A szóbeli vizsgaeredmények kihirdetésének az osztályozó konferenciát megelőző napig meg kell történnie.
  - Megkezdett vizsga nem szakítható meg.
  - A szóbeli vizsgán utoljára vizsgázó diákokat a közvetlenül előtte vizsgázó diák a vizsga helyszínén köteles megvárni és feleletét végighallgatni.

A szóbeli vizsgák nyilvánosak, de a megtekintési szándékot legkésőbb a vizsganap előtti munkanapon írásban jelezni kell az iskola igazgatóságán, és az csak akkor engedélyezhető, ha azzal a vizsgázó is egyetért.

- Az írásbeli vizsgák rendje:
  - A vizsgateremben az ülésrendet a felügyelő tanár jegyzőkönyvben rögzíti. A tanulók csak az iskola bélyegzőjével ellátott papíron dolgozhatnak. A rajzokat ceruzával, minden egyéb munkát tollal kell elkészíteni. Az íróeszközről a tanulók maguk gondoskodnak.
  - Egy vizsganapon legfeljebb két írásbeli vizsga szervezhető.

- A vizsgák helye, ideje és magatartási szabályai
  - A vizsgák az iskola épületében az igazgató által kijelölt vizsgatermekben és időpontokban zajlanak.
  - A vizsgázók kötelesek az előre kifüggesztett vizsgabeosztás szerint pontosan megjelenni, az alkalomhoz illő öltözékben. Javító- és pótló vizsga esetén a bizonyítványt a vizsga megkezdése előtt le kell adni.

- A tanulók a vizsgateremben segítséget nem vehetnek igénybe, egymással nem beszélgethetnek és a vizsga rendjét nem zavarhatják meg. A dolgozat írásához csak a dolgozaton feltüntetett segédeszközök használhatók.
- Rendbontás esetén a vizsgabizottság elnöke – jegyzőkönyv felvétele mellett – az érintett tanuló részére a vizsgát felfüggesztheti.
- A vizsgáztató tanárok megbízása és a vizsgák dokumentálása
- A vizsgáztató tanárokat és a vizsgabizottság tagjait az igazgató bízta meg feladatuk ellátásával, melyről a vizsgát megelőzően legalább 1 héttel szóban értesíti az érintetteket.
- A vizsgákon a tanuló osztályfőnöke tanácskozási joggal vehet részt.
- Az írásbeli dolgozatot a szaktanár piros tollal javítja, a hibák megjelölésével értékeli és aláírásával látja el.

1.9.8. Alapfokú Művészeti Iskola - művészeti alapvizsga és művészeti záróvizsga követelményei és témakörei

A művészeti alapvizsgára és záróvizsgára bocsátás feltételei

Művészeti alapvizsgára az a tanuló bocsátható, aki az alapfokú művészetoktatási intézmény utolsó alapfokú évfolyamát sikeresen elvégezte, és a vizsgára jelentkezett.

Művészeti záróvizsgára az a tanuló bocsátható, aki az alapfokú művészetoktatási intézmény utolsó továbbképző évfolyamát sikeresen elvégezte, és a vizsgára jelentkezett.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga követelményei, feladatai meghatározásának módja

A művészeti alapvizsga és záróvizsga követelményeit, vizsgafeladatait – valamennyi vizsga tantárgy tekintetében – az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja figyelembevételével kell meghatározni.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga feladatait a követelmények alapján a vizsgát szervező intézmény állítja össze oly módon, hogy azokból mérhető és elbírálnak legyen a tanuló felkészültsége és gyakorlati tudása.

Az alapvizsga és záróvizsga feladatait a vizsgabizottság elnöke hagyja jóvá. Amennyiben az nem, felel meg a követelményeknek, átdolgoztathatja.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga vizsgatantárgyak

– Műhelygyakorlat

– Vizuális alkotó gyakorlat

A fentiek felül szabadon választható vizsgatantárgy:

– Művészettörténet

– Népművészet

A szabadon választható vizsgatantárgyak esetén a művészeti alapvizsga és záróvizsga írásbeli és szóbeli vizsgarészekből áll. A szabadon választható tantárgyak közül vizsgatantárgynak csak az a tantárgy választható, amelyet az intézmény pedagógiai programja szerint biztosít, valamint amely esetében a tanuló a tantárgy tanításának utolsó évfolyamán az előírt tantárgyi követelményeknek eleget tett.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga egyes részei alóli felmentés

Mentesülhet (részlegesen vagy teljes mértékben) az adott tantárgyból a művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga letétele alól az a tanuló, aki az országos művészeti tanulmányi versenyen – egyéni versenyzőként – helyezést ért el vagy a versenyfelhívásban meghatározott teljesítményi szintet teljesítette.

Ha a tanuló már rendelkezik a képző- és iparművészeti ág valamelyik tanszakán megszerzett alapvizsga- vagy záróvizsga-bizonyítvánnyal, akkor felmentés adható a vizuális alkotógyakorlat főtárgyból. A műhelygyakorlat vizsgarész alól felmentés nem adható.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga minősítése

A tanuló teljesítményét a művészeti alapvizsgán és a záróvizsgán vizsga tantárgyanként külön-külön osztályzattal kell minősíteni.

A művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga eredményét a vizsga tantárgyokból kapott osztályzatok számtani közepe adja. Ha az átlagszámítás eredménye öt tizedre végződik, a vizsga tantárgy végső eredményének a meghatározásában a műhelygyakorlat tantárgyból kapott osztályzat a döntő.

Eredményes művészeti alapvizsgát, illetve záróvizsgát tett az a tanuló, aki valamennyi előírt vizsga tantárgy vizsgakövetelményeit teljesítette.

Sikertelen a művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga, ha a tanuló valamely vizsgarészből, illetve vizsga tantárgyból elégtelen érdemjegyet kapott. Sikertelen vizsga esetén a tanulónak csak abból a vizsgarészből, illetve vizsga tantárgyból kell javítóvizsgát tennie, amelynek vizsgakövetelményét nem teljesítette.

1.9.9. A vizsgaszabályzat hatálya

Jelen vizsgaszabályzat az intézmény által szervezett tanulmányok alatti vizsgákra, azaz:

- osztályozó vizsgákra,

- különbözeti vizsgákra,
- javítóvizsgákra vonatkozik.

Hatálya kiterjed az intézmény valamennyi tanulóira:

- aki osztályozó vizsgára jelentkezik,
- akit a nevelőtestület határozatával osztályozó vizsgára utasít,
- akit a nevelőtestület határozatával javítóvizsgára utasít.

Kiterjed továbbá más intézmények olyan tanulóira

- akik átvételüket kérik az intézménybe és ennek feltételeként az intézmény igazgatója különbözeti vizsga letételét írja elő.

Kiterjed továbbá az intézmény nevelőtestületének tagjaira és a vizsgabizottság megbízott tagjaira.

I.10. Az iskolaváltás, valamint a tanuló átvételének szabályai

- Iskolaváltoztatás, vagy külföldi tanulmányok magyarországi folytatása feltételeként írhatja elő az iskola a különbözeti vizsga letételét.
- A középiskola a pedagógiai programja alapján a tanulói jogviszony átvétellel való létesítését tanulmányi követelmények teljesítéséhez köti.
- Amennyiben az átvételre jelentkező tanuló tanulmányi követelményeit nem az iskola pedagógiai programjának megfelelően teljesítette, úgy az intézmény az átvétel feltételeként különbözeti vizsgát ír elő.
- Amennyiben az átvételre jelentkező tanulónak különbözeti vizsga letételére nincs szüksége (a tanulmányi követelményeket az iskola pedagógiai programjának megfelelően teljesítette egy másik intézményben), felvételi vizsgát ebben az esetben is kell tennie.
- A felvételi vizsga tárgyai: magyar nyelv és irodalom, valamint matematika. A vizsgabizottság tagjai az igazgató által felkért szaktanárok.
- Az igazgató az átvételről a vizsgabizottság javaslata alapján dönt.
- Olyan tantárgyból, vagy tantárgyrészből kell különbözeti vizsgát tenni a tanulónak, amelyet az iskola a megkezdeni tervezett évfolyamtól alacsonyabb évfolyamon tanított, s amely tantárgy ismerete feltétele a sikeres továbbhaladásnak.
- A különbözeti vizsga tantárgyainak, tartalmának meghatározása során mindig egyedileg kell határozatot hozni a tanuló ügyében, hiszen eltérő tanulmányi múlttal jelentkeznek erre a vizsgára.
- Különbözeti vizsgára tanévenként legalább kettő vizsgaidőszakot kell kijelölni.
- A különbözeti vizsga időpontjáról az intézmény igazgatója írásban tájékoztatja a tanulót.

I.11. A felvételi eljárás különös szabályai

A középfokú oktatásra történő jelentkezés és beiskolázás a jogszabályoknak megfelelően történik.

Beiskolázási eljárás, amely során a jelentkezők közül kiválasztjuk a felvehető létszámot (a Kt. 3. sz. mellékletében meghatározott maximális létszámhatár, illetve az intézmény alapító okiratában engedélyezett létszám figyelembe vételével).

A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda többcélú közoktatási intézményként általános iskolai feladatai mellett gimnáziumi feladatokat is ellát, ezért a meghatározottak szerint a középfokú iskolába történő jelentkezés rendjét és a felvételi eljárás szabályait tekintve sajátos helyzet kezelése lép fel.

Az esélyegyenlőségi törvények alapján intézményünk biztosítja a szabad iskolaválasztás, illetve iskolaváltás lehetőségét. Ebből kifolyólag a középfokú beiskolázás tekintetében a gimnáziumi oktatásunkban bekapcsolódni szándékozóknek két csoportját különböztetjük meg:

- Továbbhaladók: a tanulók azon csoportja, akik általános iskolai tanulmányaikat a Huszár Gál Általános Iskolába fejezik be és a Huszár Gál Gimnáziumban kívánják továbbtanulni
- Külsős jelentkezők: a jelentkezők azon csoportja, akik általános iskolai tanulmányaikat nem intézményünkben fejezték be, de középiskolai tanulmányikat a Huszár Gál Gimnáziumban kívánják folytatni.

Továbbá van a tanulóknak egy olyan csoportja, akik a Huszár Gál Általános Iskolában fejezik be tanulmányaikat, de más középiskolába kívánják továbbtanulni. Ezen tanulók esetében a továbbtanulásra megjelölt intézmények felvételi eljárás szabályai vonatkoznak.

Továbbhaladók beiskolázása

(az intézmény nyolcadik évfolyamos azon diákjaira vonatkozik, akik a Huszár Gál Gimnáziumban kívánják folytatni tanulmányaikat).

Az iskola nyolcadik évfolyamára járó minden tanulónak, amennyiben az intézményben kívánja folytatni tanulmányait, részt kell venni a továbbhaladási mérésen. Továbbhaladási mérés keretében a diákok a központi magyar nyelvi és matematika írásbeli tesztet írják meg. Amennyiben a jelentkezők száma (a továbbhaladók és külső jelentkezők száma) nem haladja meg a kilencedik évfolyamra felvehető létszámhatárát minden tanulót felvesszünk, aki a 2011. évi CXC. törvény 31. § (1) a) pontja alapján az intézmény által előfeltételként kikötött keresztény vallás és világnézet elfogadásának eleget tesz. Ennek fennállásáról a szóbeli elbeszélgetés során győződünk meg.

Abban az esetben, ha a jelentkezők száma több mint a felvehető tanulók száma, akkor a továbbhaladóknál továbbhaladási mérés, illetve a külsős intézményből jelentkezők esetében a központi mérés eredményei alapján állapítjuk meg a felvételi rangsort.

Továbbá ebben az esetben is figyelembe vesszük, hogy a továbbhaladók eleget tesznek-e az intézmény által előfeltételként kikötött keresztény vallás és világnézet elfogadásának. Ennek fennállásáról a szóbeli elbeszélgetés során győződünk meg.

A felvételi rangsor megállapításánál, ha a jelentkezők azonos pontszámot érnek el, akkor az esélyegyenlőségi jogszabályokat figyelembe véve a halmozottan hátrányos helyzetű és a hátrányos helyzetű tanulók élveznek elsőbbséget. Továbbá azon jelentkezők, akiknek a lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye az iskola székhelyének településén található, illetve akinek sajátos helyzete azt indokolja. A sajátos helyzet meghatározását a Huszár Gál Iskola Házirendje tartalmazza.

Az a nyolcadikos diák, aki a Huszár Gál Általános iskolában fejezte be a nyolcadik évfolyamot és a Huszár Gál Gimnáziumban kívánja folytatni tanulmányait, a továbbhaladási mérésen nyújtott teljesítményi alapján pontszámot kap, amelynek maximális értéke megegyezik a külsős (nem Huszár Gál) jelentkezők felvételi vizsgán elérhető maximális pontszámával.

A továbbhaladási mérésen elért pontszám összetevői:

- a továbbhaladási mérési magyar nyelvi és matematikai tesztek elért pontszámai (százalékai).
- Továbbá figyelembe vesszük a szóbeli elbeszélgetés során történő megállapítást, hogy a továbbhaladó gyermek eleget tesz-e a fenntartó egyház keresztény szellemi-erkölcsi követelményeinek.

Külsős jelentkezők esetén:

Mind magyar nyelv és irodalomból, mind matematika tárgyból a felvételi vizsgatesztek (mégpedig az általános felkészítést nyújtó középfokú iskola 9. évfolyamára készült feladatlapok) megírása kötelező. Az eredmények pontszámmá alakítása úgy történik, hogy a magyar nyelvi és a matematika vizsgateszteken elért pontszámokat összeadjuk, s a felvételiző diákok rangsora a legtöbb pontszámot elért jelentkezővel kezdődik és a legkevesebb együttes pontszámot elért jelentkezővel végződik.

A tanulmányi eredménytől függetlenül minden jelentkező tanulóval felvételi elbeszélgetést folytatunk. Az iskola, egyházi jellegének figyelembe vételével, a tanulókkal és a gondviselőkkel Együttműködési megállapodást köt annak céljából, hogy a szülő és a diák elfogadja az intézmény keresztény szellemiségű Házirendjét, egyházi értékrendszerét és erkölcsi alapelveit.

Mind a továbbhaladók, mind a külsős jelentkezők központi jelentkezési lapon a mindenkor hatályos felvételi eljárás szabályait betartva adhatják be jelentkezésüket.

A továbbhaladási mérési tesztek és központi írásbeli dolgozatok megtekintésére a jelentkező és szülője számára – a kijavítás után egy teljes munkanap (8 óra) időtartamára lehetőséget biztosítunk. A jelentkező (és a szülő) az észrevételeit a megtekintést követő következő munkanap végéig, 16.00 óráig adhatja le írásban az iskola igazgatójánál. A következő munkanapot az esetleges észrevételek megtárgyalására kell fenntartani, így a szóbeli elbeszélgetés legkorábban a megtekintést követő 3. napon kezdődhet. Szóbeli elbeszélgetésre minden jelentkezőt be kell hívni.

A szóbeli elbeszélgetés:

A szóbeli elbeszélgetés során a következő szempontok vizsgálata történik:

- a jelentkező diák rendelkezik-e bibliai világgéppel
- legalább alapszinten ismeri-e a biblia alaptanításait, elveit
- ismeri-e a fenntartó egyházat, a Hit Gyülekezetét
- a keresztény szellemi-erkölcsi tanításokat legalább alapjaiban ismeri-e és ezekkel egyetért-e
- tudja-e tolerálni a „máságot”, tud-e integrálódni egy kialakult közösségbe személyiségjegyei alapján

A szóbeli elbeszélgetés időtartama minimum 10, maximum 20 perc.

A szóbeli elbeszélgetésen a tanuló születe jelen lehet.

A szóbeli elbeszélgetést az intézmény igazgatója és a fenntartó képviselője vezeti.

Felvételi rangsor megállapítása:

Az iskola a szóbeli elbeszélgetés utolsó napját követő harmadik munkanapon köteles nyilvánosságra hozni az eredményeket, azaz a jelentkezők rangsorát (ideiglenes felvételi rangsor). (Ha a tanuló a jelentkezési lapon kérte, akkor nem a saját nevéen, hanem a kért módon szerepel a listán.). A tanulói adatlapok módosításának feldolgozását követve az intézményünk igazgatója elkészíti a végleges felvételi jegyzéket és azt elektronikus és írásos formában elküldi a Felvételi Központnak. A hivatal visszaküldi a tanulói adatlap alapján egyeztetett felvételi jegyzéket, a felvételt meghirdető középfokú iskolának. A felvételi jegyzék kézhez vétele után a gimnáziumunk – a jegyzéknek megfelelően – megküldi a felvételtől vagy az elutasításról szóló értesítést a jelentkezőnek és az általános iskolának.

A jelentkezés elutasítása esetén iskolánk igazgatója felhívja a jelentkező, kiskorú jelentkező esetén a jelentkező és a szülő figyelmét, hogy a döntés ellen jogorvoslattal élhet.

A jogorvoslati eljárást megindító kérelmet annak az iskolának a fenntartójához kell benyújtani, amelyiknek a döntésével a tanuló, a szülő nem ért egyet.

Továbbhaladás felsőfokú oktatási intézménybe

A Huszár Gál Gimnázium tanulói a hatályos felsőoktatási törvényben megfogalmazott sikeres felvételi vizsga keretében történő felvételük létrejöttével kezdik meg felsőfokú tanulmányaikat.

II. Az intézmény helyi tanterve

II.1. A választott kerettanterv megnevezése

II. 1. 1. Általános iskola alsó tagozat 1 – 4. évfolyam

Általános iskola alsó tagozat 1–4. évfolyam				
Tantárgyak	1. évf.	2. évf.	3. évf.	4. évf.
Magyar nyelv és irodalom ³⁾	7	7	6	6
Idegen nyelvek (angol nyelv) ²⁾			1	3
Matematika ^{2) 3)}	5	5	5	5
Sakk ²⁾	1	1		
Környezetismeret ³⁾	1	1	1	1
Ének-zene	2	2	2	2
Vizuális kultúra	2	2	2	2
Életvitel és gyakorlat	1	1	1	1
Testnevelés és sport	5	5	5	5
Tanulásmódszertan			1	1
Kötelező óraszám	24	24	24	26
Bibliaismeret ¹⁾	2	2	2	2
Összesen:	26	26	26	28

A NAT 9. § 1.a pontja alapján a Bibliaismeret című tantárgyat nem kell beleszámítani a tanuló heti tanítási óráinak számába.

A szabadon tervezhető tanítási órák felhasználása:

- 1. évfolyamon: 1 óra matematika és 1 óra sakk;
- 2. évfolyamon: 1 óra matematika és 1 óra sakk;
- 3. évfolyamon: 1 óra matematika, 1 óra tanulásmódszertan, 1 óra idegen nyelvek (angol nyelv);
- 4. évfolyamon: 1 óra matematika, 1 óra tanulásmódszertan, 1 óra idegen nyelvek (angol nyelv)

Az informatika műveltségi területet a magyar nyelv és irodalom, matematika, környezetismeret tantárgyakba integráltuk.

II. 1. 2. Általános iskola felső tagozata 5 – 8. évfolyam

Általános iskola felső tagozat – 5–8. évfolyam				
Tantárgyak	5. évf.	6. évf.	7. évf.	8. évf.
Magyar nyelv és irodalom	4	4	3	4
Idegen nyelvek (angol nyelv) ³⁾	4	4	4	4
Matematika ³⁾	4	4	5	5
Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	2	2	2	2
Természetismeret ²⁾	2	2		
Fizika			2	1
Kémia			1	2
Biológia-egészségtan ²⁾			2	1
Földrajz			1	2
Ének-zene	1	1	1	1
Dráma és tánc	1			
Vizuális kultúra	1	1	1	1
Informatika		1	1	1
Technika, életvitel és gyakorlat	1	1	1	
Testnevelés és sport	5	5	5	5
Osztályfőnöki	1	1	1	1
Tanulásmódszertan	1	1		
Kötelező óraszám	27	27	30	30
Bibliaismeret ¹⁾	2	2	2	2
Összesen:	29	29	32	32

A NAT 9. § 1.a pontja alapján a Bibliaismeret című tantárgyat nem kell beleszámítani a tanuló heti tanítási óráinak számába.

Az Egészségtan című modult integráltuk a Biológia és a Természetismeret című tantárgyakba.

A szabadon tervezhető tanítási órák felhasználása:

- 5. évfolyamon: 1 óra idegen nyelvek (angol nyelv), 1 óra matematika és tanulásmódszertan 1 óra;
- 6. évfolyamon: 1 óra idegen nyelvek (angol nyelv), 1 óra matematika és tanulásmódszertan 1 óra;
- 7. évfolyamon: 1 óra idegen nyelvek (angol nyelv) és 2 óra matematika;
- 8. évfolyamon: 1 óra idegen nyelvek (angol nyelv) és 2 óra matematika

II.1.3. Gimnázium 9 – 12. évfolyam általános tantervű osztályok

Gimnázium 9–12. évfolyam – Általános tantervű osztályok				
Tantárgyak	9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	12. évfolyam
Magyar nyelv és irodalom	4	4	4	4
I. Idegen nyelv ²⁾	6	5	4	4
II. Idegen nyelv	3	3	3	3
Matematika ²⁾	4	4	4	4
Etika			1	
Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	2	3	3	3
Fizika	2	2	2	
Kémia	2	2		
Biológia – egészségtan		2	2	2
Földrajz	2	2		
Ének-zene	1	1		
Vizuális kultúra	1	1		
Dráma és tánc/Mozgóképkultúra és médiaismeret	1			
Művészetek* (Tánc és dráma)			2	2
Informatika	1	1		
Életvitel és gyakorlat				1
Testnevelés és sport	5	5	5	5
Osztályfőnöki	1	1	1	1
Szabadon tervezhető órakeret			4	6
Kötelező óraszám	35	36	35	35
Bibliaismeret ¹⁾	2	2	2	2
Összesen:	37	38	37	37

A NAT 9. § 1.a pontja alapján a Bibliaismeret című tantárgyat nem kell beleszámítani a tanuló heti tanítási óráinak számába.

A szabadon tervezhető tanítási órák felhasználása:

- 9. évfolyamon: 3 óra az első idegen nyelv és 1 óra matematika;
- 10. évfolyamon: 2 óra első idegen nyelv, 1 óra matematika és 1 óra történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek
- 11. évfolyamon: 1 óra első idegen nyelv, 1 óra matematika és 4 óra érettségire felkészítés;
- 12. évfolyamon: 1 óra első idegen nyelv, 1 óra matematika

II. 1. 4. Az Alapfokú Művészeti Iskola képzési struktúrája

A képzés ideje: 12 év

Évfolyamok száma: 12 évfolyam

Grafika és festészet tanszak

Tantárgy	Évfolyamok											
	Előképző		Alapfok						Továbbképző			
	1	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Vizuális alapozó gyakorlatok	4	4	2	2								
Grafika és festészet alapjai			2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vizuális alkotó gyakorlat					1	1	1	1	1	1	1	1
Grafika és festészet műhelygyakorlat					2	2	2	2	2	2	2	2
Összesen	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4

II.2. Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei

A nevelő-oktató munka nem képzelhető el szemléltető eszközök nélkül.

Természetesen legjobb, ha a valóságban, élő környezetben vizsgáljuk meg a nevelő-oktató munkánk tárgyát. Ugyanakkor nem tudunk mindent megélni a valóságban, mert nem hozható be a tanterembe, idő pedig nem mindig van arra, hogy kimenjünk a természetbe.

Vannak olyan tantárgyak, amelyek nem is teszik lehetővé ezt.

Az eredményes nevelő-oktató munkának alapja viszont, hogy minél sokoldalúbb legyen, szemléltető anyaggal vagy eszközzel.

A taneszközök kiválasztásánál a következő szempontokat vesszük figyelembe:

- A taneszköz feleljen meg az iskolánk helyi tantervében szereplő tananyagnak és követelményeknek.
- A taneszközök kiválasztásánál azokat részesítjük előnyben, amelyek több tanéven keresztül használhatók
- Lehetőség szerint ún. évfolyamonként egységesen megszerkesztett tankönyvcsaládokat választunk.
- Fontos szempont a tankönyv ára, minősége.
- A kötelezően előírt taneszközökről a szülőket minden év júniusában a következő tanévi tankönyv és taneszköz évfolyamonkénti jegyzékének (szülői fórummal való) egyztetése után, a tankönyv és a taneszköz jegyzékének megküldésével értesítjük.
- A taneszközök beszerzése a tanév kezdetére a szülők kötelessége.
- A tantárgyak tanításához szükséges egyéb eszközök beszerzését a szaktanárok javaslata alapján, a munkaközösség egyetértésével az iskola - amennyiben költségvetésében erre lehetőség van - biztosítja.
- Tanévenként – pénzügyi lehetőségeinkhez mérten – saját költségvetési keretből, illetve egyéb támogatásokat felhasználva egyre több nyomtatott taneszközt, CD-t, szerzünk be iskolai könyvtárunk számára.
- a taneszköz legyen jól tanítható, jól tanulható;
- a taneszköz nyomdai kivitelezése legyen alkalmas a tantárgy óraszámának és igényeinek megfelelő használatra a tanév(ek) során;
- a taneszköz minősége, megjelenése legyen alkalmas a diákok esztétikai érzékének fejlesztésére, nevelje a diákokat igényességre, precíz munkavégzésre, a taneszköz állapotának megővésére;
- segítse a helyes tanulási szokások, az önálló ismeretszerzés képességének kialakítását;
- biztosítson lehetőséget a mennyiségi és minőségi differenciálásra egyaránt;
- változatos feladatokon keresztül szemléltesse az adott tantárgy szerepét a mindennapi életben;
- alakítsa ki az önellenőrzés igényét;
- ábraanyaga, betűmérete igazodjon az életkori sajátosságokhoz;
- felépítése (témák, feladattípusok) logikus, könnyen követhető legyen;
- feladatrendszere változatos legyen tartalom, típus, nehézségi fok és funkció tekintetében.
- A tankönyv önmagában kiszolgálja az adott tantárgy helyi tantervébe foglaltak tanítását.

Előnyben kell részesíteni azokat a taneszközöket:

- amelyek több éven keresztül használhatók;
- amelyekhez megfelelő nyomtatott kiegészítő taneszközök állnak rendelkezésre (pl. munkafüzet, tudásszintmérő, feladatgyűjtemény, gyakorló);
- amelyekhez rendelkezésre áll olyan digitális tananyag, amely interaktív táblán segíti az órai munkát feladatokkal, videókkal és egyéb kiegészítő oktatási segédletekkel;
- amelyekhez biztosítva van a lehetőség olyan digitális hozzáférésre, amely segíti a diákok otthoni tanulását az interneten elérhető tartalmakkal.

II.3. A Nemzeti alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósítása

Az 1-2. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

Az alsó tagozat első két évében a tanulók között tapasztalható különösen jelentős egyéni fejlődésbeli különbségek pedagógiai kezelése.

Kiemelt feladatok:

- fokozatosan átvezetjük a gyermeket az óvoda játékközpontú cselekvéseiből az iskolai tanulás tevékenységeibe;
- a mozgásigény kielégítésével, a mozgáskultúra, a mozgáskoordináció, a ritmusérzék és a hallás fejlesztésével; a koncentráció képességének alapozásával;
- mintákat adunk az ismeretszerzéshez, a feladat- és problémamegoldáshoz, megalapozzuk a tanulók egyéni tanulási módszereit és szokásait;
- az egészséges életvitel kialakításához az egészségtan gyakorlati jellegű oktatásával kívánunk hozzájárulni;

A 3-4. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

Az alsó tagozat harmadik-negyedik évfolyamán meghatározóvá válnak az iskolai teljesítményelvárások által meghatározott tanítási-tanulási folyamatok.

Fokozatosan előtérbe kerül a NAT elveiből következő motiválási és a tanulásszervezés folyamat.

Kiemelt feladatok:

- az önismeret alakításával, a fejlesztő értékelés és önértékelés képességének fejlesztésével, az együttműködés értékének tudatosításával a családban, a társas kapcsolatokban, a barátságban, a csoportban;
- a tanulási stratégiák megválasztásában kitüntetett szempont: az életkori jellemzők figyelembevétele; az ismeretek tapasztalati megalapozása és az ismeretszerzés deduktív útjának bemutatása,
- fokozatosan kialakítjuk, bővítjük az együttműködésre építő kooperatív-interaktív tanulási technikákat és a tanulásszervezési módokat.
- az egészséges életvitel kialakításához az egészségtan gyakorlati jellegű oktatásával kívánunk hozzájárulni

Az 5-6. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

A felső tagozaton folyó nevelés-oktatás feladata elsősorban a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulási eredményességhez szükséges kulcskompetenciák, képesség-együttesek és tudástartalmak megalapozásának folytatása.

Kiemelt feladatok:

- a kreativitás fejlesztése; az írásbeliség és a szóbeliség egyensúlyára való törekvés; a tanulók egészséges terhelése, érési folyamatuk követése, személyre szóló, fejlesztő értékelésük;
- a személyiség erkölcsi arculatának értelmi és érzelmi alapozása helyes magatartásformák megismertetésével és gyakoroltatásával;
- a biztonságos szóbeli és írásbeli nyelvhasználat és az alapvető képességek, készségek elsajátítása a mentális képességek célirányos fejlesztésével; az önálló tanulás és az önművelés alapozásával;
- fokozatosan kialakítjuk, bővítjük az együttműködésre építő kooperatív-interaktív tanulási technikákat és a tanulásszervezési módokat;
- az egészséges életvitel kialakításához az egészségtan gyakorlati jellegű oktatásával kívánunk hozzájárulni;

A 7-8. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

A felső tagozat hetedik-nyolcadik évfolyamán folyó nevelés-oktatás alapvető feladata - a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben - a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, bővítése, az életen át tartó tanulás és fejlődés megalapozása, valamint az, hogy fektessen hangsúlyt a pályaválasztásra, pályaaorientációra.

Kiemelt feladatok:

- mintákat adunk az ismeretszerzéshez, a feladat- és problémamegoldáshoz, megalapozzuk a tanulók egyéni tanulási módszereit és szokásait,

- az egészséges életvitel kialakításához az egészségtan gyakorlati jellegű oktatásával kívánunk hozzájárulni,
- a tanulási stratégiák megválasztásában kitüntetett szempont az életkori jellemzők figyelembevétele, az ismeretek tapasztalati megalapozása és az ismeretszerzés deduktív útjának bemutatása,
- fokozatosan kialakítjuk, bővítjük az együttműködésre építő kooperatív-interaktív tanulási technikákat és a tanulásszervezési módokat.
- az egészséges életvitel kialakításához az egészségtan gyakorlati jellegű oktatásával kívánunk hozzájárulni
- az önismeret alakításával, a fejlesztő értékelés és önértékelés képességének fejlesztésével, az együttműködés értékének tudatosításával a családban, a társas kapcsolatokban, a barátságban, a csoportban;
- a kreativitás fejlesztése; az írásbeliség és a szóbeliség egyensúlyára való törekvés; a tanulók egészséges terhelése, érési folyamatok követése, személyre szóló, fejlesztő értékelésük;
- a személyiség erkölcsi arculatának értelmi és érzelmi alapozása helyes magatartásformák megismertetésével és gyakoroltatásával;

A 9-12. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

A Nemzeti Alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósítása

Pedagógiai feladatok megvalósítása:

- tanulási módszerek kialakítása,
- iskolai fegyelem és figyelem,
- kötelességérzet kialakítása
- motiváció megteremtése
- tanulásszervezés,
- teljesítmények növelése,
- kulcskompetenciák megalapozása,
- együttműködési készség fejlesztése,
- a tanulói tudás megalapozása,
- mintákat adunk az ismeretszerzéshez, a feladat- és problémamegoldáshoz,
- megalapozzuk a tanulók egyéni tanulási módszereit és szokásait,
- a mozgásigény kielégítésével, a mozgáskultúra, a mozgáskoordináció, a ritmusérzék és a hallás fejlesztésével; a koncentráció és a relaxáció képességének alapozásával,
- az egészséges életvitel kialakításához az egészségtan gyakorlati jellegű oktatásával kívánunk hozzájárulni,
- az értelmi és érzelmi intelligencia mélyítését, gazdagítását a drámapedagógia eszköztárának alkalmazásával kívánjuk megvalósítani,
- az önismeret alakításával, a fejlesztő értékelés és önértékelés képességének fejlesztésével, az együttműködés értékének tudatosításával a családban, a társas kapcsolatokban, a barátságban, a csoportban,
- a tanulási stratégiák megválasztásában kitüntetett szempont: az életkori jellemzők figyelembevétele; az ismeretek tapasztalati megalapozása és az ismeretszerzés deduktív útjának bemutatása,
- a kreativitás fejlesztése; az írásbeliség és a szóbeliség egyensúlyára való törekvés; a tanulók egészséges terhelése, érési folyamatok követése, személyre szóló, fejlesztő értékelésük
- a személyiség erkölcsi arculatának értelmi és érzelmi alapozása helyes magatartásformák megismertetésével és gyakoroltatásával,
- a biztonságos szóbeli és írásbeli nyelvhasználat és az alapvető képességek, készségek elsajátítása a mentális képességek célirányos fejlesztésével; az önálló tanulás és az önművelés alapozásával,
- fokozatosan kialakítjuk, bővítjük az együttműködésre építő kooperatív-interaktív tanulási technikákat és a tanulásszervezési módokat.
- A középiskolai nevelés-oktatás alapvető feladata - a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben - a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, bővítése, az egész életen át tartó tanulás és fejlődés megalapozása.

II.4. Mindennapos testnevelés

Iskolánk megszervezi a mindennapos testnevelést heti öt testnevelés óra keretében, amelyből legfeljebb heti két óra

- a kerettanterv testnevelés tantárgyra vonatkozó rendelkezéseiben meghatározott oktatásszervezési formákkal, műveltségterületi oktatással,
- iskolai sportkörben való sportolással,
- versenyszerűen sporttevékenységet folytató igazolt, egyesületi tagsággal rendelkező vagy amatőr sportolói sportszerződés alapján sportoló tanuló kérelme alapján, a tanévre érvényes versenyengedélye és a sportszervezete által kiállított igazolás birtokában, a sportszervezet keretei között szervezett edzéssel váltható ki.

A mindennapos iskolai testedzés

Az egészségfejlesztő iskolai testmozgás program célja a gyermekek egészséges testi-lelki fejlődésének elősegítése a testmozgás eszközeivel, hiszen tapasztaljuk, hogy a modern kor és az azzal együtt járó technológiák az embert olyan életmódba kényszeríthetik, amely a mozgásszegény életmódhoz, a fizikai képességek hanyatlásához vezethet, áttételesen előidézve ezzel a szellemi teljesítmény romlását is.

Az iskolai testnevelés és a sport keretei között az egészségnevelés, a szociális kompetenciák, a csapatmunka, valamint a társakkal történő kreatív együttműködés egyaránt fejleszthető.

Annak érdekében, hogy az egészségfejlesztő testmozgás hatékonyan megvalósuljon, az alábbi sajátos egészségügyi és pedagógiai szempontoknak kell teljesülniük:

- minden gyermek minden nap részt vehet a testmozgás-programban; ha nincs testnevelés órája aznap a diáknak, akkor napközis intervallumban, szervezett keretek között, minimum félóra.
- minden testnevelési órán és minden egyéb testmozgási alkalmon megtörténik a keringési- és légzőrendszer megfelelő terhelése;
- minden testnevelési órán van gimnasztika, benne a biomechanikailag helyes testtartás kialakítását és fenntartását szolgáló gyakorlatanyag és légzőtorna;
- a testnevelési tananyag egészében a gerinc- és ízületvédelem szabályainak betartása, külön figyelemmel a fittség mérések testhelyezeteire és az izomerősítések különböző testhelyezeteire;
- minden testnevelési óra és egyéb testmozgási alkalom örömet és sikerélményt jelent még az eltérő adottságú tanulóknak is;
- a testnevelés és sport személyiségfejlesztő hatásai érvényesülnek a teljes testmozgás-programban;
- a testmozgás-program életmód-sportokat, életminőség-sportokat is megtanít (olyan sportokat, amelyeket egy életen át lehet folytatni az életminőség javítása érdekében);
- a testmozgás-program játékokat és táncot is tartalmaz.

A fenti szempontok, együtt és egyformán fontosak és jelentősek.

Az iskolában bevált és alkalmazott oktatás-szervezési modellt a mindennapi testedzésre

A testnevelői munkaközösség a testnevelést tanító alsós pedagógusokkal, valamint a testmozgás-program megvalósításába bevont többi szaktanárral közösen dolgozza ki a szakmailag megfelelő testmozgás-programot, melynek lényege számos szervezett sportfoglalkozás felkínálása.

II.5. A választható tantárgyak, foglalkozások és a pedagógusválasztás szabályai

Iskolánkban nevelési célkitűzéseink megvalósításához fontosak a választható tantárgyak, tanórán kívüli foglalkozások, amelyek az érdeklődő tanulók számára egy-egy területen biztosítják az ismeretek elmélyítését- esetleg ismétlését-, a felfedezés és az alkotás örömet.

Iskolánkban minden diák számára kötelezően választandó az utolsó két évfolyamon legalább egy érettségire felkészítő foglalkozás, amelynek feladata a közép vagy emelt szintű érettségire történő felkészülés segítése.

Emelt szintű érettségi vizsgára készít föl iskolánkban:

magyar nyelv és irodalom emelt szintű érettségi vizsgára felkészítő tanterve és kifutó humán tanterve

történelem emelt szintű érettségi vizsgára felkészítő tanterve, történelem specifikációs és kifutó humán tanterve

matematika emelt szintű érettségi vizsgára felkészítő , matematika specifikációs tanterve és kifutó reál tanterve

angol nyelv négy évfolyamos 1. nyelvi tanterve

német nyelv négy évfolyamos 1. nyelvi tanterve

fizika, kémia és biológia emelt szintű érettségi vizsgára felkészítő tanterve
informatika specifikációs tanterve

Középszintű érettségi vizsgára készít föl iskolánkban:
Minden egyéb, a helyi tantervekben legalább két évig összesen legalább 138 órában kötelezően tanított tantárgy, azaz a magyar nyelv és irodalom, történelem, idegen nyelvek, matematika, fizika, kémia, biológia, földrajz, informatika és testnevelés tantárgyaknak

(az emelt szinten felkészítő kurzusokon felüli) tantervei.

Az ének-zene, rajz és vizuális kultúra tantárgyak tanterve csak abban az esetben készít föl a középszintű érettségi vizsgára, ha a diák a választható tantárgyak tanuláskor legalább összesen 138 órára egészíti ki a tantárgy óraszámát. Nem készítik föl a tanulót az érettségi vizsgára a szabadon választható óraszám nélkül: az ének-zene, rajz és vizuális kultúra és a művészetek tantárgyak.

II.5.1. Napközi, tanulószobai foglalkozás, szakkör, tehetséggondozás

A tanórán kívüli foglalkozások megszervezése jelentős mértékben függ a tanulók és a szülők igényétől.

A napközis, illetve tanulószobai foglalkozásokat intézményünk oly módon szervezi meg a szülők igényei alapján, hogy eleget tudjon tenni az iskolai felkészítéssel és a gyermek napközbeni ellátásával összefüggő feladatoknak. Napközis, illetve tanulószobai foglalkozások megszervezése 5-8. évfolyamon történik, külön napközis tanár alkalmazásával.

A napközis tanár a napközis foglalkozások programja és éves munkaterve alapján végzi munkáját.

Ezekben a foglalkozásokban lehetőséget kell biztosítani a tanulóknak az aktív mozgásra, az elmélyült tanulásra.

A napközis tanár ellenőrzi a tanulók házi feladatát, és esetenként egyéni segítséget nyújt.

Intézményünk a feltételek megteremtésével törekszik arra, hogy tanulóink kulturáltan és tartalmasan töltsék el a tanórán kívüli idejüket.

A cél elérése érdekében eredményesen működik az énekkar, zenekar, színjátszó kör, angol nyelvi drámaklub a különböző témában tehetséggondozó szakkör, imacsoport.

II.5.2. Egyéb programok

A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda életében vannak olyan közös délutáni rendezvények, amelyek az Intézmény életét színesítik, és különös nevelési lehetőséget biztosítanak a tanárok számára.

A tanulmányi kirándulás (üzemlátogatás, kulturális, művészeti események) megszervezése pedagógiai munkánk lényeges eleme. Erre szervezett módon évfolyamonként a továbbiakban is lehetőséget biztosítunk.

Ezen programokon a részvétel önkéntes, az ott látottakat, hallottakat, elsajátított ismereteket a tanulóktól nem kérjük számon, nem számítjuk be a felkészülésbe, az évközi és az év végi értékelésbe.

II.5.3. A pedagógusválasztás szabályai

A választható tantárgyak-emelt szintű előkészítő- esetében diákjainknak lehetőséget adunk a jelentkezés alkalmával, hogy megjelöljék, melyik pedagógusnál szeretnék tanulmányaikat folytatni.

Amennyiben a tantárgyfelosztás ezt lehetővé teszi, biztosítjuk a többség által megjelölt pedagógust a kurzus vezetésére.

II.6. A óvodások/tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

A társadalmi tendenciák azt mutatják, hogy tanulóink egyre több negatív hatásnak, veszélynek vannak kitéve. Ezért Intézményünk kiemelt feladatának tartja a szociálisan hátrányos körülmények között élő tanulók problémáinak kezelését, a tanulók veszélyeztetettségének megelőzését, illetve megszüntetését.

E feladatokat az alábbiakban határozzuk meg:

- Szociometriai felmérések készítése a tanulók valódi körülményeiről a személyiségi jogok messzemenő figyelembevételével.
- A rossz anyagi helyzetben levő, a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű óvodások/diákok segítésének formái:
  - ingyenes tankönyvellátás biztosítása a jogszabályok által meghatározott módon,
  - tanulmányi kirándulások anyagi támogatása,
  - kedvezményes ebéd biztosítása,
  - a szülő figyelmének felhívása a rendszeres gyermekvédelmi támogatás igénylésének lehetőségére az önkormányzaton keresztül.
- Mentálhigiénés szakember tanácsának kikérése, munkájának igénybevétele.
- A tanulók jogainak fokozott védelme.
- Az életmódprogram keretében rendszeres felvilágosító munka végzése az osztályfőnök, a szaktanárok és a védőnő segítségével (drog, alkohol, dohányzás).
- Törekszünk arra, hogy minél több pedagógus szerezzon alapos ismereteket a sikeres kábítószer-ellenes program megvalósításához.
- Rendszeres kapcsolattartás a tanulók szüleivel.
- A veszélyeztetett, illetőleg hátrányos helyzetű tanulók helyzetének figyelemmel kísérése.
- Alsó tagozat 1-4. évfolyamon napközi, felajánlása.
- 5-8. évfolyamokon, tanulószoba felajánlása.
- Magántanulói foglalkoztatás.
- Egyéni foglalkozás a tanuló személyére szabott foglalkoztatási tervvel a délelőtti, délutáni tanórák rendjébe beépítve, kizárólag a Rehab. Bizottság javaslata alapján.
- Csoportos foglalkozások szervezése a tanulmányi munka hiányosságainak pótlására.
- A hasznos szabadidő eltöltésére, a tanulók személyiségét kibontakoztató, tehetséggondozást elősegítő foglalkozások megszervezése.
- Gyermekjóléti-családsegítő szolgálatokkal folyamatos kapcsolattartás.
- Gyermekvédelmi támogatás igénylésével, folyósításával kapcsolatos tennivalók folyamatos figyelemmel kísérése.
- 11. Átmeneti segélyek kieszközlése.
- Továbbtanulás, pályaválasztás
- Nyíltnapokra, felvételire való irányítás, kísérés.
- Osztálykirándulások, nyári táboroztatás, kézműves alkotó tábori hét az iskolában
- Pályázatokon való részvétel. A pályázatokon nyert anyagi segítséggel a tanulók tanulási körülményeinek javítását, kirándulásokon való részvételét biztosítjuk

A fenti feladatok összefogását az igazgató által megbízott osztályfőnöki munkaközösség vezetője és az óvodai intézményegységvezető helyettes végzi, aki folyamatosan kapcsolatot tart a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat szakembereivel, illetve a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatokat ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal.

II.7. Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményei és formái

A tanulók tanulmányi munkájának ellenőrzése és értékelése

Tanuló ellenőrzése

Minden pedagógus végez ellenőrzést, mellyel a nevelő- oktató munkájuk eredményét mérik le a tanulókon. Folyamatosan végzik a rendszeres megfigyeléseket, méréseket. A neveltséget a tanulók magatartási, míg igyekezetüket a szorgalom érdemjegyeik tükrözik. Ezek alapja a következő értékelési skála:

- Magatartás: a tanulók magatartásának megítélésekor értékeljük az iskola értékrendje szerinti viselkedésüket, az önmagukhoz mért fejlődésüket.
  - Példás: ha a tanuló munkájával és viselkedésével példát mutat társainak, öntevékeny és kezdeményező, vállalásait időre kifogástalanul teljesíti, a közösség életét jó irányba befolyásolja, betartja az iskola szabályzatait, védi az iskola értékeit.
  - Jó: ha tanítási órákon figyel, a munkát nem hátráltatja, viselkedésével, megjelenésével kapcsolatban csak ritkán és apróbb kifogások merülnek fel, az esetenként vállalt vagy rábízott feladatokat végrehajtja, az iskola szabályzatait csak ritkán és kis mértékben szegi meg, védi az iskola értékeit.
  - Változó: ha a tanítási órák rendjét esetenként zavarja, passzív a munkában, a közösség életében csak vonakodva vesz részt, önként vállalt vagy rábízott feladatait elhanyagolja, viselkedése kifogásolható, csak tanári útmutatás hatására változik.
  - Rossz: ha a tanítási órákat rendszeresen, figyelmeztetések ellenére is zavarja, a munkát hátráltatja, a közösség életében nem vesz részt, annak határozataival nem törődik, feladatait nem teljesíti, viselkedése rendszeresen kifogásolható, többszöri tanári figyelmeztetés is hatástalan rá, az iskola rendjét és szabályait nem tartja be, szándékosan rongálja az iskola vagyontárgyait és társai tulajdonát, több napot hiányzik igazolatlanul.
- Szorgalom: a tanulók szorgalmának értékelésekor értékeljük a képességeiknek megfelelő tanulmányi munkájukat, a munkához való viszonyukat, a tanórai aktivitásukat, az önként vállalt feladataik teljesítését és eredményességét, a tanulmányi és sportversenyeken való szereplésüket.
  - Példás: ha a tanuló kifogástalanul teljesíti kötelességeit, tanulmányi munkáját képességeihez mérten példaadóan rendszeresen végzi, érdeklődést mutat.
  - Jó: az órák nagy részében aktívan dolgozik, tanulmányi munkáját jórészt lelkiismeretesen végzi, kötelességeit teljesíti, de különösebben plusz feladatokat nem vállal.
  - Változó: ha a tanítási órák többségén passzív, munkavégzése, kötelességteljesítése hullámzó, nem képességeinek megfelelően teljesíti kötelességeit.
  - Hanyag: szinte minden tantárgyból érdektelenséget mutat, a kötelességeit rendszeresen elmulasztó, megbízhatatlan gyerekek.

A tanulók tantárgyi ismereteinek értékelése havonta érdemjegyekkel illetve szóbeli értékeléssel is történik. Az értékelés évközi regisztrálására és közlésére a naplót és az üzenő füzetet használjuk fel. Az évközi értékelés minimuma havonta egy jegy, vagy szóveges értékelés. Az értékelésben érvényesülhet a fejlődés vagy hanyatlás hangsúlyozása is. Félévkor és a tanév végén osztályzatokkal az ellenőrzőben, illetve a bizonyítványban 1 - 5 skálájú érdemjeggyel. Az értékelés a tanítás - tanulás egyik módszere, így jelentőségét nem csorbítva, megjegyezzük, kerüljük, hogy az osztályozásnak, mint a módszer egyik eszközének túlzott szerepet szánjunk. Az egyes témakörök végén a tanulók az egész téma tananyagát és fő követelményeit átfogó témazáró dolgozatot írnak.

(A testnevelés követelményeinek elsajátítását csak gyakorlati tevékenység révén ellenőrizzük).

A nevelők a tanulmány teljesítményének és előmenetelének értékelését, minősítését elsősorban az alapján végzik, hogy a tanulói teljesítmény hogyan viszonyul az iskola helyi tantervében előírt követelményekhez. Emellett azonban figyelembe veszik azt is, hogy a tanulói teljesítmény hogyan változott – fejlődött-e vagy hanyatlott – az előző értékeléshez képest. Iskolánkban fontosnak tartjuk szem előtt tartani azt a tényt, hogy a tanuló önmagához képest hogyan teljesített.

A tanulók tanulmányi munkájának értékelése az egyes évfolyamokon különböző tantárgyak esetében a következők szerint történik:

- az első évfolyamon minden tantárgy esetében csak szóveges értékelést alkalmazunk,
- a második évfolyamon, év végén az érdemjeggyel történő értékelést alkalmazzuk,
- a harmadik-nyolcadik évfolyamon a tanulók teljesítményét, előmenetelét év közben minden tantárgyból érdemjegyekkel minősítjük,
- Az első, és a második évfolyamon félévkor a tanulók teljesítményét, előmenetelét szóveges minősítéssel értékeljük. A szóveges minősítés a tanuló teljesítményétől függően a következő lehet:

- KIVÁLÓAN TELJESÍTETT
- JÓL TELJESÍTETT
- MEGFELELŐEN TELJESÍTETT
- FELZÁRKÓZTATÁSRA SZORUL
- A negyedik-tizenkettedik évfolyamon a félévi és az év végi osztályzatot az adott félév során szerzett érdemjegyek, és a tanuló év közbeni tanulmányi munkája alapján kell meghatározni.
- Az egyes tantárgyak érdemjegyei és osztályzatai a következők:
  - Jeles (5),
  - Jó (4),
  - Közepes (3),
  - Elégséges (2),
  - Elégtelen (1).

Érdemjegyek megállapítása:

Jeles (5)

- Ha a tantervi követelményeknek kifogástalanul eleget tett
- Ismeri, érti, tudja a tananyagot, azt alkalmazni képes, pontosan, szabatosan fogalmaz, lényegre mutatóan definiál
- Saját szavaival is vissza tudja adni a szabályt
- Tud szabadon, önállóan beszélni
- Bátran mer kérdezni, véleményt mondani

Jó (4)

- A tantervi követelményeket megbízhatóan, kevés és jelentéktelen hibával teljesíti
- Apró bizonytalanságai vannak
- Kisebb előadási hibákat vét
- Definíciói nem értő tanulással megalapozottak

Közepes (3)

- A tantervi követelményeknek pontatlanul, több hibával tesz eleget
- Nevelői segítségre, javításra, kiegészítésre többször szorul
- Ismeretei felszínesek
- Kevésbé tud önállóan fogalmazni, dolgozni, beszélni
- Rövid mondatokat mond (párbeszéd a tanár és a diák között), de segítséggel képes megoldani szóbeli feladatát

Elégséges (2)

- A tantervi követelményeknek súlyos hiányossággal tesz csak eleget, de a továbbhaladáshoz szükséges minimális ismeretekkel, készségekkel, jártassággal rendelkeznek.
- Egyszavas válaszokat ad.
- Fogalmakat nem ért
- Gyakorlatban képtelen az önálló feladatvégzésre

Elégtelen (1)

- A tantervi követelményeknek nevelői útbaigazítással sem képes eleget tenni
- A minimumot sem tudja

Az érdemjegyek, osztályzatok megállapítása során:

- Figyelembe vesszük az adott tantárgyban mutatott többletmunkáját
- Érdemjegyet csak azoknak a tananyagelemeknek a tudására adunk, amelyekre a követelmények vonatkoznak. A tanulók helytelen viselkedése, kötelességteljesítésének elmulasztása miatt elégtelen osztályzatot nem adunk
- A házi feladatot az órán feladott anyag gyakorlásának tekintjük, emiatt nem osztályozzuk (kivéve gyűjtőmunka, megfigyelés, kísérlet, kutatás, kiselőadás, szorgalmi feladatok, rendszerező munkák)
- A kiegészítő anyag elsajátítását szaktanári dicsérettel honoráljuk, de az emelt óraszámú csoportokban a követelmények részét képezik a kiegészítő anyag bizonyos elemei
- Nem adunk féljegyeket (törtjegyeket)
- A félévi, év végi osztályzatok az évi összteljesítményt értékelik, és nem feltétlenül az évközi érdemjegyek középátlányosaként jelennek meg.

Az osztályzatok szerepe:

A félévi és év végi érdemjegyének megállapításánál:

- kiemelt szerepe van: a témazáró dolgozatoknak
- meghatározó: témaközi felmérések, szóbeli, írásbeli feleletek
- beszámíthatók: attitűdjegyek, szorgalmi feladatok, gyűjtőmunkák.

A magasabb évfolyamra lépés feltételei

A negyedik-tizenkettedik évfolyamon a tanuló az iskola magasabb évfolyamára akkor léphet, ha az oktatási miniszter által kiadott kerettantervekben „A továbbhaladás feltételei” c. fejezetekben meghatározott követelményeket az adott évfolyamon a tanév végére minden tantárgyból teljesítette.

A követelmények teljesítését a nevelők a tanulók év közbeni tanulmányi munkája, illetve érdemjegyei alapján bírálják el. A negyedik-tizenkettedik évfolyamon minden tantárgyból az „elégéses” év végi osztályzatot kell megszereznie a tanulónak a továbbhaladáshoz.

Ha a tanuló a negyedik-tizenkettedik évfolyamon, tanév végén egy vagy két tantárgyból szerez elégtelen osztályzatot, a következő tanévet megelőző augusztus hónapban javítóvizsgát tehet.

Ha a tanuló a negyedik-tizenkettedik évfolyamon, a tanév végén három vagy több tantárgyból szerez elégtelen osztályzatot, az évfolyamot ismételni köteles.

A negyedik-tizenkettedik évfolyamon a magasabb évfolyamba történő lépéshez, a tanév végi osztályzat megállapításához a tanulónak minden tantárgyból osztályozó vizsgát kell tennie, ha:

- az iskola igazgatója felmentette a tanórai foglalkozásokon való részvétel alól,
- az iskola igazgatója engedélyezte, hogy egy vagy több tantárgyból a tanulmányi követelményeket az előírtnál rövidebb idő alatt teljesítse,
- egy tanulmányi évben 250 óránál többet mulasztott,
- magántanuló volt.

Az első-harmadik évfolyamon a közoktatási törvény előírásának megfelelően a tanuló csak abban az esetben nem léphet magasabb évfolyamba, ha az adott tanév során 250 óránál többet mulasztott.

A tanuló által szerzett érdemjegyeiről a szülőt az adott tantárgyat tanító nevelő értesíti az értesítő könyvön keresztül. Az értesítő könyv bejegyzéseit az osztályfőnök havonta ellenőrzi, és az esetlegesen elmaradt érdemjegyek beírását pótolja.

A tanulók tanulmányi munkájának, teljesítményének egységes értékelése érdekében a tanulók írásbeli dolgozatainak, feladatlapjainak, tesztjeinek értékelésekor az elért teljesítmény (pontszám) érdemjegyekre történő átváltását a következő arányok alapján végzik el a szaktárgyat tanító nevelők (vegyes mérés):

Alsó tagozaton:

Teljesítmény	Érdemjegy
0 – 49 %	Elégtelen (1)
50 – 65 %	Elégéses (2)
66 – 79 %	Közepes (3)
80 – 89 %	Jó (4)
90 – 100 %	Jeles (5)

Felső tagozaton:

Teljesítmény	Érdemjegy
0 – 34 %	Elégtelen (1)
35 – 49 %	Elégéses (2)
50 – 69 %	Közepes (3)
70 – 84 %	Jó (4)
85 – 100 %	Jeles (5)

Gimnáziumban:

Teljesítmény	Érdemjegy
0 – 24 %	Elégtelen (1)
25 – 39 %	Elégséges (2)
40 – 59 %	Közepes (3)
60 – 79 %	Jó (4)
80 – 100 %	Jeles (5)

Minimum mérés esetén akkor felel meg a tanuló a követelményeknek, ha a követelmények 90%-t teljesíti.

A kötelező érettségi tárgyak (magyar, matematika, történelem, idegen nyelv) esetében a felső tagozaton és gimnáziumban a szaktanárok, a számonkérések értékelésénél, a fenti táblázatoktól eltérő (magasabb) százalékos értéket is megadhatnak követelményként.

Tantárgyi értékelési szempontsor

Magatartás

- Érzelmi élet jellemzői (érzelmi élete, iskolai munkához való viszonya, pedagógusokhoz való viszonya, fegyelmezettsége, konfliktusmegoldó képessége)
- Társas kapcsolatok (társas kapcsolatok köre, kapcsolatteremtő képesség, együttműködési képesség a csoportban, másokra való odafigyelés képessége, csoportnormák elfogadásának szintje)

Tanulást befolyásoló tényezők fejlettségének megfigyelése, értékelése:

- figyelem (megfigyelőképesség, tartóssága, terjedelme)
- emlékezet (bevésés, megtartás, felidézés, mozgásos emlékezet fejlettsége, vizuális emlékezet, verbális emlékezet, testséma, térorientáció, gondolkodás)

Tanulási technikák fejlettségének értékelése

- feladatmegoldásban nyújtott segítség
- munkatempó
- taneszközök, segédeszközök használata

Kommunikációs és olvasási képesség

- beszédkészletés, kifejezőkészség
- szókincs
- betűfelismerés
- összeolvasás
- olvasás folyamatossága
- olvasás pontossága
- olvasottak megértése

Számolás és matematikai képesség

- szám és mennyiségi fogalom
- műveletek megértése, alkalmazása
- logikai feladatok megoldása
- geometriai feladatok

Művészetek és mozgásos tevékenység értékelése

- színezés, festés, rajzolás
- művészeti alkotások /zene, képzőművészet/ iránti nyitottság
- eszközök használata /olló, ragasztó, ecset, stb./
- mozgások térbelisége
- mozgások tempója
- mozgások rendezettség, összehangolása

Testnevelésnél szempontok:

- Tanítási órákon való részvétel, aktivitás
- Futás tartóssága, gyorsaság
- Labdaügyesség, labdakezelés. Dobás, elkapás, játékok
- Játékokban, versenyeken való részvétel- szabályok betartása – sportszerűség, /esetleg vereség elviselése
- Kirándulások, túrák
- Eredményei, sikerei versenyeken, tömegsport- megmozdulásokon

Természetismeret értékelési szempontjai:

- A tapasztalatok megjelenítése rajzzal.
- Megfigyelések
- Összehasonlítások, azonosságok, különbözőségek felismerése, megfogalmazása
- Csoportosítás

- Szakkifejezések használata
- Gyűjtőmunka
- A tárggyal kapcsolatos aktivitás

Munkához, tanuláshoz való viszonyban megnyilvánuló sajátosságok:

- önállóság mértéke
- probléma iránti fogékonyság
- kutató, felfedező tevékenység
- problémamegoldó képessége
- együttműködési készség
- munkával szembeni igényesség
- kreativitás
- munkatempó
- munkamorál

Társakhoz, felnőttekhez való viszonyban megnyilvánuló sajátosságok:

- a másik ember tisztelete
- türelmesség
- egymásra figyelés
- segítőkészség
- együttműködési készség
- konfliktustűrés, konfliktuskezelés, konfliktusmegoldás készsége
- kompromisszumkötési készség
- egymás elfogadásának mértéke

Érdeklődés területei:

- érdeklődésének tartóssága egy adott területen
- milyen új érdeklődése alakult ki a tanév során
- egyéni érdeklődése milyen konkrét tevékenységi formában nyilvánul meg
- milyen jellegű kezdeményezései vannak

Egyéb sajátosságok:

- normák, szabályok betartása
- igényesség önmagával szemben
- döntéshozási képesség
- felelősségtudat
- nyitottság
- kíváncsiság
- érzelmi megnyilvánulások

Mérések típusai:

- Diagnosztikus mérés: valamely osztályfokra történő belépéskor, továbblépéskor, tanárváltáskor, az előzetes ismeretek szintjének megállapítására, helyzetmérésre – feladat meghatározó jelleggel végzünk. Ezeket nem osztályozzuk, a teljesítményeket pontszámokban vagy százalékokban kifejezve értékeljük.
- Formatív mérés: a tanulási folyamat követésére időben rendszeresen, tervszerűen elosztott gyakorisággal végezzük (röpdolgozat, szóbeli és írásbeli egyéni feleletek, osztályfeleltetés, kísérlet, megfigyelés, gyűjtőmunka, kiselőadás).
- Szummatív mérés: lényege, hogy az adott populációban minden tanuló talál önmaga számára megoldható feladatokat (alapkövetelmények, törzsanyag).

Értékelésünk szemléleti alapja

- Folyamatosan, rendszeresen összevetjük a tanulók fejlődéséről nyert adatokat a fejlődésük iránt támasztott követelményekkel.
- Az ellenőrzés nem szorítkozik csupán az ismeretek és készségek értékelésére, folyamatosan értékeljük tanulóink képességeinek, magatartásának, egész személyiségének fejlődését, nem csak a szorosabb értelemben vett tantárgyi szaktudást és előrehaladást osztályozzuk.
- Figyelembe vesszük a tanulók fejlődésének jellemző vonásait, élettani sajátosságait.
- Fontosnak érezzük, hogy az érdemjegyek, osztályzatok ne csupán kinyilatkoztatott ítéletként lebegjenek a tanulók előtt. Szóban is megbeszéljük, hol hibáztak, mi lehet a hibák oka, mit kell tenniük a hibák kijavítása érdekében.

Az érdemjegyek és az osztályzatok tartalma:

- Tények, leírások, fogalmak, szabályok, összefüggések, törvények, szóbeli és írásbeli számonkérések.
- Kísérletek, manuális tevékenységek megítélése.

- Kiselőadások tartalmi minősítése.
- Szorgalmi feladatok, egyéni kutatások, feladatmegoldások minősítése.
- Vitakészség, véleménynyilvánítás megítélése.
- Tantárgyi attitűd mérlegelő megítélése.

II.8. Az otthoni (napközis, tanulószobai) felkészüléshez előírt házi feladatok meghatározása

Iskolánkban a házi feladatok meghatározásával kapcsolatosan az alábbi szabályok érvényesülnek:

- a házi feladatok legfontosabb funkciója a tanórán feldolgozott tananyaghoz kapcsolódó gyakorlás (készség- és képességfejlesztés), valamint a tananyaghoz kapcsolódó ismeretek megszilárdítása
- a tanulók eredményes felkészülésének érdekében egy tanítási napon belül egy-egy osztállyal legfeljebb kettő témazáró, illetve félévi vagy év végi felmérő dolgozatot lehet íratni.

Eljárásrend a házi feladat adásának szabályozására

Kötelező házi feladat

- Szóbeli házi feladat
  - Tananyaghoz kapcsolódó:
    - elnevezések – szakkifejezések
    - fogalmak – összefüggések
    - szabályok – törvények
    - ismeretek, melyeket az óravázlat, illetve a tankönyv tanár által kijelölt részei tartalmaznak
    - Kötelező olvasmány, melyet a magyar nyelv és irodalom tanterv évfolyamonként megjelöl
    - Tananyaghoz kapcsolódó, az ismeretek elmélyítését szolgáló szemelvények, ajánlott irodalom
    - Memoriterek – melyeket a szaktárgyi tanterv megjelöl
- Írásbeli házi feladat
  - Tankönyv, munkafüzet, feladatgyűjtemény, iskolai füzet, tanító – tanár által kijelölt feladatainak megoldása
  - Tananyag szerves részét képező fogalmazások, írásbeli elemzések, gyűjtőmunkák elkészítése

Általános rendelkezések a kötelező házi feladatra vonatkozóan

- A szóbeli és írásbeli házi feladat mindenkor szervesen kapcsolódjon a tanóra anyagához, témájához
- Célja minden esetben a tanórán szerzett ismeretek megszilárdítása, elmélyítése és a tantárgyi készségek begyakorlása legyen
- A házi feladatot elmulasztók a tanító és a szaktanár által kidolgozott rendszerű elmarasztalásban részesülnek (fekete pont, ellenőrzőbe – naplóba történő beírás, a házi feladat pótlása, stb.)
- A házi feladat ellenőrzése, megbeszélése következetes legyen a legközelebbi órán
  - Módszere lehet:
    - a tanuló ellenőrzése
    - a tanító – tanár javítása
- Félévente minden nevelő kötelessége tanítványai füzetét, írásbeli munkáját legalább egyszer áttekinteni. Alsó tagozaton – különösen első osztályban – az eredményes készségfejlesztés érdekében havi gyakorisággal
- Írásbeli házi feladat értékelése – tartalmi és formai szempontból – egyaránt fontos, ezt a nevelő szóban és írásban is közölheti a tanulóval
- Korrekció
  - Tartalmi vagy formai igénytelenség esetén a feladat újra íratása
  - Hibás feladatmegoldás javítása egyéni esetben
  - Osztály érintő általános hiba esetén újratanítás, hiányosságok pótlása

Szorgalmi (házi) feladat

Minden esetben a tanuló önkéntes vállalása alapján történik

- Szóbeli házi feladat
  - Vállalt kiselőadás a tananyaghoz kapcsolódva

- Ajánlott olvasmány – melynek a jegyzékét a magyar nyelv és irodalom tanterv megjelöl évfolyamonként
- Házi és felmenő versenyekre való felkészülés
- Írásbeli szorgalmi házi feladat
  - Képességek fejlődését, tehetség fejlesztését, kibontakozását elősegítő feladatok megoldása
  - Levelezős és felmenő rendszerű feladatok megoldása
  - Írásbeli pályamunkák készítése

Általános rendelkezések szorgalmi (házi) feladatra vonatkozóan

- Szóbeli és írásbeli szorgalmi feladat a tantárgyi követelményeken felüli teljesítmény célozza. Hozzájárul a tanuló széleskörű tájékozottságához.
- Szaktanár ajánlása, motivációja alapján a tanuló önként vállalása.
- A szorgalmi feladat mennyisége: a tanuló teherbírásán és kitartásán is múlik, más-más elvárás lehet, egyénenként óvakodjunk, hogy túl sok feladat adásával a tanuló kedvét ne veszítse el
- Szorgalmi feladat gyakorisága: a tanulók elfoglaltságát figyelembe véve történjen, átlagosan havonta egy-két alkalommal adjunk, kivétel a verseny felkészülés időszaka
- Pedagógiai szempontból szükséges a szorgalmi feladat megoldásához plusz tanári segítség nyújtása
- Minden esetben a szorgalmi munkát:
  - ellenőrizzük, értékeljük (az igazi pedagógiai értéke akkor van, ha ez a közösség előtt történik)
  - az érdemi szorgalmi munkát jutalmazzuk (a tanító és a szaktanár által kidolgozott rendszerű jutalomban részesüljön)

Eljárásrend az írásbeli beszámoltatás szabályozására

Az írásbeli beszámoltatás formái, gyakorisága

- Diagnosztikus mérés
  - Célja: a tanulók előzetes ismereti szintjének megállapítása, helyzetfelismerés, feladat meghatározó jelleggel az adott tanulócsoporthoz
  - A teljesítményeket pontszámokban, illetve százalékokban kifejezve értékeljük, nem osztályozzuk
  - Diagnosztikus mérést valamely osztályfokra való belépéskor, tanárváltáskor, iskoláztatás szakasz - határain, ill. egyéb objektív tényező hatására végzünk az adott célcsoportban
- Formatív mérés
  - Célja: a tanulási folyamat eredményének követése
  - Formái:
    - írásbeli felelet
    - röpdolgozat
    - témaközi felmérés
    - témazáró dolgozat
  - A teljesítményeket – a tantervi követelményekkel való összehasonlítás alapján – osztályozzuk
  - A tanulási folyamat által meghatározott időben rendszeresen tervszerűen elosztott gyakorisággal végezzük
- Szummatív mérés
  - Célja: az adott évfolyamon, vagy az iskoláztatás szakasz határán a tanítási – tanulási folyamat eredményének mérése
  - Szummatív mérés formái:
    - év végi felmérés

- szintmérés
- képességmérés
- ismeret és tájékozottság mérése
- A teljesítményeket a törzsanyag követelményeivel (minimum, átlagos, optimum szinthez) összehasonlítva pontokban és százalékokban kifejezett ütemek szerint értékeljük. Nem osztályozzuk. Megtervezzük az egyén és az adott populáció egésze számára a szükséges korrekciót

Írásbeli beszámoltatás rendje

A magyar oktatás helyzetének, színvonalának megállapítását célzó országos és nemzetközi mérések. Oktatási Minisztérium – OKÉV által kijelölt mérések, melynek anyagát és idejét az oktatási miniszter rendeletben határozza meg. (Képességmérések, MONITOR vizsgálat stb.)

Az írásbeli beszámoltatás különféle formáit alkalmazni hivatott személyek:

- tanító, szaktanár
- munkaközösség-vezető
- szaktanácsadó
- igazgatóhelyettes, igazgató

Mikor tartjuk pedagógiai munkánkat sikeresnek az intézményeinkben?

A sikeresség kritériumai

- A gyermekek, tanulók mind az otthoni, mind az iskolai környezetben rendelkeznek a helyes egészségügyi szokásokkal, személyi higiéniát is beleértve, megfigyelés és napi tapasztalat alapján.
- Igényesek a környezet iránt, védnökséget vállalnak a tanterem berendezési tárgyai fölött, közhasznú munkát végeznek a szülőkkel együtt.
- A balesetvédelmi szabályokat betartják, a balesetek száma csökkenő tendenciát mutat évenként.
- Helyes napirend, életrend szerint élnek..
- Aktívan részt vesznek az iskolai és közösségi rendezvényeken.
- Valamilyen sporttevékenységben vesz részt minden tanuló.
- A mindennapos, folyamatos szaktanári értékelések, feleletek, tesztek, versenyeredmények szolgálnak az értékelés eszközéül. A szaktanári értékeléseket a munkaközösség, illetve az igazgatóhelyettes összegzi évente.
- Sikeresnek mondható az iskolai tevékenység, ha a továbbtanulók eredményei 1 érdemjegynél nagyobb visszaesést nem mutatnak tantárgyanként.
- Ismerik a helyes tanulási szokásokat, s a megtanult anyagot nemcsak reprodukálják, hanem kimutatható, hogy tudásukat a mindennapokban alkalmazzák.
- Alapfokon elsajátították az állampolgári ismereteket, a társadalmi folyamatokról alkotott véleményüket képesek kifejezni.
- Sikeres a pályaválasztásuk.
- A közösen megalkotott házirendet a diákok többsége betartja, nő a jutalmazottak száma, csökken a büntetések száma a házirend be nem tartása miatt.
- A gyerekek legyenek udvariasak, együttműködők. Csökkenjen az agresszivitás, csúnya beszéd. Munkatervben meghatározott mérőeszközök alapján mérjük egy-egy nevelési terület eredményét évenként.
- az alapfokú művészetoktatás év végi vizsgáit minden tanuló sikeresen teljesíti,
- a különböző művészeti tanszakok tanulói sikeresen vesznek részt pályázatokon, fesztiválokon (1-3. helyezés).
- Integrált és SNI tanulók sikeres beilleszkedése
- Inkluzív nevelés elfogadása

II.9. A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezési elvei

Iskolánkban csoportbontásban tanítjuk az idegen nyelvet. Célunk ezzel, hogy az ismereteket elmélyítsük, több idő jusson a kommunikációs készségek fejlesztésére és tanulók tudásának megalapozására.

A választható tantárgyak esetében diákjainknak lehetőséget adunk, hogy megjelöljék, melyik pedagógusnál szeretnék tanulmányaikat folytatni.

Amennyiben a tantárgyfelosztás ezt lehetővé teszi, biztosítjuk a többség által megjelölt pedagógust a kurzus vezetésére.

A választásukat a tanulók és a szülők aláírásukkal megerősítik és tudomásul veszik, hogy az értékelés, a mulasztás, továbbá a magasabb évfolyamra lépés tekintetében úgy kell tekinteni, mintha kötelező tanórai foglalkozás lenne.

II.10. A tanulók fizikai állapotának, edzettségének méréséhez szükséges módszerek

A tanulók fizikai állapotának mérése nem cél, hanem eszköz, az egészség szempontjából leglényegesebb kondicionális képességek tervszerű, tudatos, fokozatos fejlesztése.

A fizikai fitness pontos mérési eredménye fontos a pedagógusok, az egészségügyi dolgozók, a politikai döntéshozók és mindazok számára, akiknek a mérési eredmények biztosítják a szükséges alapot az egyéni és általános fitness javítását célzó bármilyen program vagy irányelv kialakításához.

Magyarországon a fizikai teherbíró-képesség mérésére kétféle teszt ad lehetőséget:

- ▪ Eurofit
- ▪ Hungarofit

Iskolánk a Dr. F. Mérey Ildikó által kidolgozott Hungarofit módszert alkalmazza a tanulók fizikai állapotának mérésére, mert ez a módszer a testnevelés sajátos eszköz- és módszerrendszerével mérve olyan egyszerű és megbízható mérési és értékelési rendszert ad – mindkét nem minden korosztálya számára – amely különösebb anyagi és időráfordítás nélkül bárhol elvégezhető, ezért a gyakorlati életben kiválóan alkalmas a diákok fizikai állapotának országosan egységes minőségellenőrzésére.

A 6-18 éves tanulók fizikai állapotának mérésére szolgáló próbarendszer nevelési eszközként is tekinthető, amely lehetővé teszi a tanulók fejlődése során az alapvető fizikai tulajdonságok mérését.

A próbarendszer két csoportra bontható (elsősorban az eszközellátottságot figyelembe véve): kötelező és ajánlott tesztek.

A próbák minden korosztály számára egységesek.

A tesztekét évente kétszer, tanév elején és végén kell elvégezni.

A tesztek eredményeit minden gyermeknek személyre szólóan kell megadni.

Az értékelőlapot 3 példányban kell elkészíteni.

Az egyik példány a gyermeké, hogy lássa hol áll korábbi teljesítményéhez, az osztályátlaghoz és az országos átlaghoz képest.

A másik példány a szülőké, hogy tisztán lássanak és ösztönözhesék gyermekeiket fizikai fitnessük fejlesztésére, a harmadik példányt a központi adatfeldolgozónak kell megküldeni.

A tanulók valamennyi tesztet sportfelszerelésben hajtják végre az iskola tornatermében.

A motoros tesztek sorrendje:

- Egyensúlyi teszt
- Végtagmozgás gyorsaságát mérő teszt: lapérintés
- Hajlékonysági teszt: ülésben előre nyúlás (kötelező)
- Dinamikus láberő teszt: helyből távolugrás (kötelező)
- Statikus erőt mérő teszt: kézi szorító erő
- Törzsérőt mérő teszt: sit-up teszt, felülések (kötelező)
- Funkcionális karerőt mérő teszt: függés hajlított karral (kötelező)
- Futási sebességet, fűrgeséget mérő teszt: 10x5 méter ingafutás
- Kardio-respiratorikus állóképességi teszt:
  - 20 méteres ingafutás
  - 12 perces futás – Cooper teszt

Az országosan egységes adatszolgáltatáshoz tanév elején és a tanév végén meg kell mérni a fizikai állapot minősítéséhez szükséges motorikus próbákban elért teljesítményt, és a mért eredmények pontértékei alapján kell az értékelést és a minősítést elvégezni.

Az adatok nyilvántartása

Az egyéni adatlapokat osztályonkénti bontásban és az osztályonkénti adatlapokat is a vizsgálatot végző tanár kezeli. Az intézményi osztályonkénti összesített adatlapokat a vezető testnevelő állítja össze a tanév végén mért eredmények alapján, majd az intézmény vezetőjének aláírásával hitelesítve továbbítja.

Egyéb felmérések

A testnevelő kollégák az eddig ismertetett tesztek mellett minden korcsoportban végeznek további felméréseket is abból a célból, hogy még teljesebb képet kapjanak tanulóink fizikai állapotáról.

Ezek a felmérések a következő feladatokból állnak:

- falhoz passz: 2 méterről kosárlabdával 1 perc alatt
- 60 méteres síkfutás: salakpályán stoppperral mért időre
- 400 méteres síkfutás: salakpálya körül (3 kör + 1 egyenes szakasz) stoppperral mért időre
- kislabda hajítás: tömött kislabdával
- távolugrás: homokgödörbe nekifutó sávból
- négyütemű fekvőtámasz: négyütemű szabad gyakorlat elvégzése 1 perc alatt
- medicin dobás hátra: 3 kg-os medicin labdával fej fölött
- kötélmászás: 4 m-es kötélre, időre, állásból indulva
- súlypontemelkedés: állásból, páros lábbal való felugrás

Testi fejlődés

Az életmódminták alakulását a helyes, a korszerű egészségvédelmi ismeretek önmagukban csak korlátozott mértékben képesek befolyásolni.

Az ifjúság későbbi egészségállapotát a családi szociokulturális háttér, korai otthoni nevelés hatása, a társadalmi rétegződésben elfoglalt hely, és nem az intézményi hatások határozzák meg.

Ezért is elengedhetetlen a lelki egészségvédelmi szempontokat is figyelembe vevő koncepció kialakítása.

Szükséges az is, hogy ezen ismeretek gyakorlati alkalmazásához fontos készségek és jártasságok beépülhessenek a felnövekvő generációk viselkedésébe, életmódjába.

Mozgástevékenység-mozgási igényre nevelés

Minden pedagógusnak szem előtt kell tartania, hogy a testmozgás a fizikai és a lelki egészséget egyaránt erősíti.

A mai modern világ egyik jellegzetessége a mozgásszegény életmód. Ennek számos káros következménye van az egészségre, pl. elhízás, magas vérnyomás, cukorbetegség.

Talán kevesen tudják, de nem kell különösebben megterhelni a szervezetet, csupán naponta egy jó óra tempós sétára volna szükségünk ahhoz, hogy a testmozgás pozitív hatásait tapasztaljuk életünkben.

Természetesen ennél többet szabad mozogni, de nagyon fontos, hogy olyan mozgást válasszunk, amely az életkorunkhoz, testalkatunkhoz, egészségi állapotunkhoz igazodik.

Biztosítani kell a mindennapos testmozgást.

Ezt szolgáló programok:

- túrázás iskolai szintű szervezéssel,
- játékos testmozgás, egészségfejlesztő testmozgás,
- tömegsport-órák,
- a versenyszerű rendszeres sportolási lehetőségek,
- napközis torna bevezetése,
- sportrendezvények, sportnapok szervezése
- lányoknak; tánc,
- labdarúgás fiúknak,
- erdei iskola.

Szülőknek, pedagógusoknak szervezett sportolási lehetőség:

- felnőtt foci férfiaknak,
- női torna.

II.11. Az óvoda/iskola egészségnevelési és környezeti nevelési elvei

II.11.1. Egészségnevelési program

Törvényi háttér, Jogszabályi háttér

- a 2003. évi LXI tv.–nyel módosított 1993. évi LXXIX. tv. a Köznevelésről 48. § (3) bek.
- a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. (XII. 17.) Korm. Rendelet
- a 96/2000. (XII. 11.). országgyűlési határozattal kiadott „Nemzeti stratégia a kábítószer-fogyasztás visszaszorítására”
- A 1036/2003. (IV. 12.) Korm. határozat a 96/2000. Ogy. hat. rövid és középtávú céljainak végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról
- a 46/2003. sz. (IV. 16.) Országgyűlési határozat, az Egészség Évtizedének Johan Béla Nemzeti Programjáról
- a nemdohányzók védelméről és a dohánytermékek fogyasztásának, forgalmazásának egyes szabályairól szóló 1999. évi XLII. törvény
- az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV törvény, 38. § (1) és (2) bek.
- az iskola egészségügyi ellátásáról szóló 26/1997. (IX.3.) NM rendelet 2. és 3. sz. melléklete
- a kötelező egészségbiztosítás keretében igénybe vehető betegségek megelőzését és korai felismerését szolgáló egészségügyi szolgáltatásokról és a szűrővizsgálatok igazolásáról szóló 51/1997. (XII. 18.) NM rendelet
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI tv.

Ezekon felül a Nemzeti Környezet-egészségügyi Akcióprogram (1996) 9.5 pontja részletesen foglalkozik a környezet-egészségügy oktatásával, nevelésével. Az oktatás, nevelés és szakképzés környezet-egészségügyi feladatait két nagy területre osztja:

Környezet-egészségtani szakismeretekre és módszerekre azoknak a szakembereknek van szükségük, akiknek ez munkakörükkel közvetlenül összefügg. Számukra ezt a képzés során a képzési követelmények előírják.

A környezetegészség kultúrája ugyanakkor az életvitel részeként a hétköznapi tudás és szokásrendszer egyik fontos eleme, minden embert érintő kulturális tényező. E kultúra az emberek életviteli szokásaiban, életmódjukban, értékrendjükben tükröződik. Kialakulása a családi szocializációban kezdődik, később az intézményes nevelés, oktatás és az iskolarendszeren kívüli hatások együttesen formálják.

1998-ban, Koppenhágában a WHO Európai Regionális Bizottsága elfogadta az Európai Egészség 21. nyilatkozatot, amelynek célkitűzései többek között kimondják, hogy 2015-re a lakosságnak a társadalom minden rétegében egészségesebb életmódot kell kialakítani, és hogy a régió lakosságának olyan biztonságosabb fizikai környezetben kell élnie, ahol az egészségre veszélyes szennyező anyagok nem haladhatják meg a nemzetközileg elfogadott határértékeket.

Erőforrások

Egészségnevelési munkánk céljainak eléréséhez is elengedhetetlen feltétel, hogy az iskolai élet résztvevői egymással jó munkakapcsolatot, együttműködést alakítsanak ki.

Iskolán belüli együttműködés

Tanárok. Az iskola minden tanárának feladata, hogy magatartásával, munkájával példaértékű legyen a tanulók számára. Az egészségnevelési program eredményesen csak a tantestület támogatásával tud működni.

Diákok. Az iskola minden diákjának feladata, hogy vigyázzon környezetére és figyelmeztesse társait a kulturált magatartásra.

Az egészségfejlesztési programok között viszonylag új keletűek azok a megközelítések, amelyek a kortársak befolyásának szerepére helyezik a hangsúlyt. Jól tudjuk, hogy a korai életszakaszokban jelentkező, aggodalomra okot adó, egészséget veszélyeztető magatartásformák az esetek jelentékeny százalékában a kortárs csoport nyomására, hatására jelennek meg. A serdülőkorú fiatalok számára a felnőttél (szülőnél, tanárnál) lényegesen hitelesebb a kortárs, aki éppen ezért sokkal jelentékenyebb véleményformáló hatással is van.

Szülők (család)

A szülő, a család a legfontosabb társ a tanulók érdekében végzett munkában. A szülők megfelelő tájékoztatás és információ-átadás után aktív részvételükkel tudják támogatni az iskola egészségfejlesztési programjait, közülük jó néhányan szakértelmükkel is jelentősen növelhetik az iskolai munka hatékonyságát.

Iskolaorvos, házi orvos védőnő

Az iskolai egészségügyi feladatokat az orvos és a védőnő közösen látja el.

Feladataik a következőképpen csoportosíthatók:

A tanulók életkorhoz kötött vizsgálata, amely magában foglalja a testi, érzelmi és intellektuális fejlődés követését és az érzékszervek vizsgálatát. Az életkorhoz kötött szűrővizsgálatok a fejlődés követésén kívül a krónikus betegségek és kóros elváltozások korai felismerésére is irányulnak (szekunder prevenció)

Adott esetben a tanulók elsősegélyben való részesítése

Közreműködés: közegészségügyi-járványügyi, környezet-egészségügyi, táplálkozás egészségügyi és balesetvédelmi feladatok ellátásában az iskola vezetésével egyeztetve

Felkérésre közreműködés egészségügyi szakértői feladatokban.

Iskolán kívüli együttműködés

Gyermekjóléti szolgálatok, nevelési tanácsadók, családsegítők

A gyermekvédelmi munkában valamint a konkrét államigazgatási ügyekben tudnak segítséget nyújtani a gyermekjóléti szolgálatok és a települési önkormányzatok más intézményeiben dolgozó segítő foglalkozású szakemberek.

A hivatalos, jogszabályokhoz kötött kapcsolatok részleteit a különböző dokumentumok rögzítik, de a kooperációnak ezen túlmutató szakmai szerepe van.

Hivatalos szervek. A hivatalos szervek egyik feladata annak ellenőrzése, hogy környezetvédelmi és egészségügyi szempontból megfelelően működik-e az iskola. Javaslatokra, véleményükre építeni kívánunk az iskolai környezet kialakításában.

Egészségügyi szakellátást igénylő esetekben a területileg illetékes kórházak és intézmények jelentik a segítő kapcsolatok színterét.

Az egészségügyi intézmények és az Népegészségügyi Szakigazgatási Szervek területileg illetékes intézetei, azon belül is különösen az egészségfejlesztési munkatársak, az Országos Gyermek egészségügyi Intézet szakemberei konkrét segítséget jelenthetnek az iskolai egészségnevelési munkában.

A rendőrkapitányságok ifjúságvédelmi munkatársai a bűnmegelőzési programok közös kimunkálásában, a tanári továbbképzéseken jogi-, gyermek- és ifjúságvédelmi, rendészeti, közlekedési témájú előadások tartásával tudnak segítséget nyújtani az Intézménynek.

Tárgyi erőforrások

- felszerelt iskolaorvosi rendelő, tornatermek, sporteszközök, sportpálya
- ismerethordozók (kép- és hanganyag, folyóiratok, szakkönyvek, internet, multimédiás anyagok),
- audiovizuális eszközök: projektor stb.

Alapelvek

A gyerekek hosszú éveket töltenek az iskolákban. Ebben az időszakban érdemi hatást lehet gyakorolni a személyiségfejlődésükre, mely nagyban meghatározza az életmódjukban később kialakuló szokásaikat, az életideálokat, preferenciák kialakítását.

Mivel az iskola a szocializáció kitüntetett színtere, így a fenti tényezők közül érdemi hatást - az iskola fizikai-tárgyi és pszichoszociális környezetének alakításával -, az iskola-egészségügyi ellátás minőségére és az életmódra tudunk gyakorolni. (Az iskolai egészségfejlesztő munka – akár jól, akár rosszul csinálják – alapvetően befolyásolja az iskola egészének mindennapjait.)

Az egészségfejlesztés az összes nem terápiás egészségjavító módszer gyűjtőfogalma, tehát magába foglalja a korszerű egészségnevelés, az elsődleges prevenció, a mentálhigiéné, az egészségfejlesztő szervezetfejlesztés, az öngyógyítás feladatait, módszereit.

Az egészségfejlesztés az a folyamat, amely képessé teszi az embereket arra, hogy saját egészségüket felügyeljék és javítsák. A korszerű egészségnevelés egészség- és cselekvésorientált tevékenység. Ennek megvalósítását tűztük ki mi is célul az iskolánkban.

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) megfogalmazása szerint az egészségfejlesztő iskola folyamatosan fejleszti környezetét, ami elősegíti azt, hogy az iskola az élet, a tanulás és a munka egészséges színtere legyen.

Az egészségfejlesztő iskola ismérvei:

Minden rendelkezésére álló módszerrel elősegíti a tanulók és a tantestület egészségének védelmét, az egészség fejlesztését és az eredményes tanulást.

Együttműködést alakít ki a pedagógiai, az egészségügyi, a gyermekvédelmi szakemberek, a szülők és a diákok között annak érdekében, hogy az iskola egészséges környezet legyen;

Egészséges környezetet, iskolai egészségnevelést és iskolai egészségügyi szolgáltatásokat biztosít, ezekkel párhuzamosan együttműködik a helyi közösség szakembereivel és hasonló programjaival, valamint az iskola személyzetét célzó egészségfejlesztési programokkal. Kiemelt jelentőséget tulajdonít az egészséges étkezésnek,

a testedzésnek és a szabadidő hasznos eltöltésének, teret ad a társas támogatást, a lelki egészségfejlesztést és a tanácsadást biztosító programoknak.

Olyan oktatási-nevelési gyakorlatot folytat, amely tekintetbe veszi a pedagógusok és a tanulók jól-létét és méltóságát, többféle lehetőséget teremt a siker eléréséhez, elismeri az erőfeszítést, a szándékot, támogatja az egyéni előrejutást.

Törekszik arra, hogy segítse diákjainak, az iskola személyzetének, a családoknak, valamint a helyi közösség tagjainak egészségük megőrzését; együttműködik a helyi közösség vezetőivel, hogy utóbbiak megértsék: a közösség hogyan járulhat hozzá – vagy éppen hogyan hátráltathatja – az egészség fejlesztését és a tanulást.

Általános célok, értékek egészségügyi nevelésben

Az ismeret – bár nélkülözhetetlen - önmagában nem elegendő a viselkedés befolyásolására; bizonyos magatartásformák esetében a háttérben meghúzódó motivációk lényegesen erőteljesebbek és elemibbek annál, semhogy pusztán az ismeretek átadása, kiigazítása révén, ellenükben érdemi változást tudnánk elérni.

A hagyományos egészségnevelési elképzelés a nagyobb hatékonyság érdekében gyakran fordul az elretentő információ átadásának, bemutatásának eszközához.

Az iskolai egészségfejlesztés az iskola egész életébe, mindennapjaiba beépülő tevékenység, amely egyaránt irányul a pedagógusok és tanulók egészség ismereteinek bővítésére, korszerűsítésére, a fizikai és pszichoszociális környezet egészségtámogató jellegének erősítésére, az oktatói-nevelői tevékenységben a személyközpontú megközelítésre a tanulók személyiségfejlesztése érdekében.

A környezet-és az egészség egymástól el nem választható fogalmak. Ennek szellemében kívánjuk nevelni a ránk bízott gyermekeket, és programjainkkal a szülők és a környék lakóinak környezet- és egészségtudatos magatartását is fejleszteni kívánjuk.

Hosszú távú pedagógiai célok

- az életminőség fogyasztáson túlra mutató alkotóinak keresése
- az egészség és a környezet összefüggéseinek feltárása
- ismeretek és jártasságok kialakítása, amelyek segítségével képesek lesznek megelőzni az egészségügyi problémákat, illetve csökkenteni azok súlyosságát.
- helyzetfelismerés, ok-okozati összefüggések
- problémamegoldó gondolkodás, döntésképeség
- globális összefüggések megértése
- létminőség választásához szükséges értékek, viselkedési normák kialakítása
- az orvostudomány eredményeiből levonható helyes magatartásra, tevékenységre történő aktivizálás
- a családi életre nevelés fejlesztése
- az egészséges életvitelhez szükséges képességek fejlesztése

Konkrét célok és feladatok

Az egészségnevelés iskolai területei

Az iskolai egészségnevelésnek ahhoz kell hozzájárulnia, hogy a tanulók kellő ösztönzést és tudást szerezhessenek egy személyes és környezeti értelemben egyaránt ésszerű, a lehetőségeket felismerő és felhasználni tudó, egészséges életvitelhez. Ehhez arra van szükség, hogy az egészséggel összefüggő kérdések fontosságát értsék, az ezzel kapcsolatos beállítódások szilárdak legyenek, s konkrét tevékenységekben alapozódhassanak meg.

Az egészséges életmód, életszemlélet, magatartás szempontjából lényeges területeknek az iskola pedagógiai rendszerébe, összes tevékenységébe kell beépülni. Ezek közé tartoznak az alábbiak:

- önmagunk és egészségi állapotunk ismerete
- az egészséges testtartás, a mozgás fontossága
- az értékek ismerete
- az étkezés, a táplálkozás egészséget befolyásoló szerepe
- a betegségek kialakulása és gyógyulási folyamat
- a barátság, a párkapcsolatok, a szexualitás szerepe az egészségmegőrzésben
- a személyes krízishelyzetek felismerése és kezelési stratégiák ismerete
- a tanulás és a tanulás technikái
- az idővel való gazdálkodás szerepe
- a rizikóállalás és határai
- a szenvedélybetegségek elkerülése
- a tanulási környezet alakítása
- a természethez való viszony, az egészséges környezet jelentősége
- Az előző felsorolásból nyerhető, és az életkori sajátosságokhoz is illesztendő lényeges témák:
- az egészséges táplálkozás témái

- a szenvedélybetegségekkel való foglalkozás
- a szexuális felvilágosítás-nevelés, a családtervezés alapjai, az AIDS prevenció
- a betegség és a gyógyulást segítő magatartás (elsősegélynyújtás, gyógyszerhasználat)
- a testi higiénia
- a környezeti ártalmak (zaj, légszennyezés, hulladékkezelés)
- a személyes biztonság (közlekedés, rizikóállás,)
- a testedzés, a mozgás, a helyes testtartás

A mindennapos iskolai testedzés

Az egészségfejlesztő iskolai testmozgás program célja a gyermekek egészséges testi-lelki fejlődésének elősegítése a testmozgás eszközeivel, hiszen tapasztaljuk, hogy a modern kor és az azzal együtt járó technológiák az embert olyan életmódba kényszeríthetik, amely a mozgásszegény életmódhoz, a fizikai képességek hanyatlásához vezet, áttételesen előidézve ezzel a szellemi teljesítmény romlását is. Az iskolai testnevelés és a sport keretei között az egészségnevelés, a szociális kompetenciák, a csapatmunka, valamint a társakkal történő kreatív együttműködés egyaránt fejleszthető.

Annak érdekében, hogy az egészségfejlesztő testmozgás hatékonyan megvalósuljon, az alábbi sajátos egészségügyi és pedagógiai szempontoknak kell teljesülniük:

- minden gyermek minden nap részt vehet a testmozgás-programban; ha nincs testnevelés órája aznap a diáknak, akkor napközis intervallumban, szervezett keretek között, minimum félóra.
- minden testnevelési órán és minden egyéb testmozgási alkalmon megtörténik a keringési- és légző-rendszer megfelelő terhelése;
- minden testnevelési órán van gimnasztika, benne a biomechanikailag helyes testtartás kialakítását és fenntartását szolgáló gyakorlatanyag és légzőtorna;
- a testnevelési tananyag egészében a gerinc- és ízületvédelem szabályainak betartása, külön figyelemmel a fittség mérések testhelyzeteire és az izomerősítések különböző testhelyzeteire;
- minden testnevelési óra és egyéb testmozgási alkalom örömet és sikerélményt jelent még az eltérő adottságú tanulóknak is;
- a testnevelés és sport személyiségfejlesztő hatásai érvényesülnek a teljes testmozgás-programban;
- a testmozgás-program életmód-sportokat, életminőség-sportokat is megtanít (olyan sportokat, amelyeket egy életen át lehet folytatni az életminőség javítása érdekében);
- a testmozgás-program játékokat és táncot is tartalmaz.
- A fenti szempontok, együtt és egyformán fontosak és jelentősek.

Az iskolában bevált és alkalmazott oktatás-szervezési modellt a mindennapi testedzésre

A testnevelői munkaközösség a testnevelést tanító alsós pedagógusokkal, valamint a testmozgás-program megvalósításába bevont többi szaktanárral közösen dolgozza ki a szakmailag megfelelő testmozgás-programot, melynek lényege számos szervezett sportfoglalkozás felkínálása.

Tanulásszervezési és tartalmi keretek

Iskolai programok

Az iskolában folyó egészségfejlesztés legfontosabb területei:

- az egészséges személyiségfejlődés elősegítése,
- az egészséges táplálkozás (pl. az iskolai büfé választéka),
- a mindennapi testmozgás,
- a dohányzás, az alkoholfogyasztás és a kábítószer használat megelőzése,
- a fogyatékosok és hátrányos helyzetűek integrációja,
- az iskolán belüli bántalmazás megelőzése,
- a szexuális nevelés – már a pubertás időszakát, a nemi érettség időpontját megelőzően is.

Tanórai foglalkozások

Szaktárgyi órák témafeldolgozása: az osztályfőnöki órák egészségnevelési témái mellett szinte minden tantárgynak van csatlakozási pontja az egészségfejlesztéshez. Ezekre a helyi tanterv tervezése során külön figyelmet fordítunk.

A tantárgyak lehetőségei

Biológia

A tanulók

- ismerjék meg az élőlények alapvető szervezeti-működési jellemzőit, fedezzék fel azok között az ok-okozati összefüggéseket

- ismerjék meg a környezet-egészségügyi problémákat
- legyenek képesek az egészségügyi problémák megelőzésére és mérséklésére
- sajátítsák el a testi-lelki egészséget megőrző életviteli technikákat
- a vizek élővilágának a tanulásakor feltétlenül meg kell említeni a halakat, mint az ember egyik legegészségesebb táplálékát
- a tápláléklánc tanításánál is érdemes párhuzamot vonni az emberi táplálkozással
- egyes állatok testfelépítésének a vizsgálatánál beszélhetünk a testalkat és az életvitel kapcsolatáról, úgy mint testmozgás
- a gyerekek ökológiai szemléletmódja kialakuljon
- az egészséges életmódra nevelés

Fizika

- a gyerekek váljanak képessé a természet állandóságainak, és változásainak a felfedezésére, megértésére
- a helyes időbeosztás tanulása
- forráshő tanulásakor akár otthoni, akár iskolai kísérletezés közben fontos felhívni a gyermekek figyelmét a forró gőz okozta sérülésekre, a biztonsági előírások betartására, baleset megelőzésére
- dinamika témakörön belül az erő tanításakor párhuzamot lehet vonni az ember ereje, fizikuma kapcsán a testedzés fontosságával
- nyomás tanításánál a gyerekek megvizsgálják a pellet nevű termék előállítását, itt meg kell említeni ennek a tüzelőnek a környezetvédelmi jelentőségét, miszerint felhasználása kisebb levegőszennyeződést okoz, mint a szén eltüzelése
- Arkhimédész törvényének tanításakor a vizek veszélyeiről, az úszás, mint sport rejtette egészségmegőrző lehetőségeiről beszélgethetünk
- hőtani alapjelenségek kapcsán a baleset megelőzésen túl felhívhatjuk a tanulók figyelmét a hőkezelt élelmiszerek egészséges, illetve egészségtelen mivoltára
- elektromossággal és fénytannal való foglalkozás során sok lehetőség adódik a takarékosagra való nevelésre, valamint az elektromos berendezések biztonságos üzemeltetésének a tudatosítására (védőföldelés, kettős szigetelés)
- A fénytán témakörön belül a homorú, és domború lencsék tanításánál természetesen ki kell térni a szemüvegekre, és szem egészségének a megőrzésére, védelmére. Ismerjék meg az élő szervezetekre káros fizikai hatások (sugárzás, rezgés, zaj) egészségkárosítását is. Ismerjék fel a fizikai törvényszerűségek és az élőlények életjelenségei közötti analógiákat. Váljanak képessé a környezeti változások magyarázatára.

Kémia

A kémi tantárgy remek lehetőséget ad az önértékelés, énkép fejlesztésére, környezettudatos magatartás kialakítására. Hiszen a környezeti kérdések nem oldhatók meg úgy (sem szűkebb, sem tágabb környezeti szinten) a probléma és a megoldás személyessé tétele nélkül.

Amíg a szemetet eldobjuk, és nem szedjük (szedetjük) fel, amíg nyakra-főre fűtünk, amíg nem javíttatjuk meg a füstölő motort, csak ha megbüntetnek, amíg nem csináltatjuk meg a csöpögő csapot – és folytathatnánk a sort -, valamint, hogy mindennek az elhagyását nem érezzük felelőtlenségnek, addig nincs remény arra, hogy megállítsuk környezetünk pusztulását. De ha a tanárok tanítványaikban felébresztik ezt a tudatosságot, és felelősséget, akkor már mindannyiunk javára értéket sikerült továbbadni.

A kémiatanulás élményét legfőképpen a kísérletek, a kémiai reakciók megfigyelései adják. Minden reakciónak ismerjük a kiindulási és a keletkezett anyagait, így lehetőség van az úgynevezett szóegyenletek felírására. Ezt érdemes következetesen megtenni, hiszen a „miből mi lesz? minek mi az eredménye?” tudása az életre is felkészítést ad.

A tanulókkal meg kell értetni, hogy minden tettüknek van következménye, eredménye, mint ahogyan a vetést is mindig az aratás követi. A egész és a rész, részecskék összefüggésének tanulásakor fejleszteni lehet a tanulók önértékelését, tudatosíthatjuk bennük a társadalomban, szűkebb és tágabb környezetükben betöltött szerepüket, helyüket.

Az atomok és elemek témakörben olyan világképi jelentőségű dolgokra kell ráirányítani a gyerekek figyelmét mint az, hogy nem a Föld az Univerzum középpontja, de még a Naprendszeré sem.

Érdemes tudatosítani a gyerekekben, hogy a természettudományos világkép nem azonos a világnézettel, és hogy a világnézet nem tudományos kérdés.

A levegőről tanultak során feltétlen szót kell ejteni a légszennyezésről, a savas esők környezetkárosító hatásairól, az üvegházhatásról, az ózonpajzs védelméről. Gyűjthetnek a gyerekek ezekkel kapcsolatos újságcikkeket, híreket, rendezhetünk rajzversenyt a témával kapcsolatosan, vagy akár vetélkedőt is.

A vegyületek témakörében, az illatok terjedése, oldódása kapcsán kitérhetünk különböző higiénés kérdésekre, például a tisztálkodó szerek, illatszerek használatának fontossága, mértékletessége.

A hőváltozások tanítása során ismételten ki lehet térni a megfelelő és ékes öltözködésre. Az ellentétes töltések vonzása-taszítása párhuzamba állítható a fiúk-lányok közötti kapcsolattartás természetével, ékes rendjével.

A nyolcadik osztályos tananyag lehetőséget ad arra, hogy a gyerekekben megalapozzuk a környezetbiztonságos magatartás kialakulását, valamint a tiszta környezet szeretetét. Hiszen ebben az évben tanulják a különböző vegyszerek, vegyületek tulajdonságait (sósav, klór, víz). Valamint fontos kitérni még a nikotin, alkohol, kábítószer élettani hatásaira is, ezek alkotóelemeinek vizsgálata során.

Másik nagyon fontos témakör ebben az évben a hétköznapi kémia, amely olyan fejezeteket tartalmaz, mint a megújuló, meg nem újuló energiaforrások, kőolaj, földgáz, vagy a tápanyagok: zsírok, szénhidrátok, szőlő-, gyümölcs-, répacukor, keményítő, cellulóz, fehérje. A témakör összefoglalásaképpen érdemes a gyerekekkel készíteni, vagy készíttetni, a táplálkozási piramis alapján egy saját maguk által összeállított étrendet.

Az építőanyagok tanulása során kipróbálhatják a gyerekek a vályogvetést, vagy kicsi, általuk készített gipsz téglákból makett házat is építhetnek. A porcelánok témakörén keresztül pedig a gyerekek esztétikai érzékét fejleszthetjük.

A tanulók

- ismerjék meg a legfontosabb egészségre káros anyagokat,
- ismerjék meg és tartsák be a kísérletezés során az egészség- és balesetvédelmi szabályokat.

Matematika

A matematika az egészségnevelésre alsó tagozaton kínálja a legtöbb lehetőséget. Ezen a tantárgyon belül a témakörök évről-évre ciklikusan ismétlődnek, egyre mélyebb tudást nyújtva a gyerekeknek. Az első fejezetek általában a számtannal kezdődnek, egyre bővülő számkörrel. Ehhez kapcsolódnak fokozatosan a számokkal végzett műveletek.

A számlálás, később számolás során használhatunk egészséges táplálkozásra ösztönző gyümölcsöket, például almát, vagy éppen diót, melyet a feladatok elvégzése után a gyerekek meg is ehetnek. Később a bennfoglalás, részekre osztás tanításánál is, cukor, vagy sütemény helyett szétoszthatunk egy kosár mogyorót a padsorok, vagy a csoportok között, melyet aztán csoporton belül tovább oszthatnak a gyerekek. Megbeszélhetjük a maradék fogalmát is hasonló módszerrel. Természetesen az ilyen feladatok közben ki kell hangsúlyozni az adott „eszközök” egészségességét. Összeköthetjük a feladatokat kóstolással, izfelismeréssel is.

A legtöbb lehetőséget azonban mégiscsak a szöveges feladatok rejtik. A kompetencia alapon átdolgozott tankönyvek ma már igyekeznek kiaknázni ezeket, és többnyire úgy fogalmazzák meg a szövegeket, hogy az nevelő hatású legyen. Azonban a fejszámolás fejlesztéséhez mi magunk is kitalálhatunk ilyen szövegeket. Például: Vásároltam a boltban 50 dkg szaloncukrot, és 1kg mandarint. Hányszorosa az egészséges élelmiszer az egészségtelennek? Az ilyen megfogalmazásokkal azt is sugallhatjuk a gyerekeknek, hogy nem kell mindenről lemondani, ami finom, csak tartsák be a mértékletesség és az arányosság elveit. Több egészséges ételt fogyasszanak, és mérsékeljék az édességek evését.

Függvények, grafikonok, halmazok tanításánál használhatunk olyan adatokat, mint a gyermekek testsúlya, és egyúttal megbeszélhetjük az elhízás, és az alultápláltság problémáit, vagy a szemüvegesek és nem szemüvegesek halmazának megfigyelésekor kiterhetünk a szem egészségének a megóvására, védelmére.

A geometria témakörén belül adhatunk olyan feladatot, hogy készítsenek síkban vagy később térben, síkidomok, illetve testek felhasználásával valamilyen alkotást, képet vagy építményt egy adott témára. Például hulladék újrahasznosítás, vagy energiatakarékosság.

A mérések során használjunk egészséges élelmiszereket. Például az úrmérték szemléltetésekor használjunk tejet, és közben beszéljük meg miért fontos a tej az emberi test számára. Az idő mérésénél készítsünk napirendet, beszéljünk a helyes időbeosztásról.

A statisztika megint csak olyan témakör, ami tálcán kínálja a lehetőséget az egészségnevelésre. Készíthetünk statisztikát testsúly, egészségi állapot, gyógyszerfogyasztás, stb. alapján, osztályon, iskolán, országon belül, esetleg országok között. Megvizsgálhatunk olyan statisztikai adatokat, mint például a dohányzás, italfogyasztás mértéke, miközben megbeszélhetjük a káros szenvedélyek veszélyeit.

Ötödik, hatodik osztályban új témakörként belép a negatív számok tanulása. Mivel ezek szemléltetésére többnyire a fizetőeszközöket használják, jó lehetőség kínálkozik a takarékoságról való beszélgetésre, adósság, és a velejáró stresszmentes élet alakításának a fontosságára. A törtek szemléltetésénél lehetőleg ne tortát, pizzát, vagy csokit használjunk, hanem almát, dinnyét, narancsot. Átlagszámításnál összemérhetjük országok átlagéletkorát, összehasonlítva a táplálkozási szokásaikkal, mozgáskultúrájukkal.

Az arányosság és a valószínűség- számításnál szintén használhatunk olyan adatokat, mint a függőségek és a korai elhalálozások arányai, ok- okozati összefüggései.

Hetedik és nyolcadik osztályban a kamatszámítás és a hatványozás tanulásánál ésszerű gazdálkodási módokat tárhatunk a gyerekek elé. Megbeszélhetjük a családok általános költségvetését, készíthetnek ilyeneket önállóan, vagy csoportmunkában a tanulók. Közben beszélgethetünk a családról, mint társadalmi alapegységről, és nem

utolsósorban értékességéről. Vizsgálhatunk statisztikai adatokat a sérült és a fogyatékkal élők arányáról, hangsúlyozva a segítségkérés, és a segítségadás fontosságát.

Magyar

A magyar, az egyik legsokrétűbb, legösszetettebb tantárgy, amely alsó tagozaton valójában három tantárgyat foglal magába (olvasás, írás, anyanyelv) Ezeket természetesen egymással összhangban, egymásba ágyazva tanítjuk. A három irányvonal közül azonban a legtöbb lehetőség az olvasás és az írás területén mutatkozik az egészségnevelésre. Az olvasás tanításának része a szövegértés, a szóbeli szövegalkotás, a kulturált nyelvi magatartás, kommunikáció, a dramatizálás fejlesztése is. Ma már a pedagógus sokféle tankönyvből válogathat. Érdeemes olyan könyveket előnyben részesíteni, amelyekben az olvasmányok tanulságosak, és az egészséges életmódra ösztönzően hatnak. Ha nincs lehetőség ilyenek választására, akkor sem kell elkeseredni, mert az interneten rengeteg mesegyűjtemény található. Érdeemes ezeket felkutatni, böngészni bennük, és esetleg kiegészítő anyagként bevinni a tanórákra. A szövegfeldolgozások során hangsúlyozzuk és emeljük ki azokat a részeket, melyek pozitívan hatnak az egészségnevelés szempontjából! Dolgozzunk fel recepteket, megbeszélve mennyire egészséges az adott étel, illetve mi az, ami nem egészséges benne. Ezt a témát azonban nem csak konkrét szövegeken keresztül lehet tárgyalni, hanem kommunikációs gyakorlatok, drámajátékok során is. Iskolánkban alsó tagozaton beszélgető kört működtetünk.

Ezek a kötetlen, őszinte beszélgetések kiválóan alkalmasak arra, hogy a gyerekekre pozitív befolyást gyakoroljunk, ösztönözzük őket megfelelő életmód kialakítására, akár meséből, akár a saját életükből vett hétköznapi jó és rossz példákkal. Az írás tanítása során próbáljunk meg olyan szavakat, később mondatokat és szövegeket, fogalmazásokat íratni a tanulókkal, amelyek az egészségneveléshez kapcsolódnak. Nagyon sok lehetőség rejlik például a gyűjtőmunkákban. Gyűjtessünk sportágakat, gyümölcsneveket, csoportosítsuk a vitaminokat, stb. Könyvtárlátogatáskor keressünk szakácskönyveket, és hasonlítsuk össze azokat az egészséges táplálkozás figyelembevételével! Fogalmazás tanításakor irassunk saját táplálkozási vagy mozgási szokásairól, ezzel is felhívva a figyelmet saját egészségük védelmére! Az általam felsorolt néhány példán túl egy kis kreativitással és odafigyeléssel nagyon sok oldalról meg lehet támogatni a gyerekek személyiségének ezt az oldalát.

Magyar irodalom

Ötödik osztálytól szétválik a fent említett tantárgy irodalomra és nyelvtanra. Ez nem jelenti azt, hogy megszűnne a tantárgy komplexitása. Továbbra is meg kell próbálni egymásba ágyazva tanítani a magyart, és nem különálló tantárgynak tekinteni. Nyelvtani részek tanításánál továbbra is használhatóak az irodalmi szövegek, és az olvasmányok feldolgozásánál is fel kell hívni a figyelmet a nyelvtani szabályszerűségekre.

Az ötödik osztályos irodalom első nagy témaköre a mesék, népdalok, amelyben olyan mesékkel találkozunk a gyerekek, mint például a holló meg a róka. A mese egyik „főszereplője” a sajt, melyen keresztül megemlíthetjük, az egészséges táplálkozást. Gyűjtethetünk sajtípusokat, márkákat, rendezhetünk sajtókóstolót. Beszélgethetünk a sajt előállításáról is. Ezen témakörön keresztül a személyiségük fejlődésére is pozitív hatást gyakorolhatunk, például a csalimesék révén. Fontos beszélgetni a hazugság és a füllentés, a tréfa és a pimaszság fogalmairól, különbségeiről. A népdalok témakörében megemlíthetjük a zenehallgatás jótékony, stresszoldó hatását. Másik nagy témakör ebben az évben a János vitéz.

Ezen művön keresztül levonhatunk erkölcsi tanulságokat (betyárok, bordal), beszélgethetünk a humorról (13. ének), tudatosíthatjuk a fantázia és a valóság közötti különbséget (17. ének), kitérhetünk, a népi babonákon, hiedelmeken keresztül a bibliai értékrendre (22. ének). Rendkívül sok lehetőség nyílik a mese dramatizálására is, amely már önmagában is jellemformáló hatással bír.

A harmadik nagy témakör a szülőfölddel és a családdal foglalkozik. Számos lehetőség adódik a tanulóknak jellemének, értékrendjének a formálására. Napjainkban nagyon fontos kiemelni a családot, mint értékes közösséget. Tudvalevő, hogy a magyar családok állapota katasztrofális, ezért fontos a gyerekekben tudatosan alakítani az egészséges és működőképes családmódot. Ezen a ponton ismét érdemes segítségül hívni a bibliát, a bibliai családmódot.

Következő nagy témakör az eredetről, teremtésről, mítoszokról szól. Ezen témák közül a mi iskolánk, keresztény iskola lévén, a bibliai teremtést, és az evangéliumok megismerését részesíti előnyben. Ebben a tanévben még számos remekművel megismerkednek a tanulók. Ilyen például: A Pál utcai fiúk, vagy a Koldus és királyfi, valamint A kis herceg. Ezeknek a műveknek is nagyon komoly üzenetei vannak. A gyerekek megtanulhatnak olyan fontos kifejezéseket, mint szeretet, önzetlenség, szegénység, gazdagság, egymás megismerése és elfogadása, megjobbítása.

Hatodik osztályban új témakörként megjelennek a balladák és a mondák, melyeken keresztül érdemes beszélgetni népünk eredetéről, a mondák valóság tartalmáról, esetleg párhuzamot lehet vonni a mendemondákkal, szóbeszéddel, pletykálással. Ebben az évben ismerkednek meg a tanulók Arany János Toldijával. Ez a mű is számos jellemformáló eseményt tartalmaz. Fejleszthetjük a tanulók erkölcsi ítélő, és nem elítélő képességét,

dramatizálhatunk, beszélgethetünk a gúnyról és a komikumról. A hosszú tájleíró részekkel fejleszthetjük a szép környezet iránti igényüket.

A második félv legfontosabb témakörként tanulják a gyerekek az Egri csillagok című regényt, amelyet terjedelme ellenére nagyon kedvelnek a gyerekek. Nagyon sok életszerű motívum van benne, bele tudják élni magukat a szereplők helyzetébe, megismerkednek a korabeli világ értékeivel és hibáival egyaránt. Ezzel a regénnyel nem csak jellemet formálhatunk, de kiemelhetünk olyan fontos részleteket is, mint például a várvédők fizikai állapota. Elképzeltethetjük és megfogalmazhatjuk a katonák egy-egy napjának napirendjét.

Készíthetünk étlapot a számukra, természetesen korabeli ételekkel (gyűjtőmunka). Fontos megemlítenünk még a Lúdas Matyi történetét is. Olyan fogalmakat beszélgethetünk meg rajta keresztül mint az igazságosság, a bosszúállás, a jogos panasz. Megfigyelhetjük a főszereplők testalkatának, és életmódjának, valamint sikereinek az összefüggéseit. Készíthetünk és javasolhatunk fitness programot Döbrögi számára.

Hetedik osztályban számos verssel, a magyar költészet remekeivel ismerkednek meg a tanulók. Ezeket keresztül fejleszthetjük művészi érzéküket, a szép iránti vonzalmukat, a szeretet kifejezését. A költői életrajzok tanulása során kiteríthetünk azok életvitelére is. Ebben a tanévben tanulják a gyerekek A köszívű ember fia címmű regényt, melyen keresztül megismerkedhetnek olyan fogalmakkal mint a hősiesség, önfeláldozás. Kielemezhetjük a különböző jellemek, személyiségek értékeit, tanácsot fogalmazhatunk meg arról, hogy miben kellene megváltozniuk. Beszélgethetünk ismételtlen a család jellemformáló hatásairól.

A nyolcadik osztályos műfajok között szerepelnek versek, novellák ifjúsági és önéletrajzi regények, valamint több helyen is megjelenik a nyelvi humor. A gyerekek költők életén, művein keresztül megismerkedhetnek a zsidóság tragédiájával, lélektani drámákkal. Ugyanakkor a humor, az irónia, a humoreszkek is szép számban megtalálhatók az év során. Fejleszthetjük a gyerekek empátiakészségét, együttérzést válthatnak ki belőlük költői életpályák. Megtanulhatnak hálásnak lenni saját életvitelük miatt, vagy éppen erőt meríthetnek nehéz sorsú emberek életpályájából. Ady Endre életrajzát követve megértethetjük a tanulókkal a kialakított életvitel milyenségének következményeit. Ösztönözhetjük őket arra, hogy egészségesen éljék életüket, alakítsák pályájukat. Amint láthatjuk, az irodalmi témákon keresztül leginkább az egészséges énkép, életvitel kialakítására lehetünk befolyással, különböző pozitív és negatív példák bemutatásán keresztül. Magyar nyelv

A nyelvtani témakörön keresztül ismételtlen csak a szavak, mondatok, szövegek megválasztásával hathatunk pozitívan a gyermekek egészséges életszemléletének a kialakulására, fejlődésére.

Akár a szótagolás, a szófajok, a mondatelemzés legyen a témánk, érdemes olyan szövegeket tárnunk a tanulóknak elé, melyek már önmagukban is egészséges életmódra ösztönöznek. Például sportesemények leírása vagy egészséges táplálkozással kapcsolatos szövegrészek. A tollbamondások szövegeit is érdemes ezen témakörök köré csoportosítani.

Ének

Fel kell fedeztetni a tanulókkal az éneklés, táncolás egészségre gyakorolt pozitív hatásait, valamint a zene stresszoldó szerepét. Táncolás közben az ember úgy végez mozgást, hogy annak nincs is tudatában, nem okoz nehézséget a számára, és örömteli eseményt jelent. A zene segít az ellazulásban, a kikapcsolódásban. A táncon, mozgáson keresztül a gyerekek gyakorolják az egymásra való odafigyelést, az együttműködést is.

Rajz, technika

Egészségnevelés szempontjából ezeken a tantárgyakon keresztül a tanulók megismerkedhetnek a természet képzőművészeti ábrázolásainak lehetőségeivel. Megtanulják, hogy a hagyományok ápolása a fenntarthatóság egyik alappillére. Igyekezzünk ezeken az órákon minél több természetes anyagot használni, azokból egészségnevelési vagy környezetnevelési témakörökben alkotásokat létrehozni. Ismerkedjenek meg a gyerekek környezetük értékeivel, művészeti alkotásaival. Rendezzünk versenyeket, írjunk ki pályázatokat ezekben a témakörökben. Elemezzünk építészeti alkotásokat olyan szempontok alapján, hogy mennyire illik bele a környezetébe, mennyire környezetbarát és energiatakarékos az épület. Esetleg magunk is tervezhetünk, építhetünk maketteket. Ismerkedjenek meg a tanulók alternatív építési technikákkal, például vályogvetés, bio téglák és különböző egészséges és gazdaságos fűtőtechnikákkal.

A rajz már alsó tagozaton fontos része a környezeti nevelésnek és az egészséges életmód hirdetésének, hiszen tematikus munkák készítésével bármely téma feldolgozható. A tárgy pozitív hatása a környezeti nevelés szempontjából kétszeres, hiszen az elkészített munkák plakátokon, faliújságokon, folyosói és tantermi „kiállításokon” megjelennek, növelve ezzel az adott épületrész esztétikai értékét.

Felső tagozaton a tantárgy kiegészül (az életkori sajátosságoknak megfelelően) az alkotó ember látásmódjának legtöbb elemével, a kész művek (rajzok, festmények, makettek, plasztikák) legtöbbször már túlhaladnak az „egyszerű” esztétikumon és művészi értéket képviselnek. A környezeti nevelés szempontjából igen fontos a szép folyosó, a bejárat és a lépcsőfordulók díszítése. E fontos feladatot elsősorban rajztanáraink vállalják. A gyerekmunkák élővé, dinamikusává, esztétikusává teszik az épületet. A rajz és a környezeti nevelés eredményes kapcsolatát jellemzi, hogy tanulóink többször szerepelnek kiemelkedően a különböző környezetvédelmi rajzpályázatokon. A technika és a környezeti nevelés kapcsolata a rajzhoz hasonlóan két

vonalon érhető utol. Az elkészített munka egyrészt szintén egyfajta alkotófolyamat terméke, más részről tanteremben, folyosón elhelyezve esztétikai élményt nyújt.

Emellett mindkét tagozaton törekednek a kollégák arra, hogy a környezeti nevelés egyik legalapvetőbb elemét, a takarékossgot hirdessék. A munka valamilyen anyaggal történik. Alsó és felső tagozaton és a napköziben is előnyben részesülnek a természetes anyagok (fa, rafia, gyékény, csuhé...), de a papír, karton munkák is lehetőséget adnak egy felület ésszerű felhasználásához. E tárgy keretén belül kell megtanulniuk a gyerekeknek, hogy hogyan lehet egy anyagot többször felhasználni, lehetőség nyílik a hulladékképződés, szelektív hulladékgyűjtés megtárgyalására is. Felső tagozatos tanulóink rendszeresen főznek, így pl. a táplálkozáskultúrán, a táplálék összetételének megvitatásán keresztül e tárgy is kiegészíti az egészséges életmódra nevelést.

Informatika

Ezt a tantárgyat ötödik osztálytól tanulják a gyerekek, de már korábbi évfolyamokon is használják a számítógépet. Többnyire a tanító vezetésével, segítségével, de előfordul, hogy otthon készítenek powerpointos bemutatásokat a különböző tantárgyak témaköreiből.

Fontos, hogy a gyerekek megtanulják eszközként használni az informatikai eszközöket, és egyúttal tanulják meg a mértékletességet. Térjünk ki a helyes napirendre, időbeosztásra is. Korunk betegsége, főként a fiatalok körében, hogy túl sok időt töltenek a számítógép előtt.

Osztályfőnöki óra

Összefogja a szaktárgyak hagyományos tanórai kereteken túlmutató tevékenységeit. Fejleszti a tanulók önismeretét. Segíti a tanulókat a közösségben elfoglalt helyük megtalálásában. Tudatosítja az egészséges és biztonságos élet szokásait, ismérveit és a veszélyeztető tényezőket. Bemutatja és megismerteti a lakóhely emlékeit és ápolja a hagyományokat. A legtöbb lehetőséget nyújtja egymás megismerésére, a kötetlen és őszinte beszélgetésekre.

Egészségtan

A tanulók

- ismerjék meg szervezetük sajátosságait és az életkorral kapcsolatos változásait,
- sajátítsák el az elsősegély-nyújtási technikákat,
- ismerjék fel az empátia szerepét a másik ember megítélésében.

A tanulókat

- ösztönözze a helyes viselkedésmódok és a környezet-egészségvédő szokásrendek kialakítására,
- segítse az önmagukkal szembeni felelősségérzet kialakításában,
- segítse az őket veszélyeztető környezeti, társadalmi tényezők és azok elhárítási módjainak felismerésében.

Testnevelés

A tanulók

- fedezzék fel, értsék meg, hogy a környezeti hatások jelentős mértékben befolyásolják egészséges testi fejlődésüket,
- győződjenek meg a mozgás jótékony hatásairól a különböző szervrendszerek működését tekintve,
- legyenek tisztában azzal, hogy a testnevelés és a sport nélkülözhetetlen az élményszerű tapasztalatszerzésben, az emberi kapcsolatokban, az együttműködés és a tolerancia fejlesztésében.

A tanulóknak

- tudatosítsa az egészség és a környezet komplexitását,
- alakuljon ki az igény a higiénés normák betartására,
- segítse az egészséges napi, heti, évszakos életritmus kialakulását.

Környezetismeret (1-4. o.)

A legtöbb lehetőséget az egészség- és környezetnevelésre ez a tantárgy rejti. A környezetismeret tantárgy célja, hogy felkeltse az érdeklődést a tanulóknak a környezetük iránt. Az egészséges életvitelt megalapozó szokások a gyerekek cselekvő, tevékeny részvételével alakíthatók ki.

Ezért szükséges, hogy a tanuló:

- ismerje az egészségmegőrzés szabályait,
- legyen igénye a tisztaságra, a korszerű táplálkozásra, a mindennapos mozgásra és a szabadidő hasznos eltöltésére,
- alakuljon ki felelősségérzete saját és embertársai egészsége, környezetének állapota iránt,

- gyakorolja az egészség- és környezetvédelmet szolgáló tevékenységeket,
- alakítson ki harmonikus kapcsolatot a természeti és a társadalmi környezettel,
- gyakorolja azokat a tevékenységeket, amelyek otthona, iskolája, lakóhelye tisztaságának megőrzésére irányulnak.

A tantárgy témakörei alsó tagozaton évről évre szinte azonosak. A tanulók egyre mélyebb ismereteket szereznek meg egyazon témakörön belül életkoruk előrehaladtával. Az első osztály legelső témaköre - ismerkedés az iskolával – rögtön tálcán kínálja a lehetőséget az egészségre neveléshez.

A gyerekek megismerkednek az iskola helyiségeivel, köztük a mosdókkal. Megismerik használatuk szabályait, feltételeit. Megbeszélhetjük velük az alapvető higiénés szokásokat, elvárásokat. Következő témakör, az élő és az élettelen természet mind a négy alsós évfolyamon előfordul. Fontos megbeszélni a témakörben a közvetlen környezetünkben élő állatokkal való egészséges kapcsolattartást. Például az állatok nem játékszerek, a velük való foglalkozás után hangsúlyozni kell a kézmosás fontosságát, és a szükséges távolság megtartását. Ne ölelgessék, puszilgassák az állatokat. Meg kell tanítani a gyerekeknek a szeretetet más módokon is kifejezni, például a róluk való gondoskodás által.

Iskolánk alsóbb osztályaiban élősarkot alakítottunk ki, melyben nem csak növények, de állatok is helyet kaptak. Például az első osztálynak tengerimalaca, a második osztálynak akváriuma van. Ezt a jó gyakorlatot szeretnénk felsőbb osztályokban is meghonosítani. A gyerekek részt vesznek az állatok gondozásában, takarításában, etetésében. Szünetekben jutalomként hazavihetik a gyerekek az állatokat.

A növények tanításakor megismertethetjük a gyerekeket a gyógynövényekkel és az egészségre ártalmas növényekkel. Az élettelen környezet kapcsán meg lehet beszélni a gyerekekkel az igényes berendezési tárgyak szépségét, tisztántartását.

Testünk felépítésével és működésével is minden évfolyamon találkozunk. Ebben a témakörben az egészséges életmód minden területéről tanulunk. Itt lehet leginkább hangsúlyozni az egészséges táplálkozás fontosságát és a mindennapos testmozgás szükségességét.

Lakóhelyünk, később országunk kapcsán beszélhetünk a levegő, a folyók tisztaságáról, védelméről. Pozitív és negatív példákat tárhatunk a gyermekek elé. Végezhetnek vízanalízist, meglátogathatnak víztisztító üzemeket. Összehasonlíthatunk légszennyezettségi adatokat. Utánanézhettek városunk, országunk természetvédelmi programjának.

Az évszakok tanulásánál hangsúlyozhatjuk az időjárásnak megfelelő öltözködés fontosságát a betegségmegelőzésben. A közlekedés témakörében a biztonságot, balesetmegelőzést, segítségnyújtást fontos kiemelni, a tömegközlekedésben a higiénére fektethetünk hangsúlyt. Ki kell emelni a kerékpáros közlekedés környezetkímélő és egészségmegőrző hatását. Lehetőleg szituációs gyakorlatokkal mélyítsük el a gyerekek elméleti tudását.

Természetismeret (5-6. o.)

Ez a tantárgy szerves folytatása az alsós természetismeretnek. Új témakörként azonban belép a térkép mélyebb ismerete. A domborzat és a tájékozódás kapcsán beszélgethetünk a kirándulások egészségmegőrző szerepéről, esetleg a térkép gyakorlati kipróbálására szervezhetünk tanulmányi utakat a közeli erdőbe. Megismertethetjük a gyerekeket a turista utak jelzéseivel.

Ezekben az években már részletesebben tanulják a gyerekek az időjárási elemek élettani hatásait. Fontos beszélni a napozás veszélyeiről, az UV- sugárzásról. A földfelszín változásainál, a hegyek keletkezésénél megbeszélhetjük a magaslati levegő jótékony hatását, a hegymászás veszélyeit. Bolygónk tanulmányozásánál, a gravitációs vonzóerőnél párhuzamot lehet vonni más láthatatlan dolgokkal, például különböző szemmel nem látható sugárzásokkal, hullámokkal, azok ártalmával.

Földrajz

A gyerekek érésével a látószög egyre inkább kitágul. A hetedik osztályban megismerkednek a tanulók a kontinensek legfőbb jellemzőivel. Ezekbe a témakörökbe is remekül beilleszthetőek az egészséges életvitel és táplálkozás legfontosabb elvei. Megfigyelhetők más-más kultúrában élő emberek tisztálkodási, öltözködési, táplálkozási szokásai. Bátorítsuk a tanulókat az önálló kiselőadások megszerkesztésére, melyekben kapjanak fontos szerepet a fent említett témák is. Vetessük észre a gyerekekkel az összefüggéseket a táplálkozás és az éghajlat, öltözködés és az éghajlat, vagy vitamindús zöldségek, gyümölcsök termelése és gyógyszerfogyasztási adatok között. Készíttessünk összehasonlító elemzéseket! Rendezhetnek népviseleti divatbemutatót.

Nyolcadik osztályban ismét visszakanyarodunk az Európai Unió, Közép-Európán keresztül hazánk tájaira, és gazdaságára. A gazdasági témakörök újabb lehetőségeket nyitnak a számunkra. Felhívhatjuk a gyerekek figyelmét a stresszre mint fogalomra. Beszélgethetünk a stresszmentes életmódról. Megismerkedhetünk foglalkozásokkal, azokhoz tartozó életvitelekkel. Például: ülmunka, állómunka ártalmai.

Tanórán kívüli foglalkozások

Az egészségnevelés élménypedagógia is, mivel a nevelés egyik kiemelkedően fontos eszköze maga a személyesen átélhető élmény. Az élmények egyaránt megragadhatók értelmi és érzelmi úton (egyszerre vagy valamelyik irányba eltolva a hangsúlyt) ebben nagyon meghatározó az életkor. A kisebb gyerekeknel hatásosabb az érzelmi megközelítés, míg a nagyobbaknál már célszerűbb, ha egyensúlyt teremtünk a két oldal, vagyis az érzelmi és az értelmi megközelítés között. Az egészségnevelés nem lehet pusztán a negatív élmények közvetítője. Egyensúlyt szükséges tartani az értékek és a gondok felmutatásában és feltárásában és érték közvetítőnek kell lennie!

A természet megszerettetése sok manuális tevékenységet is megkívánna, de épp ez az, amire ma már nem jut idő a tanórákon, vagy legalábbis nagyon kevés, bár a kerettanterv célkitűzései megkövetelnék. Így rendkívül fontos élnünk a tanórán kívüli lehetőségekkel. Az egészségnevelés igazi helye a természet, ám nem mindig van lehetőség „kijutni”, így a bent (nem csak iskolai környezetre gondolva) lehetőségeket is ki kell használni. Mégis amikor csak lehet jobb a szabadban megszerettetni- megismertetni a természetet, a környezetünket, mindeközben nem kis mértékben hozzájárulva a gyerekek egészségének megőrzéséhez.

Tanórán kívüli tevékenységek:

- séta, illetve rövid terepgyakorlatok:

Ezek általános vagy konkrét megfigyelési szempontok alapján történnek (alsó és felső tagozaton is).

Füzetrel vagy feladatlapokkal rögzítik a tanulók a tapasztalataikat, az új ismereteket (pl. piacon, biopiacon, virágkertészetben, a környéken található tanösvényeken, terepgyakorlaton a kisvasúttal, stb).

- kirándulások (egy napos):

A kirándulások szinte kimeríthetetlen lehetőséget biztosítanak a tanulók környezeti-és egészségneveléséhez, akár tematikusak, akár általános tartalmúak.

- Tematikus

kirándulások:

Ezekben vagy a kollégáink vagy külsős szakemberek adják a feladatokat, illetve irányítják a tanulási folyamatot (pl.: Az Állatkertben, madárvártákon, madárgyűrűzésen, solymászati bemutatón, a Hortobágyi Nemzeti Park Oktatóközpontjában, illetve az általuk kialakított tanösvényeken, biciklitúrákon).

- Általános

kirándulások:

A Debrecenből egy nap alatt elérhető és bejárható hegységekbe szívesen kirándulnak a kollégák, gyalogosan vagy kerékpárral, alsó és felső tagozatról is, osztállyal vagy egyes korosztállyal.

- múzeumlátogatások,

kiállítások:

Nagyon kedvelt és gyakran alkalmazott tevékenység iskolánkban, mindegyik évfolyamon, szinte minden tantárgyhoz kötődően. Ez két dolognak köszönhető. Részben pedagógiai indokoltnak, hasznosnak tartjuk a múzeumlátogatásokat, illetve az utóbbi tíz évben a különböző múzeumokban és kiállítóhelyeken, jelentősen fejlődött és teret hódított a múzeumpedagógia, amely támogatja a tantervi és egyéb nevelési elvárásokat (rendszeresen látogatjuk: pl. a Természettudományi Múzeumot, a Mezőgazdasági Múzeumot, a skanzeneket, a Néprajzi Múzeumot, a Nemzeti Múzeumot, a Közlekedési Múzeumot, a Hortobágyi múzeumokat, a Mátra múzeumot).

- Játék, vetélkedő és a drámapedagógiai lehetőségek:

Az egészségnevelésben is fontos az egyensúly az elméleti és gyakorlati tevékenységek között, ez utóbbi egyik nagyon jó eszköze a játék. A játék módszertana óriási fejlődött az utóbbi években, különösen sok módszertani segítséget adva a környezeti- és egészségneveléshez. Szívesen használjuk a különböző típusú játékokat tanórán és a terepen, gyakorlati foglalkozásokon egyaránt (pl.: dramatikus szerepjátékokat, a különböző érzékelési játékokat és a hagyományosakat (pl.: játékos növényismeret, növényrajzoló feladatok, jeles napokhoz kapcsolódó totók, akadályversenyek, plakátsorozatok osztály illetve tagozati szinten, környezetvédelmi akadályverseny alsó tagozaton, természetvédelmi vetélkedő, napközis csoportközi foglalkozások a környezetvédelem jegyében, környezetvédelmi rajzpályázatok, vetélkedők, különböző sportvetélkedők, házi bajnokságok). Külön kiemelve: Iskolánk egyes osztályaiban vannak drámaórák, de a délutáni napközis foglalkozások részeként is megjelennek a drámapedagógiai játékok és módszerek. A gyerekek ezek segítségével jobban megismerhetik egymást, gyakorolhatják a kooperatív feladatok megoldását, illetve ezek alkalmasak a környezeti és természeti jelenségek, problémák megjelenítésére, megismerésére. Így átláthatóbbak válnak, testközelbe kerülnek a dramatikus helyzetgyakorlat segítségével.

- Kézműves

foglalkozások:

Az egészségnevelésünk része annak elősegítése, hogy a gyerekek megismerjék és tudják használni a természetes anyagokat, terméseket, illetve az újrahasznosítható anyagokat és technikákat. Ezek fejlesztik manuális képességeiket, széppérezésüket, érzékelik velük a takarékoskodás fontosságát, és az ilyen jellegű műveikkel izlésesen díszíthetik szűkebb környezetüket, illetve megajándékozhatják szeretteiket.

- Téma nap, illetve téma napok:

Iskolánkban évente sor kerül téma napok (természethét) szervezésére, melyek során az adott témával

foglalkozunk minden szakórán illetve délután is előadók meghívásával és vetélkedők szervezésével. Ezek megszervezése nem könnyű feladat, de ugyanakkor komplexitásuk kiválóan mutatja, hogy a környezeti nevelésnek át kell hatnia minden tantárgyat és az iskolai nevelőmunka egészét. Iskolánk rendszeresen szervez sportnapot is, melyre a szülőket is meg szoktuk hívni.

- szakkör, projekt:
Környezet- és természetvédelemmel foglalkozó szakkört nem minden évben szervezünk, de ha van, akkor mindig értékesen hozzájárul a környezeti nevelésünkhöz. Sportok közül lányoknál a tollaslabda és a kézilabda, fiúknál a kézilabda és a foci a legnépszerűbb. A projekt típusú tanulás az angolnyelv-tanításunk szerves része, és nemcsak a tanórákra korlátozódik. A téma napok sikerén felbuzdulva, amikor is az egész iskolát sikerült mozgósítanunk, próbálkozunk egy-egy tanítási projekt kidolgozásával, melyeknek témái nagyon sok tantárgyat felölelnének és kiemelnék az adott téma környezet és természetvédelmi aspektusait (pl.: London interaktív kiállítás).

Személyes környezetünk és feladataink

Az iskola alapvető feladata, hogy tevékenységével szolgálja a tanulók egészséges testi, lelki és szociális fejlődését. Ennek érdekében adunk át szakmai ismereteket, próbáljuk motiválni őket az egészséges, önmagával és környezetével harmóniában élő emberi életvitel kialakítására. Az életmód alakításánál is alapvetően fontos a pedagógus személyes példamutatása. Ennek megfelelően az egészséges életmód igen összetett tárgyi tudás és életvitel harmonikus ötvöze. Gyakorlatilag nincs olyan másodperc az épületen belüli nevelő és oktatómunka során, amely valamilyen módon ne befolyásolná a gyerekek gondolkodását. Különösen jelentősek a közvetlen tevékenységek, szokások, mozgásformák, mert ezekben rögzülnek elsődlegesen az egészséges életmód elemei.

Kiemelten fontos, hogy a tanulók az első osztályban, alsós évfolyamokon és a napköziben milyen életmódelemekkel találkoznak, hiszen az egészséges életvitel kialakítását a lehető legkorábban el kell kezdeni. Tanítónőinknek, napközis nevelőinknek kell megtanítani olyan elemi ismereteket, mint pl. hogyan kell a padban helyesen ülni, hogyan kell közlekedni tanteremben, folyosón, udvaron. Emellett a tanterem rendjének kialakítását szintén a létező legkorábban kell megalapozni. A tantermek rendjéhez hatékonyan járul hozzá a „tisztaságverseny”, mely mindkét tagozaton sikeres a szó nemes értelmében is.

A napköziben folyó munka során is rögzülnek a további viselkedésszabályok: öltözködés, fogmosás, mosdóhasználat, kulturált étkezés stb. Ezen alapvető viselkedésminták rögzítésén túl létezik a „gyümölcssevő” szünet, a rostos üdítők fogyasztásának hirdetése. Alsóban a kollégák rendszeresen viszik úszni, korcsolyázni a gyerekeket, adnak lehetőséget (többször szülők bevonásával) a tömegsportra. Emellett a tanítónők, majd a felső tagozatos, illetve gimnáziumi osztályfőnökök mindegyike segíti az egészséges életvitel kialakítását, hiszen a kisgyerekek, majd kamaszok teste-lelke folyamatosan változik, személyiségük alakulásához az osztályfőnöki munka jelentősen hozzájárul.

Az egészséges életmód kialakítása és a környezeti nevelés elképzelhetetlen rendezett, esztétikus környezet nélkül. Az osztályfőnökök, szaktanárok, tanítónők figyelmet fordítanak a tantermekre, faliújságokra, növényekre, bútorzatra. Nehéz nevelési feladat mindezt rendszerben tartani, de örömmel vehetjük észre, hogy az osztálytermek jelentős része szép, esztétikus. A folyosók változatosak, színesek, köszönhetően a színvonalas gyermekmunkáknak. Tanítónők, rajztanárok idő- és energiaigényes szellemi termékei ezek. Többször munkaközösségek életébe pillanthatunk be, pl. angolórán kidolgozott projektek eredményeinek bemutatásakor, jeles napokhoz (a Víz Napja, Föld Napja) köthetően természettudományos témájú plakátsorozatok jelennek meg, a falfelületeket védett növényeket és állatokat ábrázoló gyerekrajzok teszik színessé. Egyik lépcsőfordulónk állandó eleme a tíz nemzeti parkot ábrázoló plakátsorozat.

Büszkék lehetünk az iskola udvarára. Mind a testnevelés órák, mind a napközis foglalkozások lebonyolítására alkalmas a modern focipálya és játszóudvar. Csapatjátékok helyszíne a röplabdapálya. Tanulóink igyekeznek minél gyakrabban igénybe venni őket, hisz mozgásigényük szinte kielégíthetetlen. Az udvart örökzöld és lombhullató növények határolják, valamint dombok, és tó kerültek kialakításra. Az említett élő és tárgyi értékek jelzik, hogy az iskolavezetés igyekszik az anyagi lehetőségeket maximálisan kihasználni a szép környezet kialakítása érdekében. Épületünk egyébként is szép, újonnan épült, modern komplexum. Mindezen tényezők együttesének köszönhető, hogy tanulóink szeretnek a „Huszár Gálba” járni.

Személyes példamutatás

Iskolánkban az egész nevelési tevékenységünkben - minden nevelési területen és így természetesen a környezeti- és egészségnevelésünkben is - törekszünk a jó személyes példa felmutatására. Tanítványaink a szüleik után a pedagógusokkal töltik el a legtöbb időt, így nem mellékes, hogy milyen ételszemléletet, megjelenést, hangnemet, viselkedést, milyen emberi és szakmai hitelességet közvetítünk feléjük, illetve milyen példákat állítunk eléjük. Tantestületünk egészére jellemző a pozitív ételszemlélet, a természetszerető és sokak esetében a kimondottan sportos életmód. Testületünk szinte minden tagja szívesen mozog a gyerekekkel együtt sport és egyéb rendezvényeken (pl.: futónapokon, kirándulásokon, versenyeken, kézilabdameccseken, túrákon). Iskolánk füstmentes, ami annak köszönhető, hogy tantestületünkben senki sem dohányzik (Gyerekeink közül

senki nem próbálkozott vagy próbálkozik az épületben rágyújtani, erre a mai helyzetben büszkék lehetünk). A környezeti nevelés terén a személyes példamutatást igyekszünk azzal is erősíteni, hogy hiteles szakembereket hívunk meg időnként előadásokat tartani, akik szintén példaképek lehetnek a gyerekek előtt, szakmai és emberi hozzáállásukkal egyaránt.

Délutáni szabadidős foglalkozások

Sportprogramok, vetélkedők, versenyek, egyéb játékos programok, csoportfoglalkozások. Délutánonként változó évfolyam-összetételben sportversenyek.

Napközis szabadidős foglalkozások:

A tanítók, szaktanárok és a napközis nevelő közötti együttműködés során a napközi kitűnően egészítheti ki a tanórai programot. A napközi kiváló helye a játékoknak, játékos gyakorlatoknak és a sétának is.

Sportnap

A szülőkkel összefogva egész naposra is tervezhetjük.

Egészségnap

Az iskola egészét átfogó előre tervezett programok.

Hétfévi iskolai programok

Sportrendezvények, kulturális programok.

Kirándulások, erdei iskolák, túrák, sportprogramok

A egészségvédelem jeles napjai.

Az egészségügy jeles napjairól a tanórákba beépítve illetve külön programokat szervezve emlékeztünk meg és tudatosíthatjuk a jelentőségüket. A nap jellegének megfelelő vetélkedőt, akciót vagy kirándulást szervezhetünk, illetve pályázatot írhatunk ki.

Dátum	Nap
Április 7.	Egészségügyi Világnap
Május 31.	Dohányzásmentes Világnap
Szeptember 22.	Autómentes Nap
Október 10.	Lelki Egészség Napja
Október 15.	Nemzeti Gyaloglónap
November 17.	Füstmentes Nap
December 1.	AIDS elleni világnap

- Előadások – a nagyon jól sikerült egészségvédelmi tanulói kiselőadásokból, illetve a kiírt pályázatok szóbeli védéséből rendezhetünk egy iskolai szintű programot is. A tanulók, tanárok, szülők környezet-egészségügyi nevelésének egyik hasznos módszere amellet, hogy fejleszti a tanulók helyes önértékelését és pozitív megerősítését. Hívhatunk meg ebben a témában jártas szülőket vagy szakembereket, sőt volt tanítványokat is!
- Filmklub: egészségügyi problémákat feldolgozó filmek megnézése és utána beszélgetés, véleménycsere.
- Szülői értekezletek: utalás az egészségvédelem néhány fontos elemére.
- Szülői fórum. Témák: egészséges táplálkozás, drogprevenció, lelki egészség, háztartási környezetvédelem.

Szemponatok a módszerek kiválasztásakor:

- alkalmazkodjanak az életkori sajátosságokhoz
- vonjanak be minél több tanulót
- az iskola keretein túl is legyenek hatással
- a természetbe szervezett tevékenységek száma a lehető legtöbb legyen
- alapvetően pozitív szemléletet tükrözzenek, kerüljük a katasztrófedagógiát
- a lakóhelyi vagy közeli konkrét példára alapozzanak, kötődjenek a napi élethez
- nyújtsanak sok élményt a tanulónak
- az érzelmeken át hassanak
- a személyes megtapasztaláson alapuljanak
- együttműködésen alapuljanak (teljes tantestület, egyéb iskolai dolgozók, külső szövetségek, szülők stb.)

- alapozzanak a korosztály kíváncsiságára, versenyszellemére, öntevékenységre, megismerési vágyára, korszerű technikai ismeretére
- legyen bennük sok játékos elem

Tájékoztató fórumok

Szülői értekezlet, szülőcsoport számára szervezett fórum, tájékoztató

Lehet osztályszintű vagy iskolaszintű, ez utóbbi esetében színesíti a programot a külső előadó, pl. orvos, pszichológus, rendőrség bűnmegelőzési osztályának szakembere stb.

Szakmai tanácskozások, tréningek

Elsősorban a tanárok felkészültségének fejlesztését szolgálja, de a diákokat is meg kell hívni, amikor csak engedi a program, illetve a téma.

Módszerek

Az iskolában alkalmazott pedagógiai módszerek tárháza ma már számos lehetőséget biztosít az egészségnevelési program eredményes megvalósítására. Leghatékonyabbak az iskola saját ötleteire épülő, illetve önálló szervezésű programok (egymásra épülő rendezvénysorozatok), amelyeknek megvalósításában a tanárok, a diákok és a szülők egyaránt részt vesznek.

- Az egészségfejlesztés szemléletének széleskörű elsajátítása az iskolában, meghívott előadó segítségével, pedagógusok, szülők, alkalmazottak, tanulók számára (egészségtan tanár más iskolából vagy egészségfejlesztésben szakirányú végzettséggel rendelkező szakember a szociális, egészségügyi területről, iskolaorvos, házi orvos, védőnő, ÁNTSZ, Kábítószer Egyeztető Fórum, vagy helyi civil szervezet munkatársa).
- Tegyük szebbé az iskola környezetét, pl.: rendezzünk versenyeket, készítsünk a tanulókkal a témával kapcsolatos plakátokat, pontozzuk az osztálytermeget, faliújságon a témával kapcsolatos cikkeket, írásokat stb.
- Szervezzünk kirándulásokat, tegyük lehetővé a rendszeres testmozgást, a szülőket is vonjuk be ezekbe.
- Tekintsük át a tantárgyakat, és tegyünk javaslatot, hogy az egyes tárgyakban miként jelenhet meg az egészségfejlesztés szemlélete.
- Ha van képzett kolléga, csatlakozzon az iskolai drogügyi koordinátorok megyei hálózatához vagy más szakmai csoportok hálózatához.

Taneszközök

- Elsősegélykészlet: 10 öntapadó sebtapasz, 3 közepes méretű steril kötszer, 1 nagyméretű steril kötszer, 1 extra-nagy steril kötszer, 1 steril szempárna, 2 háromszögletű kötöző-kendő, 2 krepp kötöző-tekerics, 6 biztosítótű, eldobható műanyag kesztyű, olló, csipesz.
- Faliképek, modellek: Veszélyes anyagok jelzései, biológiai tárgyú, az egészséges életmódot és életműködést bemutató képek, modellek

Kommunikáció

- Iskolán belül: Munkaértekezletek, faliújság, egyéni beszélgetések, iskolarádió
- Iskolán kívül: Tájékoztató füzet, szülői értekezletek

Továbbképzések

- Belső: nevelési értekezletek, tanfolyamok
- Külső: kerületi, fővárosi, országos konferenciákon, rendezvényeken való részvétel. Akkreditált továbbképzéseken való részvétel (egészségfejlesztő-egészségnevelő-mentálhigiénés pedagógusképzés, iskolai drogügyi koordinátorképzés, Mentálhigiénés Alaprogram Pedagógusoknak (MAP) képzés)

A tanulók fizikai állapotának méréséhez szükséges módszerek

Iskolánk a Dr. F. Mérey Ildikó által kidolgozott Hungarofit módszert alkalmazza a tanulók fizikai állapotának mérésére, mert ez módszer a testnevelés sajátos eszköz- és módszerrendszerével mérve olyan egyszerű és megbízható mérési és értékelési rendszert ad – mindkét nem minden korosztálya számára – amely különösebb anyagi és időráfordítás nélkül bárhol elvégezhető, ezért a gyakorlati életben kiválóan alkalmas a diákok fizikai állapotának országosan egységes minőségellenőrzésére.

A 6-18 éves tanulók fizikai állapotának mérésére szolgáló próbarendszer nevelési eszközként is tekinthető, amely lehetővé teszi a tanulók fejlődése során az alapvető fizikai tulajdonságok mérését.

A próbarendszer két csoportra bontható (elsősorban az eszközellátottságot figyelembe véve): kötelező és ajánlott tesztek.

A próbák minden korosztály számára egységesek.

A tesztekét évente kétszer, tanév elején és végén kell elvégezni.

A tesztek eredményeit minden gyermeknek személyre szólóan kell megadni. Az értékelőlapot 3 példányban kell elkészíteni. Az egyik példány a gyermeké, hogy lássa hol áll korábbi teljesítményéhez, az osztályátlaghoz és az országos átlaghoz képest. A másik példány a szülőké, hogy tisztán lássanak és ösztönözhessek gyermekeiket fizikai fittségük fejlesztésére, a harmadik példányt a központi adatfeldolgozónak kell megküldeni.

A tanulók valamennyi tesztet sportfelszerelésben hajtják végre az iskola tornatermében.

A motoros tesztek sorrendje:

- Egyensúlyi teszt
- Végtagmozgás gyorsaságát mérő teszt: lapérintés
- Hajlékonysági teszt: ülésben előre nyúlás (kötelező)
- Dinamikus láberő teszt: helyből távolugrás (kötelező)
- Statikus erőt mérő teszt: kézi szorító erő
- Törzserőt mérő teszt: sit-up teszt, felülések (kötelező)
- Funkcionális karerőt mérő teszt: függés hajlított karral (kötelező)
- Futási sebességet, fűrgeséget mérő teszt: 10x5 méter ingafutás
- Kardio-respiratorikus állóképességi teszt:
  - 20 méteres ingafutás
  - 12 perces futás – Cooper teszt

Az országosan egységes adatszolgáltatáshoz tanév elején és a tanév végén meg kell mérni a fizikai állapot minősítéséhez szükséges motorikus próbákban elért teljesítményt, és a mért eredmények pontértékei alapján kell az értékelést és a minősítést elvégezni.

Az adatok nyilvántartása

Az egyéni adatlapokat osztályonkénti bontásban és az osztályonkénti adatlapokat is a vizsgálatot végző tanár kezeli. Az intézményi osztályonkénti összesített adatlapokat a vezető testnevelő állítja össze a tanév végén mért eredmények alapján, majd az intézmény vezetőjének aláírásával hitelesítve továbbítja.

Egyéb felmérések

A testnevelő kollégák az eddig ismertetett tesztek mellett minden korcsoportban végeznek további felméréseket is abból a célból, hogy még teljesebb képet kapjanak tanulóink fizikai állapotáról. Ezek a felmérések a következő feladatokból állnak:

- falhoz passz: 2 méterről kosárlabdával 1 perc alatt
- 60 méteres síkfutás: salakpályán stopperrel mért időre
- 400 méteres síkfutás: salakpálya körül (3 kör + 1 egyenes szakasz) stopperrel mért időre
- kislabda hajítás: tömött kislabdával
- távolugrás: homokgödörbe nekifutó sávból
- négyütemű fekvőtámasz: négyütemű szabad gyakorlat elvégzése 1 perc alatt
- medicin dobás hátra: 3 kg-os medicin labdával fej fölött
- kötélmászás: 4 m-es kötélre, időre, állásból indulva
- súlypontemelkedés: állásból, páros lábbal való felugrás

Testi fejlődés

Az életmódminták alakulását a helyes, a korszerű egészségvédelmi ismeretek önmagukban csak korlátozott mértékben képesek befolyásolni. Az ifjúság későbbi egészségállapotát a családi szociokulturális háttér, korai otthoni nevelés hatása, a társadalmi rétegződésben elfoglalt hely, és nem az intézményi hatások határozzák meg. Ezért is elengedhetetlen a lelki egészségvédelmi szempontokat is figyelembe vevő koncepció kialakítása. Szükséges az is, hogy ezen ismeretek gyakorlati alkalmazásához fontos készségek és jártasságok beépülhessenek a felnövekvő generációk viselkedésébe, életmódjába.

Mozgástevékenység-mozgási igényre nevelés

Minden pedagógusnak szem előtt kell tartania, hogy a testmozgás a fizikai és a lelki egészséget egyaránt erősíti. A mai modern világ egyik jellegzetessége a mozgásszegény életmód. Ennek számos káros következménye van az egészségre, pl. elhízás, magas vérnyomás, cukorbetegség. Talán kevesen tudják, de nem kell különösebben megterhelni a szervezetet, csupán naponta egy jó óra tempós sétára volna szükségünk ahhoz, hogy a testmozgás pozitív hatásait tapasztaljuk életünkben. Természetesen ennél többet szabad mozogni, de nagyon fontos, hogy olyan mozgást válasszunk, amely az életkorunkhoz, testalkatunkhoz, egészségi állapotunkhoz igazodik.

Biztosítani kell a mindennapos testmozgást.

Ezt szolgáló programok:

- túrázás iskolai szintű szervezéssel,
- játékos testmozgás, egészségfejlesztő testmozgás,
- tömegsport-órák,
- a versenyszerű rendszeres sportolási lehetőségek,
- napközis torna bevezetése,
- sportrendezvények, sportnapok szervezése
- lányoknak; balett, tánc,
- labdarúgás fiúknak,
- erdei iskola.

Szülőknek, pedagógusoknak szervezett sportolási lehetőség:

- felnőtt foci férfiaknak,
- női torna.

Higiénés magatartásra nevelés:

Fontos az egészség megóvása, az egészségvédelem a prevenció.

Programok:

- Blend-a –Med fogápolási program,
- Signál fogápolási program,
- Vetélkedők, versenyek, bemutatók, filmek...,
- Always-programok (segítség a serdülőkori higiéniai problémák megoldásához)

Egészséges táplálkozásra nevelés, fogyasztóvédelem:

Az egészséges életmód feltétele az egészséges táplálkozás.

- Az egészséges táplálkozási szokások ismertetése technika, biológia, egészségtan és osztályfőnöki órák keretében.
- Iskolai büfé kínálatának bővítése, valamint az iskolai étkeztetéssel, étkezéssel kapcsolatos szükséges változtatások kezdeményezése (pl.: a tízórait minden tanuló a padjában ülve, szalvétával megterített padon fogyassza el, nyugodt körülmények között).
- Ételbemutatók, vetélkedők szervezése szülők bevonásával.
- A hagyományos magyar étrend túl sok húst, zsírt, kalóriát, de kevés növényi rostot tartalmaz. Emellett rosszak az étkezési szokásaink, mivel reggel szinte semmit, este pedig túl sokat eszünk. Fontos a helyes mennyiségi és minőségi táplálkozástudat kialakítása.
- Folyadék: Fontos eleme az egészséges életvitelnek a megfelelő mennyiségű folyadék bevitele a szervezetbe. Egy felnőtt embernek naponta kb. 1,5-2 liter folyadékot kellene meginnia ahhoz, hogy a szervezete számára optimális körülményeket biztosítson. Ehhez képest az átlagember fél liter folyadékot fogyaszt el. Pedig a megfelelő mennyiségű, tudatos vízvással olyan panaszokat lehet megelőzni, mint a fejfájás, alacsony vérnyomás, vesekőképződés.
- Az egészséges táplálkozás mennyiségi és minőségi szempontból is fedezi a szervezet energia- és tápanyagigényét. Az egészséges táplálkozás lényegében minden étel, élelmiszer fogyasztását megengedi, a hangsúlyt a mértékre helyezi! Ez azt jelenti, hogy bizonyos ételeket, élelmiszereket előnyben kell részesíteni, másokat háttérbe kell szorítani.

Táplálkozási szokások kialakítása, megváltoztatása

- Sok zöldséget, gyümölcsöt kell fogyasztani.
- A kenyérfélék közül a magas rosttartalmú, teljes kiőrlésű lisztből készült fajtákat kell választani.
- A húsfélék közül előnyben kell részesíteni a halat és a baromfit.
- Kerülni kell a zsíros ételeket, állati zsiradékok helyett növényi olajokat, margarint kell használni.
- A tejtermékek közül is a zsírszegényeket érdemes választani.
- Az ételeket nem szabad erősen sózni, fűszerezni, cukorral édesíteni.
- Kevés édességet szabad fogyasztani.
- Az étrend összeállításakor érdemes tanulmányozni az élelmiszerek legfontosabb jellemzőit tartalmazó tápanyag- és kalóriatáblázatokat, az élelmiszerek csomagolásán feltüntetett adatokat.
- A folyadékvesztés pótlására csapvizet vagy ásványvizet, hozzáadott cukrot nem tartalmazó rostos gyümölcsleveket fogyasszunk.
- Kerüljük a cukrozott, erősen szénsavas üdítőitalokat.
- Az alkoholfogyasztás gyermekek számára kifejezetten tilos.
- Naponta 4-5 alkalommal együnk, egyszerre csak keveset! Ezzel biztosíthatjuk, hogy vércukorszintünk többé-kevésbé egyenletes legyen, és üres gyomrunk korgása miatt sem alakuljon ki erős éhségérzetünk!

- Étkezzünk változatosan mind az összetevők, mind pedig az ízek tekintetében!
- Kerüljük a gyorséttermeket, mert az ott kínált ételek zsír- és szénhidrátartalma általában nagyon magas, fehérje- és növényi rosttartalma pedig alacsony!
- Lehetőség szerint nyugodt körülmények között, terített asztalnál, kapkodás nélkül étkezzünk! Legalább főétkezéseink során tartsuk be ezt a szabályt!

Ételkészítési módszerek

- Főzés: amikor az ételt folyadékban, rendszerint vízben hőhatásnak tesszük ki. A főzés során megváltozik az élelmiszer szerkezete. A hőkezelés célja kettős: egyrészt megkönnyíti az étel elfogyasztását és emésztését, másrészt elpusztítja az élelmiszerekben levő mikroorganizmusokat. A főzés során az élelmiszerekben levő vitaminok, telítetlen zsírsavak szerkezete is megváltozik, az élelmiszerek értéke így csökken.
- Sütés során az ételt legtöbbször valamilyen zsiradékban teszik ki hőkezelésnek, ritkábban nem alkalmaznak zsiradékot (pl. kővön sült ételek, rácson sült burgonya). A sütés során is megváltozik az étel szerkezete, fogyasztásra alkalmassá, könnyebben emészthetővé válik. A hőkezelés hatására szintén elpusztulnak a mikroorganizmusok. A hőhatás azonban kedvezőtlenül hat az élelmiszerekben lévő vitaminokra és telítetlen zsírsavakra, valamint a felhasznált zsiradék mennyiségétől függően jelentősen megnőhet az étel energiatartalma, ami viszont elhízáshoz vezethet. Ráadásul a sütéskor keletkező égéstermékek rákkeltő hatásúak. Ezért a sütésre használt zsiradékot nem szabad többször felhasználni, és nem szabad elfogyasztani a túlságosan barnára sült ételeket sem.
- Párolásnak nevezzük azt a folyamatot, amikor a hőkezelés vízgőz segítségével történik. A vízgőz alkalmazása nem biztosít olyan magas hőfokot, mint a főzés vagy a sütés, azonban elegendő a zöldségek, baromfiúsok, halak megpuhításához. A párolás óriási előnye, hogy a vitaminok és a telítetlen zsírok bomlása kisebb mértékű.
- A korszerű ételkészítési technikák az ételek tápértékének, vitamintartalmának és élvezeti értékének maximális megőrzése mellett azt célozzák, hogy az alapanyagok a lehető legkevesebb káros anyagot vegyék fel az elkészítés közben, illetve az átalakulás során ne károsodjanak. Ilyen technika a gőzölés, ami a pároláshoz hasonló, vagy a grillezés, ahol közvetlen hőszugárzás idézi elő az élelmiszer megpuhulását. A sütőzacskóban készített étel (hús, zöldség, hal) nem érintkezik közvetlenül a környezetével, és nem igényel folyékony közeget (víz, olaj, zsír) sem. A teflonbevonatú edényekben is nagyon kevés zsiradék felhasználásával készíthetők el az ételek. A mikrohullámú sütő elektromágneses sugárzás révén hevíti fel az ételeket, gyorsan és egyenletesen melegít. Használatával elkerülhető az étel megégése, és nem kell zsiradék sem az étel alá.

A helytelen táplálkozás következményei

- A szív- és keringési rendszer megbetegedései: magas vérnyomás, érlemezésedés, szívinfarktus, agyvérzés. Okai: elhízás, dohányzás, mozgásszegény élet, stressz. Megelőzésében igen fontos helyen áll a táplálkozás.
A szívbarát táplálkozás lényege, hogy az étrend olyan ételeket, élelmiszereket tartalmaz, amelyeknek a szívre és a keringési rendszerre gyakorolt hatása pozitív.
- Az elégtelen táplálkozás egyik legnagyobb veszélye a vashiány kialakulása, és ennek több okból is súlyos következménye lehet. Az érintettek könnyebben áldozatául eshetnek, a különféle élősködők által terjesztett fertőzéseknek, másrészt a vashiány konkrétan is rontja a gyermekek koncentráció képességét, gondolkodási szintjét.
- A helytelen táplálkozás jódhiányos állapotot is okozhat. Következményei között pedig elsősorban a mentális retardációt és a halláskárosodás korai bekövetkezését említik a szakemberek. A jódhiány azért is komoly veszélyt jelent, mert bizonyos finommotoros és kognitív teljesítményekre is korlátozó hatása van.
- A harmadik legsúlyosabb táplálékhiányos állapot a szervezet nem megfelelő A-vitamin-ellátottsága. Jól ismert ugyanis, hogy – különösen fejlődésben lévő gyermekek esetében – az A-vitamin hiánya könnyen látászavarok kialakulásához vezethet.
- Szintén komoly gondokat okozhat a proteinhoányhoz vezető táplálkozás, a növekedési retardációtól számtalan, a motoros tevékenységet veszélyeztető hiánybetegségig.
- A táplálékhiány – az éhezés – még ha csak néha-néha fordul elő a fejlődésben lévő gyerekeknél, károsan befolyásolja a problémamegoldó-képesség kialakulását, nem beszélve arról, hogy stresszorként általában megnehezíti a megismerő folyamatok kívánatos szintű működését.

Egészség megőrzéséhez kapcsolódó egyéb tényezők

- Napfény: a napsütésnek számos jótékony hatása van a szervezetünkre, melyet ki kellene használnunk, mint például a csontképzésben fontos szerepet játszó D vitamin képzését. Fontos hangsúlyozni azt is,

hogy a nyár közeledtével nő az ultraibolya sugárzás, így a napon való tartózkodásra leginkább alkalmas időpontokat meg kell ismertetni a gyerekekkel. Fontos a jó minőségű napszemüveg és a megfelelő faktorszámú fényvédő krémek, valamint samponok használata.

- Levegő: Nagy szükségünk van a friss levegőre, illetve a napjában többször végzett légző gyakorlatokra, ahhoz, hogy a szellemi és a fizikai frissességünket egész nap fenntartsuk. Az ülőmunka, a görnyedt testtartás, a bezártság mind-mind az egészséges légzés ellen dolgoznak. Ha naponta 2-3 alkalommal szakítunk időt arra, hogy 1-2 percig igazán mély lélegzeteket vegyünk, akkor tapasztalni fogjuk, hogy ez nem csak felfrissít, hanem az idegrendszerünkre is jótékony hatással van.
- Pihenés: A rohanó ember és a túlterhelt gyermek általában a pihenést igyekszik megspórolni, gondolván, hogy ezzel időt nyer. Pedig ez egyáltalán nem így van, mert minél fáradtabb valaki, annál több időre van szüksége ahhoz, hogy egy adott feladatot hibátlanul elvégezzen. Ezért mindannyiunknak meg kell aludnunk a szükséges éjszakai alvásunkat. Ez valakinek csak 6 óra, másnak pedig akár 10 óra is lehet. Egy dolog azonban mindenkinek egyaránt fontos, mindig éjfél előtt aludjunk el, mert ez az alvás legpihentetőbb módja.
- Mértékletesség: A legtöbb életmódbeli betegség a mértéktelen életvitel következménye. A mértékletesség nem csak azt jelenti, hogy mindent csak bizonyos határig teszünk, hanem azt is, hogy egyes, nyilvánvalóan káros dologban egyáltalán nem veszünk részt. Ezért az egészséges életmód szempontjából a mértékletesség fogalma inkább önmegtartóztatást jelent. Ez magába foglalja a dohányzás és a drogfogyasztás teljes mellőzését, valamint az alkohol és a kávé mértékletes fogyasztását is.
- Bizalom: A fentiekben elsősorban a fizikai egészségünk megőrzéséről esett szó. Nagyon fontos azonban a testi egészség mellett a lelki, szellemi egészség megőrzésére is hangsúlyt fektetnünk. Lelki egészségünkhöz elengedhetetlen a megfelelő önismeret, önértékelés és a társas kapcsolatok rendszerének a kiépítése is. Szellemünk egészséges fejlődéséhez pedig elengedhetetlen, hogy bizalmunkat ne mindig embertársainkba vessük, mert ennek következtében elkerülhetetlen olykor a csalódás. Hol találhatunk olyan biztos pontot, ami nem változik, nem csap be, és nem kell csalódnia benne? A Bibliában van egy szép gondolat: „Jézus Krisztus tegnap és ma és mindörökké ugyanaz.”

Ha tudunk bízni az Isteni gondviselésben, abban, hogy valaki mindig tud a gondjainkra megoldást, akkor a szellemünk, a lelkünk és a testünk is teljesebb, egészségesebb életet tud élni.

Egészséges környezet és védelme

Az iskolai környezeti nevelés során a tanulókat felkészítjük környezetük megismerésére, tapasztalataik feldolgozására, valamint az élő és élettelen természet érdekeit is figyelembevevő cselekvésre. Az iskolai környezet esztétikus alakítása az izlésnevelés nélkülözhetetlen része. A rendezett környezet igényének a kialakítását is gyermekkorban kell elkezdeni. Az iskolai környezet igényes alakításával el kell érni, hogy a negatív környezeti hatások veszítsenek erejükből.

- Levegőtisztaság-védelem: A városunk levegővédelmi szempontból kedvező helyzetben van. A levegőt érintő terhelések nem jelentősek, bár az utóbbi években az autók számának a növekedésével romlott a levegő tisztasága. Városunk vezetése igyekszik minden lehetséges módon csökkenteni a levegő szennyezését. Ezek mellé a kezdeményezések mellé az iskolák is felsorakozhatnak. Részt vehetünk, sőt magunk is kezdeményezhetünk olyan programokat, mint például:
  - Parlagterületek, iskolánk környezetének rendben tartása.
  - Parlagfű irtó akciók szervezése.
  - Kerékpáros közlekedés lehetőségének biztosítása kerékpártárolók építésével.
- Vízvédelem: Városunk közelében található tavak, mint például a Vekeri-tó, vagy a Fancsikai-tavak. Nagyon fontos, hogy a gyerekek megismerkedjenek a vizek hasznosságával és fontosságával, megtanulják a takarékos vízfelhasználást. Környezet szakkör keretében készíthetnek különböző állapotfelméréseket például a felszín alatti vizekről. Vagy készíthetnek vízelemzéseket. Megismertethetjük velük a szennyvízcsatorna működését, az ivóvíztisztítás módjait. Szervezhetünk kirándulásokat, vetíthetünk filmeket, vagy rendezhetünk versenyeket ebben a témakörben is.
- Hulladékgazdálkodás: Iskolánk rendszeresen (kétszer egy évben) szervez hulladékgyűjtési versenyeket. Nem csak papír- és vashulladékokat gyűjtünk, hanem elhasznált elemeket, kupakokat, zacskókat. Ezek egy részéből újrahasznosítási versenyeket szoktunk rendezni. Például elemekből állóképeket, pillepalackokból különböző járműveket, szobrokat, zacskókból ruhadarabokat készítenek a gyerekek. Az ezekből készült kiállításokat a szülők is megtekinthetik. Kirándulásokat szoktunk szervezni a hulladékgyűjtő telepre, ahol a gyermekek megismerhetik a hulladékfeldolgozás menetét. Iskolánk területén sok hulladékgyűjtő van elhelyezve, ezzel is arra ösztönözve a tanulókat, hogy megóvják környezetük tisztaságát.
- Energiagazdálkodás: Igyekszünk bemutatni a gyermekeknek az energiatakarékosság lehetőségeit. Bátorítjuk őket az áramtakarékosagra: szünetekben, a tanteremben, órákon, a folyosón kapcsolják le a

világítást. Szünetekben szellőztessenek, az órákon az ablakok lehetőleg zárva legyenek. A beállított hőmérsékletnek megfelelően öltözködjének. A bejárati ajtók csak szellőztetéskor legyenek nyitva.

- Természeti környezet megőrzése: Igyekszünk bemutatni a gyermekeknek a környékünkön előforduló védett növényeket, fákat és védett állatokat. Biztatjuk őket természeti értékleltár létrehozására. Megtanítjuk őket az évszakoknak megfelelő kerti munkálatokra, növényvédelemre. Például: télire a növények törzsének, gyökerének védelme, madáretetők készítése és rendszeres feltöltése. Tavasszal a metszési munkálatok elvégzésében is segíthetnek. Ősszel az iskolaudvar, esetleg a közvetlen környezete rendbetétele, falevelek, letört gallyak összegyűjtése. A gyerekek megismerkedhetnek a komposztálás fogalmával, hasznosságával, a nagyobbak technika órán készíthetnek komposztáló ládákat. Zöldövezetünk rendszeres ápolása, takarítása területi és időbeli felosztás alapján történik az osztályok között.
- Épített környezet megővése: Kellő figyelmet kell fordítanunk épületeink állagának megővésére is. Tisztasági versenyekkel igyekszünk tantermeinket megővni. A versenyeken figyelmet fordítunk a padok belsejének tisztaságára, valamint a folyosók tisztaságára is. A tisztasági versennyel párhuzamosan dekorációs versenyt is szoktunk rendezni. Szeretnénk elérni, hogy tanulóink igényesek legyenek saját környezetükre, mind a szűkebb (tanterem), mind a tágabb (folyosó, aula, udvar) értelemben. Az osztályterem képe, igazodva a tanulók életkori sajátosságaihoz, valamint iskolánk szemléletéhez, egészségügyi és esztétikai szempontból egyaránt megfelelő berendezési tárgyakkal kell, hogy illeszkedjen az iskola egészéhez. Fontos feladatunk a rongálások megakadályozása.

A biztonság megőrzése

Az egészség, kiegyensúlyozott élet alapja a személyes biztonság megőrzése.

Fontos a közlekedésbiztonságra nevelés:

- iskolai KRESZ,
- oktatás és vetélkedők szervezése,
- elsősegélynyújtó szakkör beindítása.

Kockázatok, veszélyek felismerésének segítése, a felelősségvállalás kérdései:

- biztonságos iskola program,
- propaganda tevékenység –iskolarádió, faliújság,
- „Egy nap a biztonságért” program.

Növekedés, változás, családi életre nevelés

Fontos, hogy tanulóink életkoruknak megfelelő ismeretekkel rendelkezzenek saját testükkel és annak változásaival kapcsolatban. Megfelelően készítsük fel a tanulókat a szexualitás érzelmi fontosságára és a családi élet harmóniájára.

A témát feldolgozzuk:

- tanórai keretben (biológia, technika, biológia, osztályfőnöki órák, modulok),
- tájékoztató programok, előadások szervezése iskolaorvos, védőnő.

Az iskola-egészségügyi feladatokat az iskolaorvos és a védőnő közösen látja el.

Feladatuk:

- a tanulók életkorhoz kötött vizsgálata, amely magában foglalja a testi, érzelmi és intellektuális fejlődés követését és az érzékszervek vizsgálatát. Az életkorhoz kötött szűrővizsgálatok a fejlődés követésén kívül a krónikus betegségek és kóros elváltozások korai felismerésére is irányulnak;
- szükség esetén a tanulók elsősegélyben részesítése;
- közreműködés a közegészségügyi-járványügyi, környezet-egészségügyi, táplálkozás- egészségügyi és balesetvédelmi feladatok ellátásában;
- felkérésre közreműködés egészségügyi szakértői feladatokban.

A szülő, a család a legfontosabb társ a tanulók érdekében végzett munkában. A szülők megfelelő tájékoztatás és információ-átadás után aktív részvételükkel tudják támogatni az iskola egészségfejlesztési programjait, közülük jó néhányan szakértelmükkel is jelentősen növelhetik az iskolai munka hatékonyságát.

A tanulók fizikai állapotának mérése

A tanulók fizikai állapotának rendszeres (a tanév elején és végén történő) mérésére iskolánk a doktor F. Mérey Ildikó által kidolgozott Hungarofit módszert alkalmazza. Ez a módszer olyan egyszerű és megbízható mérési és értékelési rendszert ad – mindkét nem minden korosztálya számára –, amely különösebb anyagi és időráfordítás nélkül bárhol elvégezhető, ezért a gyakorlati életben kiválóan alkalmas a diákok fizikai állapotának országosan egységes minőségellenőrzésére.

A tanulók fizikai állapotának mérését a testnevelés tantárgyat tanító nevelők végzik tanévenként két alkalommal október illetve május hónapban. A felmérés a „Hungarofit” eszt alapján történik.

A mérések általános szempontjai:

- A tanulók valamennyi tesztet testnevelési / sportfelszerelésben hajtják végre.
- Valamennyi tesztet jól szellőző, nagy teremben, pl. az iskola tornatermében vagy a sportpályán kell elvégezni. Csúszásmentes padló és sportcipő szükséges a futással és ugrással kapcsolatos tesztekhez. (Szabadtéri vizsgálatok esetén a vizsgálati körülmények túlságosan különbözőek lehetnek ahhoz, hogy standard teszteredményeket kaphassunk.)
- A tesztek egymás után következése a körkörös rendszerben is szigorú sorrendiségű. Minden állomásnál fel kell írni a megfelelő sorszámot.
- Minden tesztre vonatkozóan külön utasítások vannak, amelyeket pontosan el kell mondani minden tanulónak, hogy a vizsgálat pontos legyen.
- A tesztek között a tanulók pihenjenek.
- A tanulók nem próbálhatják ki a tesztek előre, kivéve, ha a teszt végrehajtási utasításában nincs erre külön utalás.
- A mérések során fontos bátorítani a tanulókat. A mérés vezetője ösztönzi őket a mért képességnek megfelelő pontos, gyors és egyenletes tesztvégrehajtásra.
- Ha a motoros tesztek és a kardio-respiratorikus állóképesség tesztjeit azonos napon mérjük, akkor először a motoros tesztek végéztessük el.

A vizsgálatok megszervezése

- A teszt-vizsgálat értéke és hatékonysága nagymértékben a szigorú gyakorlati végrehajtáson és a tanulóknak a testnevelő tanártól kapott motiváltságán múlik.
- A vizsgálatot a testnevelő tanár végzi az osztályban, de bárki végezheti, aki a tanulók testi nevelésével foglalkozik, így más szakos tanárok is.
- A tesztek évente kétszer, a tanév elején és végén kell végeztetni.
- A tesztek a kézikönyvben szereplő sorrendben kell elvégeztetni. Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy az egyensúlyi teszt mindig a kezdő, az állóképességi futás az utolsó kell, hogy legyen, a tanulóknak mindig megfelelő pihenési időt kell hagyni a tesztek között.
- A motiváció növelése miatt rendkívül fontos, hogy a teszt levezetője tisztában legyen, miért végeztetjük el a tesztek, és hogyan értelmezzük az eredményeket.
- Az összehasonlíthatóság érdekében a tesztek végrehajtási körülményeinek hasonlóknak kell lenniük minden diáknál, minden részletben (helyszín, eszköz, hőmérséklet, stb.).

II.13.2. Az iskola környezeti nevelési elvei

Az iskolai környezeti nevelés törvényi háttere

Az Alkotmány környezetvédelemmel kapcsolatos paragrafusai:

- 8. § A Magyar Köztársaság elismeri az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait, ezek tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége.
- 16. § A Magyar Köztársaság különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit.
- 18. § A Magyar Köztársaság elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.
- 70. § A Magyar Köztársaság területén élőknek joguk van a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghöz.

Környezet- és természetvédelmi jogszabályok

Környezetvédelmi törvény (1995. évi LIII. Törvény a környezet védelmének általános szabályairól). A törvény célként az ember és környezete harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet elemeinek és folyamatainak védelme és a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosítását fogalmazza meg.

Legfontosabb alapelvei: a megelőzés, az elővigyázatosság, a leghatékonyabb megoldás, a helyreállítás, a felelősség, az együttműködés, a tájékozódás és a nyilvánosság. A törvény 54. § 1. cikkelye szerint „minden állampolgárnak joga van a környezeti ismeretek megszerzésére és ismereteinek fejlesztésére”. A nevelés állami és önkormányzati feladat. Legfontosabb dokumentumaként a NAT-ot, a Nemzeti Környezetvédelmi Programot (illetve annak részeként a Nemzeti Környezet-egészségügyi Akcióprogramot) említi.

A Természetvédelmi törvény (1996. évi LIII. Törvény) kimondja, hogy a természeti értékeink védelme, a természetvédő szemlélet kialakítása elsődleges állami feladat. Kiemelt szerepet kell biztosítani a természet

értékeinek megóvásában a civil szférának, az állampolgároknak, hiszen a nemzeti kincsnek minősülő természeti értékeink megőrzése az állampolgárok és önszerveződő csoportjaik aktív részvétele nélkül nem lehetséges.

Az 1997. évi XLI. Törvény a halászatról és a horgászatról is számos környezeti nevelési feladatot tartalmaz (tanfolyamok, vizsgák, fajismeret, természetvédelem).

A géntechnológiai tevékenységről szóló XXVII. Törvény 30. és 31. §-a foglalkozik az oktatással, a képzéssel és a tájékoztatással. Ennek értelmében „Az állami feladatok ellátása során a Kormány gondoskodik arról, hogy a géntechnológiával módosított szervezetek felhasználóival, fogyasztóival az iskolai és az iskolán kívüli oktatás, képzés, tájékoztatás keretében ismertetésre kerüljön a géntechnológia lényege és alkalmazásai, az így módosított szervezetek használatának környezeti, egészségügyi, gazdasági, társadalmi hatásai és kockázatai”.

Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. Törvény célja, hogy elősegítse az állatvilág egyedeinek védelmét, fokozza az emberek felelősségtudatát az állatokkal való kíméletes bánásmód érdekében, valamint meghatározza az állatok védelmének alapvető szabályait. A törvény kimondja, hogy az oktatás során állatkísérletek elvégzésére a diákokat nem lehet kötelezni.

Nemzeti Környezetvédelmi Program (a Kormány 2031/1998. határozata) helyzetértékelése szerint: „A környezetvédelemben felmerülő problémák jelentős része vezethető vissza arra a tényre, hogy Magyarországon még nem megfelelő szintű a környezeti tudatosság foka. A lakosság ismeretei a környezetről, a környezetvédelemtől, annak megóvásáról hiányosak, és többnyire nem megfelelő színvonalúak.”. A társadalmi részvétel és tudatosság erősítésében kiemelkedő szerepe van a közoktatási, felsőoktatási és kulturális intézményekben folyó tevékenységnek.

1999-ben elkészült a Nemzeti Biodiverzitás Stratégia, a Globális Környezeti Alap és az UNEP (ENSZ) támogatásával. Az akcióprogram elkészítését az 1992-es Rió de Janeiróban megrendezett Környezet és Fejlődés Konferencián aláírt – általunk 1995-ben ratifikált biodiverzitás egyezmény – tette feladatunkká. E szerint minden államnak joga és kötelezettsége megőrizni saját természeti értékeit, gazdaságát, és az abból szerzett tudást. Ez csak társadalmi összefogással valósítható meg.

A 2000. évi Hulladékgyűjtésről szóló XLIII. Törvény 54. §-a kimondja, hogy a Kt. 54-55. §-ában foglaltak alapján a hulladékgyűjtéssel kapcsolatos ismereteket oktatni kell, azok a Nemzeti Alaptanterv részét képezik. Ezeknek az ismereteknek az oktatásával és terjesztésével – az állami, önkormányzati intézmények és más szervezetek bevonásával, valamint közszolgálati hírközlő szervek igénybevételével – elő kell segíteni, hogy a társadalom környezeti kultúrája növekedjen.

Közoktatási jogszabályok

A közoktatásról szóló 1995. évi LXXIX. Többször módosított törvény szerint a pedagógiai programok felülvizsgálatánál, az eddiginél nagyobb hangsúlyt kell fordítani a gyermekek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésével kapcsolatos feladatokra, s a nevelés elsődrendű jelentőségű. A pedagógiai programok átalakításánál a személyiség és közösség fejlesztés megtervezésében kiemelt hangsúlyt kell fektetni a NAT kiemelt közös követelményeire, köztük a környezeti nevelésre.

A 41. § 6. pontja szerint az iskola „felderíti a gyermekek és tanulók fejlődését veszélyeztető okokat, és pedagógiai eszközökkel törekszik a káros hatások megelőzésére, illetőleg ellensúlyozására. Szükség esetén a gyermek, a tanuló érdekében intézkedést kezdeményez”.

Az iskolai munkát tartalmi alapjaiban szabályzó közös követelményei között találjuk a környezeti nevelést. „A környezet ismeretén és személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás egyéni és közösségi szinten egyaránt legyen a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelv.”

A Nemzeti Alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. sz. kormányrendelet kiemelt fejlesztési feladatként definiálja a környezeti nevelést. Elengedhetetlenül szükséges a NAT részeként a környezetvédelmi, természetvédelmi oktatás továbbfejlesztése. A felsőfokú oktatásban a program időszakának végére (2003) el kell érni, hogy minden hallgató részesüljön környezetvédelmi, természetvédelmi oktatásban.

1998-ban tizenhárom környezeti neveléssel foglalkozó társadalmi szervezet összefoglalta a környezeti nevelés eddig elért eredményeit és a Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia c. kiadványban megfogalmazta a közeljövő fontosabb feladatait. 2003-ban megjelent a kibővített, átdolgozott kiadás.

A környezeti nevelés szinterei iskolánkban

Iskolánk nagy hangsúlyt helyez a környezeti nevelésre, ezt támasztja alá, hogy a Huszár Gál Iskola 2010-ben immár második alkalommal veheti át az Ökoiskola címet. Intézményünk a Debreceni Ökoiskolák Közösségének aktív tagja. Folyamatosan részt veszünk az egészség- és környezettudatossággal kapcsolatos rendezvényeken, versenyeken, pályázatokon. A környezeti tudatosságot fejlesztő „Szitakötő” programban tevékeny részt vállalunk. Iskolánk Ökoiskolai munkaközösséggel rendelkezik, ahol az éves munkaterv alapján folyik az egészség- és környezettudatos nevelés.

A környezeti nevelés céljaként megfogalmazott fenntartható fejlődés, környezettudatos magatartás előmozdítása elengedhetetlen.

- Fenntartható fejlődés: A jelenlegi generációk szükségleteinek kielégítése olyan módon, amely nem veszélyezteti a jövő nemzedékek szükségleteinek kielégítését
- A növekedés korlátai: A Föld és a földi erőforrások végeességéből adódó korlátok, melyek lehetetlenné teszik az emberiség lélekszámának és anyagi javainak folyamatos gyarapodását.
- Alapvető emberi szükségletek: Minden ember és társadalom igénye és joga a túléléshez szükséges energiához és anyagokhoz való igazságos és egyenlő hozzáférésre és a Föld lehetőségeihez mért kielégítő életminőség megvalósítására.
- Az elővigyázatosság elve: A megfontolt, a nem kívánt következményekre is figyelembe vevő, az ökológiai folyamatokba a lehető legkevésbé beavatkozó döntéshozatal szükségessége olyan esetekben, amikor nem ismerünk minden körülményt, és/vagy amikor az adott kérdésre vonatkozó tudományos álláspont megosztott.
- Kölcsönös függőség: A minden elem és életforma (beleértve az embereket is) között fennálló kölcsönös és egyenrangú függőségi kapcsolatok a természeti rendszerekben.

Hagyományos tanórai oktatásszervezésben

A tanórákon hozzárendeljük az adott témához a megfelelő környezetvédelmi vonatkozásokat. Az óra jellege határozza meg, hogy melyik problémát hogyan dolgozzuk fel. Kiemelt helyet kapnak a hétköznapi élettel kapcsolatos vonatkozások. Különböző interaktív módszereket használva adjuk át az ismereteket, ahol újszerű tanítás módszertani eljárásokat és IKT technológiát alkalmazunk.

A környezeti nevelés megvalósulása a hagyományos tanórai keretek között

A társadalomtudományi tárgyak feladata, hogy a társadalomszerveződés, valamint az emberi viselkedés és kultúra irányából mutassák be az ember és a környezet kapcsolatának történetét, sajátosságait és tényeit. A humán tárgyak (pl. társadalomismeret, emberismeret, történelem, etika stb.) tudást bővítenek, fogalmakat és ismereteket közvetítenek, készségeket fejlesztenek a társadalom környezeti problémái felismeréséhez és megoldásához, a közügyekben való részvételhez. Az emberismereti és más humán tárgyak feladata az is, hogy bemutassák a fogyasztói modellel szembeni alternatívákat, a környezeti válság megoldásához szükséges világgépet és erkölcsi értékrendet, valamint a rendelkezésünkre álló – és szükséges – gazdasági és jogi eszközöket.

A technikai-életviteli tantárgyak lehetősége, hogy gyakorlati szempontból elemezzék a környezetbarát létformát, s helyes példákat mutassanak be és gyakoroltassanak. A fenntartható fogyasztás, a hétköznapi életviteli szokásrendszere környezetkultúrája e tantárgyban kaphat teret.

A művészeti tárgyak megkülönböztetetten alkalmasak a kérdéskör érzelmi megközelítésére, keretet biztosítanak a természet szépségének átéléséhez, az "érintetlen" természettel vagy a leromlott környezettel kapcsolatos érzések művészi megfogalmazásához, a természet és a kultúra szoros kapcsolatának bemutatásához, a jelképek által rögzített ökológiai tudás közvetítéséhez. Fel tudják hívni a figyelmet az értékvesztésre, az uniformizálódásra, kulturális örökségünk és a kultúra sokfélesége megőrzésének fontosságára.

A test- és egészségnevelési tárgyak a környezet és az egészség szoros kapcsolatának bemutatásával, megértésével, az igények-szükségletek, valamint értékrend kialakításával elősegíthetik a megfelelő szemlélet formálását.

Az osztályfőnöki órák a tanulók kisközösségi magatartását, társas szokásait, önismeretét fejlesztik, elősegítik a helyi közösséghez való kapcsolódás formáit, módszertanilag megalapozzák a részvételi demokráciára nevelést, elősegítik az állampolgári nevelési célok megvalósulását.

Nem hagyományos tanórai oktatásszervezés

Minden tanév szeptemberében természet hét címmel témahetet szervezünk.

A témahét során egy téma lehetőségek szerinti, a célzott korosztálynak megfelelő teljes körű feldolgozása történik, ahol az eredményesség érdekében az iskola, az évfolyam vagy osztály minden tanulója és tanára tevékenyen részt vesz.

A témahétnek mindig egyetlen központi témája van. Az éves tanmenetekben is rögzítjük az időpontját, a tananyagtartalmakat pedig úgy csoportosítjuk, hogy a témahét időszakára fókuszáljunk az évi kötelezőkkel.

A témahét várható pedagógiai eredményei

A témaheteknek megfelelő módszertan és differenciálás alkalmazása esetén számos pedagógiai eredménye van. Ezek a következők:

- Téma szerinti érdeklődés felkeltése, kialakítása/kialakulása.
- Kialakul és növekszik a témahéten végzett munka során a személyes érintettségéből adódó motiváltság.
- Kölcsönösen pozitív irányba változik a diák-tanár viszony.
- Növekszik az önbizalom, a magabiztosság, amely motivál, újabb cselekvésre ösztönöz.
- Csökkennek a magatartási anomáliák.

- Fejlődik a cselekvő- és szervezőképesség, valamint az önálló ismeretszerzés képessége.
- Az adekvát célkitűzések, azok ismertetése, az azokkal való azonosulás a gyerekek és a kollégák körében biztosítja a közös tevékenység alapját.
- Az azonos cél, célok elérésének tudata biztosítja a magas fokú szocializációt.
- Az egyéni munkák az egyéni felelősségvállalást és saját érintettségét garantálják.
- A páros munka előkészíti a későbbi csoporttevékenységet.
- A csoportmunkák során erősödik az egymásra figyelés, az esetleg periférián lévő tanulók is bekapcsolódhatnak a közös tevékenységbe.

A megvalósítás lépései

Az előkészítés lépései:

- Nevelési-oktatási szükségletek vizsgálata, elemzése.
- Tájékozódás a szakirodalomban
- Részvétel konferenciákon, külső előadók felkérése a tantestület megnyerése céljából.
- Aktív „mag” létrehozása a tantestületben
- Nevelési-oktatási célkitűzések megfogalmazása
- Tanmenet, tanmenetek szerinti tananyagok átdolgozása
- Iskolavezetés, szülők, diákok tájékoztatása
- A szülői közösség támogatásának megnyerése.

Osztályfőnöki teendők:

- Témafeldolgozás tervezése, irányítása
- Munkaformák kialakítása
- Csoportalakítás segítése
- Koordináció a témafeldolgozásban
- Esetleges felvetések, problémák megoldása, kezelése
- Programszervezés külső helyszínen
- Iskolán kívüli szakemberek bevonása, kapcsolattartás, egyeztetés

Projekt módszer alkalmazása esetén:

- Célok megfogalmazásában való segítségnyújtás
- Időrendi tervezés az egyes lépések meghatározása – háttér – irányítással
- A csoport munkamódszerének meghatározása megbeszéléssel
- Szükséges eszközök biztosítása a csoport igényei szerint
- A dokumentálás módjának listázása a csoport igényei szerint, tanácsadás
- Bejelentkező levelek megküldése, telefonok elintézése, a csoporttal való kapcsolattartás módjának meghatározása.
- A bemutató helyének, idejének biztosítása
- Heti adminisztráció elvégzése
- A zárást követő feladatok elvégzésének irányítása

Szaktanári teendők:

- Vállalt tematikus foglalkozások tervezése, szervezése, megtartása
- Programszervezés külső helyszínen
- Iskolán kívüli szakemberek bevonása, kapcsolattartás, egyeztetés
- Dokumentáció készítése

Projekt módszer esetén:

- Téma és igény szerinti tanácsadás
- Irodalomjegyzék biztosítása
- Igény szerinti segítség a prezentációk, dokumentációk elkészítéséhez

Utómunkálatok:

- Értékelés iskolai, évfolyam szinten a részvétel és a célok megvalósulása szerint.
- Osztályszintű, csoportszintű és egyéni szintű értékelés, a tapasztalatok összegzése.
- Ha szükséges, köszönő levelek készítése, elküldése.
- Az arra érdemes tapasztalatok közzététele a helyi sajtóban, iskolarádióban, iskolaújságban.
- Két hét múltán, (ha készült ilyen) a kiállítás lebontása.
- A tapasztalatok ismertetése a tantestülettel, szülők közösségével.
- Javaslattétel a pedagógiai program módosítására.

- Szakmai munkaközösségek összehangolt munkájával a témahét beépítése az éves tanmenetekbe.

A témahét, mint nem hagyományos tanórai foglalkozás, nagyszerű eszköze lehet a különböző tudományterületek széleskörű és sokszínű megismertetésének a diákok körében. Ilyen terület a természetismeret.

Napjaink növekvő természeti és környezeti problémái indokoltá teszik a természetvédelmi és környezetvédelmi kérdésekkel való foglalkozást. Pedagógiai munkánk során egyre nagyobb szerepet kell kapnia a környezeti nevelésnek.

Tanórán kívüli foglalkozások keretében

A természettudományok terén kiemelkedő képességeket mutató tehetségigéreteket szakköri és önképzőköri foglalkozások során fejlesztjük. Természettudományok terén tehetséges gimnazistánk aktívan részt vesznek a Kutató Diákok Országos Szövetségének munkájában. Fizika szakkörünk folyamatos kapcsolatot tart a Csodák Palotája munkatársaival, a debreceni Atommag Kutató Intézettel, a Debreceni Egyetem Természettudományi tanszakával, a Curie Alapítvánnyal.

Erőforrások

A környezeti nevelésünk megvalósításához szükséges humán erőforrások biztosítottak.

Iskolán belüli együttműködés

- Tanárok. Az iskola minden tanárának feladata, hogy környezettudatos magatartásával, munkájával példaértékű legyen a tanulók számára.
- Diákok. Az iskola minden diákjának feladata, hogy vigyázzon környezetére és figyelmeztesse társait a kulturált magatartásra. Ebben kiemelkedő feladata van az iskolai az osztályközösségeknek, valamint a környezet védelme iránt különösen érdeklődő és elkötelezett tanulókból álló diákcsoportnak.
- Tanárok és diákok. A diákok a környezeti témákkal kapcsolatos ismereteiket a tanáraikkal való közös munka során tanórai és tanórán kívüli programok keretében sajátítják el. Iskolánkban nagy szerepe van a környezettudatos szemlélet kialakításában a minden tanév szeptemberében megtartandó természet hétnek. A diákok és tanárok együttműködése nélkülözhetetlen a környezetbarát iskolai környezet létrehozásában és megőrzésében is. A tanórák környezeti tartalmát a munkaközösségek határozzák meg.
- Tanárok és szülők. Az iskolai környezeti nevelés területén is nélkülözhetetlen a szülői ház és az iskola harmonikus együttműködése. Fontos, hogy a szülők megerősítsék gyermekükben azt a környezettudatos magatartást, amit iskolánk is közvetíteni kíván. Iskolánkban ez egyrészt azon keresztül valósul meg, hogy az elsajátított viselkedési formákat, ismereteket otthon is alkalmazzák a tanulók, másrészt az egyes környezeti nevelési programjaink anyagi fedezetét – a lehetőségeiket figyelembe véve – a családok maguk is biztosítják.
- Nem pedagógus munkakörben foglalkoztatottak. Az iskola adminisztrációs és technikai dolgozói munkájukkal aktív részesei környezeti nevelési programunknak. Az iskolai adminisztráció területén fontos feladatunk, hogy csökkentjük a felesleges papírfelhasználást (pl.: féloldalas papírlapok használata, kicsinyített és kétoldalas fénymásolás, digitális információáramlás), folyamatosan gyűjtjük a hulladékpapírt és a kifogyott nyomtatópatront. Példamutató, ha a tanulók látják, hogy az iskola épületének takarítása során környezetkímélő, az egészségre nem ártalmas tisztítószeret használunk. Ezek felkutatása és beszerzése az iskolai gondnok feladata.

Iskolán kívüli együttműködés

- Fenntartó. Mivel a fenntartó határozza meg az általa fenntartott intézmények profilját és költségvetését, ezért a fenntartóval való kölcsönös együttműködés – az iskola egész életén belül – a környezeti nevelési programunk megvalósítása szempontjából is fontos. Az iskola igazgatójának feladata, hogy a fenntartóval való egyeztetés során a lehető legoptimálisabb helyzet megteremtését elérje.
- Környezeti neveléssel is foglalkozó intézmények. A tanórai és tanórán kívüli környezeti programot színesebbé és tartalmasabbá teszi a különböző intézmények meglátogatása. Iskolánk számára ilyen szempontból fontosak a múzeumok, az állatkertek és a nemzeti parkok. Ezeket a látogatásokat a tanórákon készítjük elő. Iskolai tanulmányaik során, a tanulók részt vesznek több ilyen környezeti témájú intézménylátogatáson.
- Hivatalos szervek. A hivatalos szervek egyik feladata annak ellenőrzése, hogy környezetvédelmi és egészségügyi szempontból megfelelően működik-e az iskola. Javaslatokra, véleményükre építeni kívánunk az iskolai környezet kialakításában.

Tárgyi erőforrások

- szaktantermek, kísérleti eszközök
- ismerethordozók (kép- és hanganyag, folyóiratok, szakkönyvek, Internet, multimédiás anyagok),
- audiovizuális eszközök: projektor stb.

Alapelvek, célok

Alapelvek

A környezeti nevelés alapelvei közül az alábbiakat kiemelten kell kezelnünk. Ezek fogalmát, tartalmát, megnyilvánulási módjait körül kell járnunk, meg kell világítanunk:

- a fenntartható fejlődés;
- a kölcsönös függőség, ok-okozati összefüggések;
- a helyi és globális szintek kapcsolatai, összefüggései;
- alapvető emberi szükségletek;
- emberi jogok;
- demokrácia;
- elővigyázatosság – fogyasztóvédelem,
- gazdasági- pénzügyi (vállalkozási) alapismeretek és környezettudatosság, környezetvédelem együttes kezelése,
- biológiai és társadalmi sokféleség.

Hosszú távú célunk, jövőképünk, hogy környezettudatos állampolgárrá váljanak tanítványaink. Ennek érdekében diákjainkban ki kell alakítani:

- a környezettudatos magatartást és életvitelt;
- a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő, takarékos magatartást és életvitelt;
- a környezet (természetes és mesterséges) értékei iránti felelős magatartást, annak megőrzésének igényét és akaratát;
- a természeti és épített környezet szeretetét és védelmét, a sokféleség őrzését;
- a rendszerszemléletet;
- tudományosan megalapozni a globális összefüggések megértését;
- az egészséges életmód igényét és elsajátítani az ehhez vezető technikákat, módszereket.

A célok eléréséhez szükséges készségek kialakítása, fejlesztése a diákokban. Ilyenek például:

- alternatív, problémamegoldó gondolkodás;
- ökológiai szemlélet, gondolkodásmód;
- szintetizálás és analízis;
- problémaérzékenység, integrált megközelítés;
- kreativitás;
- együttműködés, alkalmazkodás, tolerancia és segítő életmód;
- vitakészség, kritikus véleményalkotás;
- kommunikáció, média használat;
- konfliktuskezelés és megoldás;
- állampolgári részvétel és cselekvés;
- értékelés és mérlegelés készsége.

Az iskola környezeti nevelési szemlélete

Napjainkban a világ figyelme a fenntartható fejlődés megteremtése felé irányul. Ez az élet minden színterén tapasztalható: szociális, gazdasági, ökológiai, politikai területeken is. A fenntarthatóság ideológiai és tartalmi kialakítását az oktatásban kell elkezdenünk. A diákok számára olyan oktatást kell az iskolánknak biztosítania, amelyben a szakmai képzésen kívül hangsúlyt kapnak az erkölcsi kérdések és a környezettudatos életmód. Interaktív módszerek segítségével kreatív, együttműködésre alkalmas, felelős magatartást kialakító, döntéshozásra, konfliktus-kezelésre és megoldásra képes készségeket kell kialakítanunk. Mindezek megkívánják az új értékek elfogadtatását, kialakítását, megszilárdítását és azok hagyománnyá válását.

A fenti célok csak úgy valósíthatók meg, ha hatékony tanulási, tanítási stratégiákat tudunk kialakítani.

Fontos feladatunknak érezzük, hogy a diákok szemléletén alakítsunk, környezet- és természetszeretetüket formáljuk, megszilárdítsuk. Szemléletet csak úgy lehet formálni, ha minden tantárgyban és minden iskolán kívüli programon törekszünk arra, hogy diákjaink ne elszívetelt ismereteket szerezzenek, hanem egységes egészként lássák a természetet, s benne az embert. Érthető tehát, hogy a természettudományos tantárgyak összhangjának megteremtése kiemelt feladat. E cél megvalósulása érdekében a biológia, kémia és fizika műveltségterületeket az „Ember a természetben” címmel a műveltségterületek tantárgyi bontás nélküli oktatásában tanítjuk az általános iskola 7-8. évfolyamán.

A természettudományos tantárgyi integráció megvalósítása

A tantárgyi integráció, olyan tartalom kiválasztási, tananyag-elrendezési módszer, amely két vagy több diszciplináris tantárgyat von össze egy új tárgy keretei közé oly módon, hogy az eredeti tantárgyak határvonalai részben vagy teljesen feloldódnak. Bár azok sajátos arculata nem mosódik el, és az érintett diszciplináktól származó ismeretek közös struktúrájához tartozó alapfogalmakat és összefüggéseket egységes szemlélettel tárgyalja úgy, hogy a tananyag tartalmai, a módszerek és a tevékenységek valamilyen vezérmotívum (rendszerképző elv) alapján rendeződnek a tantervben és a tanítási-tanulási folyamatban egyaránt.

- Jelentheti a tartalom kiválasztását:
  - a diszciplináris tárgyak már meglévő témaköreinek sajátos keveréke, egymás mellé helyezése révén, vagy
  - speciális válogatási szempontok, például: a tudománytörténeti fejlődés, esztétikai tárgyaknál a művészi kifejezőeszközök, bizonyos globális problémák (környezetvédelem, ember-természeti környezet, ember-társadalmi környezet, ember-technika viszony) középpontba állítása alapján.
- Jelenthet tananyag-elrendezést:
  - lehetséges olyan integrált tantárgy, amelyben a témák külön-külön nem integráltak, de a tanterv egésze mégis az: itt a tanítási-tanulási folyamat végén alakul ki egyfajta integrált tudás (ez lényegében nem különbözik a diszciplináris tárgyak egymásutániségének hatásától, de annál jóval egységesebb összképet alakít ki);
  - létezhet olyan tanterv, amely a spirális-teraszos tananyag-elrendezés szerint épül fel: bizonyos összefüggések, törvényszerűségek, motívumok, rendezőelvek állandóan felbukkannak, más és más szempontokkal, értelmezési lehetőségekkel gazdagítva az eddigi tudást;
  - van olyan integrált tárgy, amelyben az egyes témakörök, problémák önmagukban is integráltak, és ezek lazább vagy szorosabb szállal fűződnek egymáshoz a tantervben (például a projektrendszerű vagy a modul tárgyakra ilyenek).
- Jelenthet az integráció szemléletet:
  - lehetnek analitikus szemléletű integrált tárgyak, amelyekben a diszciplináris határok feloldódnak, de a tananyag összessége mégis a szaktudományos taxonómiát követi (ez a szemlélet a diszciplináris tárgyak témaköri kombinációival létrejövő integrált tárgyakra jellemző), és a feldolgozás során is az analitikus-induktív módszer dominál.
  - a másik lehetőség a holisztikus szemlélet: a tananyagtervezés a valóság konkrét problémáiból indul ki, esetleg egy valóságmodellből, amely alapján dedukcióval keletkeznek a kisebb tantárgyi egységek, de a feldolgozás során mindvégig nyilvánvaló a tematikai egységeknek az egészen belüli helye, összefüggése a többivel.

Az integrált tantárgyak sajátos tipizálási módja, amikor az integrációban résztvevő diszciplináris tárgyak arányát, illetve alá-fölrendeltségi viszonyát elemezzük. Ez alapján az integrált tárgyak három nagy típusba sorolhatók:

- Az egyik típus, amikor az integrált tárgyon belül létezik egy vezérdiszciplína és a többi tárgy tananyagát, szemléleti és logikai struktúráját annak rendelik alá. Társadalomtudományokban ez a determináns gyakran a történelem, természettudományokban általában a fizika, pontosabban annak egy speciális ága, az anyagszerkezet, illetve a tudománytörténeti alapokon álló tárgyaknál a történelem.
- A második típusú integrációnál két vagy több tárgyat vonnak össze úgy, hogy a különálló diszciplinák jórészt azonos súllyal szerepelnek, nincs közöttük kiemelt, amely uralná az egész tananyagot; a tantárgy teljes egészét vizsgálva a különböző diszciplinák egyenrangúak, és nincs egyértelmű függőségi viszony valamelyiknek a javára, kizárólag a tananyag logikája szabja azt meg, hogy milyen mértékben vesz részt egyik vagy másik önálló tudomány a tantervalkotásban.
- A harmadik típus nem elsősorban szaktudományos megfontolásokról indul ki, hanem valamilyen egyéb szempontot tart fontosnak. Ez az esetek többségében bizonyos készségek, képességek, attitűdök, a gyermeki megismerés, a gondolkodás sajátosságainak a középpontba állítását jelenti, a tartalmak, ennek megfelelően pedig a tudományok jelenlétének aránya másodlagos szempont. Ezek az integrált tantárgyak a személyiségfejlődést állítják középpontba, többnyire a tudományos megismerés logikáját, metódusait, egyfajta „tudósi magatartás” elsajátítását, a személyiség értékvalasztó, felelős magatartásának kialakítását preferálják.

Tanórán vagy tanórán kívül megismertetjük gyerekeinkkel a természetet, gyakoroltatjuk az egyszerű, komplex természetvizsgálatokat. Megtanítjuk őket arra, hogy a természetben tapasztalt jelenségek okait, a közöttük rejlő összefüggéseket kutassák. Így válhatnak a gyerekek tudatos környezetvédővé, a természetet féltő, óvó felnőttekké.

Konkrét célok

Rövid távú céljaink tervezésében figyelembe vesszük, hogy a hosszabb távú célok megvalósításához milyen lépések vezetnek.

Terveink

- természeti – épített – szociális környezetünk ismerete, óvása, fejlesztése
- helyi értékek és problémák feltérképezése
- helyi célok megfogalmazása (pl. öreg fák megóvása, faültetés, madárvédelem, hulladék, energiatakarékosság stb.) hagyományok védelme: család – iskola – település – nemzet szinteken
- azonosságtudat fejlesztése a fenti szinteken
- a szülőkkel, az iskola környezetében élőkkel a kommunikáció fejlesztése
- a tantestület tagjainak megnyerése a környezeti nevelési munkához;
- tantestületen belüli továbbképzés szervezése, a környezeti nevelés módszereinek bemutatása;
- új környezeti nevelési irodalmak feldolgozásán alapuló foglalkozások szervezése: témanap;
- a kétszintű érettségi környezeti nevelési vonatkozásainak összegyűjtése, tananyagba építése.
- fordítóverseny szervezése környezetvédelmi témában;
- drog-prevenációs program elindítása;
- osztályfőnöki órák környezetvédelmi témában.

Szaktárgyi célok:

- a szakórákon minden lehetőség megragadása a környezeti nevelésre (pl. ember és környezete, kapcsolatok, természetismeret, a természet állapotának mérési módszerei);
- a kétszintű érettségire felkészítés (környezetvédelmi kérdések, problémák és megoldási lehetőségeik);
- a hétköznapi környezeti problémák megjelenítése a szakórákon (a környezetszennyezés hatása a természeti-, és az épített környezetre, az emberre);
- interaktív módszerek kipróbálása, alkalmazása (csoportmunka, önálló kísérlet, problémamegoldó gondolkodást fejlesztő feladatok);
- tanórán kívüli szakórák szervezése;
- természetvédelmi versenyekre felkészítés;
- multimédiás módszerek alkalmazása szakórákon;
- a számítógép felhasználása a tanórákon.

Részletek

Az iskola elhelyezkedéséből adódó jellemzők	Célok	Tevékenység, feladat (a még megvalósítandók, illetve a folyamatos tevékenységek kiemlése)
Forgalom	Közlekedési biztonság növelése A kerékpáros és gyalogos közlekedés segítése	közlekedésbiztonsági ismeretek kiemelt tanítása kerékpárral közlekedők számára
Légszennyezés	Csökkentés	zöldesítés az iskola környékén, az iskolakertben és a növények gondozása, pótlása
Szemét	Tiszta, egészséges környezet	szeméttárolók sűrítése szelektív hulladékgyűjtés, (papír, olaj, fémdoboz, szárazelem) felvilágosító előadások az egészségkárosító anyagokról és a fertőzési veszélyekről, utak sózása helyett ásványi örlemény használata
Kevés játszótér	A gyerekek mozgásigényének kielégítése	az iskolai játszótér felszerelésének bővítése homok cseréje
Az iskolabelső	Tiszta, meghitt környezet	festések, felújítások, a dekorációhoz falitáblák, akvárium, madarak, a mellék-helyiségekben sz papír portalanítás (atkák-allergia) gyakori szellőztetés lábtörlők alkalmazása

Az iskola elhelyezkedéséből adódó jellemzők	Célok	Tevékenység, feladat (a még megvalósítandók, illetve a folyamatos tevékenységek kiemelése)
Energia-felhasználás	Takarékos fűtés	gázkazán szabályozása, napkollektorok üzemeltetése nyílászárók javítása, tető szigetelése
Világítás	Egészséges, takarékos	neonok cseréje energiatakarékos izzókra
Vízfelhasználás	Egészséges ivóvíz, vízfogyasztás csökkentése	víztakarékos öblítés, csapok karbantartása, a klórozott szénhidrogéneket kiszűrő víztisztítók alkalmazása
Csatorna	A csatorna karbantartása	biológiai lebontók alkalmazása ecetsav, mosszód, borax, szódabikarbóna és egyéb környezetbarát takarítószer alkalmazása
Iskolakert	Tanítás, pihenés, felüdülés helye legyen	növények gondozása, pótlása, fajták, madáretetők kihelyezése, gondozása
Udvar	Biztonságos aljzat	az aszfaltozott rész felújítása, fűvesítés
Az iskola eszközellátottsága	A tanítás-nevelés élmény-központúságának növelése, az esztétikai érzék fejlesztése – egészséges személyiség	a tanteremben írásvetítő, TV, video és számítógép esztétikus dekorációk, falitablák, szemléltető-anyagok digitális fényképezőgép, gáztűzhelyek, konyhai eszközök, ismeretterjesztő folyóiratok, könyvtár, médiatár

Tanórán kívüli és tanórai foglalkozások

A környezeti nevelés összetettségét csak komplex módszerek segítségével lehet közvetíteni. Ezért fontos a tantárgyak közötti integráció, legalább néhány területen. Minden lehetőséget meg kell ragadnunk, hogy megfelelő módon diákjainkban egységes képet alakítsunk ki az őket körülvevő világról. Lehetőségeink:

A tanulók környezeti ismereteinek bővítésével, rendszerezésével, az összefüggések feltárásával meg kell alapozni, hogy az iskolában lehetővé váljon a környezetért, a jövő generációkért felelős viselkedést vállaló személyiség formálása.

Célkitűzések

A választott programok és az alkalmazott módszerek

- fejlesszék a tanuló szociális képességeit
- adjanak lehetőséget új ismeretek megszerzésére (biológiai sokféleség, fenntartható fejlődés)
- rendszerezzék, szelektálják, mélyítsék el a már meglévő ismereteket
- szintetizálják az egyes tantárgyak nyújtotta analitikus ismereteket, tanítsanak rendszerszemléletre
- alakítsanak ki kritikus gondolkodást
- fejlesszék a környezeti harmónia megteremtése érdekében fontos képességeket (problémamegoldó, konfliktuskezelési képességek, tolerancia, alternatív gondolkodás)
- ösztönözzenek az egészséges, környezetbarát életmód elsajátítására
- alakítsanak ki környezeti érzékenységet, helyes szokásokat, viselkedési normákat
- neveljenek a hagyományok tiszteletére
- mutassanak követendő mintákat
- ösztönözzenek felelősségteljes cselekvésekre (tárják fel, hogy mit tehet a tanuló egyéni életében a környezeti problémák megoldása, megelőzése érdekében); tárják fel a tanulók számára a globális kérdések alapvető gazdasági, társadalmi hátterét, tegyék világossá a tanulók számára, hogy az ember a természet része, és csak akkor van esélye a boldogulásra, ha kész együttműködni környezetével, és nem uralkodni akar felette

Tanulói pályázatok – Adjunk ki egy-egy környezetvédelmi problémát, témakört önálló kutatásra, feldolgozásra. A tanulók motiválása történhet verseny kiírásával, a legjobb munkák díjazásával. A születendő munka formája sokféle lehet: szakmai dolgozat, rajz, fotó, film, interjú, irodalmi alkotás.

Iskolai átfogó környezetvédelmi programok, projektek

Megszervezhetjük annak kiderítését, hogy mennyire „zöld” az iskolánk. Ennek keretein belül a tanulók felmérést végezhetnek az iskolai víz-, fűtés-, világításrendszerrel, az ezzel kapcsolatos költségekről, elkészíthetik a csepegő csapok térképét, kutathatják a hulladék kezelési módjait, az irodaszerek beszerzési módját és egészségkárosító hatásait, felhasznált mennyiségét, a büfé és a menza zöldítési tervét. Az effajta program nagyon hatékony lehet, hiszen egyszerre mozgósít tanárt, diákot, technikai dolgozót és vezetőséget egyaránt.

A környezetvédelem jeles napjai

A természet-környezetvédelem és az egészségügy jeles napjairól a tanórákba beépítve illetve külön programokat szervezve emlékezhethetünk meg és tudatosíthatjuk a jelentőségüket. A nap jellegének megfelelő vetélkedőt, akciót vagy kirándulást szervezhetünk, illetve pályázatot írhatunk ki.

Dátum	Nap
Március 6.	Nemzetközi Energiahatékonyság Nap
Április 3.	Csillagászati Világnap
Április 7.	Egészségügyi Világnap
Április 22.	Föld Napja
Május 10.	Madarak és Fák Napja
Június 5.	Környezetvédelmi Világnap
Szeptember 16.	Ózon Világnapja
Szeptember 23.	Takarítási Világnap

Tanulmányi kirándulás – Szervezzünk egy- vagy többnapos tanulmányutat egy-egy konkrét téma részletesebb megismerésére, egy-egy terület, táj megismerése céljából. Ellátogathatunk kisebb-nagyobb gyerekcsoportokkal tanösvényekre, nemzeti parkokba, természetvédelmi területekre, vadasparkokba, botanikus kertekbe, múzeumokba.

Tanösvény – az iskolakertben, vagy környékén kialakíthatunk tanösvényt, már meglévő, illetve általunk ültetett növények meghatározásával és rövid ismertető készítésével

Zöldesítés- A környezetvédelmi jeles napokhoz kapcsolva vagy önálló programként, a szülők illetve az iskola-közeli (lakótelep) lakosság megnyerésével cserjék, fák ültetésével szépíthetjük környezetünket és a zajtól, portól védhetjük szervezetünket.

Különválogató (szelektív) hulladékgyűjtés – Ha van lehetőség bevonni a helyi hatóságokat, szervezzük meg az egész iskolára kiterjedő szelektív hulladékgyűjtést és elkülönített elszállítást legalább a papírhulladék, a szárazelem, fémdoboz, használt étolaj és a szerves hulladék vonatkozásában. Ezen tevékenység határfoka nagy, hiszen jelentős mértékben kihathat a tanuló tágabb környezetére is.

Vetélkedők, tanulmányi versenyek – Az érdeklődő, ambiciózus tanulókat ösztönözzük arra, hogy vegyenek részt helyi, regionális és országos versenyeken.

Környezet- és természetismereti versenyeken, vetélkedőkön indítjuk tanítványainkat (pl. országos: Herman Ottó, Kitaibel Pál, Bugát Pál, Less Nándor, Curie, Balogh János, regionális: Árokszállás Zoltán, megyei: Diószegi Sámuel), rajz- és fotópályázatokon veszünk részt.

Városismereti program – A Diákönkormányzattal való együttműködés keretében szervezzünk olyan programokat, amelyek során megismerhetik a gyerekek a szűkebb és tágabb környezet jellemző épületeit, tereit és egyéb objektumait. Az ismereteket vetélkedők illetve kiállítások formájában lehet még jobban rögzíteni a tanulókkal.

Levegőszennyeződésmérő program (Savas eső mérés, zuzmóterképezés)- A tanulói csoportok szakkörökön végezzék a megfigyeléseket, illetve azok regisztrálását. Az eredmények összesítése, ábrázolása különböző matematikai módszerekkel történhet. A kikövetkeztetett kiváltó okok és környezet-egészségügyi hatások hozzáírásával komoly pályázati vagy kiállítási anyag lehet az eredmény.

Kapcsolattartás külső segítő partnerekkel – Találkozzanak a tanulók a helyi és országos környezet- és természetvédő civil szervezetekkel, ifjúsági tagozatként aktívan be is kapcsolódhatnak e mozgalmakba. Szervezzünk a közeli bevásárlóközpont vezetőjének engedélyével próbavásárlást, hogy a tanulók ismerkedjenek a reklámok fogásaival, a fogyasztói szokásokkal. Valamelyik nemzeti park, vagy társadalmi szervezet segítségével szervezzünk a gyerekeknek természetvédelmi akadályversenyt. A felügyelőségek vagy környezetvédelmi cégek bevonásával műszeres vizsgálatokat is végezhetünk (pl. zajsint, talaj-, levegőszennyezettség).

Művészeti csoportok, ünnepek – Használjuk ki a művészetek iránti érdeklődést. Néhány problémára próbáljuk ráirányítani a figyelmet a művészet eszközeivel. Szervezzünk irodalmi műsort (pl. Föld napja, Víz

világnapja). Természetes anyagok felhasználásával készítsük el egy környezetbarát lakóház, porta modelljét. Élünk a drámapedagógia korszerű módszereivel is.

Kézműves foglalkozás – A természet adta anyagok (termések, levelek, tollak, csigaházak..) illetve az újrahasznosítható hulladék-anyagok felfelhasználásával különböző díszeket, kompozíciókat készíthetünk, amelyekből kiállítás vagy vásár is szervezhető (pl.: Karácsonyi vásár)

Napközi szabadidős foglalkozások: séta a környéken, termések gyűjtése

DSE szervezések: délutánonként változó évfolyam-összetételben sportversenyek.

Látogatások: állatkertben, múzeumban, botanikus kertben, arborétumban, tanyán, nemzeti parkban, szeméttelen, hulladékégetőnél, szennyvíztisztító telepen, papírgyárban. Ennek során előre megadott szempontsor vagy feladatlap segítségével buzdítsuk a gyerekeket az önálló felfedezésre, az ismeretek önálló feldolgozására.

Szülői értekezletek: utalás a környezet-egészségvédelem néhány fontos elemére.

Szempontok a módszerek kiválasztásakor

- alkalmazkodjanak az életkori sajátosságokhoz
- vonjanak be minél több tanulót
- az iskola keretein túl is legyenek hatással
- a természetbe szervezett tevékenységek száma a lehető legtöbb legyen
- alapvetően pozitív szemléletet tükrözzenek, kerüljük a katasztrófedagógiát
- a lakóhelyi vagy közeli konkrét példára alapozzanak, kötődjenek a napi élethez
- nyújtsanak sok élményt a tanulónak
- az érzelmeken át hassanak
- a személyes megtapasztaláson alapuljanak
- együttműködésen alapuljanak (teljes tantestület, egyéb iskolai dolgozók, külső szövetségek, szülők stb.)
- alapozzanak a korosztály kíváncsiságára, versenyszellemére, öntevékenységre, megismerési vágyára, korszerű technikai ismeretére
- legyen bennük sok játékos elem

Hagyományos tanórai foglalkozások

Minden tantárgy tanításához a szaktanárok (munkaközösségek) kidolgozzák a helyi tanterv, illetve a tanmenetek mélységében a környezeti nevelési tartalmakat és azok megvalósítására használt tevékenységi formákat, módszereket.

A konkrét tantárgyak lehetőségei

Magyar nyelv és irodalom

A tanulók

- ismerjék meg az anyanyelv gazdagságát, a tájnyelv, a köznyelv és az irodalmi nyelv egymásra hatását
- ismerjék meg közvetlen természetes és mesterséges környezetük értékeit bemutató irodalmi alkotásokat (meséket, mondákat, népdalokat és verseket)
- ismerjék meg az irodalmi művekben megjelenő természeti és környezeti értékeket, az ember és a természet közötti harmonikus kapcsolatok kialakulását
- legyenek képesek irodalmi szövegek alapján problémafelvetésekre, vitára, véleményalkotásra, érvelésre
- erősödjön esztétikai, erkölcsi érzékenységük
- tudatosan készüljenek az anyanyelv védelmére, a „nyelvi környezetszennyezés” elkerülésére
- sajátítsák el a médiumok elemzésének technikáit

A tanulóknak

- alakuljon igénnyé a hatékony kommunikációra való törekvés, a jó problémafelvetés, vitakészség, véleményalkotási képesség
- növeljük a környezethez való, pozitív érzelmi és intellektuális közeledést a környezet-
- és természetvédelemi témájú könyvek feldolgozásával
- fejlesszük az egyéni és a közösségi kompetenciákat a drámajátékok segítségével

A tanulók

- értsék és tudják, hogyan, mikor és milyen emberi tevékenységek révén alakult át a természet
- tudják értelmezni, hogyan hatottak a környezeti változások a gazdálkodásra, az életmódra, a közösségi normák alakulására

- legyenek képesek a globális problémákra megoldásokat keresni a természeti népek példáján keresztül
- értsék meg az egész világot érintő globális problémákat, és érezzék hangsúlyozottan az egyén, az állam és a társadalom felelősségét és feladatait a problémák elhárításában, csökkentésében
- váljanak érzékenyebbek a természet szeretetére a jól megválasztott szövegek feldolgozásának segítségével
- legyenek érzékenyek a hazai környezeti problémákra és ismerjék meg a nyelv segítségével más országok hasonló problémáit
- ismerjék más népek ilyen irányú tevékenységeit és ismerjék az idegen országok környezetvédelemmel foglalkozó szervezeteit
- legyenek képesek a környezetvédelmi problémákra önállóan, csoportmunkában, projekt-munkában választ keresni
- állampolgári felelősségtudatuk fejlődjön
- alakuljon ki bennük és fejlődjön a nemzetközi felelősség a környezet iránt
- fejlődjön az idegen nyelvi kommunikáció képessége, és fedezzék fel ennek lehetőségeit
- váljanak képessé arra, hogy a más tantárgyakban tanított környezeti összefüggéseket matematikai módszerekkel demonstrálják
- legyenek képesek a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére, elemzésére statisztikai módszerek alkalmazásával
- tudjanak táblázatokat, grafikonokat készíteni és elemezni
- logikus gondolkodásuk, a szintetizáló és a lényegkiemelő képességük fejlődjön
- tudják megfigyelni az őket körülvevő környezet mennyiségi és térbeli viszonyait
- váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására
- ismerjenek konkrét, a valós életből vett példákat, és legyenek képesek ezeket elemezni, tudjanak megfelelő következtetéseket levonni
- Legyenek képesek reális becslésekre
- Tudjanak egyszerű statisztikai módszereket alkalmazni
- alakuljon ki a tanulóknál a rendszerben való gondolkodás
- alakítsuk ki a környezeti rendszerek megismeréséhez szükséges számolási készségeket
- ismerjék meg a tanulóknál a környezetet megfigyelésekkel, vizsgálatokkal
- ismerjék meg az élővilág sokszínűségét, az élőlények egyedi, megismételhetetlen voltát, az ember felelősségét az élővilág megőrzésében
- Ismerjék meg saját testük alapvető felépítését és működését, az egészség megőrzéséhez szükséges életvitel jellemzőit
- váljanak képessé a természet jelenségeinek elemi szintű értelmezésére
- a megismerés komplexitására törekvés (középpontban az élő és élettelen természet konkrét valósága, a jelenségek, a táj és a környezet áll)
- természettudományos gondolkodás kialakításához megfelelő képességek kialakítása;
- környezet állapota iránti érzékenység fejlesztése
- ökológiai szemlélet fejlesztése
- helyes környezeti attitűdök fejlesztése
- magatartás fejlesztése
- értékrend alakítása
- környezettudat fejlesztése
- felelősségérzet fejlesztése
- környezet használatára vonatkozó helyes döntések támogatása
- A diákok váljanak képessé a környezeti változások magyarázatára
- ismerjék meg az élő szervezetre káros fizikai hatások (sugárzások, zaj, rezgés) egészségkárosítását, tudják ezek kibocsátásának csökkentési lehetőségeit
- ismerjék fel a fizikai törvényszerűségek és az élőlények életjelenségei közötti analógiákat, valamint az élő, és élettelen közötti kölcsönhatásokat
- tudják értelmezni a környezet változásának törvényszerűségeit, és ennek tudatában legyenek képesek megoldást keresni a globális környezeti problémákra
- mérjék fel annak fontosságát, hogy a környezeti erőforrásokat felelősséggel szabad csak felhasználni
- ismereteik birtokában váljanak tetteik következményeit látó, előregondolkodó állampolgárrá
- ismerjék meg az alternatív energiahordozókat és forrásokat
- A diákok rendelkezzenek a környezetbiztonsághoz szükséges ismeretekkel
- törekedjenek a környezettudatos magatartás kialakítására
- legyenek képesek a környezeti elemek egyszerű vizsgálatára, az eredmények értelmezésére
- ismerjék a környezetüket legjobban szennyező anyagokat, törekedjenek ezek használatának csökkentésére
- ismerjék az emberi szervezetre káros anyagokat és ezek szervezetre gyakorolt hatásait, tartózkodjanak ezek kipróbálásától

- értsék meg a különböző technológiák hatását a természeti és épített környezetre, valamint becsüljék meg ezek gazdasági hatásait
- A tanulók szerezzenek tapasztalatot, gyűjtsenek élményeket a közvetlen élő és élettelen környezetükről
- érzékeljék és értékeljék a környezetben lezajló változásokat, mint a természeti és társadalmi folyamatok hatásainak eredményeit
- értsék meg, hogy a népek eltérő természeti és gazdasági körülményei, hagyományai meghatározzák gondolkodásmódjukat, világszemléletüket
- értsék meg, hogy a társadalom földrajzi változások, a felgyorsult fogyasztás a Föld erőforrásainak kimerüléséhez vezet
- ismerjék meg a globális problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit
- ismerjék, szeressék és őrizzék a természeti és az épített környezet szépségeit
- A tanulóknak a környezet értékeinek megismerésével erősödjön a környezettudatos életmód iránti igény, alakuljon ki az igény a szülőföld cselekvő felfedezésére
- fejlődjön közösségük, lakóhelyük, országuk, régiójuk és a világ problémáinak megoldásában való aktív részvételi készség
- A tanulók ismerjék meg a globális környezeti problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit
- ismerjék és szeressék a természeti és az épített környezetet
- ismerjék meg az élőlények alapvető szervezeti-működési jellemzőit, fedezzék fel azok között az ok-okozati összefüggéseket
- legyenek tájékozottak a földi élővilág sokféleségét, valamint az emberek és biológiai környezetük közötti kapcsolatrendszerrel illetően
- ismerjék meg a környezet-egészségügyi problémákat
- alakuljon ki bennük ökológiai szemléletmód
- alakuljon ki a természeti és az épített környezet iránti felelősség
- ismerjék fel a természeti és a művészeti szépség rokonságát és azonosságát
- ismerjék meg a természet zenei ábrázolásának módjait
- fedezzék fel a természet szépségeinek megjelenését a népdalokban
- vegyék észre a zene közösségerősítő, közösségteremtő szerepét
- tudják, hogy az élő és az élettelen természet hangjai a zenében és a hétköznapi életben egyaránt akusztikus élményt jelentenek
- fedezzék fel a zenei környezetszennyezést, és tudjanak ellene védekezni
- ismerjék meg a természet sokszínűségét, formagazdagságát
- ismerjék fel a természeti és a művészeti szépség rokonságát és azonosságát
- ismerjék meg a természet képzőművészeti ábrázolásának lehetőségeit
- ismerjék és tudják, hogy a hagyományápolás a fenntarthatóság egyik alappillére
- tudjanak példákat említeni a népi építészeti, díszítőművészet hazai előfordulásaira
- ismerjék a természetes alapanyagok használatát
- legyenek képesek alkotásokat létrehozni, melyek a természetről szólnak
- legyenek képesek a műalkotásokat környezeti nevelési szempontoknak megfelelően elemezni
- legyenek képesek alkotásokat létrehozni a környezeti nevelési témaköröknek megfelelően
- ismerjék a tárgyi világ formanyelvi elemeit, a tartalom és a forma összefüggését
- tudjanak példákat mondani a környezetvédelmi szempontok szerinti formatervezésre
- kutassanak fel, ismerjenek meg helyi, népi építészeti emlékeket
- értsék meg, hogy a filozófia történetén keresztül megmutatható az ember és természet egységének megbomlása
- lássák, hogy milyen módon alakult ki az ember természetfeletti uralomra jutása
- érzékeljék, hogy hogyan alakult ki a mai társadalmak manipulált fogyasztása
- legyenek képesek követni az értékek alakulását a különböző történelmi korokban
- véleményezze az értékrend-változás negatív következményeit
- értsék meg, hogy csak akkor őrizhetők meg környezetünk életfeltételei, ha ésszerűen használjuk azokat, és tisztelettel közelítünk hozzájuk
- tudjanak improvizálni természeti jelenségeket a tánc és dráma eszközeivel
- legyenek képesek adott szituáció megfogalmazására tartásképben és mozdulatsorok segítségével (árvíz, erdőtüz, stb.)
- természethez való érzelmi kötődésük erősödjön a drámajátékon keresztül
- sajátítsák el a néptánc elemeit, lássák benne a környezeti nevelési lehetőségeket
- ismerjék meg az emberi alkotásokban megtestesülő használati, esztétikai, formai és etikai értékeket
- ismerjék meg a technika okozta környezeti károsodásokat és azok megelőzésének módjait
- értsék meg a fenntartható fejlődés összefüggéseit és követelményeit

- ismerjék meg a problémák rendszerét és a lényegét átlátó környezetgazdálkodást
- sajátítsák el az alapvető biokertészeti ismereteket
- ismerjék meg az egészséges táplálkozás alapelemeit
- sajátítsák el a gyógynövények alapvető ismeretét és felhasználási módjait
- ismerjék meg a komposztálás folyamatát és hasznát
- ismerjék meg a környezetbarát technikákat és technológiákat
- ismerjék meg a felhasznált természetes anyagok, az épített környezet jellemzőit
- sajátítsák el az egészséges táplálkozás, kertészeti alapismeretek, komposztálás, szelektív hulladékgyűjtés alapvető ismerveit
- a diákokban a civilizáció társadalmi és környezeti vonatkozásainak feltárása révén erősödjön a felelős, környezettudatos beállítottság
- legyenek képesek az interneten illetve a szakirodalomban információkat keresni, konkrét, a valós életből vett példákat értelmezni, és legyenek képesek ezeket elemezni,
- tudjanak megfelelő következtetéseket levonni
- legyenek képesek a számítógép segítségével megszerezhető tudás szűrésére,
- váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására
- ismerjék meg az informatikában (pl. az internet-használatban) rejlő környezetvédelmi lehetőségeket
- használják a világhálót kutatómunkára, ismeretszerzésre
- futtassanak környezeti elemek megváltozását figyelembevevő szimulációkat és statisztikai tesztek
- rendezzenek környezeti kérdésekről virtuális fórumot máshová járó diákokkal közösen
- szerkesszenek és nyomtassanak környezetvédelmi újságokat és poszttereket
- ismerjék meg a távközlési-informatikai berendezések környezetkárosító hatásait
- váljanak képessé arra, hogy a más tantárgyakban tanított környezeti összefüggéseket informatikai módszerekkel demonstrálják (számítástechnika alkalmazása, könyvtárhasználat, irodalmi hivatkozások)
- legyenek képesek a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére, elemzésére a különféle szoftverek (adatok táblázatos tárolása, kiértékelése, összefüggések vizsgálata, statisztikai módszerek alkalmazása) segítségével
- a számítástechnikai eszközök használata során valósítsák meg az anyag- és energiatakarékos alkalmazás feltételeit
- fedezzék fel, értsék meg, hogy a környezeti hatások jelentős mértékben befolyásolják egészséges testi fejlődésüket
- legyenek tisztában azzal, hogy testnevelés és a sport nélkülözhetetlen az élményszerű tapasztalatszerzésben, az emberi kapcsolatokban, az együttműködés és a tolerancia fejlesztésében
- értsék és tapasztalják meg a szabadterei foglalkozásokon keresztül, hogy a környezetszennyezés az egészségre veszélyes
- igényeljék, hogy a sportoláshoz lehetőség szerint természetes anyagokból készüljenek az eszközök, és a tornaszerek
- sajátítsanak el régi magyar mozgást igénylő népi játékokat
- tudatosítsák az egészség és a környezet komplexitását

Módszerek

Játékok

- Szituációs
- Memóriafejlesztő
- Kombinációs
- Érzékelést fejlesztő
- Ráhangolást segítő
- Bizalomerősítő
- Kapcsolatteremtést segítő
- Drámapedagógia

Modellezés

- Hatásvizsgálatok
- Rendszermodellezés
- Előrejelző
- Működő modellek készítése, elemzése

Riport Módszer

- Kérdőíves felmérés
- Direkt riportok

- Fotóriport

Projekt módszer

- Analízis – akció projektek

Terepgyakorlati módszerek

- Terepgyakorlatok
- Táborok
- Térképkészítés
- Egyszerű megfigyelések
- Célzott megfigyelések, mérések

Aktív, kreatív munka

- Természetvédelmi és fenntartási munkák
- Rekonstrukciós munkák
- Madárvédelmi feladatok
- Szelektív hulladékgyűjtés
- Rend- és tisztasági verseny

Közösségépítés

- Csoportszervezés a környezet-egészségügyi nevelés érdekében

Művészi kifejezés

- Vizuális művészet a környezeti nevelésben
- Irodalmi alkotások
- Zeneművészet
- Esztétikai érzékenység és élmény fejlesztése
- A tanulók önkifejezése a művészetek nyelvén

Tananyagok

Az iskola rendelkezik azokkal az alapvető oktatási eszközökkel, szakkönyvekkel, amelyek a környezeti nevelési munkához szükségesek.

Ismerethordozók tanulók számára:

Az iskolai könyvtárban a csoportmunkához használhatóan (néhány példányban): határozók, ökológiai (terep- és laboratóriumi) vizsgálatok elvégzéséhez kiadványok, térképek (pl. turistatérképek), ismeretterjesztő kiadványok (pl. nemzeti parkokról, tájakról, helyi értékekről)

Tanárok számára:

Eszközök:

Multimédiás segédanyagok, videofilmek, internet-hozzáférés – ezek használatához szükséges hardverek (laptop, projektor, tv, videók, távcsövek, mikroszkópok (lehetőség szerint sztereo-mikroszkóp is legyen közte), digitális és tükröreflexes fényképezőgép, videokamera.

Transzparens- és diasorozatokat, faliképek, plakátok, applikációs képek

Iskolai környezet

A példamutató iskolai környezet tényezői

Feladatunk a mindennapi iskolai élet „fizikai” és szellemi környezetének átalakítása a környezeti nevelési program szellemében. Fontos megtervezni az iskola mindennapi életének ezernyi mozzanatát, s azt, hogy ezeken keresztül hogyan válhat az iskola környezetbarátabbá, miképpen alakíthatja az ott dolgozók és tanulók életmódját környezet-tudatosabbá.

Ehhez járulhatnak hozzá az alábbiak

- anyag- és energiatakarékos iskolaüzemeltetés és tanórai mozzanatok
- pedagógusok, dolgozók példamutatása, melyhez a munkaköri leírások módosítása is hozzájárulhat
- a szelektív hulladékgyűjtés következetes megvalósítása
- termék, folyosók és az udvar zöldítése, a tantermek organikus díszítése
- élősarok kialakítása, gondozása
- egészséges élelmiszereket árusító iskolai büfé
- a tömegközlekedési eszközök, a kerékpáros és gyalogos közlekedés népszerűsítése

- az iskolai ismeretterjesztés tanórán kívüli eszközeinek jobb kihasználása (faliújság, iskolarádió, iskolatábla)
- Kommunikáció

A környezeti nevelésben – jellegénél, összetettségénél fogva – nélkülözhetetlenek a kommunikáció legkülönbözőbb módjai. Ugyanakkor legalább ilyen fontos, hogy diákjaink a nagyszámú írott, hallott és látott média-irodalomban kritikusán, a híreket okosan mérlegelve tudják feldolgozni. Fontos számunkra, hogy képesek legyenek a szakirodalomban eligazodni, az értékes információkat meg tudják az értéktelentől különböztetni. Tanulóinkat meg kell tanítani a fellépésre, a szereplésre, az előadások módszertanára. Végzett munkájukról számot kell adniuk írásban és szóban egyaránt – e képesség napjainkban nélkülözhetetlen.

Iskolán belüli kommunikáció formái

- kiselőadások tartása megfelelő szemléltetőeszközökkel;
- házi dolgozat készítése;
- poszterek készítése és bemutatása;
- iskolarádió felhasználása híradásra;
- faliújságon közölt információk készítése;
- szórólapok készítése.

Iskolán kívüli kommunikáció formái

- környezetvédelmi cikkek feldolgozása különböző napilapokból;
- környezeti problémákról megjelent tudományos cikkek feldolgozása;
- környezetvédelemről szóló rádió- és televíziós hírek feldolgozása, értékelése;
- a közvetlen környezet problémáinak felmérése, értékelése, együttműködés az illetékes önkormányzattal.

Minőségfejlesztés

Az iskolai környezeti nevelési munkájának mérése, értékelése több szempontból eltér az iskola életének más területén alkalmazottaktól. Ennek oka, hogy a környezeti nevelés a szakmai ismeretek mellett – a többi tantárgyhoz képest – markánsabban közvetít egy viselkedési módot és értékrendet az embernek a világban elfoglalt helyéről.

A szakmai tartalmakat az egyes tantárgyak helyi tantervébe építjük be, s ennek keretében kerülnek mérésre is. A szaktárgyi munkaközösségeknek egy keresztintantervi követelményrendszert kell kidolgozniuk.

A környezeti nevelés pedagógiai céljai, feladatai, illetve előírt követelményei határozzák meg azokat a tartalmakat, melyek értékelése a feladatunk. Nevelő tevékenységünk során – mint azt a korábbi fejezetekből láthattuk – szakítani szeretnénk a passzív befogadás, a konvergens gondolkodás egyeduralma, a beszűkítés, az uniformizálás rossz gyakorlatával. Az értékmegőrzésre, az értékteremtésre és értékátadásra vállalkoztunk, a gyermek teljes személyiségét fejlesztjük.

A környezet-egészségvédelmi nevelés eredménye nem mérhető olyan egzakt módon, mint a tantárgyi tudás. Az sem egyértelmű, hogy mi tekinthető az iskolai és mi a családi nevelés eredményének! A fejlődés folyamatos követése és az iskolai célokkal történő összevetése alapvető nevelői kötelesség. Tanulóink neveltségi szintje és beállítódásának értékelése magatartásuk és szorgalmuk minősítéseként jelenjék meg.

Továbbképzés

Az élethosszig tartó tanulás egy pedagógus számára nélkülözhetetlen. Ennek egyszerre kell tartalmaznia a szakmai és a módszertani ismeretekben való fejlődést.

Képzések:

- Belső: nevelési értekezletek, tanfolyamok
- Külső: konferenciákon, rendezvényeken való részvétel. Akkreditált továbbképzéseken való részvétel

Az iskola keretet biztosít az önképzéshez, anyagi bázisával segíti a szakkönyvbeszerzést, a folyóiratok elérhetőségét. A számítógéppark fejlesztésével minden tanár és minél több diák számára általánossá teszi az internet-hozzáférést.

A fizikai és adminisztratív dolgozók számára iskolai szintű tájékoztatás szervezése az iskolai környezeti nevelési program megismertetésére, beszélgetés feladataikról és lehetőségeikről a szemléletmód formálásában.

Az óvoda egészség- és környezetnevelési programját az óvodai pedagógiai program tartalmazza.

III. Alapfokú Művészeti Iskola Pedagógiai Programja

III.1.. KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI ÁG

*" A múltat is alkotni kell, különben elvész,
elmúlik, ha nem lesz belőle műalkotás "*

/ Illyés Gyula /

ÁLTALÁNOS BEVEZETŐ

1. Előzmények, eddigi eredmények

- Iskolánk első éves működése alatt is kitűnt több tehetséges tanuló különböző művészeti területeken. Több rajzpályázaton is részt vettek tanulóink. Két tanuló országos különdíjat, egy megyei 1. helyezést ért el, és több tanítványunk városi különdíjat kapott az első tanévben.

2. Helvi konkrét célok

A szülők érdeklődtek a művészeti képzés helyi lehetőségei iránt.

Mindazt, amit itt helyileg meg lehet valósítani, meg szeretnénk adni a gyerekeknek, hogy a szülőknek ne kelljen munkaidő után különórákra hordani gyermekeiket a város különböző iskoláiba.

A városnak ebben a részében nincs művészeti oktatás, pótolni szeretnénk a környék hátrányait, hogy tanulóink esélyegyenlőséggel tanulhassanak tovább.

A szülők igénylik a rajzolás-festés, mintázás oktatását, és egy olyan blokk bevezetését, amelyben a tanulók elsajátíthatják az üvegfestés, és a különböző grafikai technikák alapjait.

3. A szülők és tanulók igényei és elvárásai

A mai gyerekek készen kapnak mindent. A rajzfilmek, a videojátékok, számítógépes programok leszoktatják őket a gondolkodásról, szürkül a fantáziájuk, nem használják a „belső látásukat”. Nem tudják maguk elé képzelni az olvasott jeleneteket, rajzaikon nagyon sokszor a rajzfilmekből átvett (sokszor ráadásul még giccsesre is sikeredett) figurák köszönnek vissza, elvesztik munkáik a gyerekekre régebben olyannyira jellemző kedves naivitást.

Egyre kevésbé látják meg az őket körülvevő világ szépségeit, csodáit.

Szeretnénk gyermekeinket érzelem gazdag felnőtté nevelni. Aki a kis dolgokat meglátja, és tud nekik örülni, hálát tud értük adni, az pozitív hangoltságú, boldog felnőtté válik. Kevésbé lesz depresszióra hajlamos, könnyen tud másokkal kapcsolatot teremteni, és megtalálja az életben a helyét.

Ennek a célnak a megvalósítása már az óvodában megkezdődik. Ott a gyerekek nagyon sokféle technikával megismerkednek, ízlelgetik a különböző grafikai, festészeti és mintázási eszközöket, élményforrássá és önkifejezési lehetőséggé válik számukra alkotás.

Tapasztalataink szerint az iskolában sokkal kevesebb idő jut nemcsak a játékra, hanem az önkifejezési tevékenységekre is. A gyerekek idejét lefoglalja az olvasás, írás, matematika, és a képzőművészeti, önálló ábrázolási tevékenységük visszafejlődik.

Ennek a hiánynak a pótlására kevés a heti egy-két rajzóra. A problémát csak részben oldja meg a szakkör, mert ez kötetlen elfoglaltság, sokkal jobb eredményt lehet elérni tudatosan irányított, megtervezett foglalkoztatással.

A szülők és a gyerekek igénye megegyezik: ne maradjon abba ez a folyamat, használják az eddig alkalmazott technikákat, tanuljanak újakat, mélyítsék, finomítsák tudásukat.

Legyenek képesek a körülöttük lévő valóság minél gazdagabb visszatükrözésére, hozzanak létre önálló alkotásokat, váljon számukra az alkotás örömforrássá. Tanulmányaik végére rendelkezzenek a megfelelő szintű elméleti és gyakorlati tudással a képzőművészet minden (adott) területén.

4. Célok és feladatok

- Lakóhelyünkhöz kapcsolódó képzőművészeti, népművészeti értékek megismerése (Pl. a Déri Múzeum állandó kiállításai.)
- A helyi származású festők munkásságának megismerése
- Ismerjék meg lakóhelyük élő és alkotó embereit

- Kollektív kiállítás-látogatások: váljon igénnyé a művészetek iránti érdeklődés, a befogadás érzékenysége növekedjen.

- A képzőművészeti alkotások értékeinek felismerése, megbecsülése, saját értéket hordozó munkák létrehozása.

- Szeressék forgatni a képzőművészeti albumokat, szakkönyveket.

- A gyermekek viselkedésén, öltözetén és minden munkáján tükröződjön a művészettel tartott folyamatos kapcsolata.

- A képzőművészet különböző ágaiban szerzett történelmi tájékozottsághoz kapcsolódóan gyakorlati ismeretek megszerzésével együtt a tanulók műelemző képességének fejlesztése.

Célunk az esztétikai érzékenység - nyitottság, igényesség, ízlés, erkölcsi fogékonyság - alakítása mellett a látás kiművelése és tudatosítása, bővítve a képi műveltséget, a képi emlékezetet és képzeletet. A tervező, konstruáló, anyagformáló, eszközhasználó, tárgykészítő és környezetalakító tevékenységek gyakorlata nemcsak a kezűgyességet, technikai érzékenységet fejleszt, hanem kialakítja a képességet a gondolatok, érzések, elképzelések, tapasztalatok vizuális eszközökkel való megjelenítésének gyakorlatára.

Megfelelő alapot kell biztosítanunk ahhoz, hogy az ösztönös megjelenítés mellett tovább gazdagítsuk a téri-formai- és színismeretüket, hogy még több kifejezési lehetőség megismertetésével alkotó módon dolgozzák fel a látványt, a képi közléseket, a művészi alkotásokat, a környezeti jelenségek élményeit.

- Fejlesztünk kell kompozíciós készségüket, térábrázolásukat, meg kell tanítani őket a képi és formai kiemelés különféle eszközeire.

- Megfelelő modellek kiválasztásával fel kell kelteni a tanulók kíváncsiságát, meg kell mozgatni képzeletüket, ki kell váltani problémamegoldó kedvüket, és önálló alkotómunkára kell készíteni őket.

-Csodálkozzon rá a gyerek a világra.

- Az összehasonlító elemzések során az egyedi formai sajátosságok, arányok, fő- és részformák megfigyelésével kedvet kell készíteni az önálló dekoratív tervezgetéshez.

- Feladatunk a különféle technikákhoz szükséges anyagismeret és technikai tudás elsajátítása. (Hogy munkáik „anyagszerűek” legyenek)

- Az egyszerű, különféle technikákkal készült használati tárgyak, esztétikumok létrehozása formálja az életkori szintnek megfelelő ízlést.

- Tudják a gyűjtött motívumokat felhasználni egyszerű tervekben, jelenjenek meg ezek használati tárgyakon (pl.: képkertet, doboz, ceruzatartó, könyvjelző, könyvborító, meghívó, lámpaernyő, terítő stb.); és a környezet ízléses alakításában.

- Cél tehát, hogy tudjanak olyan használati- és ajándéktárgyakat létrehozni, ahol a megismert technikákkal díszítenek.

- Tudják ízlésesen használni a színeket, ez jelenjen meg környezetük alakításában, díszítésében, és pl. az öltözködésben.

- (Tanulmányrajzaik besegítenek a későbbi számítógépes tanulmányaikba is, hiszen fejlődik a munkák során kompozíciós készségük, ízlésük, arányérzékük, ami az alkalmazott grafikai munkák során egyszerűen elengedhetetlen – rengeteg silány, igénytelenül megtervezett sokszorosított grafika lát napjainkban napvilágot.)

-Tantervünk fontos pedagógiai célnak tekinti a játékoság fokozását a bevezető és kezdő szakaszban. Pedagógiai módszereinket és tanmeneteinket olyan irányban módosítjuk, hogy a tanulók iskolai motivációját ezzel az eszközzel is növelhessük. Szükségesnek tartjuk ennek a játékoságnak a révén megkönnyíteni az átmenetet az óvoda és az iskola között, és a tanulás okozta nehézségek oldására is figyelmet kívánunk fordítani ebben az érzékeny és meghatározó életkorban.

- Tantervünk elengedhetetlen pedagógiai követelménynek tekinti a terhelésnek a képességekhez való igazítását. Tantervünk - az oktatási folyamatot irányító dokumentumként – előírja az egyéni képességek figyelembe vételét, és a differenciálás révén megvalósítható egyéni terhelés követelményét, gyakorlatát

A tananyag eszköz a tanulók értelmi, érzelmi és kifejezőképességeinek fejlesztésében. A művészetoktatás a készség- és képességfejlesztést, az ismeretgazdagítást, a személyiségformálás eszközeként kezeli, követelményeit a gyermek életkori fejlődési jellemzőihez igazítja.

-*Célunk a tanulók személyiségfejlesztése:*

- A művészeti tevékenység mint minden tevékenység magában hordozza a személyiségformálás specifikus lehetőségét. *Képzőművészeti* nevelésünk alapja a nemzeti és egyetemes kultúra és a mindennapi élet esztétikai jelentéssel bíró tartománya. Biztosítani kívánjuk a tanulás személyes tapasztalati módját. A tanulók élményszerűen tapasztalhatják meg a művészeti stílusok és irányzatok sokszínűségét, valamint azokat a kifejezési formákat, amelyek a képző- és iparművészetben ötvöződnek.

- A képzőművészeti nevelési célunk feltárni a művészet megőrkítő, átörökítő szerepét, megértetni, hogy az alkotás a legértékesebb emberi alapképesség.

- A képzőművészeti nevelés során megalapozzuk a tanulók esztétikai szemléletét, kommunikációs képességét, az értékes alkotások iránti igényét. A rendszeresen átélt pozitív élmények alakítják ki azokat az emberi tulajdonságokat, magatartási szokásokat, melyek a művészetek területén az eredményes szereplés összetevői.

- A képzőművészeti nevelés az alkotó típusú tevékenységek megismertetése által járul hozzá az akarati, az alkotó-alakító cselekvőképesség fejlesztéséhez.

- A képzőművészeti nevelés a nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozót segíti abban, hogy megtalálja, megőrizze és fejlessze identitását, vállalja máságát, elfogadja és másoknak is megmutassa a kisebbség értékeit, erősítse a közösséghez való kötődést.

-Célunk fejleszteni:

-a művészi önkifejezést

- műalkotások és előadások elemzésére való képességet

- saját nézőpont összevetésére való képesség mások véleményével

- a kulturális tevékenységben rejlő gazdasági lehetőségek felismerése és kiaknázására való képesség

- a művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság és az esztétikai érzék fejlesztésére való hajlandóságot

(A nyitottság, az érdeklődés, a fogékonyság fejleszti a kreativitást és az arra való készséget, hogy a művészi önkifejezés és a kulturális életben való részvétel révén gazdagítsuk önismeretünket, emberi viszonyainkat, eligazodjunk a világban.)

A művészetek tanítása mással nem helyettesíthető módon járul hozzá a nemzeti és az európai azonosságtudat kialakításához, a kultúra hagyományos és mai értékeinek megismertetéséhez, közös élményanyaggal szolgálva az összetartozás érzésének erősítését. A művészeti örökség és a belőle kibontakozó kortárs művészetek megismertetésével a művészeti nevelés segítséget nyújt a fiataloknak, hogy saját koruk kultúrájában jobban eligazodjanak, felismerjék és becsüljék a ma születő értékeket is. A **nemzeti** és az **európai** kultúra mellett a **más kultúrák értékeivel** való megismerkedés fokozza **nyitottságukat**, felkelti és fejleszti az új iránti kíváncsiságukat, **toleranciájukat**.

5.Általános fejlesztési követelményeink, feladataink

- A tanuló figyelmét az emberi és a természeti környezet esztétikumára, szépségére Irányítani.
- Megismertetni az egyetemes emberi kultúra, az európai műveltség, a nemzeti hagyományok értékeit, az értékmegőrzés formáit.
- Megismertetni a kommunikáció művészi formáit, a képző- és iparművészet műfaji sajátosságait.
- Ösztönözni a tanulót az önkifejezés eszköztárának gazdagítására, és felkészíteni a tanult művészi kifejezőeszközök alkalmazására.
- Felkészíteni a tanulót
  - a látvány megfigyelésére, értelmezésére, analízisére,
  - a vizuális információk, közlemények megértésére,
  - a képi gondolkodásra, a vizuális absztrakcióra,
  - tapasztalat, képzelet, emlékezet utáni ábrázolásra,
  - a legfontosabb kifejezési eszközök, kompozíciós eljárások ismeretére,
  - a kifejezési eljárások használatára,
  - élmények, gondolatok, érzelmek vizuális kifejezésére,
  - a képi nyelv kifejezési szándék szerinti megválasztására,
  - a média által közvetített üzenetek befogadására, értelmezésére,
  - a vizuális önkifejezésre, alkotásra,
  - tanulmányok, szabadkézi vázlatok, makettek, modellek készítésére,
  - tervezésre, konstruálásra,
  - a kifejezési technikák, a tárgykultúra anyagainak ismeretére,
  - eszközhasználatra, anyagalakításra,
  - a baleset- és munkavédelmi előírások betartására,
  - tárgykészítésre, környezetformálásra,
  - a kézműves tevékenységek gyakorlására,
  - a jelentés, az esztétikum felismerésére, értelmezésére,
  - a rendeltetés - a szerkezet, a tartalom és a forma összefüggéseinek felfedezésére,
  - a mindennapok, a természet szépségének, a művészetek, a műalkotások befogadására,
  - a vizuális művészetek, a környezet- és tárgykultúra megismerésére,
  - a műelemzési eljárások alkalmazására.
- Lehetővé tenni a néphagyomány, a népi kultúra élményszerű megismerését.
- Kialakítani a tanulóban
  - az esztétikum iránti igényt,
  - az esztétikai élményképességet,
  - az alkotó magatartást és ehhez tartozó pozitív beállítódásokat, szokásokat.
- Fejleszteni a teremtő képzeletet és az improvizációs készséget.

A képzőművészet oktatása elsősorban tevékenység-központú és mint ilyen kiváló alkalmat teremt a tanulóknak saját élményeik, tapasztalataik és máshol szerzett ismereteik integrálásához.

A következő célok, fejlesztések megvalósítását teszi lehetővé:

- Az érzékelés érzékenységének fokozása.
- Ezzel összefüggésben a kifejezés árnyaltságának fokozása, a kommunikációs képesség fejlesztése.
- A kooperációs képesség fejlesztése.
- A személyiség fejlődésének segítése.
- Az alkotóképesség fejlesztése.
- Az értékek (esztétikai és erkölcsi) iránti fogékonyság fokozása.
- A művészeti élmények feldolgozásának segítése.
- Közös élményanyaggal szolgálni a nemzeti és európai kulturális identitás megteremtéséhez.

A tanulási folyamat Szervezése:

- Olyan szervezési megoldásokat részesítünk előnyben, amelyek előmozdítják a tanulás belső motivációinak, önszabályozó mechanizmusainak kialakítását, fejlesztését.
- A tanulásszervezés meghatározó szempontjának tekintjük a tanulók aktivitásának optimális kibontakoztatását.
- Az oktatási folyamat megszervezése elő segíti elő a tanulók előzetes ismereteinek, tudásának, nézeteinek feltárását, adjon lehetőséget esetleges tévedéseinek korrigálására és tudásának átrendeződésére.
- Az oktatási folyamat alkalmazza az együttműködő (kooperatív) tanulás technikáit, formáit.
- Az iskolai tanítás - tanulás különböző szervezeti formáiban (az osztálymunkában, a csoportoktatásban, a tanulók páros, részben és teljesen egyéni, individualizált oktatásában) a tanulók tevékenységeit, önállóságát, kezdeményezését, problémamegoldásait, alkotóképességét állítjuk előtérbe.
- A tanulásszervezés egyik fő elve és teendője a tanulókhöz optimálisan alkalmazkodó differenciálás a feladatok kijelölésében, azok megoldásában, a szükséges tanári segítségben, az ellenőrzésben, az értékelésben.
- Sajátos tanulásszervezési megoldások alkalmazásával valósíthatjuk meg a különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű gyerekek, magatartási zavarokkal küzdő tanulók nevelésének, oktatásának feladatait.
- Számos tanulásszervezési megoldás segítheti az együttműködést mind az iskolák közötti együttműködés, mind az iskolán kívüli és az iskolai munka terén.
- Az információs és kommunikációs technika, a számítógép felhasználása gazdag lehetőséget nyújt a tanulók adaptív oktatását középpontba állító tanulásszervezés számára.

A tanulás megszervezhető az iskolán kívül is. Tanulási színtér pl. a múzeum, a kiállító terem, a művészeti előadás színtere, de akár a „szabadtér” is.

5.6. Személyi feltételek

A mindenkor hatályos törvényi szabályozás szerint biztosítottak.

5.7. Tárgyi feltételek

Helyiség:

- Jó megvilágítású műteremszerű, folyóvízzel ellátott nagyméretű helyiség

Berendezések:

- Állványok, asztalok, bakok

Szemléltető eszközök:

- modellek,
- csontváz,
- drapériák

Olaj- és egyéb festészeti eljárásokhoz szükséges:

- szellőzés, takarítás biztosítása

Technikai eszközök:

- videó,
- fényképezőgép,
- reflektor (min. 2 db)

Egyéb eszközök:

- színes háttér,
- vágó eszközök,
- festő eszközök.

AZ ALAPFOKÚ KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI OKTATÁS CÉLRENDSZERE ÉS FUNKCIÓI

1. Az alapfokú művészetoktatás követelménye és tantervi programja lehetőséget nyújt az esztétikai érzékenység - nyitottság, igényesség, ízlés, erkölcsi fogékonyság - alakítása mellett a látás kiművelésére és tudatosítására, bővítve a képi műveltséget, a képi emlékezetet és képzeletet. A tervező, konstruáló, anyagformáló, eszközhasználó, tárgykészítő és környezetalakító tevékenységek gyakorlata nemcsak a kezűgyességet, technikai érzékenységet fejleszt, hanem kialakítja a képességet a gondolatok, érzések, elképzelések, tapasztalatok vizuális eszközökkel való megjelenítésének gyakorlatára.

2. A program keretében folyó vizuális nevelés alkalmat ad a képző- és iparművészeti tevékenységek iránt érdeklődő és vonzó tanulóknak képességeinek fejlesztésére, biztosítja a különböző művészeti szakterületeken való jártasságok megszerzését és gyakorlását. A képzés széles körben segíti a vizuális kultúra iránt fogékony tanulóknak fejlődését. Figyelembe veszi az életkori sajátosságokat, a tanulóknak érdeklődésére, vizuális tapasztalataira építve gyarapítja ismereteiket, fejleszti képességeiket és alakítja készségeiket. Az alapfokú és továbbképző évfolyamokon a tanulóknak képességeiktől és szorgalmuktól függően fejleszthetik vizuális műveltségüket és a különféle szakirányú területeken, szerezhetnek jártasságot.

3. A képző- és iparművészeti oktatása vizuális kultúra ágait, a műfaj sajátosságait, a művészi kommunikáció megjelenítési módjait ismerteti meg a tanulókkal, miközben célja az is, hogy a múlt értékeit megszerettesse és továbbéltesse, segítsen a hagyománytisztelet megteremtésében és a tanulóknak életkorának megfelelő vizuális műveltség kialakításában.

Továbbá a 3/2011. (I. 26.) NEMFI rendelet az alábbiakban határozza meg az alapfokú képző- és iparművészeti oktatás célrendszerét és funkcióit:

Az alapfokú művészetoktatás célja, hogy hozzásegítse a tanulókat a külvilág tudatos érzékeléséhez, tanulmányozásához, valamint a belső látás és a képzelet finomításához, tudatosításához. A tanulóknak belső világának gazdagítása teszi lehetővé, hogy egész személyiségük használni és hasznosítani tudja az összegyűjtött és egyre tudatosabban szelektált vizuális információkat. Az élményszerű tapasztalások és képzetek teremtik meg az önmeghatározások és önkifejezések egyre differenciáltabb formáit.

Az alapfokú művészetoktatás követelménye és tantervi programja lehetőséget nyújt az esztétikai érzékenység – nyitottság, igényesség, ízlés, erkölcsi fogékonyság – alakítására, a látás kiművelésére és tudatosítására.

A követelmény és tantervi program bővíti a képi műveltséget, a képi emlékezetet és képzeletet. A tervező, konstruáló, anyagformáló, eszközhasználó, tárgykészítő és környezetalakító tevékenységek gyakorlata finomítja a kezűgyességet, technikai érzékenységet, valamint erős érzelmi–motivációs bázist teremt, mely fejleszti a gondolatok, érzések, elképzelések, tapasztalatok vizuális eszközökkel való megjelenítésének képességét is.

A program keretében folyó vizuális nevelés alkalmat ad a képző- és iparművészeti tevékenységek iránt érdeklődő tanulóknak szellemi és gyakorlati képességeinek fejlesztésére, biztosítja a különböző művészeti szakterületeken való jártasságok megszerzését. A képzés nagymértékben elősegíti a tanulóknak személyiségfejlődését és biztosítja a tehetséggondozás lehetőségét. Figyelembe veszi az életkori sajátosságokat; a tanulóknak érdeklődésére, a kézműves hagyományokra, valamint a klasszikus és kortárs képző- és iparművészeti, médiaművészeti értékekre építve gyarapítja ismereteiket, s alakítja készségeiket. Az alapfokú és továbbképző évfolyamokon fejleszthetik vizuális műveltségüket, és különféle szakirányú területeken szerezhetnek jártasságot.

A vizuális művészeti oktatás megismerteti a tanulókkal az adott művészeti ág műfaji sajátosságait, a művészi kommunikáció megjelenítési módjait. A képzés célja az is, hogy a múlt értékeit megszerettesse és tovább éltesse, segítsen a hagyománytisztelet megteremtésében.

A képző- és iparművészeti ág sajátosságai:

– tevékenységközpontúság – a tanulóknak a vizuális tananyag tartalmakat, feladatokat gyakorlati, tapasztalati módon, különböző tevékenységek által, komplex témákba ágyazottan dolgozzák fel, amelyben a cselekvésből származó tapasztalat adja a tanulás alapját,

– feladattudatosság – egy témával, témakörrel való hosszabb idejű elmélyült foglalkozás, mely elősegíti a tanulóknak türelmének, kitartásának fejlődését,

– alkotói magatartás – amelyben fontos szerepet kap a nyitottság, az egyéni látásmód, a lényegkiemelés, a problémaérzékenység és problémamegoldás képessége,

– komplexitás – amely átjárhatóságot biztosít a képző- és iparművészeti, a népművészeti és médiaművészeti területek között, illetve az egyéb művészeti ágak között,

– folyamatszerűség az egyes feladatok végig vitelében és a szervesen kapcsolódó, egymásra épülő feladatsorokban, projektekben,

– kreatív cselekvőképesség, melynek fontos részterülete a kísérletező kedv, bátorság, lényeglátás, szituativitás, döntésképeség, nézőpontváltás, sorrendmódosítás,

– interaktivitás és együttműködési készség, mely feltételezi a személyközi kapcsolatok aktivitását, a kooperációt és innovációt,

- tanulók önkifejezési készségének kialakítása és mélyítése a személyre szabott feladatok, egyéni korrekktúra megvalósulása révén,
- szociális érzékenység és empátia, az én– tudatosság, önszabályozás és önállóság fejlesztése.

A KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI OKTATÁS ÁLTALÁNOS FEJLESZTÉSI KÖVETELMÉNYEI, FELADATAI

Irányítsa a tanuló figyelmét az emberi és a természeti környezet esztétikumára, szépségére.

Ismertesse meg az egyetemes emberi kultúra, az európai műveltség, a nemzeti hagyományok értékeit, az értékmegőrzés formáit.

Ismertesse meg a kommunikáció művészi formáit, a képző-és iparművészet műfaji sajátosságait.

Ösztönözze a tanulót az önkifejezés eszköztárának gazdagítására és készítse fel a tanult művészi kifejező eszközök alkalmazására.

Készítse fel a tanulót:

- A látvány megfigyelésére, értelmezésére, analízisére
- A vizuális információk, közlemények megértésére
- A képi gondolkodásra, a vizuális absztrakcióra
- A tapasztalat, képzelet, emlékezet utáni ábrázolásra
- A legfontosabb kifejezési eszközök, kompozíciós eljárások ismeretére
- A kifejezési eljárások használatára
- Az élmények, gondolatok, érzelmek vizuális kifejezésére
- A képi nyelv kifejezési szándék szerinti megválasztására
- A média által közvetített üzenetek befogadására, értelmezésére
- A vizuális önkifejezésre, alkotásra
- Tanulmányok, szabadkézi vázlatok, makettek, modellek készítésére
- Tervezésre, konstruálásra
- A kifejezési technikák, a tárgykultúra anyagainak ismeretére
- Eszközhasználatra, anyagalakításra
- A baleset- és munkavédelmi előírások betartására
- Tárgykészítésre, környezetformálásra
- A kézműves tevékenységek gyakorlására
- A jelentés, az esztétikum felismerésére, értelmezésére
- A rendeltetés - a szerkezet, a tartalom és a forma összefüggéseinek felfedezésére
- A mindennapok, a természet szépségének, a művészetek, a műalkotások befogadására
- A vizuális művészetek, a környezet- és tárgykultúra megismerésére
- A műelemzési eljárások alkalmazására.

Tegye lehetővé:

- A néphagyomány, a népi kultúra élményszerű megismerését.

Alakítsa ki a tanulóban:

- Az esztétikum iránti igényt,
- Az esztétikai élményképességet,
- Az alkotó magatartást és ehhez tartozó pozitív beállítódásokat, szokásokat.

Fejlessze a teremtő képzeletet és az improvizációs készséget.

Továbbá a 3/2011. (I. 26.) NEMFI rendelet az alábbiakban határozza meg az alapfokú képző- és iparművészeti oktatás általános fejlesztési követelményeit:

Kiemelt kompetenciák a képző – és iparművészeti oktatás területén.

A kiemelt kompetencia területek a vizuális művészeti alkotótevékenység által a személyiség fejlesztését, az önkifejezés kibontakoztatását segítik.

Olyan tulajdonság–együttest alakítanak ki, amely lehetővé teszi a változó élethelyzetekhez való rugalmas alkalmazkodást, a probléma felismerést, a probléma megoldást.

Bemeneti kompetenciák: iskolai előképzettség nem szükséges.

Szakmai kompetenciák

A környezet által közvetített üzenetek befogadása

A környezet által közvetített üzenetek értelmezése

Tervezési készség

Alkotói magatartás

Kreativitás

Vizuális gondolkodás

Vizuális kifejezőkészség

Eszközhasználati készség

Anyaghasználati készség

Komplex szemlélet

Tudatos környezetformálás igénye

Biztonságos munkavégzés képessége

Az esztétikum iránti igény és befogadóképesség

Problémaérzékenység

Véleményformálási képesség

Személyes kompetenciák:

Nyitottság

Fejlődőképesség

Önállóság

Önkifejezés

Rugalmasság

Érzékenység

Kísérletező kedv

Interaktivitás (személyközi kapcsolatok aktivitása, kooperáció).

Társas kompetenciák:

Motiválhatóság

Empatikus készség

Együttműködési készség

Kezdeményezőkézség

Segítőkézség

Módszerkompetenciák:

Figyelemösszpontosítás

Gyakorlatias feladatértelmezés

Ismeretek helyénvaló alkalmazása

Következtetési képesség

Kreativitás, ötletgazdagság

Módszeres munkavégzés

Nyitott hozzáállás

Probléma felismerés, –megoldás

Tervezési készség

Új ötletek, megoldások kipróbálása

A munkakörnyezet tisztántartása

A MŰVÉSZETI ALAPVIZSGA és ZÁRÓVIZSGA ÁLTALÁNOS KÖVETELMÉNYEI

A művészeti alapvizsgára és záróvizsgára bocsátás feltételei

Művészeti alapvizsgára az a tanuló bocsátható, aki az alapfokú művészetoktatási intézmény utolsó alapfokú évfolyamát sikeresen elvégezte, és a vizsgára jelentkezett.

Művészeti záróvizsgára az a tanuló bocsátható, aki az alapfokú művészetoktatási intézmény utolsó továbbképző évfolyamát sikeresen elvégezte, és a vizsgára jelentkezett.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga követelményei, feladatai meghatározásának módja

A művészeti alapvizsga és záróvizsga követelményeit, vizsgafeladatait – valamennyi vizsga tantárgy tekintetében – az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja figyelembevételével kell meghatározni.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga feladatait a követelmények alapján a vizsgát szervező intézmény állítja össze oly módon, hogy azokból mérhető és elbírálnak legyen a tanuló felkészültsége és gyakorlati tudása.

Az alapvizsga és záróvizsga feladatait a vizsgabizottság elnöke hagyja jóvá. Amennyiben az nem, felel meg a követelményeknek, átdolgoztathatja.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga vizsgatantárgyak

– Műhelygyakorlat

– Vizuális alkotó gyakorlat

A fentiekben felül szabadon választható vizsgatantárgy:

– Művészettörténet

– Népművészet

A szabadon választható vizsgatantárgyak esetén a művészeti alapvizsga és záróvizsga írásbeli és szóbeli vizsgarészekből áll. A szabadon választható tantárgyak közül vizsgatantárgynak csak az a tantárgy választható, amelyet az intézmény pedagógiai programja szerint biztosít, valamint amely esetében a tanuló a tantárgy tanításának utolsó évfolyamán az előírt tantárgyi követelményeknek eleget tett.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga egyes részei alóli felmentés

Mentesülhet (részlegesen vagy teljes mértékben) az adott tantárgyból a művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga letétele alól az a tanuló, aki az országos művészeti tanulmányi versenyen – egyéni versenyzőként – helyezést ért el vagy a versenyfelhívásban meghatározott teljesítményi szintet teljesítette.

Ha a tanuló már rendelkezik a képző- és iparművészeti ág valamelyik tanszakán megszerzett alapvizsga- vagy záróvizsga-bizonyítvánnyal, akkor felmentés adható a vizuális alkotógyakorlat főtárgyból. A műhelygyakorlat vizsgarész alól felmentés nem adható.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga minősítése

A tanuló teljesítményét a művészeti alapvizsgán és a záróvizsgán vizsga tantárgyanként külön-külön osztályzattal kell minősíteni.

A művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga eredményét a vizsga tantárgyakból kapott osztályzatok számtani közepe adja. Ha az átlagszámítás eredménye öt tizedre végződik, a vizsga tantárgy végső eredményének a meghatározásában a műhelygyakorlat tantárgyból kapott osztályzat a döntő.

Eredményes művészeti alapvizsgát, illetve záróvizsgát tett az a tanuló, aki valamennyi előírt vizsga tantárgy vizsgakövetelményeit teljesítette.

Sikertelen a művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga, ha a tanuló valamely vizsgarészből, illetve vizsga tantárgyból elégtelen érdemjegyet kapott. Sikertelen vizsga esetén a tanulónak csak abból a vizsgarészből, illetve vizsga tantárgyból kell javítóvizsgát tennie, amelynek vizsgakövetelményét nem teljesítette.

A KÉPZÉS STRUKTÚRÁJA

A képzés ideje: 12 év

Évfolyamok száma: 12 évfolyam

Óraterv

Tantárgy	Évfolyamok											
	Előkép ző		Alapfok						Továbbképző			
	1	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Vizuális alapismeretek	4	4										
Rajz - festés-mintázás	-	-	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Műhelyelőkészítő	-	-	2	2								
Műhelygyakorlat	-	-			2	2	2	2	2	2	2	2
Összesen	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4

A rajz-festés-mintázás és a műhelygyakorlatok óraszámát 1-3 vagy 3-1 arányban átcsoportosítható. Az előkészítőt a tanulónak nem kötelező elvégeznie.

A főtantárgy neve egyben a tagozat neve is az Előkészítő évfolyamokon, az Alapfok első és második évfolyamán.

Grafika és festészet tanszak

Tantárgy	Évfolyamok											
	Előkép ző		Alapfok						Továbbképző			
	1	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Vizuális alapozó gyakorlatok	4	4	2	2								
Grafika és festészet alapjai			2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vizuális alkotó gyakorlat					1	1	1	1	1	1	1	1
Grafika és festészet műhelygyakorlat					2	2	2	2	2	2	2	2
Összesen	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4

A KÉPZÉS TANSZAKAI, TANTÁRGYAI

Vizuális alapismeretek

Az előkészítők *komplex művészeti tantárgya*

Kötelező tantárgyak:

- Rajz – festés - mintázás
- Műhely-előkészítő, műhelygyakorlat
- Kötelező műhelygyakorlat választható tanszakai

Képzőművészet:

- grafika, festészet,

Szabaddon választható tantárgyak

- Művészettörténet
- Népművészet

A szabad sáv keretében a fenti tantárgyak vagy a műhelygyakorlatok bármelyike választható.

A rajz-festés-mintázás tantárgy biztosítja a képző- és iparművészeti alapozást. A műhely-előkészítő foglalkozások során a tanuló a képzés több területével ismerkedhet meg. Műhelygyakorlat teszi lehetővé a

képző- és iparművészeti szakirányú tevékenységeket. A képzőművészet, iparművészet, és média területén a helyi lehetőségektől függően a fenti műhelyek közül a tanuló érdeklődésének és képességeinek megfelelően választhat. A képző- és iparművészet-oktatás kötelezően előírt tantárgyai és azok óraszámai figyelembe vétele mellett a tanuló más művészeti ág (zeneművészeti, táncművészeti, szín-és bábművészeti ág) képzésébe is bekapcsolódhat, illetve azok központilag meghatározott kötelező tanítási óráin részt vehet.

ÉRTÉKELÉS

A pedagógus a tanuló teljesítményét, előmenetelét tanítási év közben rendszeresen érdemjeggyel értékeli.

A félévi és év végi osztályzatokat az érdemjegyek alapján szükséges meghatározni. A tanév során, a bemutatásokon, pályázatokon, kiállításokon való szereplés is értékelhető.

Az elméleti tárgyak számonkérési módja szóbeli és írásbeli forma. A tanulók munkáját félévkor ellenőrzőben, év végén bizonyítványban osztályzattal kell minősíteni. Az értékelésre vonatkozó javaslatok az egyes tantárgyak, illetve tanszakok anyagában találhatók.

A PROGRAM CÉLJA

Az alapfokú művészetoktatás 12 évfolyamán résztvevő tanulók számára a program a következő cél- és feladatrendszer határozza meg:

- A látás és látványértelmező képesség fejlesztése,
- A látványértelmezésben szerepet játszó tényezők tudatosítása,
- A megjelenítő és a kompozíciós képesség fejlesztése,
- A vizuális gondolkodás képességeinek fejlesztése: az elemzés,
- Az elvont gondolkodás, a képi gondolkodás,
- A képzettársítás és a szintetizálás (sűrítés),
- Jártasság a térábrázolásban és a geometria alapelemeiben,
- Jártasság kialakítása az anatómiai ismeretekben,
- A plasztikai és a síkművészeti technikák készségi szintű elsajátítása,
- Az egyes festői és szobrászi technikák, valamint a médiaművészet (intermédia) megismerése, alkalmazása,
- A művészettörténet nagy korszakainak ismerete,
- A vizuális kifejező készség fejlesztése.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló az alapfok végén ismerje:

- A rajz-festés-mintázás alapelemeit,
- A vizuális gondolkodás formáit és nyelvezetét,
- A tervezéstől az alkotásig tartó kreatív folyamat részeit,
- A plasztikai, rajzi, festészeti technikák alkalmazásának módjait,
- A sík és tér törvényszerűségeit a képzőművészet világában,

Legyen képes:

- A látványt értelmezni,
- A kompozíciós ismereteket alkalmazni,
- A síkban és térben alkotásokat létrehozni,
- A művészettörténet nagy korszakait ismertetni.

A tanuló a továbbképző végén ismerje:

- A vizuális nyelv kifejezőeszközait,
- Azok jel-, és jelentésrendszerét,

- A sík és térábrázolás szabályrendszerét,
- Az ábrázoló geometria alapelemeit,
- A rajzi, festészeti és plasztikai ábrázolás leggyakrabban használt eljárásait,
- A médiaművészet (film, videó, animáció) kifejezőeszközeit és azok jelrendszerének alapjait,
- A képi konvenciók, a kompozíció jelentéshordozó elemeit,
- Az anatómia alapvető törvényszerűségeit és azok ábrázolási konvencióit,
- A művészettörténet nagy korszakait,

Legyen képes:

- A tanár által, vagy önállóan kijelölt témák (korrektúra segítségével történő)
- A művészeti alkotómunka különböző elemeinek egyidejű alkalmazására,
- Sík-, és térbeli művek létrehozására,
- Konkrét és elvont képi és plasztikai gondolatok megjelenítésére,
- A látvány, illetve a képi megjelenítések elemző értelmezésére, sokrétű feldolgozására (tanári segítséggel),
- A nagy művészettörténeti korok eredményeit saját alkotómunkája során felhasználni.

3. Tananyag

ELŐKÉPZŐ 1-2. évfolyam

Az előképző célja

Az előkészítő szakasz munkafeltételeinek kialakítása, a tanulók kreatív képességeit fejlesztő program beindítása, az általános vizuális alapismeretek elsajátítása és az ezekkel való célszerű tevékenységsorok munkafolyamatainak kialakítása a tanulóknál. Annak az igénynek a kifejlesztése, mely az örömteli munkát és a környezetükben fellelhető esztétikai minőségeket egyaránt felfedezi. Fontos feladata a programnak, hogy célként tűzze ki a gyerekek és tanárok közös tevékenységének, a tanári korrektúra elfogadásának igényét, az alkotó jellegű tevékenységek folyamatainak széles körű megismerését, vagyis az alkotásra nevelés folyamatának megalapozását.

Az előképző feladatai:

- A kreatív munkára és a kreatív gondolkodásra nevelés,
- Az általános vizuális alapismeretek, és az ezekkel való munkálkodás elsajátítása,
- A színek, formák, felületek és tömegek alapvető törvényszerűségeinek megismertetése és játékos módon való feldolgozása,
- Az alapvető formaelemzés gyakoroltatása,
- A rajzi eszközökkel, képzőművészeti anyagokkal való ismeretek mélyítése,
- Az arányok, a kompozíció, a tér és sík alapvető fogalmi ismerete és az ezekkel való alkotó játékos munka kialakítása,
- Az önálló véleményalkotás, az önértékelés kialakítása,
- Az egyéni és csoportos alkotómunka alapelemeinek jártasságszintű elsajátítása,
- Az örömteli alkotómunkára való felkészítés.

1. évfolyam

évi 36 hét (heti 4 óra), összesen 144 óra

Ismerkedés a tanulókkal

Élményrajzok alapján tájékozódás a tanulók előzetes ismereteiről, rajzi készségszintjéről

Élménykifejezés

Élményrajzokon a szereplők érzelmeinek kifejezése

Az öröm (születésnapomon, győztem.), bánat (szomorú voltam.), félelem (megijedtem.) megjelenítése

A színek hangulati szerepének felhasználása (mérettel, tiszta színnel a kép központi alakjának kiemelése)

Technika: zsírkréta, színes ceruza, filctoll

Ismerkedés a képi kifejezés alapelemeivel

Vizuális alapelemek: a pont, vonal, folt, megismerése

Játékos gyakorlatok:

- Pont - sűrűsödés, ritkulás, vonal és folt képzése ponttal (eső, esőcseppek, szirmok),
- Vonal - sűrűsödés, ritkulás, vékony, vastag, rövid, hosszú, vonalból foltképzés (zápor, szalmakötegek),
- Folt - kicsi, nagy, fekete-fehér foltritmus (tél) Technika: grafitceruza, tusrajz, papírtépés

Műalkotások bemutatása:

- őskori barlangrajzok,
- pointilista képek, Victor Vasarely vonalas jellegű képei

Ismerkedés a kiemeléssel, a lényegmegragadással

Karakter kifejezése arányok torzításával

Hasonlóság, azonosság, különbözőség észrevetése

Jellemvonások felismerése képekről, fotókról

Technika: plasztikai feladatok

A tér felfedezése

A képmezőben való tájékozódás és ennek gyakorlati alkalmazása

Téri szituációs feladatok végzése építőköckával

Irányfelismerés játék közben (fenn, lenn, kívül; belül)

Irányok ábrázolásával kapcsolatos munkák készítése mesejelenetekből

Technika: zsírkréta, tempera

A tér ábrázolása

A tanult téri szituációk és arányok ábrázolása saját élmény alapján (állatkertben, játszótéren)

Séta az állatkertben, játszótéren (termések, növények gyűjtése) Állatok rajza, formázása agyagból

Technika: zsírkréta, diófafác, lavírozott pác, monotípiá, agyagozás

Bábkészítés - bábjátás

A séta során gyűjtött növények, termések felhasználásával bábkészítés egyéni ötlet alapján

Az elkészült bábok segítségével szituációs játékok, mese, bibliai történetek dramatizálása

A színek világának felfedezése

Ismerkedés a színekkel:

- A főszínek megismerése,
- Színkeverési próbálkozások,
- A hideg-meleg színek megismerése,
- Színkontrasztok szerepe,
- A sötét és világos színek hangulati hatása

A feladatok végezhetőik:

- Zene felhasználásával,
- Az évszakok jellemző színeinek megfigyeltetésével,
- Színkompozíciók létrehozásával

Javasolt technika: akvarell, színes ceruza, mozaik

Kiállítás, Múzeumlátogatás

Múzeum vagy kiállítás közös látogatása. Lehetőség szerint néprajzi anyag megtekintése (tájház, népi eszközök, viseletek)

Csoportkiállítás rendezése

Minimumkövetelmény

A tanuló legyen képes:

- A vizuális alapelemek összefüggéseinek felismerésére,
- Az alapelemek alkalmazására (pont, vonal, folt, irány, tér),
- Ábrázolásaiban a színek hangulatkelő erejére építeni.

Rendelkezzen alapvető jártassággal a színkeverésben.

Jártasság szintjén ismerje a csoportos munka alapelemeit.

2. évfolyam

évi 36 hét (heti 4 óra), összesen 144 óra

Az előző évi ismeret felmérése

A méretek, arányok megértése, felismerése

A tér érzékeltetése (takarások)

Szubjektív színhasználat

Meseillusztráció készítés: leporelló - kollektív munkával

Technika: tempera, viaszolt festékrétegbe karcolás

Műalkotások bemutatása: egyiptomi képek (takarások, kiterített tér)

A szerkezet felfedezése

Szerkezettel kapcsolatos feladatok (rész-egész, folyamat, kezdet, vég, sorrend) gyakorlati alkalmazása tematikus munkán (pl.: szüret)

Technika: filctoll, papírdúc, papírvágás, -ragasztás

Portré és alakrajz

Önarckép készítése (emlékezetből vagy tükörből)

Szüleim portréja (alapvető arányokra figyelemmel)

Többalakos kompozíció alkotása (karácsonyi ünnepkör)

Technika: grafitceruza, zsirkréta, kollázs

A sík és tér

Sík és tér fogalmának gyakorlati megismerése

Téli mese dramatizálásához fejdísz készítése

Témakör: téli élmények (kirándulás, korcsolyázás, síelés stb.)

A külső tér megfigyeltetése séta során

Vázlatok készítése épületekről

Játékos épülettervezés (papírplasztika, makett készítése vegyes anyagok felhasználásával)

A térből szerzett ismeretek felhasználása kollektív munka során (az utcán)

A feladatsorban javasolt technikák: zsirkréta, pasztellkréta, tempera, agyag

A színek kifejező ereje

A színek hangulati hatásának felhasználása

Komplementer színpórok, színárnyalatok, tört és tiszta színek megismerése Gyermekversekhez, mesékhez díszlet és báb készítése

Dramatizálás

Kiállítás, múzeumlátogatás:

Minimumkövetelmény

A tanuló legyen képes:

- A vizuális alapelemeket (pont, vonal, sík, folt, felület irány, tér kontraszt) felismerni és alkalmazni,
- Megfigyeléseit, élményeit egyszerű tárgyak, rajzok, festmények formájában megörökíteni,
- A színek hangulatkeltő erejét alkalmazni.

Ismerje és legyen képes alkalmazni

- A kiemelést,
- Az anyag, forma, funkció összefüggéseit,
- Az időbeliség képi kifejezésének néhány lehetőségét,
- Önállóan (tanári korrekció mellett) a megismert technikákat.

Legyen képes a megismert műalkotásokról és a környezetükben lévő tárgyokról (tanári segítséggel) véleményt mondani.

2011/2012-es tanévtől felmenő rendszerben

Vizuális alapozó gyakorlatok

Előképző évfolyamok: 1–2. évfolyam

Fejlesztési feladatok

- A közvetlen érzéki tapasztalás (hallás, látás, tapintás) útján megszerzett élmények képi, plasztikai feldolgozásim képességének fejlesztése.
- A természeti és tárgyi környezet szépségeinek felfedeztetése.
- A hagyományok élményszerű megismertetése.
- Egyszerű kézműves tevékenységek iránti nyitottság kialakítása:
- Az arányok, színek, formák, felületek, tömegek és a tér felfedeztetése játékos tevékenységeken keresztül.
- Az önkifejezés változatos formáinak megismertetése.
- Az egyéni és csoportos alkotómunka alapelemeinek elsajátíttatása.
- Örömteli munkával a személyes megnyilvánulásnak teret adó alkotótevékenység motiválása. Kreatív munkára és gondolkodásra nevelés.

Tananyag

Feladatcsoportok

Érzékszervi tapasztalások

- Színek, formák, hangok megfigyelése, hasonlóságok észrevétele
- Hangokkal, mozgással, látvánnyal való analogikus játékok
- Dramatizálással, mozgással, hanggal érzelmek, élmények kifejezése
- A ritmus és a megélt mozgás vizuális megjelenítése

Vonal, forma

- A vonal és a folt megjelenési formái a valóságban és a képzőművészetben
- A forma gazdasága
- Pont–, vonal–, folt– és formaképző játékok

Felületek

- A környezet felületeinek megismerése élményszerű tapasztalatok biztosításával
- Felületképzési játékok síkban és plasztikában változatos anyagokkal
- Méreték és arányok
- A méretek és arányok érzékletes megtapasztalása (kisebb, nagyobb; hosszabb, rövidebb, sovány, kövér)
- Játékos arányváltó feladatok
- A színek világa
- A színek hangulati hatásának átélése, alkalmazása
- Színkeverési játékok
- Téri élmények
- A sík és a tér megtapasztalása
- Térjátékok (kinn, benn fent, lent). Zárt és nyitott terek
- Téri élmények rajzi, plasztikai megjelenítése
- Idő élmények
- Az idő múlásának és a változás megtapasztalása
- Eseménysort kifejező képsorozat, leporelló készítése
- Egyszerű animációs játékok
- Mese és valóság
- A mesebeli világok, lények, történetek síkban és plasztikában
- Környezetünk formái, szereplői sík és plasztikus formában
- Tárgykészítés
- Játékok, használati és ajándéktárgyak létrehozása (mézeskalács, textilfonatok, papírhajtogatások, papírdombormű, agyag- vagy gipszfigurák)
- Hagyománytárgyak készítése

VIZUÁLIS ALKOTÓ GYAKORLAT

A vizuális alkotó gyakorlat célja a tanuló egyéni, kreatív személyiségjegyeinek előhívása, az ismeretek, élmények feldolgozásának segítése, a pozitív lelki tulajdonságok megerősítése a képi emlékezet és képzelet gazdagításával, a vizuális gondolkodás és kifejezőképesség fejlesztésével, valamint az esztétikai érzékenység és befogadó készség kialakításával.

A tantárgy feladata a tanulók életkori sajátosságainak megfelelő, erős belső motivációra épülő, változatos alkotó folyamatok biztosítása, melyek lehetővé teszik a csoportos és egyéni kreatív tevékenységformák megismerését feltárják az értékmegőrzés, értékteremtés lehetőségeit, kialakítják a formák, színek használatában való jártasságot. Az egyes témák, témacsoportok változatos feldolgozása, a különféle képzőművészeti technikák gyakorlásához szükséges eszközök és anyagok használatának megismertetése, a népművészeti és művészettörténeti ismeretek aktív beépítése az alkotó tevékenységbe. A baleset-, munka- környezet és tűzvédelmi szabályok betartatása.

ALAPFOK

Az 1-2. évfolyam tanítási céljai

Ismertesse meg a tanulókkal

- A vizuális nyelvrendszer alapjait,
- Az ábrázolás alapvető törvényszerűségeit,
- Az ábrázolási konvenciókat,
- A művészettörténet néhány fontos (kezdeti) korszakát és e korszakokban alkalmazott alkotó módszereket.

Feladatai

Ismertesse meg

- Az egyes témák, témacsoportok anyagokkal történő változatos feldolgozását,
- A képzőművészet nyelvi, kifejezési módjainak néhány törvényszerűségét.

Segítsen ismereteket szerezni

- Az absztrakció fogalmáról, a vizuális kommunikáció (képi jel-jelentés) összefüggéseiről és alkalmazásáról.

Alakítsa ki a tanulóknak

- A tárgykultúra és a művészeti alkotások értékeit felismerő képességet,
- Az igényt az önálló alkotómunkára.

1. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Formai felfedezések

A természeti és ember alkotta környezet esztétikai szempontú vizsgálata Közvetlen élmények elemzése, motívumgyűjtés (gyűjtögetés)

A forma (természeti, mesterséges) egészének és részeinek kapcsolata

Jellemző nézetek, karakter megjelenítése vonalképző eszközökkel

A formák csoportjának kompozíciós megoldásai a kiemelés, sűrítés alkalmazásával (lavírozott tus, -pác eljárás)

A feladatokhoz, problémákhoz kapcsolt műalkotások elemzése

Mintázás. Plasztikai minőségekben (ritmus, textúra, pozitív-negatív) gazdag felület létrehozása agyaglapon nyomhagyással

Az írás és a nyomtatás története a mezopotámiai kultúrától kezdődően

Különböző anyagokból (természeti, mesterséges) kollográfia készítése a faktúrák kontrasztjával

Színek kölcsönhatása

Művészeti élmények (színház, tánc, mesék) feldolgozása színes kompozícióban, színek kontrasztok, színharmóniák alkalmazásával (pasztell, tempera, kevert technikák megoldásaival)

Saját élmény kifejezése képsorozattal a feladathoz kapcsolt műalkotások elemzése nyomán, szubjektív szín-, térábrázolás lehetőségeivel

Bibliai hős portréja a színek kifejező erejének alkalmazásával (vidámság, bánat, félelem)

Forma és mozgás

Portré. Karakter ábrázolása a mimika, groteszk lehetőségeivel

Mozgásváltozás, mozdulat, egyszerű mozgássor elemzése, megjelenítése Vonalas ábrázolás közvetlen élmény (mozgásos szituációk, film, fotó) alapján

A forma felépítése, formatömegek megjelenítése ecsetvázlattal, színfoltokkal (álló-, guggoló, több-kevesebb figura, árnyképek)

Szobrászati alkotások elemzése, kiállítás látogatás

A téli ünnepkör néhány eleme (hagyományok, szokások)

Több figurás kisplasztika mintázása ünnepkörökhöz kapcsolódóan (Hanuka)

Az anyagszerűség követelményeinek megtartása, ragasztás agyagpéppel

Játékkonstruálás, agyag-kerámia fejű bábok, babák textil és más anyagok alkalmazásával

Ember és terek

Épített terek, helyi építészeti (műemlék) alkotások megfigyelése, építészeti motívumok gyűjtése (vázlatok).

Síkjellegű városképi kompozíciók készítése sötét-világos folt redukcióval, kontrasztal

Tus és szénrajzok nagyobb méretben

Plasztikai megjelenítés papír és más anyagokkal. Térplasztika illusztratív tartalommal (labirintus)

Nagyméretű, színes képi kompozíciók, csoportmunkával szubjektív szín és tér használatával, az alkalmas technika megválasztásával

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje és legyen képes alkalmazni

- A síkbeli ábrázolás alapvető elemeit,

- A különböző rajzi és festészeti technikákat (tus, szénrajz, vízfestés, tempera).

Legyen képes vizuális élményeit megörökíteni.

2. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Természeti motívumok

Növények (fák) formája, szerkezete, színei, a forma és színkarakterek (színes ceruzák, kréták, akvarell technika)

Tematikus feladatok a tanulmányok felhasználásával

Fa motívum megjelenítése (képzőművészeti alkotások megfigyelése, tanulmányozása alapján), sgraffito jellegű viaszos technika alkalmazása

Ábrák képi igénnyel, egyéni, esztétikusan formált kifejezéssel (színes tussal)

Növény és állat tanulmányok, illusztrációk különböző művészeti korokból különböző kultúrákból

A Bibliában szereplő állatok

Fantáziára épülő illusztratív feladatok

Állatok ábrázolása közvetlen élmény alapján

Mozgás, arány, formatömeg érzékeltetése vonalrajzzal

A Biblia madarai - alkotó képzelet és tanulmányok felhasználásával, figurális dombormű mintázása

Kép, jel, jelkép, szimbólum

A forma jele, a karácsony jelképei - dekoratív tervezés

Mézeskalácsformák tervezése.

A mézeskalács sütés hagyományai, a mézeskalács díszítése

Karácsonyi díszek szalmából

A népi játék, a népi kézművesség néhány eleme

Az emberi arc belső arányai, a karakter, a mozgás-változás, a mimika megjelenítése képi igénnyel

Alakoskodások, szimbolikus tartalmak megjelenítése plasztikában

Báb készítése az arcon megjelenő érzelmek figyelembe vételével, esetleg torzítással, szimbolikus tartalommal, grafikai minőségek alkalmazásával (papír-, gipszmasé)

A képzőművészet és társművészetek (színház, irodalom, zene, tánc) kapcsolata

Fejdísz, jelmez, díszlet készítése

Forma, tér, szerkezet

A különböző korok szerkezeti találmányainak vizsgálata

Konstruálás, különböző szerkezetek készítése többféle anyag felhasználásával (pálcák, drót)

Néhány egyszerűbb szerkezet képi síkredukciója

Képzelt gépek, szerkezetek, emberszabású konstrukciók színes kompozíciói, csoportmunkában, nagy méretben, illusztratív tartalommal

Kiállítás látogatás (műfajok felismerése)

Minimumkövetelmény

A tanuló rendelkezzen alapvető formaismerettel.

Tudja alkotó módon alkalmazni ismereteit a képi, rajzi, plasztikai kifejezőmódokban.

Ismerje és alkalmazza a síkbeli ábrázolás alapelemeit.

Legyen képes egyszerű rajzi, festészeti technikák alkalmazására.

Tanári segítséggel legyen képes egyszerű beállítások képi, plasztikai bemutatására; a mesék, bibliai történetek, irodalmi művek képi megfogalmazására.

A 3-6. évfolyam tanítási céljai

Ismertesse meg a különféle képzőművészeti technikák gyakorlásához szükséges eszközök és anyagok használatát.

Alakítsa ki a tanulóknál

- A rajzi, képi, plasztikai nyelv segítségével gondolataik önálló, alkotó módon történő kifejezését,
- A csoportos és egyéni kreatív tevékenységek számos formáját,
- A kritikai véleményformálás igényét és képességét, mely a saját és mások alkotásainak megítélésében segítségükre válhat,
- A művészet iránti érdeklődést.

Feladatai

- A látvány értelmezésének fejlesztése
- Az ebben szerepet játszó tényezők (formai és tartalmi elemek) megismerése
- Az elvont gondolkodás (absztrakció) szerepének felismerése és alkalmazása munkáikban
- A sűrítés, és felbontás, mint alkotói (komponálási) eszköz ismerete és alkalmazása
- A képi kifejezés összefüggéseinek felismerése és alapszintű alkalmazása
- A művészettörténeti ismeretek tudatos beépítése az alkotó tevékenységbe.

3. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

A síkból a térbe

Emelkedő forma grafikai, színbeli, plasztikai és egyéb feldolgozása.

A vizuális alapelemek (pont, vonal, folt) virtuális (képelt) térbe történő elmozdulásai

Játék a vonallal a sík és tér határán

A térábrázolási rendszerek

Térábrázolási rendszerek feldolgozása a művészettörténet nagy korszakain Isi keresztül, műalkotás-elemző órák segítségével

Óskor, Egyiptom, Mezopotámia, Görög, Római

Tér és idő feldolgozása

Saját élmény, munkafolyamat megjelenítése képsorozattal

Teljes síkba forgatás, képelt terek építése, megrajzolása axonometrikus formában

Technika: tempera, tollrajz

Statika és dinamika

Statikus és dinamikus kompozíciók fejlesztése, alá-fölészervezés, nagyságrendi kiemelések természetes és mesterséges formák, saját élmény és illusztrációs feladatok segítségével

A kompozíciós elemek szerepe

Technika: tollrajz, festés, kollázs, nyomatok, plasztika

Vonal, folt, szín

A vonal, folt és szín formaképző szerepének vizsgálata szabad témaválasztás alapján

A természetes és mesterséges környezet, a hagyományos népi életmód eseményeinek feldolgozása

Archaikus kultúrkincs

Az archaikus kultúrkincs és évszakhoz fűződő bibliai hagyományok képi, plasztikai és grafikai feldolgozása

Teremtés, Gilgames eposz, görög mitológia

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje és használja a sík és tér alapelemeinek rendszerét. Tudjon bánni a grafikai eszközök közül a tollal, krétával.

Ismerje a 12 fokú színskálát és tudja azt képek elkészítésénél alkalmazni. Ismerje az emberiség mítoszainak néhány fontos művét és legyen képes ezzel kapcsolatos művek elkészítésére.

Tudja és ismerje a vonal, folt, szín képalakító szerepét.

4. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Szín-világ

Szín-világ a monokróm színhasználattól a komplementer színpárokig

Egy főszínre hangolás, főszín és elsődleges keverékszínei

Tiszta színekből és szürkékből építkező kép

Három főszínre hangolt kép

Magában való színekontraszt (J. Itten), színezet kontraszt

Komplementer színpárok

Szín és tér, színes tér - színes plasztikák

Spirál és hullám

Természetes és mesterséges formák szerkezeti, látvány utáni és élményszerű feldolgozása

Képi (olajpasztell, tempera, fotó, montázs, kollázs), grafikai (metszet, tollrajz) és plasztikai (gipsz, agyag) feldolgozás

Műalkotás elemzés

Összehasonlító műelemzés az ókeresztény kortól a XX. sz. elejéig

Az elemzés és feldolgozás az évfolyam feladataihoz kötődik

Életképek

Életképek és térábrázolási rendszerek

Korok ünnepeinek és hétköznapijainak megjelenítése a megismert ábrázolási rendszerek segítségével

Képi, grafikai, plasztikai, fotó, videó feldolgozások, életképek, jelmezek, díszletek

Mondák, eposzok

Bibliai történetek illusztrációs feldolgozása, képi megjelenítése (Ó- és Újszövetség)

Főhős és mellékszereplő viszonyának kompozíciós érzékeltetése. Ikonszerűség és epikus előadásmód

Zárt formájú kompozíciók

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje a szín téralakító szerepét a monokrómiától a komplementerekig.

Legyen képes mesterséges és természetes formák szerkezeti rajzának elkészítésére, a bennük rejlő dinamika felismerésére.

Legyen képes illusztrációs munkák készítésére.

5. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Szerkesztések

Az axonometria, perspektíva, rekonstrukció tapasztalati úton történő megismertetése

Test-modellek

Az egyszerű és összetett forgástestektől a zárt és nyitott szögletes testekig Modellezés, származtatás, nézőpontváltás, vonal értékek

Technika: ceruza és szénrajz

Drapériák, egyszerű csendéletek

Színproblémák: lokál, valór, reflexek, szín redukció, monokromitás

Megvilágítási feladatok

Telifény, szemből világítás, ellen- és sűrölófény (rajz, festés, fotó.)

A reneszánsz, a barokk, a klasszicizmus és a romantika

Kompozíciós módszerek, a tér illúzionisztikus megjelenítése

A műfajok születése

A megismert művészettörténeti korok műveinek felhasználásával parafrázisok készítése (portré, csendélet, tájkép)

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje a vetületi, axonometrikus és perspektivikus ábrázolás alapelemeit, tudjon azok segítségével egyszerű és bonyolult testcsoportokat ábrázolni. Legyen képes a színdinamikai ismeretei felhasználásával önálló képek elkészítésére.

Ismerje és tudja alkalmazni önálló munkáinál a plasztikai szabályokat, negatív pozitív formákat.

6. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Nézőpontváltás

Természeti formák és drapériák együttes megjelenítése, kompozícióba rendezése

Nézőpontváltás

A kompozíció és a látványábrázolás szempontjai

Festés, rajzoltás (tempera, akvarell, pasztell, ceruza, kréták, toll, szén)

A portré

Portré készítése élő modelltől

Szerkezeti és arányrend

A fej mozgásban

Nézőpontváltások, tónusos ábrázolás (képi igénnyel)

A portré rajzolás kánonjai

Az emberi alak

Alak vázolása, arányai, térbeli helyzetének, mozgásának felismerése és feldolgozása

Kroki, szerkezeti rajz, résztanulmányok (kéz és láb)

Rajzi, plasztikai munkák

Játék a műalkotással (összevetések)

Impresszionizmus, századelő, törzsi kultúrák, fauve, a XX. sz.-i izmusok, avantgarde, neoavantgarde

Játék a műalkotásokkal (belenyúlás, átalakítás, montázsok)

A megismert művészettörténeti korszakok kreatív feldolgozása képi, plasztikai eszközökkel

Szintézis - Mestermunka

Önálló alkotás létrehozása személyes vagy irodalmi élmény alapján tetszés szerinti technikával az eddig megismert képzőművészeti témák, feladatok és technikák segítségével.

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje és használja a jártasság szintjén a képi, plasztikai, grafikai technikák alapelemeit.

Sajátítsa el és használja az ábrázolási konvenciók alapformáit.

Legyen képes önállóan a klasszikus emberábrázolás szabályainak alkalmazására (képi, plasztikai feldolgozás).

Ismerje a művészettörténet nagy korszakait, legyen jártasa műalkotások elemzésében.

TOVÁBBKÉPZŐ

A továbbképző célja

A korábbi években - illetve a műhelymunka során - elsajátított technikai és formai eszközök széles körű alkalmazása, az ezekben való jártasság elmélyítése a tanulók számára.

A továbbképző évfolyamain a rajzi, színbeli, illetve sík- és térbeli tevékenységek széles körű alkalmazása, gyakorlása lehetőséget adhat a tanulóknak a teljesebb önkifejezésre és a szakirányú továbbtanulásra.

A továbbképző feladatai:

- Az önálló alkotómunka elemeinek kialakítása, azok sokrétű használata,
- A látványértelmezésben szerepet játszó tényezők tudatosítása,
- A látás és látványértelmező képesség, a megjelenítő képesség, a kompozíciós készség, az elvont gondolkodás (absztrakció és elvonatkoztatás, redukáló képesség) és az elemző képesség fejlesztése,
- Jártasság kialakítása a térábrázolásban és a geometria alapelemeiben, valamint az anatómiai ismeretekben.
- Az egyes festői és szobrászi technikák, valamint a médiaművészet megismertetése, alkalmazása;
- A művészettörténet nagy korszakainak, s az azok ismerete alapján levonható tapasztalásoknak, összevetéseknek tárgyilagos, elemző ismerete.

7. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

A 7-10. évfolyam lényegét az alkotó és a stúdium jellegű feladatok váltakozása adj a.

A 7. évfolyamban a tananyag egy jelentős része az előző években megismert és alkalmazott rajzi, festészeti és mintázási alaptechnikák alkalmazását és azok továbbfejlesztését tartalmazza.

A síkbeli és térbeli ábrázolás és kifejezés eszközrendszerének az önálló alkotófolyamatok megismerése és alkalmazása fontos feladata ennek az évnek.

Az egyes feladatokra tervezett időmennyiség az adott téma időigényességét jelzi, de csoportra vagy egyénre méretezve átrendezhető.

Feladatok a térre - síkban

Rajzolt és festett belső terek - a perspektíva törvényei szerint teremsarok, táj az ablakon át, beállított interieur rajzolása, festése

A felületek és formák változatos megjelenítése - kiemelések és tónusozások. A perspektíva érzékeltetése vonalakkal

Szerkezeti rajz, tónusos rajz szénnel, pittel, pasztellal, akvarell

Az elkészült tanulmányok feldolgozása: tollrajz, színespapír-kollázs és grafikai lapok (linó-, papírmetszet) formájában

Feladatok a térre - térben

A külső és belső tér ábrázolása egyszerű térbeli elemek segítségével Agyagszobor, agyagplakett készítése a mintázás alapelveinek - formaépítés, arányok, térbeliség, pozitív-negatív formák - szemléletes megjelenítésével

Javasolt szemléltetés: Nagy István, Ferenczy Károly, Ferenczy Béni, Barcsay, Bonnard, Vuillard, Schaár Erzsébet

Feladatok a térre

A drapéria

Szerkezeti és tónusos rajzok, kevert anyagokkal való ábrázolás (rajz és akvarell, szén és pasztell) a drapériamozgásban

A szálló drapéria, mint téma

Fotó készítése drapériáról és annak megfestése

A drapéria, mint plasztikai elem, takarások és díszítések

A drapéria, mint jel

Fríz mintázása, gipszfaragás drapéria motívum után, gipszöntések drapériáról

Javasolt szemléltetés:

Caravaggio, Barcsay, Manzu, Christo, Giacometti

A portré

Egyszerű szerkezeti rajzok, a formák felismerése az árnyék változásakor az arcon, bevilágítási feladatok, fej rekonstrukció koponya alapján és szerkezeti ismeretek (pl.: a Magyar Nemzeti Múzeum koponyából történő rekonstrukciós szobrainak vizsgálata)

Koponya ceruzarajza

A portré, mint karakter, karikatúrák és krokik készítése modell alapján, vonalas rajz - önarckép

Portré készítése, koponya mintázása Gömb, mint térbeli probléma - mintázás

Osztott gömb, gömbszeletek egymásra mintázása

Portré gipszel való mintázása, a fej rajza és mintázása különböző nézetekből

Javasolt szemléltetés:

Reneszánsz portrék, Cézanne festmények, római portrészobrok, Melocco, Barcsay, Picasso, Schaár, Modigliani, Brancusi, Chuck Close

Rajzi és plasztikai tanulmányok „segédanyagai“

Vázlatok készítése

A vonallal való rajzolás módozatai pontozott, rácsosított, satírozott rajz és foltképzés, (nagyítás és kicsinyítés rajz segítségével) vonalhalós rajzolás, faktúrák, a mintázásban testrészek, fejrészek rajzolása és mintázása, esetleg gipszöntvény alapján

Fotóhitelességű és expresszív résztanulmányok, krokik

Javasolt szemléltetés:

Dürer, Rembrandt, Székely Bertalan, Escher, Ferenczy Béni, Picasso, Lautrec.

Ábrázolás és szerkesztés

A perspektíva és egyéb ábrázolási konvenciók és felhasználásuk a művészi ábrázolásban

Gyakorlatok a kétpontos perspektívával, a kavallieri axonometria és a Monge szerkesztéssel

Vonal a térben - fém, spárga és üvegplasztikák

Javasolt szemléltetés:

Escher, építészeti rajzok, tervek

Nagy méret, kis méret

A korábbiakban feldolgozott témák, tanulmányok egyéni vagy csoportos módon történő megfestése, megrajzolása nagy méretben (csomagolópapír, A0 rajzlap), illetve kisméretű kartonra (A4 méret)

A méretváltásból adódó kompozíciós problémák kielemezése Az olajfesték használatának kipróbálása

Minimumkövetelmény

A tanuló legyen jártas a vizuális nyelv kifejezőeszközeinek alkalmazásában. Ismerje a sík és térábrázolás szabályrendszerét; a rajzi, festészeti és plasztikai ábrázolások leggyakoribb formáit; az ábrázoló geometria és a szerkesztő térábrázolás szabályait.

Legyen jártas a látvány, illetve annak képi megjelenítésének értelmezésében, a sík és térbeli művek önálló alkotó létrehozásában.

8. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

A 8. évfolyam feladatai a komponálás, az önálló munkaszervezés, beállítás-elkészítés és a feladatok korrekció mellett való többértelmezésű feldolgozása körül rendeződnek.

A tanulók jártasság szinten kell, hogy ismerjék a tárgyi világ és annak vizuális leképezése során előforduló eljárási fázisokat, a szakmai, technikai megoldások között önállóan tudjanak választani.

Fontos célkitűzése az évnek az egyéni korrekktúrával történő fejlesztés, melynek során az alkotómunka egyes fázisai a tanulók számára is markánsan kirajzolódnak.

A tanulók az év során bejárhatják a stúdium jellegű feladatmegoldásoktól az egyedi témaválasztásokon keresztül a kreatív képzőművészeti tevékenységek, feldolgozások sorát.

Az adott témaegységekre előirányzott óraszámok a csoport képességeinek és a haladás irányának megfelelően alakíthatóak.

Az alak

Krokik az állatkertben vagy vázlatok háziállatokról

Krokik csoporttársakról, álló, fekvő és mozgó alakok

Rajz, agyag és viasz krokik, tus és pácvázlatok

Csontváz rajza

Körberajzolások, tükörrajzok, fotók egymásról, azok rajzban történő átdolgozása, kollázsok és montázsok emberi alakok átalakításával, emberi alakrészletek rajzainak összeillesztése, fotószekvenciák emberek mozgásáról

Javasolt szemléltetés:

Izsó M. E. Muybridge, D. Hockney, Rodin, Holbein, Dürer, Giacometti.

Figura a térben

Beállítás interieurben, a figura és tér viszonya a fény-árnyék változásaiban

A geometrikus tér és a szerkesztett árnyék figurával, arányproblémák, agyagban mintázott figura épített térben, ülő és álló figurák külső és belső térben, plain air és embercsoport

Javasolt szemléltetés:

Szinyei M. Degas, Monet, Schaár E., Caravaggio, El Greco, Csernus T.

Átváltozások

Az eddig készített munkák feldolgozása más anyagokkal, más méretben

Új beállítások szokatlan megvilágítási effektekkel

Plasztikai munkák szokatlan- talált - anyagokkal

Egy feladat sokféle megoldása, variációk anyagokra, stílusokra

Javasolt szemléltetés:

M. Ernst, Picasso, Ensor, Dali, Duchamp

Vázlatok művészettörténeti alkotásokra

Másolatok készítése, hagyományos festészeti, plasztikai és grafikai eljárásokkal, belerajzolások, átfestések, stílusparódiák, híres festmények megmintázása, méret- és elemváltatások

A természetben

Vázlatok és festmények készítése a természetben

A plain air-ben való munka megismertetése

Grafikai művek készítése vonalrajztól a lavírozott tusig

Az akvarell és a gouache. Fotózás a természetben

Fotóséták

Javasolt szemléltetés:

A barbizoni iskola alkotásai, a nagybányaiak, a szolnoki és a szentendrei művésztelep műveiből

A szerkesztett és az illuzórikus tér

(Látszat és valóság)

A perspektíva csapdái, kvázi-terek készítése - tükörobjektek, díszlettervek egy megadott műhöz egy ismert, pl. reneszánsz belső tér (festményhátter) megépítése makettben, megszerkesztése rajzban

Javasolt szemléltetés:

Díszlettervek, építészeti alkotások, Bachmann G. H. Hollein

Minimumkövetelmény

A látványértelmezésben szerepet játszó tényezők (fény-árnyék, folt, elrendezés, stb.) tudatos alkalmazása az alkotó munkában.

A megjelenítés intenzitásának befolyásolása az önálló tevékenységekben. A vizuális nyelv jelentérendszerének ismerete, elemzőképesség.

Az anatómia alapvető törvényszerűségeinek ismerete. A képi konvenciók ismerete.

A rajzi, festészeti és plasztikai ábrázolás leggyakrabban használt eljárásaiban való jártasság.

9. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

A 9. évfolyam tananyaga átmenetet képez a 8. és a 10. évfolyam elemző és alkotó újraértelmező feladatai között.

Megjelennek az átírással, az alkalmazott feladatokkal kapcsolatos tevékenységek, miközben egyre hangsúlyosabbá válik a korrektúra nélküli munkavégzés kialakítása, a művészettörténeti, néprajzi ismeretek alkalmazása, beépítése a saját alkotásokba.

A vizuális kommunikáció alaposabb megismerése, illetve a mozgókép bekapcsolása a tevékenységek körébe a korszerű képzőművészeti szellem kialakítását segítheti elő.

Átírás és alkalmazás

Természet utáni tanulmányok átírása különböző grafikai technikákkal (tus, fotográfika, papírmetszet, linómetszet)

Tervezési feladatok alkalmazott grafikai munkákra Plakátok, naptárak, arculatok tervezése

Arcátírások, arcfestések, díszítő ábrázolások a testen, testfestés

Smink és karakter, jellemző arcok egy színházi előadás szereplőinél.

Javasolt szemléltetés:

Törzsi maszkok, japán színészálarok, fotográfikák, linómetszetek

(Nolde, Kirchner) plakátok különböző korokból

Játék a színekkel

Színorok készítése és alkalmazása szabadon választott témára Színperspektíva és alkalmazása a korábban elkészült művek felhasználásával

Színviszonylatok érzékeltetése - fehér kép, fekete kép - készítése Monokrómia, monotónia, egyszínű sorozatok festése

Javasolt szemléltetés:

A színoid rendszer, a Bauhaus színtani dokumentumai, Károlyi Zs. P. d. Francesca festmények

A térplasztika

Szobortervek külső környezetben

Formatanulmányok kövekről

Absztrakt formák

Természetes formák

Kút terv

Figura és természeti forma (pl.: növény, szikla) kapcsolata a plasztikában

Különböző anyagok felhasználása térplasztikai munkákhoz

Javasolt szemléltetés:

Moore, B. Hepworth, Borsos M. Serra T. Cragg

A filmvilág

Filmtervek készítése adott témára:

- A kompozíció gyakorlása,
- A kivágás,
- Montázs megismerése,
- Önfilm készítése videokamerával, vagy S-8 kamerával.

Javasolt szemléltetés:

BBS filmek a 60-as 80-as évekből, Maurer, Erdély M.

A műalkotás, mint korélmény

Játékos feldolgozás különböző stílusú képzőművészeti alkotásokkal Szobrok megfestése, festmények megmintázása stílusparódiák Alkotások készítése különböző eszközökkel, különböző stílusokban Műalkotásmontázsok, anakronisztikus részletek beépítése a műalkotásokba

Népművészet és természet

Népművészeti alkotások és azok anyagainak feldolgozása, természetközeli technikák (fazekasság, szövés, fonás, kosárfonás) beépítése alkotásokba Ismerkedés a magyar népviselet- és tárgykultúrájával

Javasolt szemléltetés:

Népművészeti alkotások, anyagok és technikák, Samu Géza, Schéner Mihály

„Fáskör” művészei.

Minimumkövetelmény

Az elvont gondolkodás (absztrakció, redukáló és átíró képesség) kialakítása és gyakorlati alkalmazása.

Az elemző képesség jártassági szinten történő alkalmazása. Az ábrázoló geometria és alkalmazásának ismerete.

A vizuális kommunikáció jel- és jelzésrendszerének alkalmazása. Az önálló alkotómunkára való törekvés kialakítása és gyakorlása

10. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

A tananyag a 10. évfolyamban természetszerűleg az utolsó három évben megismert és megtanult eljárások összefoglalása.

A tanulók ebben az életkorban már képesek önálló módon megszervezni alkotó tevékenységüket.

Az ismétlődő jellegű feladatok egy-egy összefoglaló munkában is megjeleníthetők (erre tesz javaslatot a tantervi program is), de sok kisebb feladat megvalósítására is mód nyílnak.

Egyetlen új témakör a médiaművészet megismerése, videó, számítógép használata a képzőművészeti kultúrában.

Feladatok a festészeti alapismeretek összefoglalására

Szabadon választott témában tempera vagy olajfestmény készítése, színtervekkel és rajzi tanulmányokkal együtt nagy méretben (portfólió az alkotási folyamatról)

Feladatok a szobrászati alapismeretek összefoglalására

Szabadon választott anyaggal (gipsz, agyag, fa, viasz) köztéri szoborterv elkészítése szobrászállvány használatával

Tervrajzok, esetleg a mű elhelyezését imitáló fotómontázsok mellékelésével (portfólió a készülő szobor munkafázisairól)

Feladat a grafikai technikák alapszintű ismereteinek összefoglalására

Egy alkalmazott, vagy sokszorosított technikájú grafikai lap készítése szabadon választott témában, előkészítő vázlatokkal együtt (portfólió a készítés folyamatáról, az esetleges felhasználási módról - könyv, naptár, prospektus...)

Reklám

A tömegkommunikációs eszközök, sajtó, Tv, Rádió működésének megismerése (tájékozódás szintjén)

Egy reklámkampány vizuális elemeinek megszervezése (arculat, riportok, kisfilm) tervezési szinten

Javasolt szemléltetés:

Reklámfilmek és szövegek a tömegkommunikációs csatornákról

Médiaművészet

Alapszintű ismeretek elsajátítása a videós és számítógépes grafikai, művészeti kifejező-módokban

Rövid videós önfilm (önportré) készítése, ehhez számítógépes feliratok, szövegsorok és egyéb grafikai anyagok tervezése és kivitelezése

Javasolt szemléltetés:

Videoművek - Bódy G. Révész L. L.

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje:

- A vizuális nyelv kifejezőeszközeit,
- Azok jel- és jelentésrendszerét,
- A sík és térábrázolás szabályrendszerét,
- Az ábrázoló geometria alapelemeit,
- A rajzi, festészeti és plasztikai ábrázolás leggyakrabban használt eljárásait,
- A médiaművészet kifejezőeszközeit és azok jelrendszerének alapjait,
- A képi konvenciók jelentéshordozó elemeit,
- Az anatómia alapvető törvényszerűségeit és azok ábrázolási konvencióit,
- A vizuális nyelv kommunikációs eszközrendszerét,
- A művészettörténet nagy korszakait.

A tanuló legyen képes:

- A tanár által, vagy önállóan kijelölt témák önálló (korrektúra segítségével történő) feldolgozására,
- A művészeti alkotómunka különböző elemeinek egyidejű alkalmazására,
- Sík- és térbeli művek létrehozására,
- Konkrét és elvont képi és plasztikai gondolatok megjelenítésére,
- A látvány, illetve az abból történő absztrakció elemző értelmezésére, sokrétű feldolgozására (tanári segítséggel),
- A művészettörténeti korszakok megismert értékeit kreatív módon alkalmazni, adaptálni saját alkotómunkájukban.

JAVASOLT ÉRTÉKELÉSI MÓD

Az előképző 1-2. évfolyamán az érdemjeggyel való osztályozás helyett a minősítést javasoljuk. Ennek formái:

Kiválóan megfelelt,

Jól megfelelt,

Megfelelt,

Nem felelt meg.

A félévi, valamint az év végi osztályozás során figyelembe vehető a tanuló műalkotás-elemzéseknél, illetve a múzeumi, vagy egyéb kulturális programokban való aktivitása.

Az alapkép és továbbképző (1-10.) évfolyamain a minősítés osztályzással történik (jeles, jó, közepes, elégséges, elégtelen).

TÁRGYI FELTÉTELEK

A csoport létszámának megfelelő:

- Jó megvilágítású (tetőablak, ablakfal-vagy mesterséges) rajzterem, melyben a takarítási feltételek és a víz bevezetése megoldott,
- Rajzbakok, padok, székek, paraván,
- Külön megvilágításhoz reflektorok,
- Rajztáblák, drapériák, kézi- és egyéb modellek
- Modellcsontváz, koponya,
- Dobogók, posztamensek, festőállvány, szobrászállvány
- Diavetítő, videólejátszó, vetítövászon, írásvetítő, fénymásoló,

KÉPZŐMŰVÉSZET (GRAFIKA, FESTÉSZET)

Műhelyprogram az alapfok évfolyamain

A MŰHELYMUNKA IRÁNYELVEI

A műhelyprogram célja

Az előkészítő szakasz vizuális alapismereteire, az alapfok rajz-festésmintázás műveltséganyagára építve olyan műhelygyakorlat kialakítása, amely erősíti, kiegészíti a fenti tantárgyakban megszerzett ismereteket, jártasságokat, képességeket, és gyakorlati tevékenysége által lehetőséget teremt a tárgyakotásra, környezetalakításra.

A tanulók vizuális élményképességére, képzetanyagára, képi gondolkodására építve olyan tárgyformáló tevékenység megvalósítása, amelyben fejlődik a kreatív tervező képzelet, az esztétikai érzék, a manuális és tárgyakotó készség, a technikai érzékenység, a konstruáló és művészi képesség.

A műhelyprogram feladatai

Olyan alapozó és speciális ismeretek, készségek biztosítása, mely lehetővé teszi a fenti célok megvalósulását.

A műhelyprogram feladata, hogy ismertesse meg a tanulót:

- a választott műhelytevékenység - anyagaival, eszközeivel,
- a tárgykészítéshez szükséges tervezési folyamatokkal,
- a tárgykészítés alapműveleteivel, technikáival, munkavédelmével,
- a díszítés eszközeivel, lehetőségeivel.

Alakítsa ki azokat a speciális ismereteket, amelyek elsajátítása által képes lesz meghatározott célú és funkciójú tárgyak készítésére.

A műhelymunka módszerei

Az alkotóképesség kialakítása a személyiségfejlesztés napjaink pedagógiájának kiemelt feladata.

A gyermek alkotóképessége, életkori sajátosságánál fogva, legjobban játékos tevékenységgel alakítható. A képzés során olyan ismereteket kell adni, amelyet a későbbi élethelyzetekben aktivizálni tud, olyan magatartásformát kell kialakítani, hogy ki tudja hozni magából azokat az értékeket, amire szüksége van.

Olyan helyzetekre és gyakorlatokra van szükség, amelyek a gyermek kíváncsiságát, játékoságát, önállóságát, sablonoktól eltérő attitűdjét, sokirányú érdeklődését, érzékenységét, beleélő készségét megmozgatják, melyek elősegítik az élmények, az információk, tapasztalatok, ítéletek gazdagodását, az esztétikai érzékenység kifinomodását, a megjelenítő, konstruáló, környezetalakító, önkifejező, problémamegoldó képesség kifejlődését. Biztosítja a felfedezés, a siker örömet, a művészethez vezető utak személyes bejárását.

A műhelymunka módszerei

Az alkotóképesség kialakítása a személyiségfejlesztés napjaink pedagógiájának kiemelt feladata.

A gyermek alkotóképessége, életkori sajátosságánál fogva, legjobban játékos tevékenységgel alakítható. A képzés során olyan ismereteket kell adni, amelyet a későbbi élethelyzetekben aktivizálni tud, olyan magatartásformát kell kialakítani, hogy ki tudja hozni magából azokat az értékeket, amire szüksége van.

Olyan helyzetekre és gyakorlatokra van szükség, amelyek a gyermek kíváncsiságát, játékoságát, önállóságát, sablonoktól eltérő attitűdjét, sokirányú érdeklődését, érzékenységét, beleélő készségét megmozgatják, melyek elősegítik az élmények, az információk, tapasztalatok, ítéletek gazdagodását, az esztétikai érzékenység kifinomodását, a megjelenítő, konstruáló, környezetalakító, önkifejező, problémamegoldó képesség kifejlődését. Biztosítja a felfedezés, a siker örömet, a művészethez vezető utak személyes bejárását.

A műhelyválasztás

Az alapfok első és második évfolyamán a tanuló az intézmény lehetőségeihez mérten fél-fél éves váltásban más-más tanszakok (műhelyek) tananyagával ismerkedhet meg a műhely-előkészítő során.

A két éves műhely-előkészítő után történhet meg a tényleges műhelygyakorlat, a tanszakválasztás.

Követelmények

A tanuló az alapfok végén ismerje:

- az adott szakág legjelentősebb alkotásait,
- a tartalom és forma összefüggéseit,
- a tárgyformáló tevékenység anyagait, eszközeit,
- a tervezés, kivitelezés műveleteit,
- az alkotás módszereit,
- a díszítés eljárásait,
- a kifejezési módokat és lehetőségeket,
- a szín- és formarendezés alaptörvényeit,

legyen jártas:

- a formaelemzésben,
- a tárgyértelmezésben,
- a díszítménytervezésben,
- a kifejezési eszközök személyes jellegű használatában,

legyen képes:

- elméleti és gyakorlati ismereteinek alkalmazására,
- a forma jelentést hordozó funkcióinak megismerésére,
- a leendő tárgy elképzelésére, megtervezésére,
- a munkafázisok megállapítására,
- a legalkalmasabb anyagok megválasztására,
- a tárgyformáló eszközök használatára,
- az anyagok formálására, egyszerű tárgyak készítésére,
- a balesetmentes munkavégzésre,
- az elvégzett tevékenység értékelésére.

III.2. GRAFIKA TANSZAK

A program célja, feladatai

A grafikai műhelygyakorlat tanítási célja, az egyedi és sokszorosított grafikai eljárások megismerése. A grafika két fő területének: a képgrafikus és az alkalmazott grafikai tevékenységnek megismertetése.

A grafikai műhelygyakorlat célja, hogy a vizuális neveléssel párhuzamosan a tanuló:

- ismerkedjen meg a szükséges elméleti és gyakorlati tudnivalókkal,
- sajátítsa el a grafikai munkához szükséges technikai eszközök használatát,
- ismerkedjen meg a grafika lehetőségeivel és korlátaival (sokszorosítható grafikák, illusztráció, reklámgrafika...),
- tudja kiválasztani és alkalmazni az egyéniségének megfelelő grafikai technikát,
- ismerje a szaknyelvet,
- legyen tájékozott a grafika művészettörténetében,
- tevékenységének végzésében váljon önállóvá,
- legyen nyitott az új médiumok megismerésére (számítógép),
- felkészültsége legyen alkalmas arra, hogy tanulmányait szakirányban tovább folytathassa.

A grafikai műhelygyakorlat feladata, hogy a vizuális neveléssel párhuzamosan a tanulót ismertesse meg:

- a grafikai tevékenységhez szükséges technikai anyagok, eszközök, szerszámok működésével, kezelésével,
- a grafikai művészet egy-egy kiemelkedő képviselőjével,
- a segédanyagok tulajdonságaival, használatával,
- a szabványokkal, a méretekkal, az installálási törvényekkel,
- a szakma rövid történetével,
- a képzőművészeti gyakorlatban, a feladatokban felhasználható művészeti elemekkel (pont, vonal, szín...),
- a képépítés törvényszerűségeivel,
- a színelmélet alapjaival.

A grafikai műhelygyakorlat feladata, hogy a tanulóban:

- fejlessze ki a feladatok elvégzéséhez szükséges önálló, kreatív, alkotói módszert,
- alakuljon ki véleménynyilvánítási igény és képesség,
- alakuljon ki a készített mű esztétikus megjelenítésének képessége.

Követelmények

Az alapfok végén a tanuló ismerje:

- a képépítés alapvető szabályait,
- a tanult grafikai technikákat, ezek továbbfejlesztési lehetőségeit és korlátait,
- az egyedi és sokszorosított grafika - különösen a megismert magasnyomási eljárások - sokszínű technikai lehetőségeit,
- a grafika történeti és technikai sajátosságait,
- a nyomtatásra és dűckészítésre alkalmas papírfajtákat, linó és fém anyagokat,

Legyen képes:

- az eddig megismert grafikai technikák alkalmazására,
- vázlatkészítésre, motívumgyűjtésre, feldolgozásra, átírásra, dúcra dolgozásra,

- az egyedi és sokszorosított grafika - különösen a megismert magasnyomási eljárások- sokszínű technikai lehetőségeinek alkalmazására,
- esztétikus képi megjelenítésre.

A továbbképző végén a tanuló ismerje:

- a legújabb nemzetközi és hazai sokszorosított grafikai törekvéseket és azok képviselőit,
- a hazai kortárs grafika eredményeit,

Legyen képes:

- önálló kifejezőkészségre és grafikai komponálásra,
- technikailag tiszta és kevert technikájú lapok létrehozására,
- képi megfogalmazásait az iparban használatos reklámhordozókon (könyv, lemezborító, plakát) is alkalmazni,
- klasszikus sokszorosított grafikai faximile reprodukció készítésére,
- önálló gondolatokkal és képi világgal bíró illusztrációk létrehozására,
- kiállításra alkalmas munkák alkotására.

Tananyag

Alapfok

Műhelylőkészítő

évi 18 hét (heti 2 óra), összesen 36 óra

Monotypia

Az egyedi rajz és a sokszorosítás kezdetei

Pozitív és negatív nyomat

Jelhagyás tárgyakkal (ujjal, fésűvel...)

Több szín felhengerlése

A vonal és a folt szerepe

Ritmus – ösztönösség – automatizmus – szerkesztettség

Frottázs

Anyagnyomatok - „kopírozás“

Különböző fakturális tárgyak nyomatai (bársony, vászon)

Kisebb méretű tárgyak lenyomatása (gomb, papírzsebkendő, levél) Tárgypecsét - kedvenc, jellemző tárgy nyomata - mappákon, füzeteken...

Papírmetszet

Egyszerű papírmetszet készítése

Vágás, tépés kartonból, alakítás, képépítés

Játékosság

3. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Elmélet

A grafika

A grafika fogalma

A rajz szerepe a képzőművészetben

Az egyedi rajz

A sokszorosított lapok

Történeti áttekintés

Alkalmazott- és képgrafika különbözősége

A grafika nagymesterei

A grafika anyagai, eszközei

A kézi és gépi sokszorosítás műveletei

A grafikai műhelygépek megismerése

Látogatás grafikai kiállításon és grafikusművésznél

A papírok különbözőségének megismerése

A grafikai technikák műfaji követelményei

Az egyedi rajz szerepe a képi világ megismerésében (tanulmányrajz, vázlatrajz) és a képépítésben (festők, szobrászok, építészek rajzai)

A rajz egyedisége, műfaji kritériuma

A gesztusrajz

Az eszközök műfajjelölő szerepe (ceruza, ezüstceruza, szén ...)

Számítógépes grafika érintése - rajzolás egerrel - kinyomtatás

A képzőművészet alapfogalmainak szerepe a grafikai munkában

Ritmus, felület, vonal, folt, kompozíció, szín, méret

Vonal-karakterjáték

A vonal pszichikai kifejezőereje: nyugodt vonal, emelkedő, zaklatott, kaotikus, zavaros, szögletes, kerek

Az egyéniség megjelenítése önarckép vonallal, absztrakcióval

Vérmérsékletet mutató vonalhasználat (összehasonlításként Rubens, Rembrandt, Picasso, Kondor művek bemutatása)

Különböző sorsok, különböző korok, különböző egyéniségek, különböző vonalhasználat

A kifejezés, alkotás eszközszerének megismerése:

- lényegkiemelés, figyelemvezetés,
- elhagyás, leegyszerűsítés,
- sűrítés, elvonatkoztatás, absztrakció

Az elemek elrendezése:

- ritmus, egyensúly, szimmetria, aszimmetria,
- különböző kompozíciós lehetőségek és rendek

Az alkotás technikája:

- ceruzarajz, krétarajz

Gyakorlat

Alkotás

Egyedi rajzok készítése annak összes kritériumának, megismert lehetőségeinek felhasználásával

Feladatok

A vonal ritmust kifejező hatása

Ritmikus, lüktető felület kialakítása automatikus vonalhasználattal

Sűrítés, lazítás, tömörítés

Nyugodt és kavargó felületkialakítás Vonalháló, vonalgubanc

Tenger kifejezése - nyugodt és háborgó - vonallal

A vonal karaktermegjelenítő szerepe

A vonalkarakterek tudatos használata

Dombos vagy sziklás táj, természetes és épített környezet hangulati hatásának kifejezése vonallal

A jelrendszer szerepe

Jelrendszerrel élettörténeti mese 12 részre osztott lapon

A mese jelekkel, háromszögekkel, négyzetekkel, szabadformákkal, kötött formákkal való kifejezése

Én ez a forma vagyok; szüleim, nagyszüleim formái; testvérem, barátom, ellenségem formái

Elrendezés a képmezőben

Mi történik velük: „jönnek, elmennek, meghalnak...” gondolat kifejezése

Az illusztráció

Illusztráció készítése tusrajzzal.

A monokromitás, a foltképzés és a vonalrendszerek szerepe Csurgatás, fröcskölés, fújás

Átalakítás, belelátás, formafelfedezés

Az egyedi nyomtatás - a monotípiá

A vonal új karaktere

Nyomtatás ujjal, fésűvel, tárgyakkal Felületképzés - faktúra és textúra – alakítás. A szín szerepe a monotípiában

Hasonló hangulatra, színre, technikára, harmóniára és diszharmóniára épülő kompozíciók (3-4 egységből álló illusztrációs sor) összeállítása azonos méretben

Az alkalmazott grafika

Érintőlegesen az alkalmazott grafika, a piktogram, a betű, a monogram bemutatása

Az egyedi jelek: térképjelek, közlekedési jelek, feliratozások, pecsétfők monogram (Dürer, Toulouse Loutrec), japán pecsétek megismerése

Saját mappa tervezése, kivitelezése

Saját jel - betűkarakter, embléma kialakítása

Organikus képközpont

Természeti formák grafikai tanulmányozási és átírási (felhasználási) lehetőségei

Szerves elrendezés, kiemelés-elhagyás, pozitív-negatív formák, átrendezés, szabályosság-szabálytalanság

Minimumkövetelmény

A tanuló tudjon gyakorlatban és elméletben különbséget tenni az egyedi és a sokszorosított grafikai eljárások között.

Ismerje fel és alkalmazza azt.

4. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Elmélet

A nyomtatás fogalma

Természetes nyomatok tanulmányozása (pl.: ujjlenyomat, cipőtalp, autógumi)

A nyomtatott kép létrehozásának kritériumai:

- a pozitív-negatív foltok, tömegek, a pont, vonal, folt, ritmus, egyensúly, mint képkötők, formaképzők,
- a foltok érzelmi, értelmi hatása,
- a nyomtatott kép térhatásának lehetőségei

Grafika történet

Történeti áttekintés:

- természeti népek (nyomhagyás, nyomolvasás - indiánok),
- középkor - textil előnyomás, előrajzolás,
- a nyomtatás feltalálása - ideológiák

A betű, a könyvnyomtatás:

- a nyomtatott kép használhatósága

Az alkotás technikái: anyagnyomatok,

- krumplivészt, krumplinyomat,
- frottázs, papírmetszet,
- szemét - maradék papírnymtatás,
- kompozíciós gyakorlat, automatikus és tudatos alakítás
-

Gyakorlat

Különböző színű és felületű papírra különböző tárgyakkal nyomatok készítése. A dúc fogalma - az alakítható anyagok

A folt szerepe a vizuális nyelvben

Sokszorozás - egy forma több nyomata

Ritmus, ismétlés, pozitív-negatív forma, eszközhasználó készségek, tervezőkészség, képességek kialakítása

Feladatok

Nyomhagyási kísérletek.

A természetben, a környezetünkben található nyomtatásra alkalmas tárgyak felfedezése, gyűjtése

A nyomhagyással kapcsolatos elmélet tisztázása, a nyomhagyási lehetőségek bemutatása

Ujjbegynyomat, zsebkosznyomat, aprópénznyomat, morzsanyomat, gombnyomat, falevélnyomat, kő (kavics) nyomatok, ág, inda, talált tárgy nyomtatás készítése

Ceruzával frottázs, kopírozás, majd dúcként használva nyomtatás készítése

Balesetvédelmi oktatás: gépek, hígítók használata

Nyomtatás tárgygyal

Kiválasztott kedvenc tárgy nyomtatásával pozitív-negatív forma, vaknyomat, dombornyomat, ritmus, harmónia, diszharmónia létrehozása

A folt és a foltrendszer, mint rendezettség, rendszer, optikai játék, vízszintes, függőleges, ferde elrendezés, dekorativitás, díszítések

Képkötet, bordúr, foltstruktúra kialakítása a tanult ismeretekkel

Piktogram

Természeti forma és azok rajza, majd frottázsa

Lenyomatásával saját jel (vagy mások jele), jelrendszer (összeépítés) kialakítása

Textílnyomatok

Faktúryanymatok képzése kordbársony (mikro, makro) vonalaival Geometrikus kép kialakítása (dőlés, függőleges, vízszintes, vékony, vastag nyomhagyás alkalmazásával)

Krumplinyomat

Krumpli, répa, alma faragása, majd nyomtatása ehető ételfestékkel, utána a kiszedett negatív formákkal dúclevés készítése

Kölcsönként (szomszéd) dúccal nagy kép készítése

Terülődísz, ruhaminta, tapétaminta, házfalminta, csomagolópapír-minta tervezése és kivitelezése ritmus, szín, tükrökép, megfordítás alkalmazásával

Papírmetszet

A magas nyomás fogalma

Kartonból ollóval, szikével vágott csíkok, foltok képzése - azok felragasztásával - nyomódúc kialakítása

A dúc gazdagítása tépéssel és 1-1 talált tárgy beiktatásával (a felület megfogalmazásának egyhangúsága ellen)

Játékosság a tervezésben, kivitelezésben

Variációk papírmetszetre

A már kész papírmetszet alá színes egylapdúccal szín nyomása

Szárítás után a felület gazdagítása

A papírmetszet során megmaradt kartonokból, filcmaradékokból, textilekből kompozíció létrehozása

Képzési gyakorlatok kimaradt negatívok pozitívként való felhasználásával

Papírpecsét

Papírpecsét készítése dombornyomattal

Játék a fénymásolóval

Fénymásolt képek egymásra nyomtatása

Telítettséggel, elmozdítással más-más variációk készítése

Számítógépbe scanelve a nyomtatott kép alakítása a felhasználó igénye szerint

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje a frottázs és a monotypia fogalmát, ismerje fel technikai különbözőségeiket. Tudjon róluk beszélni.

5. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Elmélet

Természeti formák célirányos megfigyelése, forma és színredukció

Tömeg - egyensúly, pozitív-negatív forma

A sokszorosított grafika műfaji jellegzetességei

Létrehozható-e a nyomtatott képhez hasonló- vagy más eszközzel

Belső szerkezet, mozgás, játékosság, felület, elrendezés, dekorativitás, ritmus, dinamizmus

Grafika történet

Történeti áttekintés:

- magyar linómetszők

Technikai ismeretek, sajátosságok

Az átírás, egyszerűsítés lehetőségei:

megfigyelés - a képi megjelenítésre alkalmas jegyek kiemelése a jegyek átírása a linómetszet technikájára - felt, forma, karakter

A linó sajátosságai:

pont, vonal, felt, arányrendek, felületkitöltés, ritmus

A megtervezés szükségessége:

a rajzi ötleteknek a technikához igazodó átírása,

a technikából adódó „véletlenek“ betervezése és tudatos használata

Gyakorlat

Magasnyomás:

linóleum ill. PVC padlóba metszés

Anyag és eszközismeret:

véső eszközök, festékező hengerek,

a festék állaga, minősége - tisztítás

Baleseti lehetőségek

Feladatok

Ismerkedés a linókészítéssel

Történeti áttekintés: pecsétlőhengerek (Fönícia, Egyiptom), a könyv

Ujj és kézgyakorlatokkal fakturális, megoldozhatósági játékok, felületkialakítás, felületkitöltés

A linó sajátosságai, műfaji követelményei Az eszközhasználat specifikumai

Próbalemezek lenyomatása

Egyéniség - közösség - egy méret, különböző felületek, faktúrák, jelrendszerek

Két különböző szín megválasztásával (a fakturális felületi játékok, a sötét - világos viszonyok, a telítettség-lazaság, a fehérek-feketék egyensúlyának, dinamikájának figyelembevételével) linósakktábla készítése

Pecsétlőhenger készítése

Kis négyzetekkel (sodrófára ragasztva) pecsétlőhenger kialakítása

A tömegábrázolás kezdetei a művészettörténetben (Egyiptom, Babilon, Asszír művészet) Tapéta, falminta, csomagolópapír, zacskóra nyomtatás (reklámszatyor), terítő és ágyneműgarnitúra készítése pecsétlőhengerekkel

Exlibris

A kisgrafika fogalma - magyar kortárs törekvések és eredmények A redukció szükségessége, a hasznosság

A betű szerepe (fordítottan a dúcon), mennyisége, aránya

Névjegykészítés

Linókészítés

Önálló linólap tervezése és kivitelezése

A terv átmásolásának lehetőségei

Vágás, nyomtatási trükkök, próbanyomat, fejlesztés, a negatív kivágása

Az elrontott linódúc kijavítása

A színek szerepe a magasnyomásban

A színek felhasználásának lehetősége a sokszorosított grafikában

A nyomótükör alá színes lapdúc nyomása

„Hamis“ színes linómetszet készítése

A dúc szétvágásával, külön darabok más-más színnel, felfestékezésével (a gép mozgólapján), összeállításával színes nyomatok készítése

Dekorativitás, egyszerűség, nagyszerűség, tiszta munka

A színes sokszorosítás alapja

Többdúcú linómetszet készítése

Alapszín keveredések, átfedések, új szín létrehozása, alányomás, az önálló képalkotás

Sorozatkészítés amorf keretű linódúcokkal

2-3 lapból álló meseillusztráció (Reich-Würtzt) létrehozásával iskola, óvoda, gyermekszoba díszítése

Kis gyermekkönyv, leporelló készítése (esetleg számítógéppel szedett szöveg mellé tördelni, szerkeszteni a linóképet)

Minimumkövetelmény

A tanuló a gyakorlatban tudjon - feladatának - megfelelően választani a magasnyomási eljárások között. Ismerje a papírmetszet és a linómetszés műfaji szabályait és a dúc fogalmát.

6. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Elmélet

A képi megjelenítés eszköztrendszere

A kifejezés, a látvány, az élmény és az eszköz egysége, egységesítése

Az egyén kifejezőeszközeinek - az egyéniség és a technikai lehetőségek, a műfaji sajátosságok - megtalálása

A látvány értelmezésének műveletei:

az átírás különböző lehetőségei, követelményei,

a pont, vonal, folt szerepe a sokszorosított dúcokon és azok megjelenése a nyomatban,

személyes élmény és fantáziavilág kivetítése,

a gyakran szereplő formák gazdagítása,

változatosabb megfogalmazás,

sokszínűbb gondolatközlés és helyes választás

Gyakorlat

A fém alapú sokszorosított dúcok, lehetőségek megismerése:

- alumínium karc, ezüstceruzarajz, alumarás,
- anyagok, hordozó felületek, szívópapírok,
- új nyomtatási technikák, új eszközök, új felrajzolás, hidegtű vagy pusztatű,
- megdolgozási, felületsebzési, sértési lehetőségek, felületképzés idegen anyagokkal,
- a mélynyomás alapjai

Balesetvédelmi oktatás (a savak hatása)

Feladatok

A hidegtű

Alapozatlan, pusztta, felfényesített lemezre karcolás tűvel, a felületek megdolgozása jelet hagyó eszközökkel (pl.: dörzspapírral)

A dúc felnagyításával a vonalkarakter lehetőségeinek kiaknázása

Nyomatási gyakorlatok

A technológiai sor betartásának gyakorlása, nyomtatás, kitörlés

Szabad asszociációk

Különböző alakúra vágott dúcformák (háromszög, kör, téglalap...) variációival tetszőleges képalakítás, munkavégzés

Tudatos komponálás, felületkitöltés, felületkezelés sértéssel

A szabadon hagyott és megdolgozott felület arányának megtervezése, különös alakú nyomatok készítése

Színes hidegtű vagy pusztatű

A dúc kézzel színezésével (és úgy nyomtatva) különböző színhatások, színhangulatok elérése

Variálható színek - játék a kitörléssel

A savak szerepe a nyomtatásban

Alapozó anyagok felfestésével, rajzolásával, saválló területek kialakításával geometrikus képi séma vagy figurális, dekoratív felület létrehozása

A savak szerepe (vasklorid, salétromsav)

A hordozóanyag (puhasága, keménysége).

A papírok (szívó papír, dipa, akvarell, rongy- és merített papír) ismerete.

Vízjelek, papírméreték.

Aláírás, paszpartuzás, installálás.

A magas- és a mélynyomás variálásának lehetőségei.

A témának megfelelő, valamint az egyénnek megfelelő technika megválasztása.

Felületgazdagítás

A saválló folyadékkal felfestett felületek karctűvel való fejlesztése, a próbanyomattól a kiállítási darabig.

A tiszta és kevert technikák megismerése.

Komplex feladat

Naptár készítése a bibliai hetes ünnepkör felhasználásával, szabadon választott technikával (linó vagy hidegtű).

Betű, összeépítés, sorozat.

Versciklus illusztrációja, több önálló egységből összeálló sorozat készítése (pl.: Szabó Lőrinc)

Minimumkövetelmény

A tanuló tudjon különbséget tenni a magas- és mélynyomás között. Ismerje fel a nyomatokon az erényeket és a hibákat. Tudjon értékelni, művészettörténetileg meghatározni, technikai kritikát mondani. Legyen képes munkáját esztétikusan tálalni

TOVÁBBKÉPZŐ

7. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Elmélet

Grafikai ismeretek

Az elmúlt négy évben tanultak összegzése.

A rézkarc és a rézmetszés fogalma, története.

A kottától a képig.

Gyakorlat

Rézkarckészítés

Az anyagok gyakorlati megismerése:

kemény, félkemény, lágy

Az anyag-előkészítés műveletei:

fazettálás, polírozás,

alapozás, kormozás, kitakarás, hátlap

Feladatok

Egymaratásos rézkarc készítése

Szabadon választott kisméretű lemez előkészítése után kis természeti forma felrajzolása. (kis virág, ág, pitypang, hópehely).

Másolás

Egy a művészettörténetből vett példa tanulmányozása (ajánlott Goya, Rembrandt, Picasso, Kondor) után stílustanulmányok készítése.

A pauzálás, átfordítás megismerése.

Stílustanulmány

Próbalemezek, próbanyomatok készítése.

A marófoliadék, az idő, a vonalháló és a karakter pontos megismerése

Festékkeverési gyakorlatok.

Javítási lehetőségek

A kész lemez vagy az elrontott lemez javításának (kaparás, felcsiszolás, sáberelés...) lehetőségei.

A próbalemezek vagy korábbi munkák kijavítása.

A másolat tökéletesítése

Nüanszok - a mester véletlenjei, hibái, gesztusai.

Tudatos alakítás.

Variálás

A már kész nyomódúc (színnel, magasnyomással, átírással, szatirikus megoldásokkal való) variálása

A pseudo fogalma

A hamisítás etikai problémái, az eredetiség kérdése Kiállítások „eredeti“ másolatokból

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje a hidegtű és a rézkarc közti különbségeket, ismerje fel ezeket a nyomatokon, tudjon róluk beszélni. Használjon egy-két rézkarcgazdagító eljárást.

8. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Elmélet

Az egyediség kritériumai

Az egyéniség kialakíthatósága, a mesterek hatása Klasszicitás - modernség, korhűség - eredetiség Az önkifejezés korlátai, lehetőségei.

Önálló forma és karaktervilág, vonal és folthasználat.

Gyakorlat

Önálló tevékenység - döntéshozatal

Önálló munkavégzés:

- műhelysarok és szerszámpark kialakítása,
- munkapadrend, a szerszámok elérhetősége,
- szerszámkitalálás

Feladatok

Szabadon választott téma rézkarcban

Egyéni tervezés, technikai útmutatás

Kiemelés - elhagyás, térbeliség - síkrafeszítettség, önálló vonal és formakialakítás, szín és foltkötés, fejlesztés lehetőségei, hozzáadás - elvétel

Adott témára való komponálás

Az alázat és az ötlet

Különbözőségek - egyezőségek

Ki miben, mit lát, hall - zenei értelmezések - a zene képi megjelenítése (akár kottalapra való nyomtatás)

Illusztráció készítése vershez

Szabadon választott vers vagy próza illusztrációja (lehet zene képi megjelenítése is, akár lemezborító vagy CD terve)

Az illusztráció fogalma (mennyiben más, új, több vagy kevesebb a főműnél)

Emóciók és fegyelem, megfelelés

A betű és kép összeépítése

Könyvborító, hangversenyplakát tervezése

Alkalmazott grafikai ismeretek

A képhez felirat - betű, tipográfia - tervezése (számítógép alkalmazása)

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje fel és tudja alkalmazni a grafikai sorozatok ismétlődő műfaji, stiláris eszközeit; a folthasználati és foltlétrehozási eljárásokat.

9. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Elmélet

A kortárs grafika és a hazai törekvések megismerése

Kiállítás látogatás, találkozás művészekkel

Beszélgetés, önálló véleményalkotás a tapasztaltakról:

- a történeti és szakmai hitelesség,
- a korrektúra lehetőségei,
- az önálló művészi tevékenység társadalmisága, hasznossága,
- a klasszikus és új technikák összeépítése, jelenléte, megmaradása,
- a kifejezés és a kor kívánalmai,
- milyen az ország vizuális kultúrája,
- nemzeti, nemzetközi jelképek,
- a vizuális kultúra amerikanizálása,
- mit tehet ebben a képgrafika és a mindenhol látható alkalmazott grafika, a tipográfia, a logók...

Gyakorlat

A képi megjelenítés eszközrendszere:

az elmélet és önmagunk, valamint a technika során megismert vizuális szaktörténeti és grafikai ismeretek segítségével a műfaj keretéhez igazodó tervezési munkával - igényes mappa sokszorosítás grafikai sorozat készítése

Feladatok

Célkijelölés

A tervezés fázisainak (művészettörténeti vizsgálódások; sorozatok megismerése - Dürer, Derkovits, Kondor; méretezés, papírminőségek; előállítási lehetőségek) megismerése

Vázlatkészítés

Kis méretben, egyedi grafikai lapokon sorozat tervezése

Egységes nézeti kép

Javítási, korrigálási lehetőségek

Lemez előkészítés

Az összes lap egységes kezelése

Önálló munkavégzés

Megbeszélés, próbanyomtatás, korrigálás

Nyomtatás

A kész munkák lenyomtatása után installálás (kis kiállítás létrehozása)

Aláírás, paszpartuzás, tárlalás

Meghívó, plakát készítése a sorozat elemeinek felhasználásával

Minimumkövetelmény

A tanuló legyen tisztában a grafika - különösen a rézkarc és rézmetszés történetével. Tudja megnevezni a nagy művészettörténeti stílusok egy-egy grafikai egyéniségét és azok munkáját (Dürer, Rembrandt, Toulouse-Lautrec, Kondor, Szalay). Legyen tisztában a képgrafika és az alkalmazott grafika összeépítésének lehetőségeivel.

10. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Elmélet

A sokszorosított grafikai eljárások megújításának lehetőségei

A XX. század új technikáinak megismerése - Warhol

A klasszikus grafikai lapok manipulálásának etikai, esztétikai, művészettörténeti problémái

Gyakorlat

A szitanyomás és a litográfia megismerése

Offszett eljárások, fotómechanikus eljárások, nyomdai eljárások

Feladatok

Klasszikus rézkarc, linó manipulálása

A már kész (korábban készült) klasszikus rézkarcok, linók nyomatainak, nyomtatásának, vagy magának a dúcnak manipulálása, rámásolása (vágás, tépés, újra ragasztás) textilre, tükörrre ...

Megújítási lehetőségek keresése

Az op art, pop-art, ready mode, fluxus, body art, happening játékok során új kifejezési eszközök keresése

Akciók létrehozása

Önálló hangulatú, sokszorosított eljárások nyomait magán viselő akciók létrehozása

Performance - közös csoportmunkában

A XX. századi grafikai törekvéseken túl a számítógépes grafika, az új médiumok megismerése és átültetése az egyéniségének megfelelően

Tapasztalatsere

Grafikai műhely (Grafikusművészek Szövetsége, Magyar Illusztrátorok Társasága...), élő grafikus műtermének meglátogatása

Grafikusok lehívása az Interneten

A számítógépes grafika lehetőségei

A modern számítógépes grafika érintőleges megismerése

A nyomdaipari tervezés és a kiállítási komputergrafika megismerése

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje és alkalmazza a modern XX. századi grafikai törekvések egyes eredményét, érdekességét. Ismerje a grafika történetét, fő törekvéseit, törvényszerűségeit és alapfokon legyen tájékozott a komputer grafikai használhatóságával.

JAVASOLT ÉRTÉKELÉSI MÓD

Évközi korrigálás, munka közbeni javítás.

Segíteni kell a szabad megnyilatkozást a véleményalkotásban és a munkavégzésben. Folyamatos figyelem a tanuló munkájára - példák és megbeszélések.

Értékelni kell évközben a szóbeli, verbális megnyilatkozásokat, művészettörténeti elméleti felkészültséget.

Határidőre kész munkalapok, feladatcsoportok értékelése a gyakorlati munkában.

A tanuló félénként egyszer vagy kétszer számoljon be szóban az elméleti anyag egy témájáról - átfogó és részletekre terjedő előadásban (szakmai nyelv). 2-3 órát kell szánnunk a feladatok értékelésére és az új feladatok kijelölésére, megbeszélésére - de legyen idő a vázlatok, tervek folyamatos megbeszélésére, akár foglalkozási kereteken túl is.

Felsőbb évfolyamba csak az elméletileg is tájékozott, szakmai nyelvet ismerő, munkáit tisztességesen „letevő” tanuló bocsátható.

III.3. FESTÉSZET TANSZAK

A PROGRAM CÉLJA, FELADATAI

A festészet műhelymunka célja, hogy a tanuló ismerje meg:

- azokat az anyagokat és eljárásokat, amelyek a festői munka legfontosabb elemei
- a szintan egyes alapvető problémáit s azok alkalmazását a festészetben,
- a festészeti technikákat, kifejezési (nyelvi) eszközeit,
- a szín és fény alapvető összefüggéseit,
- a sík és a szín, a tér és a szín látványban és alkotásban jelentkező összefüggéseit,
- a legkorszerűbb festészeti eljárások alapjait,
- a festészet határát kitérítő képzőművészeti eljárásokat.

A festészet műhelymunka feladata, hogy a tanuló:

- sajátítsa el a festészeti technikákat, eljárásokat,
- szerezzen ismeretet a festészet, mint a képzőművészet egy műfaja jelentőségéről és történetéről.

A tanuló legyen képes:

- festészeti ismeretek elsajátításával az adott műfaj sokféleségében eligazodni,
- önálló alkotásokat készíteni.

KÖVETELMÉNYEK

A tanuló az alapfok végén ismerje:

- a hagyományos festészeti technikákat,
- a technikák alkalmazásának módzatait,
- a festészet történetének nagy korszakait,
- a festészeti technikák határeseit (pl.: montázs, kollázs, manipulált fotó, festett síkplasztikák),
- a fotó, film, videó, számítógép színelőadó és -visszaadó szerepét,

legyen képes:

- a megismert festészeti technikákkal műveket készíteni,
- figurákat, tájakat, tárgyakat ábrázolni,
- vázlatokat készíteni, és azok után festményeket alkotni,
- síkban és térben, beállítás után és szabadon festményeket készíteni,
- a festészet határeseit jelentő műveket (montázs, kollázs, fotómanipuláció, computergrafika) alkotni,
- véleményt alkotni a festészet történetének jelentős műveiről.

A tanuló a továbbképző végén ismerje:

- a festészet technikai eljárásait,
- a technikai eljárások alkalmazását különböző feladatokban,
- a kompozíció törvényeit,
- a szabadon értelmezett, de a festészet műfaját nem meghaladó eljárásokat (video festészet, computer festészet),
- a színház és képzőművészet találkozásait jelentő színpadi festészetet (díszlet),
- a festészettörténet nagy alkotásait,
- a festészetnek a művészettörténetben elfoglalt helyét,
- azokat a szakkifejezéseket, melyekkel egy festészeti alkotást jellemezhet, értelmezhet, elemezhet,

legyen képes:

- önálló festészeti alkotások, festmények és színes dekoratív művek tervezésére és létrehozására,
- saját alkotó tevékenységének következetes nyomon követésére és dokumentálására (portfólió készítése),
- a megismert festészeti technikák változatos és szakszerű alkalmazására,
- önálló véleményformálásra saját és mások műveit illetően,
- véleményének szakszerű kifejezésekkel való interpretálására.

3. TANANYAG

ALAPFOK

Műhelyelőkészítő

évi 18 hét (heti 2 óra), összesen 36 óra

Festések kis és nagy méretben

Kis méretű tárgyak színeinek kiválasztása, megfestése kis méretű papírokon

óriásképek, óriás tárgyak egyszínű és színgazdag felületek megfestése nagy méretű papírokon

Játék festett papírokkal

Kollázs készítése csoportos és egyéni spontán festési gyakorlatok (szemléltetés, pl.: Matisse kollázsok) felhasználásával

A színes világ

Festésgyakorlatok, színkeverések

Az elsődleges és másodlagos kevert színek

Színkeverési kísérletek papíron, palettán, vízben

Az ecset és a papír

Az eszközök ismerete és használata

Gyakorlatok festészeti eszközökre, Csíkhúzási versenyek

A tervezett kép

Egy saját élmény (kirándulás, sportesemény, ünnep, táj, kulturális esemény) megfestése vázlatkészítéssel nagy méretben

A természet színei

Variációk a négy évszak színeire és zenéjére

Festési gyakorlatok természeti megfigyelések (szabadtéri séta, csendélet) nyomán

A színhangulattal való festés módszere - színdominancia, színpreferencia egy-egy hangulat érzékeltetésére (szemléltetés: Leonardo, Bruegel, impresszionisták...)

Színkompozíciók

A szín ereje, a szín mélysége, a szín mozgása

Különböző kompozíciós változatok a színdinamika, a színkontraszt alapelemeire

Csoportos és egyéni feladatok temperával

Az ünnepek

A különböző ünnepek színvilágának megismerése, kifejezése (vízfestés) Felület, forma, színekkel való kifejezése (szemléltetés: Chagall akvarell...)

Kis színtér

Papírból épített tér megfestése (szemléltetés: díszlettervek...) Csoportmunka a színek térépítő szerepére

Tananyag

Alapfok

3. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Elmélet

A grafika

A grafika fogalma

A rajz szerepe a képzőművészetben

Az egyedi rajz

A sokszorosított lapok

Történeti áttekintés

Alkalmazott- és képgrafika különbözősége

A grafika nagymesterei

A grafika anyagai, eszközei

A kézi és gépi sokszorosítás műveletei

A grafikai műhelygépek megismerése

Látogatás grafikai kiállításon és grafikusművésznél

A papírok különbözőségének megismerése

A grafikai technikák műfaji követelményei

Az egyedi rajz szerepe a képi világ megismerésében (tanulmányrajz, vázlatrajz) és a képépítésben (festők, szobrászok, építészek rajzai)

A rajz egyedisége, műfaji kritériuma

A gesztusrajz

Az eszközök műfajjelölő szerepe (ceruza, ezüstceruza, szén ...)

Számítógépes grafika érintése - rajzolás egerrel - kinyomtatás

A képzőművészet alapfogalmainak szerepe a grafikai munkában

Ritmus, felület, vonal, folt, kompozíció, szín, méret

Vonal-karakterjáték

A vonal pszichikai kifejezőereje: nyugodt vonal, emelkedő, zaklatott, kaotikus, zavaros, szögletes, kerek

Az egyéniség megjelenítése önarckép vonallal, absztrakcióval

Vérmérsékletet mutató vonalhasználat (összehasonlításként Rubens, Rembrandt, Picasso, Kondor művek bemutatása)

Különböző sorsok, különböző korok, különböző egyéniségek, különböző vonalhasználat

A kifejezés, alkotás eszközrendszerének megismerése:

- lényegkiemelés, figyelemvezetés,
- elhagyás, leegyszerűsítés,
- sűrítés, elvonatkoztatás, absztrakció

Az elemek elrendezése:

- ritmus, egyensúly, szimmetria, aszimmetria,
- különböző kompozíciós lehetőségek és rendek

Az alkotás technikája:

- ceruzarajz, krétarajz

Gyakorlat

Alkotás

Egyedi rajzok készítése annak összes kritériumának, megismert lehetőségeinek felhasználásával

Feladatok

A vonal ritmust kifejező hatása

Ritmikus, lüktető felület kialakítása automatikus vonalhasználattal

Sűrítés, lazítás, tömörítés

Nyugodt és kavargó felületkialakítás Vonalháló, vonalgubanc

Tenger kifejezése - nyugodt és háborgó - vonallal

A vonal karaktermegjelenítő szerepe

A vonalkarakterek tudatos használata

Dombos vagy sziklás táj, természetes és épített környezet hangulati hatásának kifejezése vonallal

A jelrendszer szerepe

Jelrendszerrel élettörténeti mese 12 részre osztott lapon

A mese jelekkel, háromszögekkel, négyzetekkel, szabadformákkal, kötött formákkal való kifejezése

Én ez a forma vagyok; szüleim, nagyszüleim formái; testvérem, barátom, ellenségem formái

Elrendezés a képmezőben

Mi történik velük: „jönnek, elmennek, meghalnak...” gondolat kifejezése

Az illusztráció

Illusztráció készítése tusrajzzal.

A monokromitás, a foltképzés és a vonalrendszerek szerepe Csurgatás, fröcskölés, fújás

Átalakítás, beelátás, formafelfedezés

Az egyedi nyomtatás - a monotypia

A vonal új karaktere

Nyomtatás ujjal, fésűvel, tárgyakkal Felületképzés - faktúra és textúra - alakítás A szín szerepe a monotypiában

Hasonló hangulatra, színre, technikára, harmóniára és diszharmóniára épülő kompozíciók (3-4 egységből álló illusztrációs sor) összeállítása azonos méretben

Az alkalmazott grafika

Érintőlegesen az alkalmazott grafika, a piktogram, a betű, a monogram bemutatása

Az egyedi jelek: térképjelek, közlekedési jelek, feliratozások, pecsétfők monogram (Dürer, Toulouse Loutrec), japán pecsétek megismerése

Saját mappa tervezése, kivitelezése

Saját jel - betűkarakter, embléma kialakítása

Organikus képalakítás

Természeti formák grafikai tanulmányozási és átírási (felhasználási) lehetőségei

Szerves elrendezés, kiemelés-elhagyás, pozitív-negatív formák, átrendezés, szabályosság-szabálytalanság

Minimumkövetelmény

A tanuló tudjon gyakorlatban és elméletben különbséget tenni az egyedi és a sokszorosított grafikai eljárások között.

Ismerje fel és alkalmazza azt.

4. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

A sötétől a fényig

Kompozíciók készítése, amelyben a fény és árnyék színekkel kifejezhető Megvilágított és nagyon világos színszoba, vagy színes dobozok mesterséges fényben (szemléltetés: Szikom T., Károlyi Zs.)

Ez én vagyok

A festett pasztell (szemléltetés: Rippl - Rónai, Nagy I. ...) jellemzői

Portré vagy önarckép készítése

A pasztell technika megismerése

A színek keverése

Egy kedves hely (szín szoba)

Régebbi vázlatok, vagy képzelet alapján egy színes tér megfestése, megépítése, berendezése - csoportmunkával

Illusztráció

Legalább 10 kisméretű illusztráció készítése bibliai történetekhez (pl.: Dávid történetei, Dániel könyve)

Az illusztráció technikája - rajzsorozat, ecset, toll, gouache (szemléltetés: Reich K., Chagall, Dali ...)

A rajz, ecset, toll, gouache technikájának elsajátítása

A festészet története II.

A reneszánsztól a romantikáig

A festészeti eljárások, technikák megismerése

A falfestészet

Az illuzionizmus

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje a 24-es színek kört, a színek hőfokhatását, a fény – árnyék - szín összefüggéseit. Ismerje és alkalmazza a gouache és pasztell technikák alapjait.

Használja tudatosan kompozícióiban az eddig tanult színproblémákat.

5. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Két arckép

Zenére (pl.: Bach, Vivaldi, kortárs gospel), színes alapra festékekkel, színes papírral, pasztellel színes alkotások készítése nagy méretben Improvizációk és tervezett művek (szemléltetés: Klee, Soutine ...)

Kontrasztok

Vivaldi zenéjének inspirációjára kisméretű sorozatok, színes ragasztott képek készítése - szinkontrasztok, hideg-meleg komplementerek alkalmazásával (szemléltetés: Itten, Klee, Mondrian ...)

A festészet története III.

A realizmustól a posztimpresszionizmusig

Elemzések a festés módszeréről, a színhasználatról, az anyagokról A műteremfestészet és a plain-air

Reggeli a szabadban - avagy a majális

Szinyei-Merse képének „átfestése“ beállítás után

Diakép készítés a beállításról, a dia kinagyítása és újra megfestése

A két mű összehasonlítása

Mostan színes tintákról álmodom

Nagyméretű színes tus és filctollrajzok, dekoratív, díszletjellegű (függönyszerű) megoldások - textiltervek készítése (szemléltetés: magyar textilművek ...)

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje és tudja alkalmazni a szín modulációkat, a szinkontrasztokat, a színönkontrasztot, a hideg-meleg kontrasztot, a komplementer kontrasztot, a lokál és valór színeket.

Legyen képes önállóan nagyobb méretű, több tárgyat magában foglaló, színes kompozíció tervezésére és kivitelezésére

6. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

A secco és a mozaik

A dekoratív (murális) festészet egyes technikáinak megismerése

Mozaikrakás gipszöntéssel, gipsz alapú secco készítés

Elméleti ismerkedés a freskó és sgraffito technikával (szemléltetés: bizánci mozaikok, reneszánsz és manierista freskók, seccok ...)

A festészet története IV.

A XX. század a századelőtől Matisse haláláig j A megújuló festészet, a Bauhaus, a festészet új útjai

A „mestermű“

Az eddigi ismeretek szintézise önálló nagyméretű festmény készítésével

A munkához rajzi, szín és írásos vázlatokat (portfoliót) kell mellékelni, a téma és a technika szabadon választott

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje és tudja alkalmazni az előző években a műhelymunka során elsajátított ismereteket. Legyen képes önálló tervező munkára. Tudjon dekoratív, illusztratív vagy tanulmányoszerű (beállítás utáni) festményeket készíteni. Ismerje a freskó, secco, mozaik, sgraffito technika alapelemeit. Használja tudatosan a szintan általa megismert fogalomköreit (keverések, színdinamika, kontraszthatások). Legyen képes elemezni a festészet történetének a XX. sz. közepéig terjedő időszakát, annak jelentős alkotásait, a képzőművészet (festészet) kifejezéseivel megfogalmazni elemzésének tárgyát. Legyen ismerete az alkotó folyamatok szakmai és lelki tényezőiről. Tudja és ismerje fel (kritikusan és önkritikusan) saját és társai alkotásainak erőnyeit és hibáit.

A 2011/2012-ben belépő tanulók a következő tematika szerint haladnak tovább:

VIZUÁLIS ALKOTÓ GYAKORLAT

A vizuális alkotó gyakorlat célja a tanuló egyéni, kreatív személyiségjegyeinek előhívása, az ismeretek, élmények feldolgozásának segítése, a pozitív lelki tulajdonságok megerősítése a képi emlékezet és képzelet gazdagításával, a vizuális gondolkodás és kifejezőkészség fejlesztésével, valamint az esztétikai érzékenység és befogadó készség kialakításával.

A tantárgy feladata a tanulók életkori sajátosságainak megfelelő, erős belső motivációra épülő, változatos alkotó folyamatok biztosítása, melyek lehetővé teszik a csoportos és egyéni kreatív tevékenységformák megismerését, feltárják az értékmegőrzés, értékteremtés lehetőségeit, kialakítják a formák, színek használatában való jártasságot. Az egyes témák, témacsoportok változatos feldolgozása, a különféle képzőművészeti technikák gyakorlásához szükséges eszközök és anyagok használatának megismertetése, a népművészeti és művészettörténeti ismeretek aktív beépítése az alkotó tevékenységbe. A baleset-, munka- környezet és tűzvédelmi szabályok betartatása.

Alapfokú évfolyamok

1. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– Az alapvető képzőművészeti technikák segítségével a látvány és jelenségek befogadására, értelmezésére való ösztönözés, gondolatainak, terveinek képi vagy plasztikai megoldásán keresztül.

– A művészeti tevékenységekhez szükséges eszközhasználat, anyagalakítás megismertetése kép és tárgykészítés vagy egyéb alkotófolyamat végigvitelével.

– A tanuló figyelmes, kitartó munkavégzésének fejlesztése.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek

A síkbeli és plasztikus munkákhoz szükséges anyagok és eszközök

Különféle képző- és iparművészeti, népművészeti, médiaművészeti technikák

Kézműves és népművészeti technikák

Mesék jellegzetes történetvezetése

Témavariációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatsoportok

Mesék, kalandos történetek

– Egyéni fantáziára épülő illusztratív mesefeldolgozások

– Elbeszélés vonalakkal, különböző vonalminőségek keresése

– Vonalarajos kompozíciók különféle alapformákban, hangsúlyos kontúrok alkalmazásával (ceruza, filctoll, zsírkréta és vízfesték)

Színes világok megelevenítése

– Kitalált történetek feldolgozása színes kompozícióban

– A színek hatása, érzelmi ereje

– Színkontrasztok, színharmóniák (színes ceruza, pasztell, tempera, kevert technikák)

Plasztikus figurák

– A szereplők megjelenítése – mesehősök, állatfigurák (mintázás agyagból, gipszfaragás, papírmasé)

– Figurateremtés, jellegzetes arányok, karakterjegyek – bábfigurák készítése

Megszemélyesítés

– Síkfigurák kialakítása (papírtépés, ragasztás, kivágás, festés)

– Álarcok, maszkok, készítése (papír, gipsz, agyag, papírmasé)

Mesék birodalma

– A kiválasztott mesehősök környezetének feldolgozása különféle technikákkal (ceruzák, tollak, tusrajz)

– A természeti és ember alkotta környezet modellezése, újratemtése a fénymásolt elemek, motívumok segítségével

– Hangulati elemek megjelenítése (vidám, mozgalmas, kopár, félelmetes)

Varázslatos tárgyak, különös eszközök

- Edények, eszközök kialakítása (agyagból, karcolt díszítéssel)
- Az adott történethez kapcsolódó valós tárgyak, varázseszközök készítése
- A gyapjú-, a textilanyagok tulajdonságai, felhasználási lehetőségei
- Különböző hagyományos kézműves technikák, díszítési módok alkalmazása
- Természetes anyagok, ágak, termések alakítása, felhasználásuk más anyagokkal együtt

Figura és mozgás

– A történet szereplőinek megjelenítése ecsetvázlattal, színfoltokkal (álló-, guggoló, több–kevesebb figura, árnyképek)

- Mozdulás, mozdulatsor megjelenítése egyszerű animációs eszközökkel
- Emberi figurák és állatfigurák mintázása – különböző mozdulatok megjelenítése

Minta, jel, jelkép

– A mintaképzés síkbeli és plasztikus módjai

– Megőrzött nyomok az agyaglapon (üzenetek, lenyomatok készítése különböző eszközökkel)

– A törzsi művészet mintakincse, motívumgyűjtés (sgrafitto jellegű viaszos technika, festés, karcolás agyagba)

- Papírkivágások – szimmetria, pozitív–negatív formák, ritmusok, sorminták
- Fonások papírcsíkokkal, színes fonalakkal, zsinórokkal
- Szám-, állati és növényi szimbólumok a mesék világában
- Pecsétek, szerencsét hozó tárgyak, amulettek készítése (agyag, gipsz, talált, gyűjtött tárgyak)

Időkerék – évszakváltások

- Az évszakokhoz fűződő népi hagyományok képi, plasztikai feldolgozása
- Mézeskalácsformák rajzolása, tervezése
- A népi kézművesség néhány jellegzetes eleme, technikája

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

- a témához kapcsolódó formákat, színeket, motívumokat,
- az alapvető ábrázolási technikákat,
- az egyszerű kézműves technikai fogásokat, plasztikus megoldásokat.

Legyen képes:

- motívumgyűjtésre, feldolgozásra,
- vázlatok készítésére,
- vizuális eszköztárának, folyamatos bővítésére és sokszínű alkalmazására,
- ügyelni a képek kidolgozottságára, technikai következetességére.

2. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A vizuális művészetek műfaji sajátosságainak, anyagainak és eszközeinek megismertetése a kézműves tárgyformálás egyes elemeinek, technikai fázisainak kipróbálásán keresztül.

– Az alkotási folyamat során a képzelet, a tapasztalat és az emlékezet élményanyagának mozgósítása, az önkifejezés lehetőségeinek felfedeztetése.

– A környezet által közvetített üzenetek befogadtatása, értelmezése.

– A tanuló egyéni, kreatív személyiségjegyeinek előhívása, az ismeretek, élmények feldolgozásának segítése.

– A tanuló érdeklődésének felkeltése, fenntartása, kitartó munkavégzés képességének fejlesztése.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek

Ábrázolás és tárgyalakítás az életkori sajátosságoknak megfelelő, változatos alkotó folyamatokba illesztve

A síkbeli és plasztikus munkákhoz szükséges anyagok, eszközök csoportos és egyéni kreatív használata

Az értékmegőrzés, értékteremtés lehetőségei

A formák, színek használatában való jártasság

Kézműves és képzőművészeti technikák

Az egyes témák, témacsoportok többirányú feldolgozása

A különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai

Népművészeti hagyományok, művészettörténeti érdekességek

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatscsoportok

- Elbeszélés vonalakkal

- Hétköznapi történetek fő motívumainak megjelenítése
- Feldolgozása különféle vonalrajzos kompozíciókban
- Hangsúlyos kontúrok alkalmazása (ceruzák, tollak, tusrajz)
- Leporelló készítése az egyes jelenetek összeállításával

A színek érzelmi ereje

- Saját élmények feldolgozása színes kompozíciókban
- Színkontrasztok, színharmóniák alkalmazása (színes ceruza, pasztell, tempera, kevert technikák)

Plasztikus figurák – formai felfedezések

- Kedvenc állatok – állatfigurák és figurális dombormű mintázása
- Sosemvolt lények életre keltése (mintázás agyagból, gipszfaragás, papírmasé)
- Agyagplasztikák, figurák készítése, díszítésük földfestékekkel

Szabadon formálható anyag

- Ünnepek régen és ma
- Személyes tárgyak, ünnepi ajándékok készítése különféle anyagokból
- Az ünnep díszletei

Tér és idő feldolgozása

- Adott történet, valamilyen folyamat megjelenítése képsorozattal vagy egyszerű fázisrajzokkal (tempera, tollrajz)

- Eseménynaptár – képsorozatok készítése monokróm és színes technikákkal
- Az otthoni környezet modellezése agyagból. A tér átalakítása

- A mi városunk – nagyméretű, színes kompozíciók, csoportmunkában (plasztikus megjelenítés papír, papírmasé és más anyagokkal)

Minta, jel, jelkép

- A mintaképzés síkbeli és plasztikus módjai
- A magyar népművészet mintakincse – motívumgyűjtés
- Fonások hánccsal, színes fonalakkal, zsinórokkal
- Növények stilizált megjelenítése (sgrafitto jellegű viaszos technika, festés, karcolás agyagba)
- Geometriai szimbólumok (négyzet, kör, felfelé – lefelé mutató háromszög, csillag, egymásba kapcsolódó körök)

- Pecsét faragása, idolk, amulettek készítése (agyag, gipsz)

A tárgykészítés folyamata

- Ismerkedés a gyapjú-, a textilanyagok tulajdonságaival, felhasználási lehetőségeivel
- Ünnepi jelkép megjelenítése nemezen (tarsolyfedőlap)
- Különféle hagyományos kézműves technikák, díszítési módok alkalmazása
- Természetes anyagok, ágak, termékek alakítása, felhasználásuk más anyagokkal együtt
- Ragasztóanyagok, ragasztási technikák megismerése
- Ékszerkészítés gyönggyel és más természetes anyagokkal

Évszakváltás

- Az ünnepekhez fűződő népi hagyományok képi, plasztikai feldolgozása
- Mézeskalácsformák rajzolása, tervezése
- A népi kézművesség néhány jellegzetes eleme, technikája
- Változások az ünnepi szokások körében – páros képek készítése

Megszemélyesítés

- Én és a külvilág – Önarckép, jellegzetes arányok, karakterjegyek
- Az önismeret útjai – az emberi arc arányai, a karakter, a mimika megjelenítése
- Meglévő portréfotók felhasználása, nagyítása (ismétlődések, átírások, fénymásolatok segítségével)
- Alakoskodások – szimbolikus tartalmak megjelenítése az arcábrázoláson keresztül
- Maszkok, készítése (papír, gipsz, agyag, papírmasé)

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

- a témához kapcsolódó formákat, színeket, motívumokat,
- az alapvető ábrázolási technikákat,
- az egyszerű kézműves technikai fogásokat, plasztikus megoldásokat.

Legyen képes:

- motívumgyűjtésre, feldolgozásra,
- vázlatok készítésére,
- vizuális eszköztárának, folyamatos bővítésére és sokszínű alkalmazására,
- ügyelni a képek kidolgozottságára, technikai következetességére.

3. évfolyam

Fejlesztési feladatok

- Az ismeretek, élmények befogadásának, feldolgozásának segítése, a tanulók életkori sajátosságainak megfelelő, változatos alkotó folyamatokba való bevonásával.
- A csoportos és egyéni alkotótevékenységek formáinak megismertetésével a tanuló kreatív személyiségjegyeinek, pozitív lelki tulajdonságainak előhívása, megerősítése.
- A képi emlékezet és képzelet gazdagítása, az esztétikai érzékenység, nyitottság kialakítása.
- A népművészeti és művészettörténeti ismeretek alkotó tevékenységhez kapcsolódó aktív beépítése.
- A vizuális kifejezéshez, alkotáshoz szükséges készségek fejlesztése.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek
Ábrázolási és tárgyalkotási ismeretek
A síkbeli és plasztikus munkákhoz szükséges anyagok és eszközök
Különböző képző- és iparművészeti, népművészeti, médiaművészeti technikák
Népművészeti ismeretek, művészettörténeti érdekességek
Kézműves és népművészeti technikák
Témavariációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai
Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok

Elbeszélés vonalakkal

- Legendás történetek megjelenítése, feldolgozása különböző vonalrajzos kompozíciókban
- Hangsúlyos kontúrok alkalmazása (ceruzák, tollak, tusrajz)
- Leporelló készítése az egyes jelenetek összeállításával

A színek érzelmi ereje

- Természeti erők megelevenítése színekkel, az adott jelenségek saját élményekre épülő (vagy színházra, tánca, mesékre támaszkodó) feldolgozása színes kompozícióban
- Színkontrasztok, színharmóniák alkalmazása
- A színek és alkalmazott technikák megjelenítő és hangulatkövetítő képessége (színes ceruza, pasztell, tempera, kevert technikák)

Plasztikus figurák – formai felfedezések

- Figuraterepítés, jellegzetes arányok, karakterjegyek felfedezése
- Táltosok, paripák, félelmetes szörnyállatok – képzelet és előtanulmányok alapján (figurális dombormű mintázása agyagból, gipszfaragás, papírmásé)
- Növények, termékek formája, szerkezete, színei (színes ceruza, kréta, akvarell)

Szabadon formálható anyag

- Agyagedény formálása felrakással
- Agyagplasztikák, állatfigurák készítése, díszítésük földfestékekkel, bekarcolt mintákkal
- Állatok ábrázolása emlékképek vagy közvetlen látvány alapján – tömeg, arányok, mozgás érzékeltetése

Tér és idő feldolgozása

- Természeti erők, különleges és félelmetes természeti jelenségek felidézése, megjelenítése képsorozattal (tempera, tollrajz)

- Különböző kompozíciók készítése spirál- és hullámmotívum felhasználásával

- A természet körforgása (olajpasztell, tempera, fotó, montázs, kollázs)

Minta, jel, jelkép

- Életfa motívum, varázslatos növények megjelenítése népmesék, legendák alapján, (sgrafitto jellegű viaszos technika, festés, karcolás agyagba, gipszbe)
- Papírkivágások – szimmetria, pozitív–negatív formák, ritmusok, sorminták
- A varrás, hímzés alapfogásai, formaalkotó és dekoratív szerepük
- Egyéni fantáziára épülő illusztratív feldolgozások
- Az elvonatkoztatás útja és célja – anyaggyűjtés
- A tűz, víz, föld, levegő – szimbólumok a különböző kultúrákban
- Sárga, narancs, piros, barna, lila, zöld, fehér, arany. Színszimbólumok használata (papírragasztás kivágott színes motívumok kompozícióba rendezésével)

A tárgykészítés folyamata

- Az adott témakörhöz, történethez kapcsolódó valós tárgyak, varázseszközök készítése
- Különféle hagyományos kézműves technikák, díszítési módok alkalmazása
- Állat alakú és antropomorf edény készítése agyagból
- A textilanyagok, a gyapjú alkalmazási lehetőségei
- Nemezfigura készítése
- Tárgykészítés népi hagyományok alapján, a keleti és a mai kultúra esztétikája szerint
- Természetes anyagok, ágak, termések alakítása, felhasználásuk más anyagokkal együtt
- Ragasztóanyagok, ragasztási technikák használata
- Ékszerkészítés gyöngyfüzéssel

Évszakváltás

- Az évszakokhoz fűződő népi hagyományok képi, plasztikai feldolgozása
- Mézeskalácsformák rajzolása, tervezése
- A népi kézművesség néhány jellegzetes eleme, technikája
- Megszemélyesítés
- Mozgatható bábfigurák készítése. Karakterábrázolás és a mozgatás lehetőségei
- Zsineggel mozgatható figurák, pálcára vagy lécre szerelt bábok (papírkivágás, mozgatható elemek összeállítása, festés)

- Álarcok, maszkok, készítése (papír, gipsz, agyag, papírmásé)

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

- a témához kapcsolódó formákat, színeket, motívumokat,
- az alapvető ábrázolási technikákat,
- a kézművesség, a hagyományos népi kultúra egyes szokásait, tárgyait és technikáit,
- az egyszerű kézműves technikai fogásokat, plasztikus megoldásokat,
- a vizuális művészetek formáit, sajátosságait, anyagait és eszközeit.

Legyen képes:

- motívumgyűjtésre, feldolgozásra,
- a látvány és jelenségek értelmezésére,
- vázlatok készítésére, átírásra,
- vizuális eszköztárának, folyamatos bővítésére és sokszínű alkalmazására,
- ügyelni a képek kidolgozottságára, technikai következetességére.

4. évfolyam

Fejlesztési feladatok

- A látás és a látványértelmező képesség tudatosítása, fejlesztése.
- A kézműves tárgyalakítás, a képző- és iparművészeti, médiaművészeti tevékenységek megalapozása.
- A látvány utáni ábrázolás alapvető törvényszerűségeinek felismertetése, a vizuális nyelvrendszer alapjainak elsajátíttatása.
- A kifejezéshez, alkotáshoz szükséges képességek továbbfejlesztése, a képi műveltség bővítése.
- A tanuló kitarató, feladattudatos munkavégzésének segítése.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek

A látvány megfigyelése, értelmezése, rögzítése

Síkbeli és plasztikus munkákhoz szükséges anyagok és eszközök

Különféle képző- és iparművészeti, népművészeti, médiaművészeti technikák

Az egyes műfajokra jellemző előadásmódok

A középkor művészettörténeti érdekességei

Az egyes népművészeti tájegységekre jellemző stílusjegyek, technikák

A formák, színek tudatos használata és a térábrázolás kérdései

A tárgyalakítás, a tárgykészítéshez kapcsolódó anyagok, egyes eljárások, technikák

Hagyományos és új médiumok

Tanulmányok, szabadkézi vázlatok, makettek

Témavariációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok

Történetiszöveg – történetábrázolás

– Képzletbeli utazás (egy középkori városban – illusztrációk különféle rajzeszközökkel, vagy képregényszerűen elmesélve)

– A kor hétköznapijainak megjelenítése a megismert ábrázolási formák, stílusjegyek felidézésével. A tervek nagyítása, megfestése (képi, fotó, videó – vagy számítógépes feldolgozások)

Környezetábrázolás – hangulatteremtés

– A környezet épített elemeinek rajza (homlokzatok)

– kollázs különböző felületű, struktúrájú, textúrájú anyagokkal, tussal, páccal – makett készítése vegyes technikával

– Makett készítés (házak, lakótornyok, várak) különféle anyagok felhasználásával

Színharmóniák

– A monokróm színhasználatról a komplementer színpárokig

– Egy főszínpadra hangolás, főszínpad és elsődleges keverékszínei

– Tiszta színekből és szürkékből építkező képek

Rész és egész

– Papírmozai készítése (ókori vagy bizánci minták alapján)

– Üvegablakok

– Rózsablak – színes kép készítése

– Királyfejek, egészalakos figurák rajza viaszolt, festett alapról visszakaparásos technikával

Képeskönyv

– A mai életünk kódexe

– Cél és célszerűség, a könyvkötés alapfogásai

– A papír tulajdonságai

– Betűkép, iniciálé készítése, szövegírás (temperafestés, kézírás vágott hegyű tollal)

Mintakincs

– Az adott korra jellemző minták, díszítések gyűjtése, vázlatfüzetbe rajzolása

– A gyűjtött minták egy-egy részletének nagyítása, új kontextusba helyezése (vízfestés, ecsetrajz, különböző léptékben – páros munka)

– Ornamentika szerkesztése, rajzolása természeti motívumok, növények, felhasználásával (akvarell ceruza, vízfestékek, sablonok)

Plasztika

– Oszlopszobrok. Szoborfaragás (egyszerűen formált emberfigurák gipszből, ytong téglából, purhabból)

– Vízköpők. Fantasztikus figurák, állatalakok (gótikus templomokról; mintázás agyagból)

– Figuraterrémek valódi állatok és képzletbeli szörnyek megformálásával

Öltözéktervezés

– Sisak készítése. A viselhetőség és a méretek figyelembe vétele

– A szín- és az anyagválasztás szerepe (papír, textilanyagok felhasználása, karcolás, hajtás, ragasztás, festés, varrás)

Arcképtár

– Önarckép különböző elképzelt szerepben, jelmezben és korban való ábrázolása

– Önarckép gyűjtemény mai környezetben (ceruza, krétarajzok, tempera)

Értékelés és kiállítás-tervezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

- a választott kor művészetét, kézműves kultúráját, tárgyait,
- a vizuális kifejezés formáit, eszközeit, elemeit és nyelvezetét,
- a tervezéstől a tárgyalakításig tartó kreatív folyamat részeit,
- a legfontosabb baleset és munkavédelmi tudnivalókat.

Legyen képes:

- a látvány és jelenségek értelmezésére, rögzítésére,
- egy gondolat, téma kibontására, sík és plasztikus variációinak létrehozására,
- motívumgyűjtésre, feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,
- a perspektivikus ábrázolás alapszabályai szerint tárgycsoportok, figurák ábrázolására,
- szintani alapismereteinek felhasználásával önálló képek készítésére,
- kompozíciós ismereteinek alkalmazására,
- változatos – forma – faktúra és felületminőségek létrehozására,
- különböző anyagokkal és eszközökkel, változatos konstrukciók–tárgyak létrehozására,
- egyéni eszközhasználatra,
- a műalkotások értő befogadására,
- vizuális eszköztárának, folyamatos bővítésére és alkalmazására,
- a legfontosabb baleset- és munkavédelmi szabályok betartására.

5. évfolyam

Fejlesztési feladatok

- Az emberi és a természeti környezet esztétikumának felismertetése, a művészetek, alkotási tevékenységek iránti érdeklődés megerősítése.
- A látás és a látványértelmező képesség pontosítása, fejlesztése.
- A kézműves tárgyalgotás, a képző- és iparművészeti, médiaművészeti tevékenységek körének bővítése.
- A látvány utáni ábrázolás törvényszerűségeinek felismertetése, a vizuális nyelvrendszer alkalmazásának fejlesztése a különböző feladatok során.
- A manuális tudás és az alkotóképesség továbbfejlesztése, a stílusérzék megalapozása.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek

A látvány megfigyelése, perspektivikus ábrázolása

Rajzeszközök, plasztikus és modellező anyagok és eszközök

Különböző képző- és iparművészeti, népművészeti, médiaművészeti technikák

Az egyes műfajokra jellemző előadásmódok

Az ókori antik világ és a reneszánsz művészettörténet érdekességei

Az egyes népművészeti tájegységekre jellemző stílusjegyek, technikák

A formai, szintani alapismeretek

A tárgyalgotás, a tárgykészítéshez kapcsolódó anyagok, egyes eljárások, technikák

Hagyományos és új médiumok

Az előképek megismerése, feldolgozása – tanulmányrajzok, vázlatok, makettek, modellek

Témavariációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatsoportok

Történetábrázolás

– Életképek (reneszánsz palotában; illusztrációk különböző színes eszközökkel vagy képregényszerűen elmesélve)

– A kor ünnepeinek megjelenítése a megismert ábrázolási formák, stílusjegyek felidézésével (képi, fotó, videó vagy számítógépes feldolgozások)

Tornyok, várak, paloták

– Épületábrázolás tusrajzzal

– Struktúra – textúra, formaszervezet és felületi megjelenés (kollázs különböző felületű, strukturájú, textúrájú anyagokkal, tussal, páccal)

– Makett készítés különböző anyagok felhasználásával csoportmunkában

Színharmóniák

– Tájékek különböző fényviszonyok között – csak színpoltokkal festve – hajnalban, délben, szürkületben, éjszaka (gyűjtés elektronikus formában is, kísérletek a számítógépes grafikai programok használatával)

– Telt és tört színek, komplementer színek és különböző árnyalataik (festés akvarellal, krétával, kevert eljárással)

Környezetábrázolás – kép és valóság

– A tárgyak és a természeti környezet megfigyelése

– Az ablakon át látható világ (ábrázolás pitt–krétával, festéssel)

– A vonalperspektíva, levegő és színperspektíva felfedezése

– Előtér – középtér – háttér (tusrajzok, szénrajzok)

– Öltözéktervezés

– A szín- és az anyagválasztás szerepe

– Fejfedők (bohócsipka) készítése a viselhetőség és a méretek figyelembe vétele (papír és textilanyagok felhasználása, karcolás, hajtás, ragasztás, festés, varrás)

Képeskönyv

– A természet törvényeinek, jelenségeinek megfigyelése, összegyűjtése, lejegyzése

– Növények, állatok minél pontosabb megfigyelés alapján készült illusztrációi

– Magyarázó rajz, részletek és leírások a tervlapon (aprólékos ceruza és tusrajzok, temperafestés, kézírás vágott hegyű tollal)

Mintakincs

– A korra jellemző textilminták, díszítések gyűjtése, vázlatfüzetbe rajzolása

– Gyűjtött minták egy-egy részletének nagyítása, új kontextusba helyezése (vízfestés, ecsetrajz, különböző léptékben – páros munka)

- Ornamentika szerkesztése, rajzolása természeti motívumok, növények felhasználásával (akvarell ceruza, vízfestékek, sablonok),
- Egyszerű díszítőelemek szimmetrikus, pozitív–negatív formákká, ritmussá rendezése
- Természetes formák redukálása, egyszerűsítése, stilizálása, szín– és forma–variációk létrehozása (papírmetszet létrehozása)

Arcképtár

- Hétköznapi tömeg (piaci sokadalom) összeállítása nagyméretű kartonra (saját, választott figurákkal)
- Különböző korú és karakterű emberek portréja. (Csoportmunka. Ceruza, krétarajzok, tempera)

Fény–árnyék jelenségek

- Titokzatos terek létrehozása, a fény–árnyék hatások felhasználásával
- Vázlatok készítése jellegzetes fény–árnyék viszonyok bemutatására
- Térkonstrukció talált, gyűjtött tárgyakból, lepedőkből, zsinórokból, kartonokból többféle bevilágítással (közös, csoportos alkotás)

- Fényképek, videó készítése a terek bejárásával, a korábbi munkák térbe helyezése, „helyzetbe hozása”

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

- az adott kor művészetét, kézműves kultúráját, tárgyait,
- a vizuális kifejezés formáit, eszközeit, elemeit és nyelvezetét,
- a tervezéstől a tárgyalakotásig tartó kreatív folyamat részeit,
- a legfontosabb baleset és munkavédelmi tudnivalókat.

Legyen képes:

- a látvány és jelenségek értelmezésére, rögzítésére,
- egy gondolat, téma kibontására, sík és plasztikus variációinak létrehozására,
- motívumgyűjtésre, feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,
- a perspektivikus ábrázolás alapszabályai szerint tárgycsoportok, figurák ábrázolására,
- színtani alapismereteinek felhasználásával önálló képek készítésére,
- kompozíciós ismereteinek alkalmazására,
- változatos forma–, faktúra– és felületminőségek létrehozására,
- különböző anyagokkal és eszközökkel, változatos konstrukciók, tárgyak létrehozására,
- egyéni eszközhasználatra,
- a műalkotások értő befogadására,
- vizuális eszköztárának, folyamatos bővítésére és alkalmazására,
- a legfontosabb baleset– és munkavédelmi szabályok betartására.

6. évfolyam

Fejlesztési feladatok

- A látvány és a tanult ábrázolás összhangba hozása a személyes mondanivalóval.
- A természet– és emberábrázolás különböző formáinak megismertetése.
- A stílus– és arányérzék továbbfejlesztése.
- Az önálló kézműves tárgyalakotás technikájának megválasztására, a képző– és iparművészeti, médiaművészeti tevékenységek eszköztárának biztonságos használatára való képesség fejlesztése.
- A látvány utáni ábrázolás árnyaltabbá tétele, a kompozíció, a szín és az előadásmód finomítása.
- A képi műveltség bővítése.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek

Rajzeszközök, vizes bázisú festékek és plasztikus anyagok

A képző– és iparművészeti, népművészeti, médiaművészeti technikák

A barokk művészettörténeti korszakára jellemző stílusjegyek, technikák

A stíluskorszakra jellemző előadásmódok

Témavariációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok

Történetábrázolás

– Mozgalmas jelenetek (Álarcosbál egy barokk kastélyban. Illusztrációk különféle színes eszközökkel vagy képregényszerűen elmesélve)

– Grotteszk, vígjátéki történetelemek illusztratív feldolgozása a megismert ábrázolási formák, stílusjegyek felidézésével (képi, fotó, videó vagy számítógépes feldolgozások)

Tornyok, várak, paloták

- Épületek belseje, bútorai
- Épületábrázolás tusrajzzal, vegyes technikával (kollázs különböző felületű, struktúrájú, textúrájú anyagokkal, tussal, páccal)

Színharmóniák

– Öltözetek pasztellszínekkel (gyűjtés elektronikus formában, kísérletek a számítógépes grafikai programok használatával)

- Színhangulatok festése zenei hangzásokra (akvarell, kréta kevert eljárások)

Öltözék

- Legyező és maszk készítése a működés és a méretek figyelembe vétele
- A szín– és az anyagválasztás szerepe (papír, textilanyagok felhasználása, karcolás, hajtás, ragasztás, festés, varrás)

Kép és valóság

- A térábrázolási konvenciók, optikai csalódások, illúziókeltés
- A perspektíva és az axonometria fitorai (Escher rajzai, térformái. Gyűjtések)
- Tárgyak ábrázolása eltérő, végletes nézőpontokból – alulnézet, felülnézet, közlőlől – és messzire távolodva (grafit, szén, pittkréta)

Mintakincs

- Épületdíszítések, minták gyűjtése, rajzolásuk vázlatfüzetbe
- Gyűjtött minták egy–egy részletének nagyítása, új kontextusba helyezése (vízfestés, ecsetrajz, különböző léptékben– páros munka)
- Ornamentika szerkesztése, rajzolása természeti motívumok, növények, csiga, kagylómotívumok felhasználásával

(akvarell ceruza, vízfestékek, sablonok)

Arcképtár

- Arcképek díszes keretben
- Különböző korú és karakterű emberek portréja (ceruza, kréтарajzok, tempera)

A tárgyak egyedi vonásai

- Lakomák gazdag tárgyi világa. Gyűjtés a németalföldi festmények és mai fotók, installációk körében
- Hasonlóság és különbözőség. Azonos funkciójú tárgyak megfigyelése, egyedi vonásaik, különbözőségeik felfedezése (ceruza, vízfesték)

A tárgyak összhangja

- Hangszerek
- Klasszikus és saját megoldások
- Csendélet, drapériák, hangszerek beállításával (összefogott kompozíciók, finom részletmegoldások. Pasztellkréta)

Vizsgamunka készítése

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

- az adott kor művészetét, kézműves kultúráját, tárgyait,
- a vizuális kifejezés formáit, eszközeit, elemeit és nyelvezetét,
- a tervezéstől a tárgyalakításig tartó kreatív folyamat részeit,
- a legfontosabb baleset és munkavédelmi tudnivalókat.

Legyen képes:

- a látvány és jelenségek értelmezésére, rögzítésére,
- egy gondolat, téma kibontására, sík és plasztikus variációinak létrehozására,
- motívumgyűjtésre, feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,
- a perspektivikus ábrázolás alapszabályai szerint tárgycsoportok, figurák ábrázolására,
- szintani alapismereteinek felhasználásával önálló képek készítésére,
- kompozíciós ismereteinek alkalmazására,
- változatos forma–, faktúra– és felületminőségek létrehozására,
- különböző anyagokkal és eszközökkel, változatos konstrukciók, tárgyak létrehozására,
- egyéni eszközhasználatra,
- a műalkotások értő befogadására,
- vizuális eszköztárának, folyamatos bővítésére és alkalmazására,
- a legfontosabb baleset– és munkavédelmi szabályok betartására.

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után

A tanuló ismerje:

- a vizuális művészetek eszköztárát,
- a tárgytervezés és tárgykészítés fázisait,
- a rajzolás, festés, térművészet műfaji sajátosságait, anyagain és eszközeit,
- a különböző ábrázolási és tárgyalótechnikákat,
- a legjelentősebb művészettörténeti korszakok művészetének jellegzetességeit, kultúráját, tárgyait,
- a legfontosabb baleset- és munkavédelmi tudnivalókat.

A tanuló legyen képes:

- az alkotói munka végig vitelére,
- a látvány és jelenségek megragadására, visszaadására,
- motívumgyűjtésre, feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,
- a perspektivikus ábrázolás szabályainak alkalmazására,
- szintani ismereteinek felhasználására,
- kompozíciós ismereteinek alkalmazására,
- sokféle eszköz- és anyaghasználatra a kifejezés érdekében,
- konzekvens munkák elkészítésére,
- a művészettörténeti korok, stílusok megkülönböztetésére, értő befogadására,
- a legfontosabb baleset- és munkavédelmi szabályok betartására.

A művészeti alapvizsga követelményei

A vizsga részei

A vizsga gyakorlati vizsgarészből áll.

A vizsga tantárgya és időtartama:

Vizuális alkotó gyakorlat

- vizsgamunka bemutatása 15 perc
- helyszíni feladat megoldása 105 perc

A vizsga tartalma

A vizsgafeladatot az intézmény úgy határozza meg, hogy a megoldásból mérhető legyen a tanuló tervező, alkotó, konstruáló, tárgykészítő képessége. A feladatmegoldás tükrözze a tanulónak a vizuális alkotó gyakorlatok során megszerzett tudását a művészeti ág anyagairól, műfaji sajátosságairól, esztétikai törvényszerűségeiről, megszerzett ismeretét. A megvalósított vizsgamunka mutassa be a tanuló technikai jártasságát, tudását.

A vizuális alkotó gyakorlat alapvizsga két részből tevődik össze:

A) Dokumentációval együtt benyújtott kész kép, képsorozat vagy tárgy, tárgycsoport.

A benyújtott vizsgamunka – tanári irányítással megvalósított – tervezési munka alapján, szabadon választott technikával létrehozott alkotás, amely lehet:

- tárgy, tárgy együttes,
- festészeti, grafikai alkotás-sorozat,
- szobor, térkonstrukció és variációi.

B) Az alapvizsga helyszínén, ideje alatt önállóan elkészített kész kép vagy tárgy.

Az intézmény által meghatározott vizsgafeladat tervvázlat alapján, szabadon választott anyaggal és technikával létrehozott alkotás, amely lehet:

- tárgy,
- festészeti, grafikai alkotás,
- szobor, térkonstrukció

A vizsga értékelése

A vizuális alkotó gyakorlat alapvizsga értékelésének általános szempontjai:

- esztétikai érzékenység, művészeti ismeretek jelenléte,
- tervezési, plasztikai tárgyformáló készség,
- a kísérletező kedv és kreativitás megjelenése,
- alapvető anyag-, eszköz- és szerszámhasználati ismeret, jártasság,
- térformálás, konstruáló és kompozíciós készség,
- a tartalomnak megfelelő anyag, forma, szín, technika és kifejezőmód használata,
- az elkészült munka egyedisége, összhangja.

GRAFIKA és FESTÉSZET ALAPJAI

A grafika és festészet alapjai tantárgy célja a képi világ, a képi kifejezés különböző módjainak megismertetése. A fantázia kibontakoztatása, a valósággal való összekapcsolása. Változatos felfedező és alkotó folyamatokon keresztül hozzásegíteni a tanulókat az önálló, kreatív tevékenységekhez.

A tantárgy feladata előkészíteni és megalapozni a művészi igényű szakmai munkát.

Alapfokú évfolyamok

1. évfolyam

Fejlesztési feladatok

- A környezet esztétikumára érzékeny nyitott szemlélet kialakítása.
- A grafikai és festészeti munkához szükséges eszköz- és anyaghasználati készség fejlesztése.
- A vonallal, színnel, felülettel, díszítménnyel, kompozícióval kapcsolatos tapasztalatok játékos gazdagítása.
- A képkalkotáshoz szükséges érzéki tapasztalások és technikai ismeretek átadása.
- Örömteli munkával a személyes megnyilvánulásnak teret adó alkotótevékenység motiválása.
- Kreatív gondolkodásra, alkotásra nevelés.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek

A vonal megjelenési formái

A szín szerepe az érzelmek, hangulat kifejezésében

A forma, folt, felület és textúra jelentése és létrehozásának lehetőségei

A gyűjtés, gyűjtemény létrehozásának módjai

Részlet és nagyítás

A díszítés sajátosságai

A nyomhagyás egyszerű technikái

Kompozíciós alapismeretek

Az illusztratív ábrázolás

Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

A vonal

- A vonal megjelenési formái a valóságban és a képzőművészetben. Játékos felfedezések
- A vonal, mint mozgásnyom
- Eltérő célú és irányú mozgások megfigyelése, létrehozása
- Változatos mozdulatokkal, mozgással hagyott nyomok más-más felületeken és anyagokon

A szín

- Szín és mozgás
- Különböző mozgások, mozdulatok (simogatás, dobolás) által keltett érzelmek kifejezése színekkel
- Mozdulatok, mozdulatsorok színes lenyomatai nagyméretű felületeken kézzel, szivaccsal, széles ecsettel
- Színek és élmények közti asszociatív kapcsolat
- Érzelmek, hangulatok megjelenítése különböző formájú és anyagú felületeken absztrakt színfoltokkal
- A kedvenc tárgy, lény jellemének kifejező ábrázolása színekkel szokatlan formájú felületeken
- A tárgy, lény hangulátváltozásainak megjelenítése színek segítségével

Felület és forma

- Különböző felületek és formák által kiváltott érzelmek
- Játékos forma- és felületalakítási kísérletek
- Gesztusok által létrehozott foltok, felületek
- Különböző érzelmi állapotok lenyomata

Felület és textúra

- A környezet felületeinek megismerése élményszerű tapasztalatok által
- Vizuális és taktilis érzékelés közti kapcsolat
- Különböző felületű, texturájú anyagok gyűjtése, meghatározott szempontok szerinti csoportosításai
- A gyűjtött anyagok kollázsként való felhasználása
- Különböző anyagok felületének tapintással való érzékelése (bekötött szemmel)
- A tapintási élmények megfogalmazása, megjelenítése, tapintási napló, térkép készítése

Minta a környezetben

- Környezetünkben levő tárgyakon található mintákból gyűjtemény létrehozása
- A gyűjtött minták egy-egy részletének nagyítása, új kontextusba helyezése

Díszítés, díszítmények

- Lapok felületek díszítése grafikai és festészeti technikákkal, jelentést hordozó motívumokkal

Nyomhagyás

- Különböző formájú, felületű tárgyakkal foltok, rajzolatok létrehozása

– Az elkészített nyomatok kiegészítése, továbbfejlesztése jelentést hordozó illusztratív alkotássá tussal, filctollal, festékekkel

Kompozíció

- Képi elemek rendezése

– Ugyanazon elemekből eltérő hatású, egyensúlyú kompozíciók összeállítása monokróm festéssel, kollázssal, egyszerű nyomhagyással

Képkötés

- Illusztrációk készítése mesék, események szereplőinek nagyméretű ábrázolásával

– Történetek, mesék jeleneteinek illusztratív megfogalmazása grafikai és festészeti eszközökkel, anyagokkal (grafit, toll, kréta, vízfesték, kollázs)

Követelmény

A tanuló ismerje:

- a vonal megjelenési formáit,
- a szín szerepét az érzelmek, hangulat kifejezésében,
- a forma, folt, felület és textúra jelentését és létrehozásának lehetőségeit,
- a díszítés sajátosságait,
- a nyomhagyás egyszerű technikáit,
- a kompozíciós alapismereteket,
- az illusztratív ábrázolás alapjait.

Legyen képes:

- mozgásnyomok vonallal történő rögzítésére,
- az érzelmek vonallal, színnel történő ábrázolása,
- forma, folt, felület és textúra létrehozására,
- a nyomhagyás egyszerű technikáinak alkalmazására,
- képkötésre,
- gyűjtemény létrehozására,
- eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

2. évfolyam

Fejlesztési feladatok

- A grafikai és festészeti munkához szükséges eszköz- és anyaghasználati készség fejlesztése.
- A vonallal, színnel, felülettel, díszítménnyel, kompozícióval kapcsolatos tapasztalatok gazdagítása.
- A képkötéshez szükséges érzéki tapasztalások és technikai ismeretek átadása.
- Örömteli munkával a személyes megnyilvánulásnak teret adó alkotótevékenység motiválása.
- Kreatív gondolkodásra, alkotásra nevelés.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek

Vonal a térben

A szín szerepe és hatása a tárgyakon és a térben

A színek és lelki minőségek

Felület és textúra kontrasztok és létrehozásának lehetőségei

A gyűjtés, gyűjtemény létrehozásának módjai

A díszítés sajátosságai

A tárgyak funkciója és díszítése közti kapcsolat

Egyszerű nyomatok

A kiemelés

Az illusztratív ábrázolás

Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

A vonal

– Vonalak a térben

– Vonalaszerű anyagokkal (kötél, szalag) térjátékok, installációk létrehozása

– A létrehozott vonalterek megjelenítése különböző grafikai eszközökkel

– Az elkészült grafika továbbfejlesztése, alakítása variációk, sorozatok formájában

A szín

- A színek és térbeli formák kapcsolata a mesékben és a valóságban
- Színes terek, téri formák létrehozása, térátalakítások
- Különböző színű vagy különböző színűre festett talált tárgyak (textilek, dobozok, fonalak) segítségével eltérő funkciójú és hangulatú színes terek megépítése

- A létrehozott terek által nyújtott élmények megjelenítése festéssel, kollázssal

- Tulajdonságok, fogalmak rokonítása, összekapcsolása színekkel és egyszerű térbeli formákkal, tárgyakkal
- Térbeli formák, tárgyak felületének átalakítása festéssel, tárgymesék létrehozása
- Egy konstruált tér hangulatának, jelentésének módosítása színcserével

Felület és forma

- Ellentétek, felületi kontrasztok
- Semleges, nyugodt felületeken markáns ellentétek, felületi kontrasztok létrehozása
- A gesztusokkal létrehozott foltok, felületek által közvetített információk

Felület és textúra

- Különböző felületeket, textúrákat ábrázoló képek, fotók gyűjtése, csoportosítási lehetőségek
- A gyűjtött fotók, fénymásolatok grafikai kiegészítései, átalakításai
- Az elkészült lapokból illetve a gyűjtött fotókból kollázsok, képtárgyak készítése

Minta a környezetben

- Növények, állatok fotóin, illetve mikroszkopikus felvételeken található minták, mintázatok gyűjtése
- A gyűjtött mintakincs szabad felhasználása méret és léptékváltással

Díszítés, díszítmények

- Funkcióval, jelentéssel bíró plasztikus tárgyak felületének megmunkálása, díszítése grafikai és festészeti technikákkal

Egyszerű nyomatok

- Képi üzenetek létrehozása egyszerű sokszorosítási technikákkal (papírdúc, papír- vagy műanyagkarc, sablon átfújással)

Kompozíció

- A kiemelés szerepe és lehetőségei a valóságban, a mesékben és a különböző művészeti ágakban
- A kép egyes szereplőinek, elemeinek hangsúlyozása (formával, mérettel, színnel, aránnyal, nézőponttal, felülettel, kontraszt alkalmazásával, elhelyezéssel)

Képkötés

- Illusztrációk készítése
- Történetek, mesék jeleneteinek illusztratív ábrázolása grafikai és festészeti eszközökkel, anyagokkal, valamint ezek kombinált megoldásaival (festett ceruzarajz, színezett tollrajz, kollázs, vegyes technika)

Értékelés és kiállítás-rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

- vonal a térképző szerepét,
- a szín szerepét, hatását a tárgyakon és a térben,
- felület és textúra kontrasztok létrehozásának lehetőségeit,
- a gyűjtés, gyűjtemény létrehozásának módjait,
- a díszítés sajátosságait,
- a tárgyak funkciója és díszítése közti kapcsolatot,
- a kiemelés módjait,
- az illusztratív ábrázolás sajátosságait.

Legyen képes:

- vonalvariációk létrehozására,
- a lelki minőségek kifejezésére,
- felület és textúra kontrasztok létrehozására,
- egyszerű nyomatok készítésére,
- képkötésre,
- gyűjtemény létrehozására,
- eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

3. évfolyam

Fejlesztési feladatok

- A grafikai és festészeti munkához szükséges eszköz és anyaghasználati készség fejlesztése.
- A vonallal, színnel, felülettel, díszítménnyel, kompozícióval kapcsolatos tapasztalatok gazdagítása.
- A képkötéshez szükséges érzéki tapasztalások és technikai ismeretek átadása.
- Örömteli munkával a személyes megnyilvánulásnak teret adó alkotótevékenység motiválása.
- Kreatív gondolkodásra, alkotásra nevelés.
- Az önkifejezés változatos formáinak alkalmazása.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek

A vonal és a mozgás-változás

A színek egymáshoz való viszonya

A színek érzelmi minősége

Színharmóniák, szíkontrasztok

A forma, folt, felület és textúra kifejező használata

A gyűjtés, gyűjtemény felhasználásának lehetőségei

A funkció és díszítés

Egyedi motívumok, motívumrendszer

Dombornyomat

Kompozíciós variációk

Illusztratív sorozatok

Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

A vonal

- Változások vizuális nyomai

– A valóságos és képzeletbeli változások nyomainak megjelenítése különböző grafikai és festészeti technikákkal

- Improvizatív és tudatos vonal- és hangjátékok

– Különböző hatású, karakterű hangok, zajok, zenék inspiráló hatására különböző karakterű vonalak, rajzos vonalszövetek készítése

A szín

- Színfoltok festése zene hangulatára

- A színek egymáshoz való viszonya, a színek érzelmi minősége

- Természeti jelenségek színekkel és színárnyalatokkal való kifejezése

– Egy-egy szín más színekkel való kapcsolatának mesén, dramatikus játékon keresztül történő átélése, az élmények megfestése

- Árnyalt vizuális minőségek, színharmóniák

- Fogalmakkal, hangokkal, mozdulatokkal leírható tartalmak megjelenítése színek, színharmóniák által

- Szíkontrasztok, tartalmi ellentétek

– Szíkontrasztok, színellentétek festése – melyek tartalmi ellentéteket és belső élményeket juttatnak felszínre – különös tekintettel a sötét-világos kontrasztra

A felület

- Felület és ábrázolási szándék

– Különböző érzelmi, hangulati állapotok megjelenítése a megismert technikákkal, felületalakítási lehetőségekkel változatos műfaji kísérletek során

- Foltok, folthatárok

- A valóságban látható éles és elmosódott kontúrok megfigyelése és megjelenítésük

- Transzparencia, ellenfény, a részletek láthatósága

Textúra képzés

– Különböző anyagok segítségével, felhasználásával (homok, gipsz, fonal, drót, szögek) változatos textúrájú felületek létrehozása

- Az elkészült lapokból képtárgyak készítése

Minta a környezetben

- Műalkotásokról, építményekről, fotókról minták, ornamentikák gyűjtése

- A gyűjtött és továbbgondolt mintakincs felhasználása tárgyakon

Díszítés, díszítmények

- Funkcióval, jelentéssel bíró mikro terek külső- belső elemeinek díszítése grafikai és festészeti technikákkal

- A mikro terek lakóinak, lényeinek egyedi megjelenítése
- Sablon nyomatok
- Meghívó, plakát, képregény készítése sablonnyomat segítségével (kivágott papír vagy műanyag motívumokkal)
- Dombornyomatok
- Különböző anyagok, tárgyak segítségével plasztikus papírnyomatok készítése
- Kompozíció*
- Komponálási módok
- Játékos kísérletek, variációk egy saját alkotás, illetve különböző reprodukciók képi elemeinek, szereplőinek átrendezésére
- Képalkotás
- Illusztrációk készítése
- Történetek, mesék jeleneteinek illusztratív ábrázolása sorozatokban grafikai és festészeti technikákkal (monotípiá és kollázs–technika vonalas, festett kiegészítéssel, krétarajzzal, karcnyomatokkal)
- Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

- a mozgás–változás vonallal történő kifejezésének lehetőségeit,
- a színek egymáshoz való viszonyát,
- a színek érzelmi minőségét,
- a színharmóniakat, színtonasztokat,
- a gyűjtés, gyűjtemény felhasználásának lehetőségeit,
- a funkció és díszítés kapcsolatát,
- a dombornyomat készítésének technikáját.

Legyen képes:

- a vonal, forma, folt, felület, szín és textúra kifejező használatára,
- egyedi motívumok, motívumrendszer alkalmazására,
- dombornyomat készítésére,
- a kompozíciós variációk, illusztratív sorozatok készítésére,
- eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

GRAFIKA és FESTÉSZET TANSZAK

GRAFIKA és FESTÉSZET MŰHELYGYAKORLAT

A grafika és festészet műhelygyakorlat célja olyan általános és speciális ismeretek átadása, melyek képessé teszik a tanulót önálló, színvonalas grafikai és festészeti alkotások létrehozására. Célja továbbá, hogy a tanulókat önmaguk megismeréséhez és a valóság törvényszerűségeinek egyre pontosabb és mélyebb megértéséhez juttassa a kritikus megfigyelés és gyakorlati tevékenységek segítségével.

A műhelygyakorlat feladata a tanulói képzelet, a belső képek és a valóság törvényszerűségeiből fakadó vizuális látványelemek összekapcsolásának elősegítése. Feladata továbbá kreatív alkotói tevékenységen keresztül az emberi, társadalmi és művészeti problémákra való érzékenység és véleménynyilvánítási igény kialakítása.

4. évfolyam

Fejlesztési feladatok

- A grafikai és festészeti munkához szükséges eszköz és anyaghasználati készség fejlesztése.
- A vizuális kifejezés elemeinek eszközeinek felismerése, egyre tudatosabb alkalmazása.
- A motívumgyűjtés és vázlatkészítés gyakorlatában való jártasság kialakítása.
- A tanult grafikai és festészeti technikák alkalmazási képességének gyakorlása.
- Az esztétikai érzékenység és kifejezőkészség fejlesztése.
- Az önállóság kialakítása.
- A fegyelmezett munkavégzés szabályainak elsajátíttatása.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek

Grafika és festészet technikai, műfaji sajátosságai

Vizuális kifejezés alapvető eszközei, szerepük

A vonal megjelenési lehetőségei, kifejezőereje
A fekete–fehér kontraszt hatása, használatának lehetőségei
A tónus szerepe
A színek érzelmi, hő és figyelemfelhívó hatása
A sötét–világos, a hideg–meleg színkontraszt
A faktúra és textúra alakítás lehetőségei
Képipítési és kompozíciós lehetőségek (szerves elrendezés, kiemelés–elhagyás, pozitív–negatív formák, szabályosság–szabálytalanság)

Téma variációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai

A ceruza–, tus–, pác–, akvarell– és krétarajz technikája

Az anyagnyomatok, a monotypia, a magas nyomás műveletei

Kollázs és vegyes technikájú alkotások készítésének lehetőségei

Az akvarell– és temperafestés eltérő technikai sajátosságai

A pasztellkép készítés technikája

Az alkalmazott grafika műfaji sajátosságainak megfelelő betű, monogram, embléma, piktogram tervezése

Eszközhaznlati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

Vonal

- A vonal ritmust kifejező hatása
- A vonal karaktermegjelenítő szerepe
- A vonal pszichikai kifejezőereje
- Sorsok, korok, egyéniségek kifejezése különböző vonalhasználattal
- Vonal a festészetben és a grafikában
- Vonal a térben és képtárgyakon
- Vonal a tájban, természetben, (monumentális) szabadtéri installációk, land art

Szín

- Színes fonalak, drapériák – színes terek, színkontrasztok
- A színek hatása (érzelmi, hő és figyelemfelhívó hatás)
- A színek analogikus kapcsolata az érzetekkel, a különböző kifejezési nyelvekkel és szellemi tartalmakkal

A fény és a sötét differenciálódása

- A fény és a sötét által közvetített tartalmak (mesék, mítoszok, legendák)
- Játék a fényvel (lámpákkal, vetítőkkel)
- Tárgyak, terek és a fény kapcsolata
- Külső–belső élmények átélése, meg tapasztalása és megjelenítése (zenei, akusztikai analógiák felismerése, létrehozása)

– A fekete szín használata, a fekete–fehér kontraszt (fekete tér, fekete tárgy)

– A szürkétől a feketéig – grafikában és festészetben

Felületképzés

- Faktúra és textúra alakítás a grafika és festés eszközeivel
- Felületkontrasztok létrehozása (különböző anyagok nyomataival, kollázssal)
- Lavírozott tus, pác és akvarell rajzok
- A gyors, könnyed festés technikája
- Festett ceruzarajzok. Különböző technikák vegyítése, kísérletezések

Kifejezés, képalakítás

– Organikus képalakítás (szerves elrendezés, kiemelés–elhagyás, pozitív–negatív formák, szabályosság – szabálytalanság)

– Képi elemek átrendezése, variációk, kompozíciós lehetőségek

Képalakítás

- Illusztráció készítése
- Tusrajzzal a monokromitás, a foltképzés és a vonalrendszerek szerepének hangsúlyozása
- Egyedi nyomtatással monotypia készítése

Tér – környezet

- A körülvevő környezet elemei által létrehozott különböző méretű, nyitott és zárt terek
- Térépítések és térjátékok a különböző érzékelési területek bekapcsolásával
- Hagyományos és rendhagyó térképek készítése (hang–, taktilis–, hő térképek)
- Eltérő hangulatú, méretű, arányú és szerkezetű terekben, (labirintusokban) átélt tapasztalások, élmények megjelenítése grafika, festészet és kevert technikák segítségével

A betű és kép

– Jel (egyedi, saját jel)

– Betűkarakter, monogram

- Az alkalmazott grafika műfaji sajátosságaival embléma, piktogram tervezése
- A kódextől a könyvnyomtatásig
- A nyomtatott írás és a kép használhatósága
- Miniaturák, óriásképek

Műalkotások

- A feladatokhoz kapcsolódó grafikai, festészeti és egyéb alkotások inspirációs felhasználása
- Anyagok, eszközök, megoldások a különböző korokban
- A feladatokhoz kapcsolódó műalkotások folyóiratokban, könyvtárban, interneten
- Műalkotások a környezetünkben, galériákban

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

- a grafika és festészet alapvető technikai és műfaji sajátosságait,
- a grafikai és festészeti munkához szükséges anyagok és technikai eszközök szakszerű használatát,
- a grafika és festészet néhány kiemelkedő hazai és külföldi képviselőjét, kortárs alkotóit,
- a vizuális kifejezés, képépítés törvényszerűségeit, kompozíciós lehetőségeit,
- a legfontosabb munkavédelmi tudnivalókat.

Legyen képes:

- munkájához motívumokat gyűjteni és vázlatokat, színvázlatokat készíteni,
- a vizuális kifejezőeszközök és módok (vonalak, színek, formák, felületek és kompozíciós lehetőségek) kifejezési szándék szerinti használatára,
- a tanult grafikai és festészeti technikákkal (ceruza–, tus–, pác–, akvarell– és krétarajz, anyag nyomatok, monotypia, kollázs, akvarellfestés, temperafestés, pasztell és vegyes technika) alkotásokat létrehozni,
- egy téma kapcsán variációkat és különböző méretű alkotásokat készíteni,
- képzőművészeti alkotásokon a színek, vonalak felületek sajátosságait felismerni,
- eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

5. évfolyam

Fejlesztési feladatok

- A környezet által közvetített üzenetek befogadásának és értelmezésének mélyítése.
- A formák, színek változatos, gazdag használatának kialakítása.
- A külső látvány és a lelki tartalmak érzékeny megjelenítésének fejlesztése.
- A véleményformálás finomítása saját és mások műveivel kapcsolatban.
- A tanulók tervezési készségének és problémamegoldó képességének fejlesztése.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek

A megvilágítás szerepe

A fény és árnyék grafikai és festészeti eszközökkel való megjelenítésének lehetőségei

A forma, méret, felület, szín és kompozíciós kontrasztok

A redukció, a sűrítés, a fokozás és a kiemelés szerepe

A felületgazdagítás lehetőségei

A színperspektíva szerepe

A különböző színviszonyok hatása, kifejezőereje

Variációk, sorozatok készítése

Nagyítások, méret és léptékváltások alkalmazása

Eltérő képkivágások hatásainak megtapasztalása és alkalmazása

A sablonnyomat, dombornyomat technikája

A linómetszés technikája

Alkalmazott vagy tervezőgrafika sajátosságainak megfelelő tipográfia, könyvborító, plakát tervezése

Jelmezek, maszkok, díszletek készítésének sajátosságai

Egyszerű akció, performance létrehozása

Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

A fény és a sötét

- Karakteresen eltérő erejű, irányú megvilágítású tárgyak és terek létrehozása, megjelenítése
- A fény és árnyék grafikai eszközökkel való kifejezése

– Színes kompozíciók, és variációk készítése a látványinspiráló hatására

Kontrasztok

– Forma, méret, felület, szín és kompozíciós kontrasztokra épített kép, képtárgy sorozatok, variációk létrehozása, a zene – hang, mozgás–tapintás, az irodalom és a képzőművészet inspiráló hatására

– További lehetőségek, variációk és kísérletezések új médiumok, műfajok segítségével

Kifejezés – karakterek

– Emberi és mitikus karakterek vizuális kifejezése

– Emberek, hősök, tárgyak jelleme, hangulatváltozásaik megjelenítése a festészet és grafika eszközeivel

– Portrék, maszkok, jelmezek készítése

– Kifejező karakterek létrehozásának inspirálása játékokkal és akciókkal

– A kifejezés lehetőségei a redukció, a sűrítés, a fokozás, és a kiemelés eszközeivel

– Egy téma feldolgozása a sablonnyomat (kivágott papír vagy műanyag motívumokkal), dombornyomat, tus- és a temperatechnika lehetőségeit felhasználva

– Felületgazdagítási lehetőségek

– Dramatikus játék a kész alkotásokkal

Tér – környezet

– A közvetlen környezet tárgyai, tárgykarakterek szembeállítás, csoportosítások

– Tárgyátalakítások, átfestéssel, zavarófestéssel

– Tárgyak idegen, megszokottól eltérő környezetbe helyezése

– Léptékváltás adta lehetőségek felhasználása

– Egy tárgy részletének felnagyítása, változatos képkivágások

– A látvány és fantáziaképi elemeinek összekapcsolása egy tárgy, szerkezet belső terének ábrázolása során

Írás – kép

– Alkalmazott vagy tervezőgrafikai ismeretek segítségével könyvborító, plakát készítése

– A képhez felirat tervezése (számítógép segítségével). Betű, tipográfia

– A betű, írás és kép szabad műfajú felhasználása

Szín

– „Szín–tér”, külső – belső terek színviszonyai

– Az illúziókeltés lehetőségei

– Színperspektíva

– Kompozíciós változatok a színkontrasztra

– A szín kifejezőereje, mélysége, mozgása a külső látvány és a lelki tartalmak megjelenítése során

– Terek berendezése, benépesítése eltérő méretű és színű figurákkal, szalagokkal, textilekkel, lámpákkal

– Doboz szín–házak – azonos motívumok más–más színviszonyok között

Képköltés

– A gouache technikájának ismerete

– A linómetszés technikájának elsajátítása, sajátosságai, műfaji követelményei, az anyag- és eszközhasználat specifikumai

– Egydúcós linómetszet

– Színes linómetszet kialakítása a dúc továbbvívásával

– Különböző méretű illusztráció, illusztráció sorozat készítése zenei, irodalmi alkotáshoz

– Illusztráció készítése egyedi és sokszorosítási technikákkal (ecset- és tollrajz, gouache, linómetszet)

Műalkotások

– A feladatokhoz kapcsolódó grafikai, festészeti és egyéb alkotások inspirációs felhasználása

– Anyagok, eszközök, megoldások és stíláriis jegyek a különböző korokban

– A feladatokhoz kapcsolódó műalkotások folyóiratokban, könyvtárban, interneten

– Műalkotások a környezetünkben, galériákban

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– a szín kifejezőerejét, a színperspektíva szerepét,

– a különböző színviszonyok hatását,

– a sablonnyomat, dombornyomat, linómetszés technikáját.

Legyen képes:

– a tanult vizuális kifejezőeszközöket és módokat a képköltési gyakorlatban alkalmazni,

– a fény – árnyék – szín összefüggéseit felhasználni a külső látvány és a lelki tartalmak megjelenítése során,

– alkalmazni a léptékváltás adta lehetőségeket,

– véleményformálásra saját és mások műveivel kapcsolatban,

– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

6. évfolyam

Fejlesztési feladatok

- A személyes kifejezési eszközök megtalálásának ösztönzése.
- A kísérletező kedv, a döntésképeség és az alkotói magatartás fejlesztése.
- A képépítési és kompozíciós törvényszerűségek tudatos használatának ösztönzése.
- A tudatos környezetformálás igényének kialakítása.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek

A szín modulációk, lokál és valór színek

A szín–önkontraszt és komplementer kontraszt hatásai

A túlzás, fokozás szerepe

Az egyensúly feltételei

Az átírás módjai

A dekoratív festészet sajátosságai

A különböző stílusjegyek felismerésének szempontjai

Többdúcú linómetszet létrehozása

Hidegtű vagy pusztatű technikája

Az improvizatív és a tervezett művek közti különbségek

Látványterv létrehozása

Akrilfestés gyakorlata

Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

Képpalkotás

– Személyes jelentéssel bíró fogalmak, tartalmak, tárgyak grafikus megjelenítése (változás, kapcsolat, szembenállás)

– Színes sokszorosítás. A színek felhasználásának lehetősége a sokszorosított grafikában értékelés és kiállítás–rendezés

– Többdúcú linómetszet készítése

– Alapszín keveredések, átfedések, új szín létrehozása, alányomás

– Sorozat készítése amorf keretű linódúccal

– Hidegtű

– A hidegtű vagy pusztatű technika elsajátítása, a mélynyomás alapjai

– Alapozatlan, pusztá, felfényesített lemezre karcolás tüvel, a felületek megdolgozása jelet hagyó eszközökkel

– A vonalkarakter lehetőségeinek kiaknázása a dúc felnagyításával

– A magas– és a mélynyomás variálásának lehetőségei

Stílusvariációk, átíratok

– Különböző korok eltérő stílusú, témájú alkotásainak átfestése, összekeverése és egybeépítésük variációi

– Stílusjegyek átváltoztatása, méret– és léptékváltások

– Nagyméretű dekoratív, díszletjellegű megoldások. Tervek készítése

– Fotókból képsorozatok összeállítása, eltérő képkapcsolási lehetőségek tudatos használata

– Művek összehasonlítása

Egyéni vizuális kifejezés

– Személyes kifejezőeszközök és módok megtalálása az egyéniség, a technikai lehetőségek és a műfaji sajátosságok összehangolása által, önálló kísérletezések segítségével

– Folyamat – karakter – személyes idő kifejezési lehetőségei

– Személyes képnapló készítése, lelki tartalmak, történések és változások vizuális rögzítése

– Improvizációk és tervezett művek

– Zenei vagy egyéb inspiráció segítségével túlzások, fokozások, egyensúly veszteségek megjelenítése festészeti és vegyes technikájú alkotásokon, képtárgy sorozatokon

Vizsgamunka

– Az eddigi ismeretek felhasználásával, egyéni kifejezési szándék szerinti kép, képtárgy, képsorozat készítése választott technikával és dokumentálása.

Műalkotások

– A feladatokhoz kapcsolódó grafikai, festészeti és egyéb alkotások inspirációs felhasználása

– Anyagok, eszközök, megoldások és stílárius jegyek a különböző korokban

– Elemzések a grafika és festés módszereiről, a színhasználatról és az anyagokról

– Művészeti, művészettörténeti ismeretek beépítése az alkotó tevékenységbe

- A feladatokhoz kapcsolódó kortárs műalkotások folyóiratokban, könyvtárban, interneten
- Műalkotások a környezetünkben, galériákban

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

- a grafika és festészet kiemelkedő hazai és külföldi képviselőit, kortárs alkotóit,
- a tanult vizuális kifejezőeszközöket és módokat a képzőművészeti gyakorlatban,
- a képzőművészet törvényszerűségeit, kompozíciós lehetőségeit.

Legyen képes:

- különbséget tenni a magas- és mélynyomás között,
- grafikai és festészeti elméleti és gyakorlati tudásának alkalmazásával önálló koncepciók alapján különböző méretű variációkat, kép-, képtárgy sorozatokat, illusztrációkat készíteni,
- munkáját esztétikusan összeállítani, bemutatni,
- műalkotás és környezet kapcsolatának, összefüggéseinek felismerésére,
- véleményformálásra műalkotásokkal kapcsolatban,
- eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után

A tanuló ismerje:

- a grafika és festészet történetét, korszakait, jellemző alkotásait,
- a grafika és festészet kiemelkedő hazai és külföldi képviselőit, kortárs alkotóit,
- a grafika és festészet technikai és műfaji sajátosságait,
- a képgrafikai, alkalmazott grafikai és a festészeti tevékenységeket, eljárásokat
- a grafikai és festészeti munkához szükséges anyagok és technikai eszközök szakszerű használatát,
- a képzőművészet törvényszerűségeit, kompozíciós lehetőségeit,
- a legfontosabb munkavédelmi tudnivalókat.

A tanuló legyen képes:

- munkájához motívumokat gyűjteni és vázlatokat, színvázlatokat készíteni,
- a tanszak tanult műfaji sajátosságainak megfelelő átírásra, absztrakcióra,
- az egyedi- és sokszorosított grafikai eljárások, festészeti technikák alkalmazására,
- a grafikai és festészeti anyagok helyes használatára,
- a színek, formák és kompozíciós lehetőségek kifejezési szándék szerinti használatára
- grafikai és festészeti elméleti és gyakorlati tudásának alkalmazásával önálló alkotások, variációk és illusztrációk készítésére,
- a tanult grafikai és festészeti technikák sokszínű használatára és továbbfejlesztési lehetőségeinek keresésére, kísérletezésre,
- esztétikus képi megjelenítésre,
- műalkotás és környezet kapcsolatának, összefüggéseinek felismerésére,
- önálló véleményformálásra saját és mások műveivel kapcsolatban,
- a munkavédelmi szabályok betartására.

A művészeti alapvizsga követelményei

A vizsga részei

A vizsga gyakorlati vizsgarészekből áll.

A vizsga tantárgya és időtartama

A grafika és festészet műhelygyakorlat

- tervezés 40 perc
- tárgykészítés 140 perc

A vizsga tartalma

A vizsgafeladatot az intézmény úgy határozza meg, hogy a megoldásból mérhető legyen a tanuló tervező, képzőművészeti képessége. A terv tükrözze a tanulónak a grafika és festészet anyagairól, műfaji sajátosságairól, esztétikai törvényszerűségeiről megszerzett ismeretét. A megvalósított kép, képtárgy, képsorozat mutassa be a tanuló grafikai és festészeti jártasságát, tudását.

A grafika és festészet műhelygyakorlat vizsga két részből tevődik össze:

A) Tervezési dokumentációval együtt benyújtott kész kép, képtárgy, képsorozat, a grafika és festészet műfajából.

A benyújtott vizsgamunka – tanári irányítással megvalósított – tervezési munka alapján létrehozott alkotás, amely lehet:

- alkalmazott grafikai, sokszorosított grafikai alkotás, sorozat vagy variáció,
- grafikai és festészeti illusztráció sorozat,

– szabadodon választott technikákkal készített képi alkotás, alkotássorozat vagy variáció.

A vizsgamunkát az alapfok utolsó évfolyamának szorgalmi ideje alatt, a második félévben kell elkészíteni, és a művészeti alapvizsga napját megelőzően tíz nappal kell a tanulónak leadnia a vizsgát szervező intézménynek.

B) Az alapvizsga helyszínén, ideje alatt önállóan elkészített kép, képtárgy, képsorozat, a grafika és festészet műfajából.

Az intézmény által meghatározott vizsgafeladat tervvázlat alapján, szabadon választott technikával létrehozott alkotás, amely lehet:

- modell alapján készített képi, képtárgyi átírás,
- alkalmazott grafikai vagy dekoratív festészeti vázlatterv – sorozat.

A vizsga értékelése

A grafika és festészet műhelygyakorlat alapvizsga értékelésének általános szempontjai:

- tervezési, képalkotási készség,
- színhasználat, kompozíciós készség,
- alapvető anyag- és eszközismeret, jártasság,
- a grafikai és festészeti ismeretek gyakorlati alkalmazása,
- a tartalomnak, műfaji sajátosságoknak megfelelő átíró és kifejezőképesség,
- az elkészült munka összhangja.

TOVÁBBKÉPZŐ

7. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

A beállítás I.

Csendélet ill. portré beállítása a műteremben

Megvilágítási problémák, fényviszonyok elemzése

A színek derítése

A drapéria, a tárgy, a tér színbeli viszonyai

Vázlat és nagyméretű festmény készítése (szemléltetés: Caravaggio, Cezanne, Morandi, Csernus T. ...)

A beállítás II.

A tárgy (portré) feldolgozása, átírása más anyagokkal

Különböző művészeti stílusokkal (pl.: barokk, impresszionista, expresszionista, szürrealista) stílusgyakorlatok

A plakát

Tetszőleges reklámtéma feldolgozása színdinamikai szempontok alapján

A színek hatása, a színek információsegítő szerepe

A fotó és a szín egymásra hatása

Színes diakép készítése a munkáról, nagyítás (szemléltetés: lengyel, magyar plakátok, festett plakátok, gigantposzterek...)

A színtan

A színek tudományos vizsgálata, a szinoid gömb Szinoidkészítés

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje, és gyakorlatban alkalmazza a színtani ismereteit a szinoid színeinek alapján, a színek érzelmeket alakító hatását saját festményein, az alkalmazott grafika és a szín reklámpsziológiai törvényeit és összefüggéseit, a tanulmányos portré és csendélet valamint tájfestés néhány problémáját.

8. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

A figura

Interieurban elhelyezett figura megfestése

Reflexek, megvilágítás, a drapéria árnyékai. (szemléltetés: Bonnard, F. Bacon, Ferenczy K. ...)

A táj

Festés szabadban akvarellal, temperával

A kép befejezése, újrakomponálása, újraalkotása a műteremben a helyszínen készített saját fotók alapján (szemléltetés: Paál László, Mednyánszky, impresszionisták...)

Az olajfestés titka

Az olajfestés technikájának alapjai

A festés története, a vászon, a vakkeret, az ecsetek, az alapozás megismerése

A színes film

A színek játéka, a színek bizonyos irányokba történő eltorzítása, megváltoztatása

Színes fénykép, videó, számítógépes grafika készítése

A személyes szín-tér

Kis színes vázlatok tervezése lakótér színdinamikai megoldásához

Minimumkövetelmény

A tanuló legyen képes önálló alkotó tevékenységre a festészet határterületein (kollázs, montázs, manipulált fotó). Tudjon véleményt formálni a festészet történetének jelentős alkotásairól; különböző anyagokkal színes alkotásokat létrehozni, azokat egyéniségének megfelelő tartalommal megtölteni. Legyen képes figura megfestésére térben; tájkép festésére természetben, vázlatok alapján műteremben. Ismerje a fotó, a film, a videó ill. a számítógép színalkotó és visszaadó szerepét; az olajfestés technikájának alapjait.

9. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Stíluskalandok

Ismerkedés az újvad festészettel

Azonos témára fotorealista, tassiszta, gesztusképek készítése

A díszlet

Szabadon választott színpadi mű színpadképének, jelmeztervének elkészítése és makettszerű kivitelezése

Az olajfestés

Tetszőleges témára kisméretű olajfestmény készítése, olaj- illetve temperavázlatokkal

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje és tudja személyes véleménye alapján elemezni a XX. század második felének különböző stílusirányzatait; azok ismeretében önálló alkotásokat készíteni.

Tudjon olajfestési technikával szabadon választott művet alkotni.

Legyen képes az általa választott színpadi műhöz scenikai tervet, díszlettervet készíteni.

10. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Az emlékmű

Videofilm elkészítésére alkalmas filmdíszletszerű, nagyméretű színes figura és tér megalkotása (papír, gipsz, faszerkezet)

A videofilm rajzos forgatókönyvének megtervezése, elkészítése

A portréfilm

Rövid 5-8 perces videofilm készítése egy kortárs festőművészről, annak alkotási módszereiről, személyes beszélgetés, vagy bemutatás formájában Forgatókönyv, fotódokumentáció

A mestermű

Szabadon választott témában egy portfólióval dokumentált „mestermű” készítése, lehetőség szerint minél változatosabb festészeti technikai megoldásokkal

Minimumkövetelmény

A tanuló legyen képes bonyolultabb festészeti feladatok önálló megértésére és elvégzésére, szabad alkotó munkára; az eddig megismert tananyagot felhasználva térben és síkban egyaránt színbeli, festészeti problémák megoldására. Rendelkezzen önálló kritikai véleménnyel a kortárs művészet hazai és külföldi mestereinek munkásságával kapcsolatban. Ismereteiről tudjon nagyméretű tervezett alkotásában számot adni.

A 2011/2012-es tanévtől kezdődően az újonnan belépő tanulók követelményrendszere

Továbbképző évfolyamok

7. évfolyam

Fejlesztési feladatok

- Felkészítés a tanult művészeti kifejezőeszközök önálló alkalmazására.
- A vizuális érzékelés és visszatükrözés képességének finomítása.
- A konstruáló, plasztikai és a síkművészeti technikák készség szintű elsajátítása.
- Az elvont gondolkodás, az analízis–szintetizáló képesség kialakítása, a látás kiművelése és tudatosítása.
- Az ábrázolási konvenciók megismertetése, elsajátítása.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek

Az egyetemes emberi kultúra, az európai műveltség, a nemzeti hagyományok értékeinek megismerése

A látvány pontos megfigyelésére, leképezése

A vizuális információk megértésére, átírására, felhasználására

A képi gondolkodás, vizuális absztrakció

Tanulmányok, szabadkézi vázlatok, makettek, modellek készítésére

A gondolat, téma kibontása, variációk, sorozatok, tárgy együttesek létrehozása

A jelentés, az esztétikum felismerésére, értelmezésére

A sűrítés, és felbontás, mint alkotói (komponálási) eszköz

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok

A beállítás

– A geometrikus testek arányai, térbeli elhelyezkedése

– A népi tárgykultúra tárgyai egyszerű műtermi környezetben

– A tárgyak, tárgy együttesek feldolgozása, az arányok, a térbeli állapot minél pontosabb visszaadása (ceruzarajz, színes munkák)

A szerkezettől a formáig

– Drapéria vonalas ábrázolása (ceruza, pittkréta, szén)

– Drapériamozgásban. Fotók készítése szálló, lengő drapériáról, és azok megfestése

– A drapéria, mint plasztikai elem és jel. Fríz mintázása, gipszfaragás drapériamotívum után, gipszöntések

A térről – síkban

– Rajzolt és festett belső terek – a perspektíva törvényei szerint

– Szobasarak, lépcsőház rajzolása festése

– A formák változatos megjelenítése. Szerkezeti kiemelések

– A perspektíva érzékeltetése vonalakkal (szerkezeti rajz, ceruza, pittkréta)

– A tanulmányok feldolgozása (tollrajz, színes papír – kollázs és grafikai lapok, linó-, papírmetszet)

Rajzi – plasztikai előtanulmányok

– Testrészek, fejrészletek. Vázlatok, krokik készítése (nagyítás és kicsinyítés rajz segítségével)

– A vonallal való rajzolás módozatai pontozott, rácsozott, satírozott rajz és foltképzés, vonalhálós rajzolás,

faktúrák megjelenítése

– Rajzolás és mintázás élő modell vagy gipszöntvény alapján

– Fotóhitelességű és expresszív feldolgozások

A térről – térben

– A külső és belső tér érzékeltetése természeti formák alapján (csigaház, metszet készítése mintázással)

– Agyagszobor, agyag plakett készítése a formaépítés, arányok térbeliség pozitív–negatív formák megjelenítésével

Ábrázolás és szerkesztés

– A perspektíva és egyéb ábrázolási konvenciók és felhasználásuk a művészi ábrázolásban

– Gyakorlatok a kétpontos perspektíva, a kavallier axonometria megismerésére

– Vonal a térben. Fém-, spárga- és üvegplasztikák

Nagyságrend

– A korábbiakban feldolgozott témák, tanulmányok egyéni vagy csoportos módon történő megfestése, megrajzolása nagy méretben (csomagolópapír, A/0 rajzlap, illetve kisméretű karton A/4 méret)

– A méretváltásból adódó kompozíciós problémák elemzése

Portré

- Önarckép készítése fénykép és tükör segítségével
- Az elkészült munkák összehasonlítása, elemzése
- A festett pasztell jellemzői, a pasztell technika megismerése
- A színek keverése

Szokatlan megjelenés

- Plasztikai munkák talált anyagokkal, meglepő formatársításokkal
- Gömb térbeli problémaköre: osztott gömb, gömbszeletek egymásra mintázása
- Portré gipsszel való mintázása, a fej rajza és mintázása különböző túlzásokkal, torzításokkal

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

- a rajzi, festészeti, plasztikai, konstruáló és tárgyalkotó technikákat,
- a térábrázolás alapelemeit,
- a vetületi, axonometrikus és perspektivikus ábrázolás alapelemeit,
- a kompozíció jelentéshordozó elemeit,
- az alapvető szintani törvényszerűségeket,
- a jellegzetes vagy híres képző- és iparművészeti, médiaművészeti és népművészeti alkotásokat,
- a legfontosabb munkavédelmi előírásokat.

Legyen képes:

- a látvány és jelenségek árnyalt értelmezésére,
- motívumok feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,
- kompozíciós ismereteinek alkalmazására,
- egy gondolat, téma kibontására, variációinak létrehozására,
- a munkafázisok, részfeladatok megoldására és összehangolására,
- műalkotás és környezet kapcsolatának, összefüggéseinek felismerésére,
- geometrikus és természeti formák ábrázolására,
- a perspektíva szabályai szerint tárgycsoportokat, figurákat ábrázolni,
- illusztrációkat készíteni.

8. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A geometrikus és természeti formák ábrázolása, tárgycsoportok, portrék, figurák ábrázolása a perspektíva és az anatómia és szabályai szerint.

- Különböző illusztrációk készítése.
- A kiadott feladatok önálló megoldása, biztos eszközhasználattal.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek

Az ábrázolás arányrendszere, szerkezete

Tónusos ábrázolás

A természeti formák átírása

Az anyagszerűség ábrázolása

A tér különböző léptékű megjelenítése

A konstruktívizmusra jellemző stílusjegyek, technikák

Anatómiai ismeretek

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok

A beállítás

– Tárgyak, térelemek a szabadban

– A tárgyak, tárgy együttesek feldolgozása, az arányok, a térbeli állapot, a természetes fényviszonyok minél pontosabb visszaadása (ceruzarajz, színes munkák)

A beállítás átformálása

– A tárgy együttes képének feldolgozása, átírása más anyagokkal, technikákkal, különböző művészeti stílusokkal (barokk, impresszionista, expresszionista stílusgyakorlatok)

A szerkezettől a formáig

- Állat- és emberi koponya szerkezetének különféle rajzeszközökkel való ábrázolása (ceruza, pittkréta, szén)
- Koponya és változó környezete. Fotók készítése és azok megfestése
- A koponya bonyolult plasztikai problémái. Reliefmintázás, mintázás 1:1 méretben
- A térről – síkban
- Rajzolt és festett épületek, terek, utcaképek a perspektíva törvényei szerint
- A felületek és formák változatos megjelenítése. Kiemelések
- A perspektíva érzékeltetése vonalakkal, tónusokkal, színfoltokkal (szerkezeti rajz, tónusos rajz – szén, pittkréta, pasztell, akvarell)
- A tanulmányok feldolgozása tollrajz, színes papír–kollázs és grafikai lapok, linó-, papírmetszet formájában
- Rajzi – plasztikai előtanulmányok
- Szobrok, portrék – vázlatok, krokik készítése (nagyítás és kicsinyítés rajz segítségével)
- A vonallal való rajzolás módozatai pontozott, rácsozott, satírozott rajz és foltképzés, vonalhálós rajzolás, faktúrák megjelenítése
- Rajzolás és mintázás élő modell vagy gipszöntvény alapján
- Fotóhitelességű és expresszív feldolgozások
- A térről – térben
- Termékek titokzatos szerkezete, pozitív–negatív formái
- A természeti formák szerepe a formatervezésben
- A formaelemzések módszere a célirányos megfigyelés: a karakter
- Formakövető vonal: a plaszticitás
- Folyamatábra, fázisrajzok a mozgásváltozás kifejezésében
- Ábrázolás és szerkesztés
- A perspektíva és egyéb ábrázolási konvenciók alkalmazása a művészi ábrázolásban
- Művészettörténeti példák tanulmányozása
- Gyakorlatok a perspektíva, és a Monge–szerkesztés megismerésére
- Nagyságrend
- A korábbiakban feldolgozott témák, konstruktív tanulmányok egyéni vagy csoportos módon továbbfejlesztése, megrajzolása, megfestése óriás és kisméretben (fal felület, csomagolópapír, A/0 rajzlap, illetve kisméretű karton A/4 méret)
- A méretváltásból adódó kompozíciós problémák elemzése
- Portré
- Rajzok élő modell után
- A formák felismerése az árnyék változásakor az arcon, bevilágítási feladatok
- Fej rekonstrukció koponya alapján
- Az emberi arc titkai. A látvány és a rajzi szabályok együttes érvényesítése
- A portrérajzolás és –festés fejlődése a különböző művészettörténeti korszakokban
- Portré. Plasztikus megjelenítések (vésett, mintázott relief és körplasztika)
- Értékelés és kiállítás–rendezés
- Követelmény**
- A tanuló ismerje:
- a rajzi, festészeti, plasztikai, konstruáló és tárgyalkotó technikákat,
- a térábrázolás alapelemeit,
- a vetületi, axonometrikus és perspektivikus ábrázolás alapelemeit,
- a kompozíció jelentéshordozó elemeit,
- az alapvető szintani törvényszerűségeket,
- a jellegzetes vagy híres képző- és iparművészeti, médiaművészeti és népművészeti alkotásokat,
- a legfontosabb munkavédelmi előírásokat.
- Legyen képes:
- a látvány és jelenségek árnyalt értelmezésére,
- motívumok feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,
- kompozíciós ismereteinek alkalmazására,
- egy gondolat, téma kibontására, variációinak létrehozására,
- a munkafázisok, részfeladatok megoldására és összehangolására,
- műalkotás és környezet kapcsolatának, összefüggéseinek felismerésére,
- geometrikus és természeti formák ábrázolására,
- a perspektíva szabályai szerint tárgycsoportokat, figurákat ábrázolni,
- illusztrációkat készíteni.

9. évfolyam

Fejlesztési feladatok

- A látás és a látványértelmező képesség tudatosítása, az önkifejezés eszköztárának gazdagítása.
  - Az esztétikus környezet iránti igény kialakítása, amelyen keresztül a tanuló képes lesz azt alakítani, formálni, megőrizni.
  - A vizuális ismeretek, jártasságok kialakítása, elmélyítése.
  - A kritikai véleményformálás igényének és képességének kialakítása.
- Tananyag
- Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek
- A környezet- és tárgykultúra
- Tónusos ábrázolás újabb technikái
- A rendeltetés, a szerkezet, a tartalom és a forma összefüggései
- A bábkészítés hagyományai
- A plein air festészet legismertebb alakjai
- Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok
- Feladatcsoportok
- Alakrajz
  - Csontváz rajza
  - Krokik, vázlatok álló, fekvő és mozgó figurákról (ceruzarajz, tus és pácvázlatok)
  - Körberajzolások, tükkorrajzok, fotók egymásról, azok rajzban történő átdolgozása
  - Kollázsok és montázsok emberi alakok átalakításával, emberi alak részletrajzainak összeillesztése, fotószekvenciák emberek mozgásáról
- Átváltozások
- A modell után elkészített munkák feldolgozása más eszközökkel, technikákkal, más méretben
  - A mozdulatok értelmezése, újrarajzolása a figura testhelyezeteinek jellemző jegyeinek, térbeliségének kiemelése, torzítása
- Új beállítások új nézőpontokkal
- Bábfigura
- Wayang-báb készítése finom faragással fából vagy habanyagból, a bábu festése
  - A fej, a törzs, a mellkas, a mozgó végtagok kialakítása, a bábu összeszerelése
  - A bábu hangja és beszéde, játéktere
- Változatok művészettörténeti alkotásokra
- Gyűjtés a különböző stílusú figuraábrázolások körében
  - Másolatok készítése a kép egyes elemeiről hagyományos festészeti és grafikai eljárásokkal (belerajzolások, átfestések, stílusparódiák, méret- és elemváltatások)
- A természetben
- Vázlatok és festmények készítése a természetben
  - A plain air-ben való munka megismerése (pác, lavírozott tus, aquarell és a gouache)
  - Fotóséták – fotózás a természetben – fotósorozatok kialakítása
- Karakterkeresés
- A portrérajzolás, a karakter kiemelése
  - Karikatúrák és illusztratív képek készítése modell alapján, vonalas és színes képek. Önarcképek
  - Az elkészített rajzok alapján végletes torzítások keresése a karakter teljes megváltoztatásával
  - Portré vázlatok készítése, 1:1 portré mintázása
- Népművészet és természet
- Betekintés a magyar népi viseletkultúrába
  - Természeti népek technikái. Gyűjtés szakirodalomból, és azok anyagainak feldolgozása (fazolekesség, hímzés, faragás, szövés, fonás)
  - A népművészet előadásmódjának felidéződése a kortárs alkotók munkáiban
- Érzelmi hatások
- Fogalompárok szerinti képalkotás (vidám–szomorú, haragos–megbocsátó, nyomasztó–feloldó)
  - Érzelmi állapotok színben való kifejezése
  - A színek sztereotip kapcsolata érzelmi állapotokkal, fogalmakkal
  - Realisztikus és absztrakt megközelítés
- Emlékmás
- Rövid portréfilm készítése egy kortárs képzőművészről, annak alkotási módszereiről, műveiről, személyes beszélgetés vagy bemutatás formájában

– Forgatókönyv, fotódokumentáció

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

- a rajzi, festészeti, plasztikai, konstruáló és tárgyalgó technikákat,
- a térábrázolás alapelemeit,
- a vetületi, axonometrikus és perspektivikus ábrázolás alapelemeit,
- a kompozíció jelentéshordozó elemeit,
- az alapvető szintani törvényszerűségeket,
- a jellegzetes vagy híres képző- és iparművészeti, médiaművészeti és népművészeti alkotásokat,
- a legfontosabb munkavédelmi előírásokat.

Legyen képes:

- a látvány és jelenségek árnyalt értelmezésére,
- motívumok feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,
- kompozíciós ismereteinek alkalmazására,
- egy gondolat, téma kibontására, variációinak létrehozására,
- a munkafázisok, részfeladatok megoldására és összehangolására,
- műalkotás és környezet kapcsolatának, összefüggéseinek felismerésére,
- geometrikus és természeti formák ábrázolására,
- a perspektíva szabályai szerint tárgycsoportokat, figurákat ábrázolni,
- illusztrációkat készíteni.

10. évfolyam

Fejlesztési feladatok

- A látvány és az absztrakció kölcsönhatásának megismertetése a figuraábrázoláson keresztül.
- A látványértelmező képesség tudatosítása, a figura és környezetének kialakításával.
- A vizuális ismeretek, jártasságok elmélyítése, összegzése az ismétlődő és fokozatosan nehezedő feladatok mentén.

– Ismerkedés a kortárs művészet törekvéseivel.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek

A környezet- és tárgykultúra

Tónusos ábrázolás újabb technikái

A rendeltetés, a szerkezet, a tartalom és a forma összefüggései

A bábkészítés hagyományai

A plein air festészet legismertebb alakjai

A nonfiguratív ábrázolás eszköztára

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok

Alakrajz

– Vázlatrajzok, krokik csoporttársakról, álló és mozgó alakokról. A vonal ereje, hangsúlyai (ceruzarajz, tus és pác-vázlatok, agyag- és viasz-krokik)

Figura a térben

– Figura épített térben, ülő és álló figurák külső és belső térben

– Plein air és embercsoport rajza

Átváltozások

– Ülő, fekvő figura rajza

– Egy feladat többféle feldolgozása, variációk anyagokra, technikákra

– A kompozíciós elemek kiegyensúlyozott arányait felborító változatok létrehozása

Bábfigura

– Marionett báb készítése vegyes anyaghasználattal

– A fej, a törzs, a mellkas, a mozgó végtagok kialakítása, a bábu összeszerelése

– A bábu mozgathatósága, játéktere

Szín-tér

– Színes vázlatok készítése a színpadi tér színdinamikai megoldásához

Változatok művészettörténeti alkotásokra

– Gyűjtés a különböző stílusú figuraábrázolások körében

– Montázsok, anakronisztikus részletek beépítése a műalkotásokba

- Stíluskeresés
- Karakterkeresés
- A teljes figura, mint karakter. Karikatúrák és krokik készítése modell alapján, vonalas rajzok, szoborvázlatok készítése

Érzelmi hatások

- Eseménysor ábrázolása figurális és nonfiguratív képsorozatokban
- Kollázs grafikai kiegészítéssel
- Fogalompárok szerinti képalkotás (mozgalmas – unalmas, harsány – szelíd, haragos – vidám)
- Érzelmi állapotok kifejezése színekkel

Emlékmás

- Gyerekkori történet
- Videofelvétel készítésére alkalmas színes figurák és díszlet jellegű tér megalkotása (papír, gipsz, faszerkezet).

Csoportos feladat

- A film rajzos forgatókönyvének megtervezése, elkészítése

Vizsgamunka készítése

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

- a különféle vizuális művészetek jel- és jelképrendszerét,
- a tervezéstől a megvalósításig, vagy a tárgyalakotásig tartó kreatív folyamat részeit,
- a sík- és térművészet törvényszerűségeit, műfaji sajátosságait, anyagait és eszközeit,
- a rajzi, festészeti, plasztikai, konstruáló és tárgyalakotó technikákat,
- a térábrázolás alapelemeit,
- a vetületi, axonometrikus és perspektivikus ábrázolás alapelemeit,
- a kompozíció jelentéshordozó elemeit,
- az alapvető szintani törvényszerűségeket,
- a jellegzetes vagy híres képző- és iparművészeti, médiaművészeti és népművészeti alkotásokat,
- a legfontosabb munkavédelmi előírásokat.

Legyen képes:

- a látvány és jelenségek árnyalt értelmezésére,
- motívumok feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,
- kompozíciós ismereteinek alkalmazására,
- egy gondolat, téma kibontására, variációinak létrehozására,ü
- a munkafázisok, részfeladatok megoldására és összehangolására,
- műalkotás és környezet kapcsolatának, összefüggéseinek felismerésére,
- geometrikus és természeti formák ábrázolására,
- a perspektíva szabályai szerint tárgycsoportokat, figurákat ábrázolni,
- illusztrációkat készíteni.

Követelmények a továbbképző évfolyamok elvégzése után

A tanuló ismerje:

- a vizuális művészetek területén létrejött értékeket,
- a népi kultúra jellegzetes szokásait, tárgyait,
- a sík- és térbeli művek, alkotás–sorozatok létrehozásának módjait,
- pontos arányokat és karaktereket rögzítő rajzok, plasztikák készítési módszereit,
- a fény–árnyék viszonyok törvényszerűségeit,
- a művészeti anatómia alapvető törvényszerűségeit,
- az alapvető munkabiztonsági, környezetvédelmi előírásokat.

A tanuló legyen képes:

- eligazodni a művészettörténet korstílusai között,
- az adott témák önálló feldolgozására,
- művészeti ismereteinek alkotó felhasználására,
- A témák elemző értelmezésére, sokrétű technikai feldolgozására,
- konkrét és elvont gondolatok képi–plasztikai megjelenítésére,
- portré, figura rajzolására, festésére vagy mintázására,
- a saját és mások alkotásainak elemző értékelésére.

A művészeti záróvizsga követelményei

A vizsga részei

A vizsga gyakorlati vizsgarészekből áll.

A vizsga tantárgyai és időtartama

Vizuális alkotó gyakorlat

- a vizsgamunka bemutatása 10 perc
- helyszíni feladat megoldása 180 perc

A vizsga tartalma

A vizsgafeladatot az intézmény úgy határozza meg, hogy a megoldásból mérhető legyen a tanuló tervező, alkotó, konstruáló, tárgykészítő képessége. A feladatmegoldás tükrözze a tanulónak a vizuális alkotó gyakorlatok során megszerzett tudását a művészeti ág anyagairól, műfaji sajátosságairól, esztétikai törvényszerűségeiről, megszerzett ismeretét. A megvalósított vizsgamunka mutassa be a tanuló technikai jártasságát, tudását.

A vizuális alkotó gyakorlat alapvizsga két részből tevődik össze:

A) Dokumentációval együtt benyújtott kész kép, képsorozat vagy tárgy, tárgycsoport.

A benyújtott vizsgamunka – tanári irányítással megvalósított – tervezési munka alapján, szabadon választott technikával létrehozott alkotás, amely lehet:

- tárgy, tárgy együttes,
- festészeti, grafikai alkotás–sorozat,
- szobor, térkonstrukció és variációi

B) Az alapvizsga helyszínén, ideje alatt önállóan elkészített kész kép vagy tárgy.

Az intézmény által meghatározott vizsgafeladat tervvázlat alapján, szabadon választott anyaggal és technikával létrehozott alkotás, amely lehet:

- tárgy,
- festészeti, grafikai alkotás,
- szobor, térkonstrukció

A vizsga értékelése

A vizuális alkotó gyakorlat vizsga értékelésének általános szempontjai:

- esztétikai érzékenység, művészeti ismeretek jelenléte,
- a vizuális nyelv kifejezőeszközeinek használata,
- tervezési, plasztikai tárgyformáló készség,
- sík és térbeli ábrázolási képesség,
- a kísérletező kedv és kreativitás megjelenése,
- alapvető anyag-, eszköz- és szerszámhasználati ismeret, jártasság,
- térformálás, konstruáló és kompozíciós készség,
- a tartalomnak megfelelő anyag, forma, szín, technika és kifejezőmód használata,
- az elkészült munka egyedisége, összhangja.

A tananyag feldolgozásához szükséges kötelező (minimális) taneszközök

Munkaasztalok, székek

Tároló polcok, szekrények, dobozok

Vizes blokk

Szemléltetésre szolgáló technikai eszközök

Szemléltető anyagok (képek, könyvek, CD, DVD-k)

Rajzbakok

Festő állványok

Mintázó állványok

Kéziszerszámok

Rajztechnikai eszközök

Rajz-, festő és mintázó eszközök (színes ceruzák, akvarell, tempera akril, kréta, filc, vékony, vastag, és széles–lapos ecsetek, szivacsok, rajztábla, olló, ragasztó)

Számítógépes munkaállomások grafikai szoftverekkel

Fényképező, filmfelvevő eszközök

Modell tárgyak: geometrikus testek, drapériák, tükrök, csontváz, koponya

Munkabiztonsági berendezések

Grafika és festészet alapjai

Továbbképző évfolyamok

7. évfolyam

Fejlesztési feladatok

- A hagyományos és az új médiumok iránti nyitott szemlélet kialakítása.
- Munkáinak esztétikus dokumentálásának és installálásának ösztönözése.

– A tanuló átiró képességének, kreativitásának, komplex szemléletének és kísérletező kedvének fejlesztése.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek

A színek reklámpsziológiai törvényszerűségei és összefüggései

A látvány átírásának lehetőségei

A pszeudo, a transzparencia fogalma és jelensége a művészetben

Az intermédia, az akcióművészet, az installáció és az environment műfaji sajátosságai

Rézkarc készítése

A különböző műfajok, technikák határait kitágító lehetőségek

Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

A látvány

– Tárgyak, arcok sajátos, egyedi jellemzőinek rögzítése a grafika és a festészet eszközeivel

– Megvilágítási problémák, fény- és színviszonyok elemzése, megállapítások alkalmazása

– A színtani ismeretek: színek derítése, ösztönös és tudatos színhasználat

– Vázlatok, variációk és nagyméretű festmény készítése

Láttatás – képi közlés

– A látvány (tárgy, portré) feldolgozása, átírása különböző művészeti stílusokban

– Képi látványelemek felhasználása például a képregény vagy storyboard műfajában

Képkötés

– Rézkarc készítése

– Az anyag – előkészítés (fazettálás, polírozás, alapozás, kormozás, kitakarás)

– A maratás; a marófoliadék, az idő, a vonalháló és a karakter pontos megismerése

– Festékkeverési gyakorlatok, próbalemez, próbanyomatok készítése

– A művészettörténetből vett példa tanulmányozása, másolása, egy-egy részletének kiemelése

Intermédia – kísérletek

– Installáció, environment és akcióművészet sajátos jegyei

– Személyes, emberi, társadalmi vagy művészeti problémák, témák körüljárása (pszeudo, transzparencia, kontraszt, mélység, zárt–nyitott)

– A különböző műfajok, stílusok, technikák határait átfedő, a lehetőségeket kitágító eljárások keresése

– Kísérletek, próbálkozások olyan műformák és művészeti technikák segítségével, melyek a 20. század képzőművészetében jelentek meg először (fotó–kinetikus és elektronikus művészetek, multimédia, installáció, environment, performance és akcióművészet, új kommunikációs technikák, interdiszciplinaritás, képzőművészeti határterületek)

– A munkafolyamatok, kísérletek dokumentálása rajzok, fotók, filmek és feljegyzések segítségével

Alkalmazott művészet

– Tervezőgrafikai feladatok (plakát, CD, kiadvány)

– Tetszőleges reklámtéma feldolgozása a grafika és a festészet eszközeivel

– A színdinamikai szempontok figyelembevétele

– A színek hatása, a színek információsegítő szerepe

– Színek a különböző médiumokban

– Számítógép kínálta lehetőségek felhasználása

– Tipográfiai ismeretek felhasználása

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– a hidegtű és a rézkarc közti különbségeket, ismerje fel ezeket a nyomatokon,

– a színek érzelmeket alakító hatását saját festményein,

– az alkalmazott grafika és a szín reklámpsziológiai törvényeit és összefüggéseit,

– az intermédia egyes műformáit,

– a kortárs hazai és nemzetközi festészeti és grafikai törekvéseket.

Legyen képes:

– klasszikus sokszorosított grafikai lapok készítésére,

– technikailag tiszta és kevert technikájú munkák létrehozására,

– nyitott szemlélettel közeledni a hagyományos és az új médiumok felé,

– munkáinak dokumentálására és installálására,

– műalkotás és környezet összefüggéseiből fakadó ismeretek alkalmazására,

– saját és mások alkotásainak elemzésére és értékelésére,

– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

8. évfolyam

Fejlesztési feladatok

- A grafika és festészet szaknyelvének árnyalt használatának fejlesztése.
- Önálló koncepciójú kísérletek, alkotói folyamatok végig vitelének elősegítése.
- A kísérletezési kedv ösztönzése a grafika és festészet határterületein.
- A felelősségtudat, a döntésképeség, az empatikus és a kommunikációs készség fejlesztése.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek

Az arányok szerepe, jelentősége

Árnyékok, reflexek a téri illúziókeltésben

A látvány átértelmezésének lehetőségei

A kiemelés – elhagyás szerepe, hatása

A térbeliség – síkra feszítettség szabályai, kifejezőeszközei

A legújabb hazai és nemzetközi festészeti és grafikai törekvések és képviselői

Az olajfestés alapjai

A filmnyelv és az elektronikus művészetek kommunikációs technikái

Az intermédia, a posztmodern formanyelve

Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

A látvány

– A figura arányainak, sajátos, egyedi jellemzőinek rögzítése a grafika és a festészet eszközeivel

– A figura és környezetének viszonya

– Megvilágítás, árnyékok és reflexek

– Táj festése a szabadban akvarellal, temperával

– A térillúzió festésének lehetőségei

Láttatás – képi közlés

– A látvány (táj) befejezése, újrakomponálása, feldolgozása és átírása a helyszínen készített saját fotók, vázlatok alapján

– A látvány átértelmezése, megfogalmazása különböző művészeti stílusok átírataiban, játék egyes mesterek sajátos vizuális hatáselemeivel

– A kiemelés – elhagyás, térbeliség – síkra feszítettség vizuális kifejezőeszközeinek alkalmazása

Tematikus képalkotás

– Variációk a tér megfogalmazására a grafika és a festészet nyelvén

– Olajfestés

– Az olajfestés technikájának alapjai

– A festés története, a vászon, a vakkeret, az ecsetek, az alapozás megismerése

– Grafikai megoldások, rézkarc nyomatok a tér megjelenítésében

– Az önálló vonal- és formakialakítás, a hozzáadás – elvétel fejlesztési lehetőségeit felhasználva

Intermédia – kísérletek

– A film, média képi nyelve

– A színek játéka, a színek bizonyos irányokba történő eltorzítása, megváltoztatása

– Személyes, emberi, társadalmi vagy művészeti problémák, témák körüljárása (illúzió, szemérem – szégyen, csend – zaj, rés – szilánk)

– A különböző műfajok, stílusok, technikák határait átfedő, a lehetőségeket kitágító eljárások keresése, kísérletezések

– Variációk olyan műformák és művészeti technikák segítségével, melyek a 20. század képzőművészetében jelentek meg először (fotó–kinetikus és elektronikus művészetek, multimédia, installáció, environment, performance és akcióművészet, új kommunikációs technikák, interdiszciplinaritás, képzőművészeti határterületek)

– A kísérletek, a munka dokumentálása rajzok, fotók, filmek és feljegyzések segítségével

– Műalkotás igényű dokumentáció készítése

Alkalmazott művészet

– Tervező grafikai feladatok (plakát, CD, kiadvány, írás–kép, névjegy, web–lap)

– Tetszőleges téma feldolgozása a grafika és a festészet eszközeit felhasználva

– Az egyéni formanyelv

– Az önkifejezés korlátai, lehetőségei az alkalmazott művészetben

– Önálló forma és karaktervilág, vonal- és folthasználat

– Klasszicitás – modernség, posztmodern, kortárs – eredetiség

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

- az olajfestés technikájának alapjait,
- a legújabb hazai és nemzetközi festészeti és grafikai törekvéseket és azok képviselőit,
- a grafika és festészet szaknyelvét.

A tanuló legyen képes:

- különböző anyagokkal, stílusjegyekkel alkotásokat létrehozni,
- tájkép festésére természetben, vázlatok alapján műteremben,
- önálló alkotó tevékenységre a festészet határterületein,
- alkalmazni a grafikai sorozatok ismétlődő műfaji, stílári eszközzeit,
- eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

9. évfolyam

Fejlesztési feladatok

- A grafika és festészet szaknyelvének árnyalt használatának fejlesztése.
- Önálló grafikai és festészeti alkotások, alkotás–sorozatok létrehozásának ösztönzése.
- A kísérletezési kedv bátorítása a grafika és festészet határterületein.
- A felelősségtudat, a döntésképesség, az empatikus és a kommunikációs készség fejlesztése.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek

Belső tartalmak és karakterek megjelenítési lehetőségei

Anatómiai törvényszerűségek

Általános és egyedi jegyek

Téri illúzió a különböző műfajokban

Stíluskontraszt

Látvány átértelmezése a különböző műfajokban

A legújabb hazai és nemzetközi festészeti és grafikai törekvések és képviselői

Technikák, műfajok elméleti és gyakorlati ismeretei

Díszlet és látványterv

Interaktív tér

Az intermédia kifejezési lehetőségei

A filmetűd sajátosságai

Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

A látvány

- Arcok, figurák, karakterek
- Önarckép sorozat, a belső változások vizuális rögzítése változatos eszközhasználattal
- Portré, figura különböző környezetbe, térbe helyezése

Láttatás – képi közlés

- Stíluskalandok a kortárs grafika és festészet hazai törekvéseinek inspiráló felhasználásával
- Játék egy klasszikus és egy kortárs stílus elemeivel, koncepcióival
- Azonos témára ellentétes stílusú képek, grafikai lapok készítése

Tematikus képalkotás

- Díszlet és látványtervek
- Szabadon választott mű színpadképének, látvány– és jelmeztervének elkészítése
- Egy jellegzetes részlet kivitelezése
- A valóság szín–terei, filmetűdök, képlenyomatok, rögzített pillanatok
- Kis méretben, egyedi grafikai lapokon sorozat tervezése

Intermédia – kísérletek

- Interaktív tér lehetőségei

– Személyes, emberi, társadalmi vagy művészeti problémák, témák körüljárása (identitás, individuum, rész – egész, önreflexiók – saját tér, személyes tárgy, valós és szubjektív idő, környezet hatása, titok, magány, pusztulás)

– A különböző műfajok, stílusok, technikák határait átfedő, a lehetőségeket kitágító eljárások keresése, kísérletezések által

– Kísérletek olyan műformák és művészeti technikák segítségével, melyek a 20. század képzőművészetében jelentek meg először (fotó–kinetikus és elektronikus művészetek, multimédia, installáció, environment,

performance és akcióművészet, új kommunikációs technikák, interdiszciplinaritás, képzőművészeti határterületek)

– A kísérletek, a munka dokumentálása rajzok, fotók, filmek és feljegyzések segítségével

– Műalkotás igényű dokumentáció készítése

Alkalmazott művészet

– Tervező grafikai feladatok az év során feldolgozott témákhoz kapcsolódóan (plakát, kiadvány, meghívó, web-lap)

– Az elkészített síkalkotáshoz egy képtárgyi kiegészítés létrehozása a sokszorosítás technikájának felhasználásával

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– a legújabb hazai és nemzetközi festészeti és grafikai törekvéseket és azok képviselőit,

– a grafika és festészet műfaji lehetőségeit és korlátait,

– a képgrafika és az alkalmazott grafika együttes megjelenésének lehetőségeit.

Legyen képes:

– a vizuális kifejezés elemeinek, eszközeinek alkotói szándék szerinti tudatos alkalmazására,

– alkalmazott grafikai és dekoratív festészeti alkotások tervezésére, megvalósítására,

– egyedi képi világgal bíró illusztrációk létrehozására,

– klasszikus sokszorosított grafikai lapok és táblaképek, muráliák készítésére,

– az általa választott műhöz scenikai tervet, díszlettervet készíteni,

– technikailag tiszta és kevert technikájú munkák létrehozására,

– műalkotás és környezet összefüggéseiből fakadó ismeretek alkalmazására,

– a különböző műfajok, stílusok, technikák határait átfedő, a lehetőségeket kitágító eljárások keresésére, alkalmazására,

– munkáinak dokumentálására és installálására,

– saját és mások alkotásainak elemzésére és értékelésére,

– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

10. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– Egyedi képi világgal bíró alkotások, alkotás sorozatok létrehozásának ösztönzése.

– A különböző műfajok, stílusok, technikák határait átfedő, a lehetőségeket kitágító eljárások keresés elősegítése.

– Tudatos környezetformálás igényének fejlesztése.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek:

A forma, szín, tér egymáshoz való viszonya, egyéni, személyes modulációk

A látvány átértelmezése a nézőpont és képkivágás segítségével

A valós és virtuális tér

A filmtér, filmidő sajátosságai

A legújabb hazai és nemzetközi festészeti és grafikai törekvések és képviselői

A személyesség hatása

Intermédiák–kísérletek

A film műfaji lehetősége

Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

A látvány

– Tárgyak, arcok, terek megjelenítése sajátos nézőpontból és képkivágással

– Formák, színek és terek egymáshoz való viszonyának megfigyelése

Láttatás – képi közlés

– Film készítése egy emlékről, álomról

– Storyboard megrajzolása a valós látvány után készített tanulmányok segítségével

– A kiemelés, az elhagyás, a sajátos nézőpontok és képkivágások vizuális kifejezőerejének felhasználásával

– A forgatókönyv egyes tartalmi és vizuális jeleneiből önálló festészeti vagy grafikai lapok, variációk készítése

– Egy film elkészítéséhez nagyméretű filmtér, illetve figura megalkotása

– Filmtér és filmidő értelmezése a személyes alkotás során

Intermédia – kísérletek

- Saját személyes üzenet–kísérlet
- Klasszikus ismeretek összekapcsolása kortárs eszközökkel és megközelítésekkel
- Személyes, emberi, társadalmi vagy művészeti problémák, témák körüljárása (például: idő, válasz, kérdés, kétség, választás, bizonyosság, változás)
- A különböző műfajok, stílusok, technikák határait átfedő, a lehetőségeket kitágító eljárások keresése, kísérletezések
- Kísérletek olyan műformák és művészeti technikák segítségével, melyek a 20. század képzőművészetében jelentek meg először (fotó–kinetikus és elektronikus művészetek, multimédia, installáció, environment, performance és akcióművészet, új kommunikációs technikák, interdiszciplinaritás, képzőművészeti határterületek)

- A kísérletek, a munka dokumentálása rajzok, fotók, filmek és feljegyzések segítségével
- Műalkotás igényű dokumentáció készítése

Vizsgamunka

- Szabadon választott témában portfólióval, tervezési dokumentációval elkészített kép, képtárgy, képsorozat, a grafika és festészet műfajából

- A koncepció és tervvázlatok rögzítése
- A tervezett mű és környezetének kapcsolata és egymásra hatásuk
- A témának, tartalomnak és az egyénnek megfelelő technikai megoldások kiválasztása
- A kész mű, műsorozat installálása

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

- a legújabb hazai és nemzetközi festészeti és grafikai törekvéseket és azok képviselőit,
- a grafika és festészet szaknyelvét,
- a grafika és festészet műfaji lehetőségeit és korlátait,
- a legfontosabb munkavédelmi teendőket.

Legyen képes:

- alkalmazni a kortárs grafikai és festészeti törekvések egyes eredményét,
- alkalmazott grafikai és dekoratív festészeti alkotások tervezésére, megvalósítására,
- egyedi képi világgal bíró illusztrációk létrehozására,
- klasszikus sokszorosított grafikai lapok és táblaképek, muráliák készítésére,
- technikailag tiszta és kevert technikájú munkák létrehozására,
- műalkotás és környezet összefüggéseiből fakadó ismeretek alkalmazására,
- a különböző műfajok, stílusok, technikák határait átfedő, a lehetőségeket kitágító eljárások keresésére, alkalmazására,

- munkáinak dokumentálására és installálására,

- saját és mások alkotásainak elemzésére és értékelésére,
- eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

Követelmények a továbbképző évfolyamok elvégzése után

A tanuló ismerje:

- a legújabb hazai és nemzetközi festészeti és grafikai törekvéseket és azok képviselőit,
- a grafika és festészet szaknyelvét,
- a grafikai és festészeti munkához szükséges anyagok és technikai eszközök használatát,
- a grafika és festészet műfaji lehetőségeit és korlátait,
- a legfontosabb munkavédelmi teendőket.

A tanuló legyen képes:

- a vizuális kifejezés elemeinek, eszközeinek alkotói szándék szerinti tudatos alkalmazására,
- önálló grafikai és festészeti alkotások, alkotás–sorozatok létrehozására,
- alkalmazott grafikai és dekoratív festészeti alkotások tervezésére, megvalósítására,
- egyedi képi világgal bíró illusztrációk létrehozására,
- klasszikus sokszorosított grafikai lapok és táblaképek, muráliák készítésére,
- technikailag tiszta és kevert technikájú munkák létrehozására,
- műalkotás és környezet összefüggéseiből fakadó ismeretek alkalmazására,
- a különböző műfajok, stílusok, technikák határait átfedő, a lehetőségeket kitágító eljárások keresésére, alkalmazására,

- munkáinak dokumentálására és installálására,

- saját és mások alkotásainak elemzésére és értékelésére,
- a biztonsági és balesetvédelmi előírások betartására.

A művészeti záróvizsga követelményei

A vizsga részei

A vizsga gyakorlati és szóbeli vizsgarészekből áll.

A vizsga tantárgya és időtartama

Grafika és festészet műhelygyakorlat

– tervezés 50 perc

– tárgyalás 190 perc

A szóbeli vizsga időtartama: max. 10 perc

A vizsga tartalma

A vizsgafeladatot az intézmény úgy határozza meg, hogy a megoldásból mérhető legyen a tanuló tervező, képző, képessége. A terv tükrözze a tanulónak a grafika és festészet anyagairól, műfaji sajátosságairól, esztétikai törvényszerűségeiről megszerzett ismeretét. A megvalósított kép, képtárgy, képsorozat mutassa be a tanuló grafikai

és festészeti jártasságát, tudását.

1. A grafika és festészet műhelygyakorlat gyakorlati vizsga két részből tevődik össze:

A) Tervezési dokumentációval együtt benyújtott kész kép, képtárgy, képsorozat, a grafika és festészet műfajából.

A benyújtott vizsgamunka – tanári irányítással megvalósított – tervezési munka alapján létrehozott alkotás, amely

lehet:

– alkalmazott grafikai, sokszorosított grafikai alkotás vagy sorozat,

– grafikai és festészeti illusztráció sorozat,

– szabadon választott technikákkal készített elbeszélő képi alkotás vagy sorozat,

– díszlet- és jelmeztervek,

– murália vagy annak részlete.

A vizsgamunkát a továbbképző utolsó évfolyamának szorgalmi ideje alatt, a második félévben kell elkészíteni, és a művészeti záróvizsga napját megelőzően tíz nappal kell a tanulónak leadnia a vizsgát szervező intézménynek.

B) A záróvizsga helyszínén, ideje alatt önállóan elkészített kép, képtárgy, képsorozat, a grafika és festészet műfajából.

Az intézmény által meghatározott vizsgafeladat tervvázlat alapján, szabadon választott technikával létrehozott

alkotás, amely lehet:

– modell alapján készített képi, képtárgyi átírás,

– alkalmazott grafikai vagy dekoratív festészeti vázlaterv vagy sorozat.

2. A grafika és festészet műhelygyakorlat szóbeli vizsga tartalma:

– a grafika és festészet nagy stíluskorszakai,

– a grafika és festészet legjelentősebb alkotásai, alkotói,

– a grafika és festészet anyagai, eszközei, műfajai,

– a grafika és festészet műfajában alkalmazott technikák,

– az elkészített tervek és művek bemutatása,

– egészség- és környezetvédelmi alapismeretek.

A vizsga értékelése

A gyakorlati vizsga értékelése:

– a tartalomnak, műfaji sajátosságoknak megfelelő megjelenítő, átíró, kifejező készség,

– tervezői, kivitelező készség,

– szintani és formatani ismeretekben való jártasság, a kompozíció törvényeinek ismerete,

– műalkotás és környezet összefüggéseinek ismerete,

– a grafika és festészet technikáinak és eljárásainak alkalmazási szintje,

– a felületalakítás módja,

– kreativitás, egyediség,

– az elkészült munka összhangja.

A szóbeli vizsga értékelése:

– a követelményekben meghatározott elméleti anyag ismerete,

– a megfogalmazás szakszerűsége, pontossága,

– kommunikációs készség.

A tananyag feldolgozásához szükséges kötelező (minimális) taneszközök

Vizes blokk

Tároló szekrények

Munkaasztalok, székek

Szemléltetésre szolgáló technikai eszközök

Szemléltető anyagok (képek, könyvek, CD, DVD-k)
Gyűjtött tárgyak, drapériák
Fényképezőgép
Filmfelvevő
Számítógép
Szoftverek
Grafikai prés (legalább A/3-as méret lehúzására alkalmas méretben)
Mobil lámpa
Rajztábla (A/3, A/2)
Vonalzók, olló, snitzer
Rajzi és grafikai eszközök: ceruza, toll, rajzszén, pasztell, zsírkréta, tus, karctű, linókés, különböző méretű fotós gumihenger, grafikai festékező lap, linó festék, szitafesték szitakeret, spakli, kormozó eszköz, lemezvágó eszköz, lemezfogó
Festő eszköz: ecsetek, festőkések, tálak, paletták, vízfesték, tempera
Festőállvány (továbbképző)
Zárható vegyszertároló (veszélyes anyagok használata esetén)

JAVASOLT ÉRTÉKELÉSI MÓD

Az értékelés módjai

A tanulók értékelése

Alapelvek

1. Az értékelés személyre szóló legyen.
2. Fejlesztő, ösztönző jellegű legyen.
3. Folyamatos legyen.
4. Legyen összhangban a Nat-ban megfogalmazott követelményrendszerrel, valamint az iskolai pedagógiai programban meghatározottakkal.
5. Legyen tárgyyszerű (mik az erős pontok, melyek a gyengeségek, hogyan lehetséges a javítás).

Az értékelés funkciói közül kiemelkedő szerepet tulajdonítunk a formáló, a motiváló, az irányt adó, a tanulót elsősorban saját teljesítményéhez viszonyítva „mérő” értékelésnek, ugyanis ez segíthet leginkább az önismeret fejlesztésében, a továbblépés feladatainak, útjának megmutatásában.

Az értékelés célja

Az értékelésnek számos, egymástól igen eltérő célja lehet, ezek közül a legfontosabbak a következők:

- a személyiségfejlődés elősegítése,
- ezzel összefüggésben az önértékelésre nevelés,
- informálás, informálódás az elért eredményekről,
- lemaradás feltárása és orvoslása,
- tehetség felismerése és fejlesztése,
- pálya- és iskolaválasztás elősegítése,
- a pedagógiai tevékenység fejlesztése.

Szóbeli értékelés

A képzőművészeti nevelés egyik legértékesebb mozzanata, hogy a tanár, a gyakorlati (műtermi, műhely) munka során folyamatos és intenzív kapcsolatban van a tanulókkal. Állandó a formatív, *szóbeli értékelés*. Nem minősítés, hanem az egyéni előmenetelt segítő biztatás, illetve a hiányosságok feltárása, ami segíti a tanulóban az önértékelés kialakulását, fejleszti önismeretét. Kiváló, sokirányú nevelő hatása van az óra végi közös, a tanulók bevonásával történő szóbeli értékelésnek is.

Írásbeli értékelés

Az alapfok és továbbképző (1-10.) évfolyamain az értékelés érdemjeggyel történik (jeles, jó, közepes, elégséges, elégtelen).

A félévi, valamint az év végi osztályzás során figyelembe vehető a tanuló műalkotás-elemzéseknél, illetve a múzeumi, vagy egyéb kulturális programokban való aktivitása.

TÁRGYI FELTÉTELEK

Helyiség:

- Jó megvilágítású műteremszerű, folyóvízzel ellátott nagyméretű helyiség

Berendezések:

- Állványok, asztalok, bakok

Szemléltető eszközök:

- modellek,
- csontváz,
- drapériák

Olaj- és egyéb festészeti eljárásokhoz szükséges:

- szellőzés, takarítás biztosítása

Technikai eszközök:

- videó,
- fényképezőgép,
- reflektor (min. 2 db)

Egyéb eszközök:

- színes háttér,
- vágó eszközök,
- festő eszközök.

JAVASLATOK, ÚTMUTATÁSOK

A festészet műhelymunka a 9-18 éves korosztály számára az ismert technikától az ismeretlen új anyag és eszközhasználat felé vezető utat is jelentheti. Az óvodáskorú gyerek már szívesen használ színeket, ismeretei a színek világáról alapfokon megjelennek, ám tudatos festői tevékenységet az iskolás kor kezdetétől észlelhetünk nála. Ezt alakítja az iskolai rajzoktatás, mely a technikai ismeretek elsajátításán túl az élményfestést is meg kívánja őrizni. Az alapfokú művészetoktatás ezt az ismeretanyagot integrálja, erre épít, ezt fejleszti. A 3.-os kortól megjelenő műhelyszerű gyakorlatok elősegítsék a gyerek fokozatosan előrehaladva a technikai ismeretekben, az anyag használatában saját élményanyagát - tehát nem öncélúan valamiféle elvont festői szakmát - gazdagíthassa, kifejezőképessége egyre teljesebb legyen. A festészet nyelve - mint akármelyik vizuális nyelvi elem - tanulható, ám a nyelv használója az alkotást, kifejezést, kreatív személyiségének újabb oldalát fejlesztheti. Erre kell törekedni a műhelymunkát vezető tanárnak.

**IV. AZ ÓVODA PEDAGÓGIAI PROGRAMJA
2015.**

IV.1. AZ ÓVODA MŰKÖDÉSÉT MEGHATÁROZÓ KÖRÜLMÉNYEK

IV.1.1. Az óvoda bemutatása

Óvodánk Debrecen kertvárosában, jól megközelíthető helyen található, a közel egy hektárnyi területen felépült iskolaépületben kapott helyet. Az óvoda indításával több nagycsalád évek óta várt és óhajtott igénye, valamint a fenntartó másfél évtizedes terve teljesül: azonos elvek mentén valósulhat meg a családi és óvodai nevelés.

Az óvoda sajátossága, hogy az általános iskola épületében, de külön épületszárnyban működik, amely megkönnyíti, egyrészt az óvodai befogadás folyamatát, (hiszen több gyermek nagy testvére ugyanezen intézményben tanul), másrészt a gyermekek óvoda – iskola átmenetét (napi szinten találkozhat majdani tanító nénijével). Ugyanakkor összehangolt napirendet és munkát igényel az intézményvezetés és a többcélú intézmény valamennyi munkatársától.

Az óvoda környezete a tóval és a zöld területekkel, ligettel, kerítéssel elválasztott játszóudvarral, homokos, gumilapos, füves és térkövezett felületekkel, fedett udvarrészekkel a változatos és szabad játék, mozgás megvalósulásának kiváló színterét nyújtják. Az iskola saját konyhát működtet, így a gyermekek étkeztetése helyben, az életkori sajátosságok figyelembevételével valósítható meg. Az iskola hőszigetelt épületben és új, jól szigetelt nyílászárókkal felszerelt, megújuló energiákat hasznosító berendezésekkel felszerelt, korszerű épületben működik.

Az óvodai nevelőmunkánkat meghatározó törvények, dokumentumok:

- A 2011 évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről és módosításai
- 20/2012. (VIII. 31.) Emmi rendelet a Nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 32/2012.(X.8.) Emmi rendelet a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvéről
- 363/2012.(XII.17.) Kormányrendelet ONAP
- 2013. évi CCXLV. törvény egyes törvényeknek a gyermekek védelme érdekében történő módosításáról
- Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda nevelési programja (benne foglalva: az óvodánk pedagógiai programja) szervezeti és működési szabályzata, házi rendje
- Az óvodai csoportnapló
- A gyermekek fejlődését nyomon követő dokumentáció

IV.1.2. A Pedagógiai Programunk sajátosságai és a hozzáadott értékeink

1. **Hangsúlyos nevelésünkben az érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés, ezen belül a Bibliai történetek gyermekekkel való megismertetése** és a bibliai történetek tanulságainak, a hétköznapiak során a szituációkban való felelevenítése (egyúttal fakultatív hitoktatásként való megvalósulása). Ezzel összefüggésben kiemelt értéknek tekintünk az erkölcsi nevelés adta lehetőségekre: az emberi értékekre és emberi kapcsolatok (család és barátságok, egyéb kapcsolatok) értékeire, a természeti környezeti értékekre, a szabadság és a haza szeretetének értékére. Mindezek alapja a zsidó-kereszténykultúra évezredek öröksége, a benne rejlő értékekkel.
2. Ezen kívül az Óvodai nevelés országos alapprogramjával és a Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda értékrendjével összhangban, kiemelten fontosnak tartjuk az óvodai **tehetségfejlesztés/tehetségsegítés megvalósulását** is, (mind a tehetséggel összefüggő erős oldal fejlesztését, mind a gyenge oldal támogatását), a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátására vonatkozó irányelvek figyelembevételével.
3. A többi gyermekkel együtt nevelhető, oktatható **sajátos nevelési igényű gyermekek** óvodai nevelését is felvállaljuk, ezen belül: az egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartási zavarral) küzdő gyerekek integrált nevelését.

IV.2. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP

IV.2.1. Gyermekképünk

Programunk pedagógiai alapelveiben kiindulási pontunk, hogy a gyermek, mint Isten ajándéka, alkotása, mással nem helyettesíthető, szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség és szociális lény egyszerre. Ennek értelmében a gyermeket, mint **fejlődő személyiséget**, szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg.

A gyermek fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak. A személyiség szabad kibontakozásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. Ezen sajátosságokat figyelembe véve óvodánk **gyermekközpontú, befogadó, az óvodapedagógusok figyelembe veszik a gyermekek sajátos, életkoronként és egyénenként változó testi, lelki és szellemi szükségleteit és minden gyermeket a saját személyiségéhez képest fejlesztenek.** Az óvodapedagógusok és dajkák attitűdjét a gyermeki személyiség tiszteletben tartása, a gyermek elfogadása, megbecsülése, szeretete jellemzi, hogy a gyermekek ez által is **érzelmi biztonságban** tudjanak fejlődni, hiszen az óvodás gyermek számára ez nagyon sokat jelent és ez egyéni boldogulásuk alapja.

Óvodai nevelésünk a gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítésére törekszik, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben, fejlesztésben részesüljön, meglévő hátrányai csökkenjenek. Semmilyen előítélet alapján megfogalmazott véleményalkotásnak nem adunk helyet.

Gyermekképünk: olyan óvodás gyermek, aki egészséges identitással rendelkező egyén, szeretett személyként él, őszinte, vidám, kiegyensúlyozott. Örömmel lépi át az óvoda kapuját, ott biztonságban érzi magát, szívesen elmondja élményeit, ötleteit, tudja, hogy meghallgatják, kíváncsiak rá társai és a felnőttek, a közösség fontos részének érzi magát. Megtapasztalja a napi tevékenységek során, hogy kreativitása, játék és mozgás igénye tág teret kap és ez fontos az őt körülvevő felnőttek számára is.

Az óvodáskor végére már az alapvető együttélési, közösségi szabályok belsővé válnak, a Szentírás történetei és tanulságai ismerősek, hősei példák számára. A közösségben élését és mozgását az egocentrikusság helyett egyre inkább a másokra való odafigyelés is jellemzi. Tisztelettel tud fordulni a felnőttek felé, a kulturált magatartási forma alapjainak birtokában van. Érettség jellemzi fizikális és lelki, szociális szinten is, alkalmassá válik az iskolakezdésre, **megteremtődnek a belső pszichikus feltételei a következő életszakaszba való átlépésnek.**

IV.2.2. Óvodaképünk

Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család. Az óvodánkat választó családok többsége nagycsaládos, ennek értékét folyamatos támogatásunkkal igyekszünk méltányolni. A szülők irányába a tisztelet és együttműködés jellemzi kollektívánkat és pedagógia programunkat is. Számunkra is, akár csak a szülei számára, az anyaméh gyümölcse, a gyermek: jutalom, különleges ajándék, óvodai nevelésünket ez a szemlélet hatja át. Szeretnénk egész pedagógiai munkánk során a szülőkkel együttműködve, a családi nevelésre építve, a jó mag vetésére koncentrálni, s ha „jó magot ültetünk bele, egész életében virágzik.” (Kodály Zoltán)

Az óvoda a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig. Az óvodai élet a gyermek életében meghatározó szerepet tölt be, hiszen itt tapasztalhatja meg először mindazt, amit csak egy közösség adhat. Az óvodai közösség, a személyes kapcsolatok sokszínűsége olyan szociális közegben ringatják a gyermekeket, melyben sajátos módon kibontakoztathatják személyiségüket.

Pedagógiai tevékenységrendszerünkkel és a megfelelő tárgyi környezettel, személyi feltételekkel biztosítjuk az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit.

Az óvoda funkciói:

- óvó-védő,
- szociális,
- nevelő,
- és személyiségfejlesztő funkciók.

Ezek betöltése által a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.

IV.2.3. Pedagógiai programunk célrendszere

Az **óvodai nevelésünk célja**, hogy elősegítse az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, az életkori és egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével, a gyermeki személyiség kibontakozását, a hátrányok csökkenését, kompenzálását.

További célkitűzéseink:

- **Érzelmi biztonság**ot nyújtó, derűs és humoros, nyugodt légkör biztosítása, amelyben az érzelmi intelligencia kibontakozhat.
- Ez megfelelő alapot, talajt jelent **az értelmi fejlődés** kedvező irányba való elindulásához.
- Világnézetileg elkötelezett egyházi óvodaként alapvető célkitűzésünk, hogy sikeresen tudjuk elvetni a gyermeki lélekben a jó magot, pl. az Írások Szerzője iránti tiszteletet, a lefektetett **bibliai igazságok** hétköznapi szituációkban való érvényességét, mindezt a keresztyén munkatársak hiteles mintaadó magatartása által.
- Alapvető célkitűzésünk, hogy minden feltételt megteremtsünk a gyermek legfontosabb tevékenysége, a **szabad játék** számára. Megfelelő és elegendő idő, tér és eszköz álljon rendelkezésére mindennap a gyermek játékához, hisz ennek megvalósulása esetén a játék valóban élményforrás lehet számukra, a tanulás, a készség- és képességfejlesztés hasznos eszközeként funkcionálhat, alapvető igénye és szüksége kielégítést nyer.
- **A mozgáskedvük** megőrzése és a mozgáskultúra kialakítása, és az ehhez szükséges feltételek biztosítása napi célkitűzésünk. A mozgás során tud az óvodás gyermek a legtöbb tapasztalatra szert tenni, számára ez a legalapvetőbb megnyilvánulási forma. Ennek tiszteletben tartása és figyelembevétele a folyamatos napirendünk kialakításánál fontos szempont.
- Az épület adta lehetőséget kihasználva nagyon szoros együttműködés jellemzi az óvodánkat és az iskolát, ez nagymértékben megkönnyíti az óvodából iskolába való **átmenetet** és az ezt segítő programok, konzultációk szervezését. Ennek sikeres megvalósítása szintén fontos célkitűzésünk.

IV.2.4. Az óvodai nevelésünk alapelvei

- A gyermeki személyiséget elfogadás, szeretet, megbecsülés és bizalom öveze.
- Fontos alapelv számunkra a családi nevelés tiszteletben tartása, az esetlegesen felmerülő problémák intelligens és diszkrét kommunikálása és anonimitásának megőrzése. A kölcsönös bizalom és tisztelet hasza át az óvodai kapcsolatokat: szülő – pedagógus - gyermek viszonyban is.
- A nevelésünk és a fejlesztés tervezése tegye lehetővé és segítse a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatását. Az óvodai nevelésünkben alkalmazott pedagógiai hatások tervezése a gyermek személyiségéhez igazodik.
- A tervezésünk legfontosabb elvei: az életkori sajátosságok figyelembevételének elve, a játékoság elve, a komplexitás (tervezés – fejlesztés - személyiség vonatkozásban is értelmezve), a mozgásba ágyazottság elve.
- Hangsúlyos alapelvünk, hogy minden esetben, a gyermek esetlegesen megnyilvánuló negatív viselkedése az elítélendő és soha nem a személye. A cselekedet javítható, az elutasítottságból, negatív énképből nehéz a visszaút. A gyermekeket is erre neveljük, hogy egymást soha ne ítélgessék, inkább próbálják meg megfogalmazni, hogy mi értékes egy-egy személyben.

A fenti alapelvek megvalósulása érdekében gondoskodunk:

- a gyermeki szükségletek kielégítéséről,
- a nyugodt, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről,
- a testi, a szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor specifikus alakításáról,
- a gyermeki közösségben végezhető sokszínű – az életkornak és fejlettségnek megfelelő – tevékenységekről, különös tekintettel, a mással nem helyettesíthető játékról; e tevékenységeken keresztül az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltség-tartalmakról, emberi értékek közvetítéséről,
- a gyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetről.

IV.3. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI

Óvodai nevelésünk feladata az óvodáskorú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése. Ezen belül:

- az egészséges életmód alakítása,
- az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés,
- az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

IV.3.1. Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés célja, a gyermekek szükségleteinek kielégítése, mely elősegíti növekedésüket, fejlődésüket, hozzájárul egészségük megőrzéséhez, jó közérzetük, egészséges életmódjuk kialakításához.

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése ebben az életkorban kiemelt jelentőségű és alapfeladatunk.

Az óvodások **gondozása**, testi szükségleteiknek kielégítése nevelőmunkánk alapvető feladata.

A tisztálkodási, öltözködési szokások, helyes sorrendek megtanítását személyes példamutatással és sok-sok dicsérettel, egyéni képességekhez igazított segítségadással alapozzuk meg. A gondozásban, gondoskodásban az egyéni fejlődési ütemet, eltérő szükségleteket figyelembe véve türelmes, kiváró, ösztönző nevelői attitűd jellemzi az óvónőket.

Továbbá feladatunk, a harmonikus, összerendezett **mozgás fejlődésének** elősegítése, a gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése. Napi szinten a mozgásigény kielégítése érdekében sok időt töltünk a szabadban, lehetőséget biztosítunk a spontán, önálló mozgásra, a természetes mozgáselemek egyéni gyakorlására (pl. udvaron, tornateremben is), ezekhez megfelelő minőségű és mennyiségű eszközt és időt biztosítunk számukra. Havonta többször (időjárás függvényében) szervezünk sétákat a közeli rétre, erdőbe. Kirándulásokat évszakonként tervezünk. Törekszünk a **harmonikus, összerendezett mozgásfejlődés segítésére**, a gyermek testi képességei fejlődésének segítésére. Lehetőségeinkhez mérten szeretnénk a vízhez szoktatást is beindítani a középső-nagycsoportosok körében (tavaszi és nyári időszakban). A vízhez szoktatással is edzettségüket és egészségüket, mozgás iránti pozitív viszonyukat igyekszünk erősíteni, egészségük óvásának és megőrzésének részeként tekintve erre a lehetőségre is.

Az **egészséges táplálkozás** érdekében törekszünk változatos étrend és megfelelő tápanyag összetétel kialakítására. Fontos hogy a szülők segítségével megismerjük a gyermekek különböző táplálkozási szokásait, kényszer nélkül, sok játékos motivációval, majd siker esetén nagy dicsérettel ösztönözzük őket az ételek elfogyasztására, számukra ismeretlen ételfajták megkóstolására. A kulturált étkezési szokások és illemszabályok megismertetése is fontos célunk. Az óvodai ételek kiegészítéseként hetente többször is gyümölcsnapot iktatunk be, időszakonként közösen salátákat, egészséges ételeket készítünk a gyerekekkel együtt.

A gyermekek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges **egészséges és biztonságos környezetet** igyekszünk biztosítani, melynek része a kellemes hangulatú, tiszta csoportszoba. A terem mobilizálható, több variációs lehetőséget magában rejtő bútorokkal berendezett, alkalmas szabad játékokra, étkezésre, alvásra, pihenésre, különböző tevékenységekre alkalmas. Mindennap arra törekszünk, hogy meghitt, megértő, közvetlen viszony alakuljon ki a gyermekekkel, ezzel megalapozva a jó közérzetüket, amely elengedhetetlen a tevékenységek végzéséhez. Ezen felül a gyerekekben elsősorban példaadással igyekszünk kialakítani a **környezet védelméhez és megóvásához** kapcsolódó szokásokat, illetve a környezettudatos magatartás megalapozását.

A megfelelő szakemberek bevonásával – a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve – **speciális** gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki **nevelési feladatok** ellátását is megszervezzük felmerülő szükség esetén.

Az óvoda dolgozóinak feladata:

- az egészséges életmód,
- a testápolás,
- az étkezés,
- az öltözködés,
- a pihenés,
- betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása.

A szokások kialakítása tökéletes beidegződést, begyakorlást jelent, a jól begyakorolt szokásokat a gyerekek automatikusan cselekszik.

A szokások alakításának alapelvei:

- Fokozatosság (de már az első óvodai napon elkezdődik).
- Tervszerűség (az óvodapedagógusok és dajkák összehangolt munkáját igényli).
- Napi rendszeresség.
- Határozottság és következetesség a felnőttek részéről.
- A szokásalakítás során célok és feladatok elé állítjuk a gyermeket, amelyet ellenőrizni és őszintén, de optimizmussal, biztatással értékelni kell.
- A teljes önállóság és önkiszolgálás elérése a cél a testápolás, étkezés, öltözködés során.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére:

- Önállóan öltözködnek. Tudnak cipőt fűzni és kötni, zipzárt felhúzni, valamint ruhát ki-és begombolni. Az időjárásnak és körülményeknek megfelelően tudnak öltözködni.
- Önállóan tisztálkodnak: kézmosás, fésülködés, WC-használat, zsebkeendőhasználat.
- A gyerekek eldöntik, hogy mennyi ételt fogyasztanak, önállóan merítenek levest, töltenek vizet a kancsóból. Evőeszközöket, játékeszközöket megfelelő módon használják.
- Ismerik és betartják a kulturált étkezési szokásokat: ügyelnek az asztal rendjére, tisztaságára, csukott szájjal esznek.
- Tudnak hajtogatni: terítőt, ágyneműt, ruhát, szalvétát.
- Igyekeznek környezetükben rendet tartani, és megfelelően használják az erre szolgáló eszközöket (pl. seprű, lapát, törölkendő).
- Segítenek a kisebbeknek a különböző önellátásra irányuló tevékenységekben.
- Szeretnek mozogni, mozgásukat harmónia és összerendezettség jellemzi.
- Testképük és testséma-tudatuk fejlett.

IV.3.1.2. Egészségfejlesztési program

Az egészségfejlesztés szerepe

Az iskolai egészségfejlesztési tervhez igazodva, az óvodai egészségfejlesztési tervünknek is ahhoz kell hozzájárulnia, hogy a gyermekek kellő ösztönzést és tudást szerezhessenek az egészséges életvitelhez. Ehhez arra van szükség, hogy az egészséggel összefüggő kérdések fontosságát értsék, az ezzel kapcsolatos beállítódások szilárdak legyenek, s konkrét tevékenységekben alaposodhassanak meg.

Az egészséges életmód, életszemlélet, magatartás szempontjából lényeges területeket az óvoda pedagógiai rendszerébe, összes tevékenységébe beépítjük.

Ezek közé tartoznak az alábbiak:

- személyi higiéné,
- önmagunk és egészségi állapotunk ismerete, az értékek ismerete,
- az étkezés, a táplálkozás egészséget befolyásoló szerepe,
- a mozgás fontossága, az egészséges testtartás,
- baleset-megelőzés és elsősegélynyújtás. (Az óvodai csoport naplóban részletesen kidolgozva szerepelnek a különböző óvodai helyszínek és külső helyszínekre vonatkozó baleset-megelőzési tervek.)
- a betegségek kialakulása és gyógyulási folyamata,
- a barátság, a párkapcsolatok, a jól működő család és ezek szerepe az egészségmegőrzésben,
- az idővel való gazdálkodás szerepe,
- a szenvedélybetegségek elkerülése,
- a nyugodt, elmélyült játékra és tapasztalatszerzésre alkalmas környezet alakítása,
- a természethez való viszony, az egészséges környezet jelentősége, a környezet- és természetvédelem jelentősége,
- bántalmazás, erőszak megelőzése.

Az óvodai tevékenységekbe, foglalkozásokba és napirendbe beépítve:

- Témafeldolgozásban, és egyéb csatlakozási pontokon keresztül is megjelenik az egészségfejlesztés, például a külső világ tevékeny megismerése, mozgásfejlesztés, gondozási területek során, munka jellegű tevékenységek és játék tevékenységek során is.
- Gondozási feladatok során, szokásalakításnál, alapvető szempontok és elvek meghatározásánál.

- Sportprogramok, témával kapcsolatos filmvetítések, vetélkedők, egyéb játékos programok, csoportfoglalkozások és beszélgetések során.
- Az iskolai Egészségnaphoz csatlakozva, több alkalommal belső és külsős témafelelősök bevonásával szervezünk programokat a fenti témákkal kapcsolatban.
- Sportrendezvények, kulturális programok szervezése a témában.
- Gyümölcsnapok és egyéb egészséges táplálkozással kapcsolatos tevékenységek szervezése (saláta, turmix, szendvics, gyümölcskenyér készítése)
- Kirándulások, táborok, sportprogramok is az egészségfejlesztést szolgálják.

Tájékoztató fórumok szervezése az egészségfejlesztés érdekében:

- Szülői értekezlet, szülőcsoport számára szervezett fórum, tájékoztató.
- Szűrővizsgálatok, előadók meghívása, társszervezetek szakembereinek bevonása az iskolával közösen.

IV.3.1.3. Egészségnevelési és környezeti nevelési elvek

Egészség megőrzéséhez kapcsolódó tényezők, amelyek hangsúlyozása és megismertetése a fentebb felsorolt lehetőségek során megtörténhet:

- Napfény: sok-sok szabad levegőn való tartózkodással, és a napfénynek az emberre és más élőlényekre gyakorolt hatásáról. A napenergiáról beszélgetések kezdeményezése. Káros UV sugaraktól való védelem fontossága, ennek okairól való beszélgetés, könyv nézegetés vagy természetfilm megtekintése.
- Levegő: haszna és tisztaságának megóvása, szennyezettsége ellen mit tehetünk, ezek lehetőségeiről beszélgetések és kirándulások, egyéni élmények alapján is szerezhetnek élményeket és tapasztalatokat.
- Víz: a szervezet vízigénye, ennek pótlása, nélkülözhetetlensége. Napi szinten is a csoportszobában is rendelkezésre áll a folyadékpótláshoz vizes kancsó és pohár. A cukros üdítők helyett ezen a területen is felhívjuk a figyelmet a helyes arányokra. A vízhez szoktatás és úszásoktatás alapjai is ezt szolgálják, amelyet lehetőségeink szerint és szülői igényekkel egyeztetve tudunk megvalósítani.
- Pihenés – mozgás: jelentősége az egészség megőrzésében. Kiemelt jelentőségű nevelő munkánk tervezésekor. A napirendünk nagy százalékában biztosítunk erre időt és helyet. A mindennapos mozgásos tevékenységeket kiegészíti az irányított mozgásszervezés heti egyszer, de ennek kereteiben is biztosítunk időt és eszközt a szabad játékokra. Megjelenik a mozgásfejlesztésünkben a prevenció gerinctorna és lábtorna is, odafigyelünk a gyermek helyes testtartására étkezés és játék idő során is. A függeszkedésre is több lehetőséget biztosítunk, valamint más jellegű tartóizomzatot erősítő, edző játék tevékenységre is.
- Mértékletesség: egészséges táplálkozás: a mindennapi és az ünnepnapok étkezésekről való szemlélet alakítása az egészséges irányban való tervezése, megvalósítása. A mértékletesség gyakorlása fontos minden egyéb tevékenység során is: TV és telefon, egyéb média eszközök használata során is.
- Bizalom: önmagukban, a szüleikben, az őket körülvevő felnőttek irányába. Ennek megléte alapja az érzelmi és értelmi fejlődés egészséges irányának. A korrigálásokat is csak a kölcsönös bizalomban és szeretett személyként tudjuk egészséges módon elfogadni és elhinni, hogy tudunk változni és alakulni még jobb irányba.

Egészséges környezet és védelme

Az óvodai környezeti nevelés során felkészítjük környezetük megismerésére, tapasztalataik feldolgozására, valamint az élő és élettelen természet érdekeit is figyelembevevő cselekvésre. Az óvodai környezet esztétikus alakítása az ízlésnevelés nélkülözhetetlen része. A rendezett környezet igényének a kialakítását már kisgyermekkorban kell elkezdeni.

Levegőtisztaság-védelem: sokan kerékpárral és gyalogosan érkeznek a környékről, ennek jelentőségét és hasznát hangsúlyozzuk. Kémények füstjének színét tudjuk együtt megfigyelni és beszélgetni erről. Az intézményünk föld hővel működő kazánjáról és annak hasznáról is sokat megtudhatunk a gondnok bácsival való beszélgetések során.

Vízvédelem: például a mosdózáskor a megfelelő vízmennyiség megítélésekor, a megfelelő folyadékpótlásáról és annak tisztaságáról is gyakorlati tapasztalatokat szerezhetnek, különböző kísérletek során. Az iskolai „jó kísérlet” csapatot tervezzük meghívni ilyen esetekben, akik nagyon szemléletesen tudnak ebben segítségünkre lenni. A tavacsánk és akváriumunk tisztántartásába is aktív részesek napi szinten.

Hulladék-gazdálkodás: ennek része, hogy az óvodánkban is szelektíven gyűjtjük a hulladékot: a papír hulladékot, amennyiben alkalmas, már mi is újra hasznosítjuk (pl. papírmasé, különböző játékok vagy

dekorációk készítése, stb). Szelektíven szállítatjuk, el miután együtt visszük a szelektív konténerekhez. A műanyag hulladékokból is készíthetünk játék eszközöket, illetve használati tárgyakat. A mindennapokban újra hasznosítással kapcsolatosan gyakorlati tapasztalatokat szerezhetnek. Szerepjátékokban is ezeket betervezzük, eszközöket biztosítunk hozzá, társasjátékokkal segítjük elő ismereteik bővítését, kapcsolódó szokásaik elmélyítését.

Energiagazdálkodás: iskolánkban napkollektorok segítik a meleg víz előállítását, ennek működéséről is tudunk beszélgetni. A föld hővel működő berendezések is jó alapot adnak ezen a területen való tájékozódásunkhoz.

Természeti környezet megóvás: napi szinten is hangsúlyt fektetünk erre, az udvaron és a séták során is, a közeli erdő és rét, valamint saját udvarunk, tavacsánk tisztán tartásába mi is bekapcsolódunk. A csoportszobákban akvárium és terrárium elhelyezése során ők is tevékeny részesei lehetnek ennek a folyamatnak napi szinten. Felelősségérzetük így gyakorlati tapasztalatok útján alakulhat a legeredményesebben. Ládákban saját kiskert létrehozása is jó lehetőségeket biztosít ehhez.

Épített környezet megóvása, fejlesztése: ennek megvalósulására saját környezetükben is, az intézmény és a kapcsolódó más funkciójú épületek esetében, jó példákat láthatnak. A belvárosba és a kertvárosba tervezett séták és saját élmények alapján láthatják tágabb környezetükben is ennek megvalósulását, vagy hiányának következményeit.

IV.3.2. Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés

Óvodánk kiemelt feladatként tüzte maga elé az érzelmi, az erkölcsi és közösségi nevelést. Fontosnak tartjuk, hogy az életkori sajátosságok messzemenőig való figyelembevételével, a további kiemelten jelentős alapelvek (játékosság, motiváltság, fokozatosság, rugalmasság, következetesség) mentén az óvodásaink mindennap megtapasztalják, hogy egy olyan közösség tagjai, ahova a családi otthon öleléséből egy más jellegű, de hasonlóan szeretettel és örömet nyújtó közösségbe érkeznek. A napi együttlétek során az erkölcsi, az érzelmi, és a közösségi nevelés minden mozzanata jelen van. **Az óvodai élet végére, a családdal összehangolt és azonos elvek mentén való nevelés** következtében, nem csak erkölcsi alapokkal és ismeretekkel bírnak, hanem elkezdnek azok gyakorlóivá is válni. (A szülőkkel minden nevelési év kezdetén, előzetesen és részletesen átbeszéljük, a nevelési elveket és megegyezünk azok fő irányvonalában, melynek alapja a Szentírás.) A gyermeki magatartás alakulása szempontjából az óvodapedagógus, az óvoda valamennyi alkalmazottjának kommunikációja, bánásmódja és viselkedése **modell értékű** szerepet tölt be. Sok pozitív élmény biztosítása mellett kiemelten fontosnak tartjuk, hogy örömteli legyen minden napjuk, igyekszünk „annyi örömet beléjük gyömöszölni, hogy legalább hatvanéves korukig kitartson.” – tanácsolja Csukás István, majd hozzá teszi: hogy „a gyerekek lelkét is erősíteni kell, nem csak a fizikumát.”

Az óvodáskorú gyermek egyik legfontosabb jellemző sajátossága, hogy a magatartását az **érzelmei vezetik**. Az a célunk, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, állandó értékrend, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkör vegye körül. Mindezeket úgy tudjuk biztosítani, ha már az óvodába lépéskor **kedvező érzelmi hatások** érik, az óvodapedagógusok és a dajkák is pozitív attitűddel viszonyulnak egymáshoz és a gyermekekhez is. Az óvodába lépés, az **óvodai befogadás/beszoktatás folyamatának** tervezésekor is figyelembe vesszük a gyermek és a szülő igényeit, egyéni képességeit, tempóját, szokásait. Ebben az igen érzékeny folyamatban mindhárom felnőtt (óvodapedagógus és dajka) együttesen és folyamatosan van jelen. Jelenlétükkel az előzetes tervek szerinti, szülőkkel egyeztetett szokások alakítása, alapjaik lefektetése történik, a gyermekek egyéni képességei szerint, napi szinten értékelve és örömeiket kifejezve minden apró siker láttán is.

Az óvodánk dolgozóinak feladata, hogy nevelje a gyermeket annak elfogadására, megértésére, hogy az **emberek különböznek egymástól**. Óvodánk a keresztény értékrend alapjaira építve kívánja a gyermekeket nevelni, ezért alapelvünk, hogy Isten minden embert egyformán szeret, még ha az emberek különböznek is egymástól. Fontosnak tartjuk a másság elfogadására, toleranciára, egymást segítő magatartásra nevelni a gyermekeinket.

Arra törekszünk, hogy az óvoda egyszerre segítse a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, éntudatának alakulását és engedjen teret egészséges önkifejező törekvéseinek, az óvodáskor végére a gyermek tudja kontrollálni az akarati megnyilvánulásait.

Az óvodában megvalósuló szocializáció szempontjából meghatározó:

- A **közös élményeken** alapuló tevékenységek gyakorlása, játékos tapasztalatszerzési lehetőségek, kirándulások, ünnepek és közösen kialakított óvodai hagyományok.
- A gyermek **erkölcsi tulajdonságainak** (mint például: a tolerancia, az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség) és érzelmi intelligenciájának alapozása, fejlesztése.
- **Akarati tulajdonságainak formálása.** (Ezen belül: siker- és kudarctűrésének, önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának fejlesztése.)
- **Szokás- és normarendszerének megalapozása.**

A gyermekek életterét úgy alakítottuk ki, hogy az barátságos, mobilizálható legyen, amellyel teret biztosítunk a gyerekek ötleteinek, elképzeléseinek is. Fontos feladatnak tarjuk, hogy spontán adódó ötleteket, lehetőségeket rugalmasan kezeljünk és biztosítsunk minőségi időt és eszközt, teret, azok megvalósításához.

Feladatunknak érezzük hozzá segíteni a gyermekeket, hogy megismerjék szűkebb és tágabb környezetüket, amely a **hazaszeretet és a szülőföldhöz való kötődés alapja**, hogy rá tudjanak csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére, ezek szervezése során a gyermek nyitottságára építünk. Ennek érdekében szervezünk kirándulásokat olyan helyekre, ahol láthatják a természeti környezetünket különféle évszakokban, ezáltal is rácsodálkozva a teremtett világ szépségeire.

A **kiemelt figyelmet igénylő gyermekek** esetében különösen jelentős szerepük van az óvodapedagógusoknak abban, hogy szükség szerint együttműködjenek az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező személyekkel (logopédus, pszichológus, fejlesztőpedagógus, gyógypedagógus, tehetségfejlesztő pedagógus). A hátrányos helyzetű, vagy veszélyeztetett gyermekek, illetve nehezen szocializálható, vagy beilleszkedési nehézségekkel, magatartási problémákkal küzdő gyermekek esetében is szükséges, hogy minden óvodapedagógus odafigyeléssel forduljon a gyermekhez, illetve a szülővel és a szakemberekkel is teljes mértékben együttműködjön a fejlesztés, hátránycsökkentés és sikeres szocializáció érdekében. Különös gonddal ügyeljen a gyermek csoportban elfoglalt helyére, segítse őt a beilleszkedésben, barátokra találásban, sikerélményekhez jutásban.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére:

- Sajátjuknak tekintik az óvodájukat, óvodatársaikhoz és a felnőttekhez is ragaszkodnak és ezt szavakban is kifejezik.
- Érdeklődnek barátaik, társaik iránt, a vendégeket örömmel fogadják, óvodán kívül is szeretettel köszöntik egymást.
- A gyermekekben megalapozódik a helyes viselkedéskultúra és szokásrendszer szabályainak betartása iránti igény. Egymást is figyelmeztetik ezekre.
- Együtt éreznek a közösség tagjaival, a közösségért szívesen tevékenykednek, bíznak önmaguk képességeiben.
- Felnőtt segítség nélkül is képesek egymásra figyelni, egymást segíteni.
- Az én-központúságot felváltja a közösség, a társak felé való nyitottság.
- Az érzelmeiket képesek kontrollálni bizonyos élethelyzetekben.
- Nem testi erővel reagálnak bizonyos érzelmi hatásokra, képesek bocsánatot kérni és megbocsátani. Konfliktushelyzetben egymással tudnak egyezkedni, megjelennek az alapjai a kulturált probléma megoldásnak, őszintén vállalják tetteiket.
- Elfogadják a másságot, nem csúfolódnak és nem ítélik meg ilyen helyzetben.
- Kialakulóban van mások értékeinek felfedezése és annak egyszerű megfogalmazása.
- Megkezdett feladataikat befejezik.

IV.3.3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az anyanyelvi nevelés nem véletlenül az óvodai nevelés alapfeladatai között szerepel, hiszen minden tevékenységet átszö, az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van. Az anyanyelvi és értelmi fejlesztés során is a gyermek nyitottságára és kíváncsiságára, meglévő és együtt szerzett tapasztalataira és ismereteire tudunk és kívánunk építeni, ez tervezésünk alapja. Fontos szempontunk, hogy változatos és élményszerű egyéni, mikrocsoportos vagy közös tevékenységek keretében szerezzen további új tapasztalatokat az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetről.

Az anyanyelvi nevelés célja:

- A gyermek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartása, ösztönzése.
- A kommunikáció különböző formáinak alakítása – beszélő környezettel, helyes mintaadással és szabálykövetéssel.
- Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés.
- Anyanyelvi játékokkal a magyar szókincs gazdagságára való rácsodálkozás elősegítése.
- Beszédszervek ügyesítése, hallásdifferenciálás fejlesztése játék tevékenységek közben.
- A gyermek meghallgatása, a gyermeki kérdések támogatása és a válaszok igényléséhez szükséges figyelem biztosítása.

Az értelmi fejlesztés célja:

A gyermekek érdeklődésének felkeltése, kíváncsiságának felébresztése.

Az őket körülvevő társadalmi és természeti környezet megismerése.

Az értelmi fejlesztés **spontán** helyzetekben és **tervezett tanulási helyzetek** kialakításával, különböző szervezeti formákban valósítható meg. A cél elérése érdekében változatos tevékenységeket biztosítunk a gyermekeknek, melyeken keresztül újabb tapasztalatokat szerezhetnek az őket körülvevő világról és ezeket a tapasztalatokat közösen rendszerezzük. Ehhez óvodánk felszerelése és természeti környezete nagyon sokrétű lehetőséget biztosít (helyszínek: tó, liget, domb, közeli rét, valamint az eszközök: például a nagyítók, kísérleti eszközök, enciklopédiák, terrárium, akvárium, florárium, képességfejlesztő társasjátékok és eszközök, szerepjátékok eszközei,), a tervezett séták és kirándulások pedig tovább bővítik ennek lehetőségét.

Az értelmi nevelés további feladatai:

- A gyermek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása.
- Az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás) fejlesztése.
- Fontos feladatunk továbbá, valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő **ösztönző környezet** biztosítása.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére:

- Nyitottak a különböző tapasztaltszerzési tevékenységekre, aktívan önmaguk is képesek ilyen helyzeteket teremteni.
- Huzamosabb ideig működik a koncentrált és a megosztott figyelem.
- A kognitív képességek megfelelő érettséget mutatnak.
- Rendelkeznek problémafelismerő és megoldó képességekkel.
- Segítséggel, rávezetéssel próbálják saját tévedéseiket javítani, ellenőrzik saját tevékenységüket.
- Ismereteiket tudják alkalmazni a gyakorlatban is.

IV.4. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

IV.4.1. Személyi feltételek

Az óvodában a nevelőmunkánk középpontjában a gyermek áll. Az óvodai nevelésünk kulcsszereplői a csoportokban dolgozó óvodapedagógusok, akiknek személyisége meghatározó a gyermekek számára. Jelenlétük az óvoda nyitva tartásának teljes időtartama alatt biztosított, min. 2 óra átfedési idővel. Az óvodapedagógus elfogadó, segítő, támogató attitűdje modellt, mintát jelent a gyermek számára. Fontos szempontnak tartjuk, hogy a nem pedagógus alkalmazottak is jellemükben, beszédükben, gyermekekhez való viszonyulásuk során, a szülők felé való tiszteletadásban a pedagógusokkal összhangban tevékenykedjenek. A nevelőmunka eredményessége szempontjából a munkafolyamatok hatékony tervezése elengedhetetlen és feltétlenül összehangolást igényel.

Gyermekeink fejlesztését, nevelését minden csoportban két óvodapedagógus és a munkájukat segítő dajka látja el.

Az intézményegység/óvoda alkalmazottainak létszáma	
Óvodapedagógus	4 fő
Nevelő-oktató munkát segítő (dajka)	2 fő

Nevelőtestületünk tagjai igen fontosnak tartják az alapképzésen túli, rendszeres szakmai önképzést, továbbképzést, nyitottak vagyunk az új pedagógiai irányzatok megismerésére.

A továbbképzéseken való részvétel friss szakmai látásmódot, visz a nevelőtestület gondolkodásába, módszertani szempontból folyamatos megújulást és a pedagógus kompetenciák fejlesztését eredményezi.

Óvodapedagógusaink a következő szakképzettséggel rendelkeznek az alap óvodapedagógus diploma mellett	
Fejlesztőpedagógus szakvizsga	1 fő
Teológia szak/teológus, hitoktató	2 fő
Tehetségfejlesztés/szakértő szakvizsga	1 fő
Gyermektorna vezetés	1 fő

A hétvéenkénti kötelező 120 órás képzések keretében, a továbbképzési tervnek megfelelően, minden kolléga részt vesz az intézményi igények figyelembevételével különböző képzéseken.

IV.4.2. Tárgyi feltételek

Óvodán külön bejárattal rendelkezik, a parkoló felől közelíthető meg az autóval és kerékpárral érkezőknek, a gyalogosok az Olajfa utca felől tudják a főbejáratot elérni. Az intézmény udvara nagyon tágas és változatos: zöld felületekkel, fűzfa ligettel, dombbal, kis tóval, térköves részekkel, valamint árnyas és fedett helyekkel tarkított. Ezen területek nyújtotta élményeket a séták során az óvodásaink élvezhetik.

Az óvoda helyiségei úgy lettek kialakítva, hogy ott az óvodás csemeték biztonságban mozoghatnak, számukra elengedő tér és elhúzódásra is alkalmas nyújtó sarkok kerültek kialakításra. A többnyire mobilizálható bútorok lehetőséget teremtenek a kis és nagy terek szükség szerinti kialakítására. Berendezéseinket igyekeztünk úgy megválasztani, hogy azokra a harmónia, praktikum jellemző. Az asztalok és székek méretezésénél ügyeltünk az eltérő testmagasságokra is, a mosdókagylók is választható magasságúak, annak megfelelően, hogy a gyermeknek melyik a kényelmes. A csoportszobákban lévő gazdag játékeszközök, mozgásfejlesztő játékok biztosítják a gyermekek gondtalan játék örömeit és mozgásigényük kielégítését. A gyermekek testméreteinek megfelelő és harmóniát árasztó, (meleg színű, lekerekített formájú és megfelelő anyagú) tárgyi eszközöket hozzáférhető módon, a gyermekek biztonságát szem előtt tartva helyeztük el. Az óvodánk külső és belső környezete minden dolgozó számára megfelelő munkafeltételeket biztosít.

A mozgás, mozgásos játékok, nagyobb rendezvények szervezéséhez a csoportszobát illetve az udvarunkat vesszük igénybe. Az iskola aulája biztosított számunkra is közös ünnepek és egyéb nagyobb szabású rendezvények lebonyolításához.

A játszóudvar két csoport számára bőséges játék és mozgás lehetőséget biztosít, kerítéssel körbe véve biztonságot nyújt mindenki számára. Gumilapokkal fedett, homokos és füves felületek kerültek kialakításra. Udvarunk biztosítja a gyermekek mozgásigényét, berendezését tekintve változatos mozgásra, játékra ad lehetőséget. A kerti játékok megfelelnek az európai normáknak. Tudatosan törekszünk arra, hogy az óvoda környezete látványával és lehetőségeivel a test és lélek harmonikus fejlődését szolgálja, ennek érdekében a külső környezetet folyamatosan alakítjuk, szépítjük.

Foglalkoztató szobáink és helyiségeink berendezése sajátosan igazodik nevelési programunk cél és feladatrendszeréhez.

IV.4.3. A nevelés tervezése

- Az óvodai élet szervezésében és tervezésében a **gondozásnak** kiemelt szerepet tulajdonítunk. A gondozás folyamatában is nevelünk, építjük kapcsolatunkat a gyermekekkel, egyúttal segítjük önállóságuk fejlődését, együttműködve a gondozást végző munkatársakkal.
- A nevelés tervezésének alapja az **éves ütemterv**. Ennek időbeni lebontását az évszakok, a különböző természeti és társadalmi témakörök, spontán adódó lehetőségek, ünnepélyek, megemlékezések, hagyományos rendezvényeink határozzák meg.
- **Éves munkatervben** rögzítjük az óvoda és csoport szintű gondozási, nevelési és fejlesztési feladatainkat, óvodai rendezvényeket, fejlesztési terveinket.
- A gyermek egészséges, és a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a rugalmas és folyamatos napirendünk és a heti rendünk biztosítja a feltételeket.
- A különböző tevékenységek megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, amelyek a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztik, korcsoportonként változó, növekvő időtartamúak (5–35 perces).
- A rendszeresség és az ismétlődések, érzelmi biztonságot teremtenek a gyermeknek. Fontosnak tartjuk a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítását olyan módon, hogy a játéknak kitüntetett szerepet biztosítunk.
- Az óvodai nevelés tervezését, valamint a gyermekek megismerését és fejlesztését, a fejlődésük nyomon követését különböző kötelező dokumentumok szolgálják, amit az óvodapedagógusok egységesen használnak.
- Csoportonként a **csoport naplóban** rögzítve: Féléves nevelési tervet készítünk, majd ezt félévkor a két óvodapedagógus értékeli és ennek eredményeire építve fogalmazza meg a második félév teendőit, nevelési és fejlesztési céljait. (Itt kerülnek rögzítésre a gondozással és egészséges életmóddal kapcsolatos feladatok során a csoportban kialakítandó szokások, az érzelmi, erkölcsi és közösségi

nevelés, valamint az anyanyelvi és értelmi nevelés különböző tevékenységi formái során felmerülő nevelési feladatok. Egyrészt általános, az egész csoportra vonatkozó, másrészt egyénre szabott tervezés is megjelenhet.)

- **A gyermekek fejlődését nyomon követő dokumentációban** kap helyet: a gyermekek anamnézise, a beszoktatás/befogadás tapasztalatainak rögzítése, a félévente megfigyelt fejlődési mutatók feljegyzése. A gyermek fejlődését segítő megállapítások, intézkedések, és elért eredmények, és egyéb időszakos bejegyzések, a szülő tájékoztatásáról készült feljegyzés. Szakértői vélemények is itt kerülnek elhelyezésre, illetve a fejlesztést végző pedagógusfejlődést szolgáló intézkedésre tett javaslatok. Gyermekrajzok és azok értékelése is itt helyezhető el.

Az éves nevelési terv és munkatervet meghatározó óvodai rendezvényeink:

- Őszi szüret és betakarítás ünnepe
- Mikulás ünnepség
- Karácsony
- Húsvét
- Pünkösöd
- Gyermeknap,
- Anyák és Apák napja
- Évzáró, ballagás
- Gyermekek születés- és névnapjának megünneplése.
- Éves szinten 2 játszóház szervezése közösen a szülőkkel (kézműves tevékenységek, arcfestés, mozgásos játékok, bábjáték, stb.)
- Szülői értekezletek, szülői munka délutánok.

Nemzeti ünnepek: Október 23. Március 15.

Egyéb éves tervezésünket, témákat meghatározó Zöldnapok:

- Az állatok világnapja - Október 4.
- A víz világnapja - Március 22.
- A Föld napja - Április 22.

IV.4.3.1.Heti rend

A napi- és heti rendet a gyermekcsoport óvodapedagógusai alakítják ki.

Az óvodai élet minden tevékenységi formáját érintjük a hét folyamán, amelyek a következők:

Mese, vers, dramatizálás, bábozás

Külső világ tevékeny megismerése

Mozgás

Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Rajzolás, mintázás, kézimunka

Bibliai foglalkozás

A heti rend kialakításánál és a megvalósulás során szintén a rugalmasság érvényesül, hiszen sok esetben az időjárás vagy spontán adódó plusz lehetőségek okozhatnak benne változást. Nem veszítjük azonban azt sem szem elől, hogy a rendszeres, és ismétlődő tevékenységek a gyermekek érdekét, biztonság érzetét szolgálják.

Az irányított mozgásos tevékenység kötött időkeretek között valósul meg a tornatermi beosztás miatt. A csoportosan szervezett és a korcsoporthoz igazított, növekvő időtartamú foglalkozások tervezésénél és szervezésénél maximálisan figyelembe vesszük a gyermekek egyéni szükségleteit, eltérő ütemű és képességbeli eltéréseiket, spontán adódó ötleteiket és élményszerzési lehetőségeket. Mikro- és makrocsoportos illetve egyéni szervezeti formában is megvalósulhat a tervezett tevékenység.

A csoportnaplóban biztosítunk arra lehetőséget, hogy a heti vagy tematikus terveket a megvalósulásuk után reflexióval lássuk el szükség esetén, amelyből kiderülhet, hogy az adott tervezés a megvalósulás szakaszában milyen módosulásokon ment át, vagy milyen egyéb ötlettel egészült ki, az adott tevékenység megvalósulása kellő nevelési és fejlesztő hatást ért-e el. A heti rend a kötött, kötetlen, szabadon választott tevékenységek, programok folyamatos, rugalmas rendszere, melyet az óvodapedagógus készít el.

IV.4.3.2. Napirend

Az óvodánk napirendjét folyamatosság és rugalmasság jellemzi, igazodik a különböző tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez, valamint tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre.

Időtartam	Tevékenység	Időmennyiség
7.00 -8.30	Gyerekek fogadása, JÁTÉK	30 perc
8.30 -9.30	JÁTÉK és párhuzamosan reggeli, kezdeményezések, egyéni képességfejlesztés,	1 óra
9.30 -10.30	JÁTÉK Kezdeményezések	1 óra
10.30 -11.45	JÁTÉK: Udvari, szabadtéri játék, mozgásos játékok, séta	1óra 15 perc
11.45 -12.30	Testápolási teendők, munkajellegű tevékenységek: terítés, ebéd	45 perc
12.30 -14.30	Csendes pihenő mesével	2 óra
14.30 -15.00	Testápolási tevékenységek, uzsonna	30 perc
15.00-17.00	JÁTÉK csoportszobában vagy az udvaron	2 óra
17.00-17.30	JÁTÉK Összevont csoportban (ügyelet)	30 perc

A táblázat alapján is jól követhető, hogy a **játék hangsúlyos tevékenység**, időben is megfelelően biztosított tevékenység. A szabad levegőn való tartózkodás természetes része a gyermekek napi életének. A hűvösebb idő beköszöntejével is szükséges a szabad levegőn való tartózkodás, csupán annak időtartamát csökkentjük.

IV.4.6. Az óvoda kapcsolatai

IV.4.6.1. Óvoda-család

Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt szolgálja a gyermek fejlődését. Ennek alapvető feltétele a családdal való szoros együttműködés. Az együttműködés formái változatosak, a személyes kapcsolattól a különböző rendezvényekig. Figyelembe vesszük a családok sajátosságait, szokásait, a családokhoz illesztett megoldásokkal igyekszünk segítséget nyújtani.

Óvodánk több szinten is betekintést enged a szülők számára az itt folyó munkába.

Partnerközpontú pedagógiánkhoz szükséges egymás korrekt informálása, véleményeinek meghallgatása, megoldások keresése a családok és az intézmény részéről egyaránt. Az óvoda és a szülő közti napi kapcsolattartásra van szükség ahhoz, hogy a szülő folyamatos tájékoztatást kapjon gyermekével történt eseményekről, gyermeke fejlődéséről, valamint az óvodapedagógus is értesüljön a családban történt fontosabb eseményekről.

Beszoktatás/befogadásnál különbséget teszünk a családból, illetve bölcsődéből érkező gyermekek között. A beszoktatás a későbbi közösségi élet meghatározója, ezért a biztonságot nyújtó, nyugodt, szeretetteljes, családi légkör megteremtésére törekszünk, melyet nagymértékben elősegít a fejlődési jellemzők ismerete, az anamnézis, amely gyermek fejlődését nyomon követő dokumentációban kerül elhelyezésre.

IV.4.6.2. A szülő, a gyermek, a pedagógus együttműködésének formái

- **Napi szintű** szóbeli kölcsönös tájékoztatás, elsősorban délutáni időben, szükség esetén a reggeli információk kicserélése.
- **Információk** kihelyezése a fal hirdető táblán és/vagy elektronikus úton, ha a szülők igénylik ezt a formát is.

- A **fogadóórák** megtartását személyre szabottan, igény szerint, időpont egyeztetés után bonyolítjuk le. Fogadóóra keretében tájékoztatjuk a szülőt a gyermek fejlődési mutatóiról, a fejlődést elősegítő intézkedésekről és az elért eredményekről, félévente minimum egyszer.
- **Nyílt napon** lehetőséget biztosítunk a napi életbe való betekintésre, ahol a szülők megismerhetik gyermekük csoportban elfoglalt helyét, viszonyát társaihoz és a felnőttekhez, a közösségi élet alapvető szabályainak elsajátítási szintjét, a napi tevékenységekben vállalt szerepeit, aktivitását.
- **Szülői értekezleten** az óvodát, a csoportot, a gyermeket, a szülőket érintő legfontosabb témákat, feladatokat, programokat, problémákat beszéljük meg, figyelembe vesszük a szülők véleményét, meghallgatjuk javaslataikat. A szülői munkaközösség vezetői, csoportonként két fő, félévente, vagy szükség szerint, egyeztetéseket tarthatnak.
- **Családlátogatásra** is sor kerülhet a szülő igénye vagy a gyermekvédelmi felelős kérésére.
- **Óvodai szintű rendezvények** ezek közös szervezése és részvétele során szintén sok kapcsolódási ponton át van lehetőség az információk átadására és a kölcsönös bizalom építésére.

IV.4.6.3. Óvoda – intézmények

A kapcsolattartásunk formái és módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és szükségletekhez:

- Az óvodánk kapcsolatot tart azokkal az intézményekkel, amelyek az óvodába lépés előtt meghatározzák a gyerekek életét, bölcsődékkal és egyéb szociális intézményekkel, védőnői szolgálattal.
- Az óvodai élet során vannak segítségünkre: pedagógiai szakszolgálat intézményei, gyermekjóléti szolgálatok, egészségügyi, illetve közművelődési intézmények.
- Azokkal az intézményekkel is, amelyek az óvodai élet után töltenek be meghatározó szerepet a gyermek életében. (általános iskolák, Debreceni Sport Iskola, Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola és Zeneiskola, Bozsik-program, Debreceni Sakkiskola)
- Alkalmanként ellátogatunk közművelődési intézmények (Vojtina bábszínház, mozi, Kölcsey Művelődési Központ, Déri múzeum, Csokonai Színház, Agóra, Debreceni Növény- és Állatkert) rendezvényeire is.
- Az óvodánk szoros kapcsolatot tart intézményünk általános iskolájával, a Huszár Gál Gimnáziummal és Általános iskolával és az iskola alapfokú művészeti iskolájával és tehetségműhelyeivel. Ezeken túl menően a Nagyköpé ifjúsági bábcsoporttal, a HuszáRock zenekarral és kórossal, Jó kísérlet csapatával, Huszár Times újságíróival.
- Rendezvények, konferenciák, továbbképzések területén, közös családi rendezvények, egészségnap, sport rendezvényeikbe, az életkori sajátosságokat figyelembe véve óvodásaink is bekapcsolódnak. Az óvoda iskola átmenetet könnyítve, nyári programokat, iskolalátogatást, és a tanító néni látogatását szervezzük meg a tavaszi időszakban iskolába készülő csemetéink számára.
- Az évnyitó ünnepséget az iskolával közösen, az anyák napi ünnepséget, évzárót, óvodai ballagást csak az óvodásaink és szüleik számára szervezzük.
- Az iskolánk Kiváló Tehetségpont, így mi is **Tehetségpont Óvodaként tevékenykedünk**, így a városi és területi Tehetségpont óvodákkal kapcsolatokat építünk ki, magunk is kapcsolódó rendezvények részesei, avagy akár rendezői is szívesen leszünk. A Tehetségpont hálózat aktív tagjai, továbbépítői kívánunk lenni.
- Az óvodapedagógus továbbképzés és alapképzés, és módszertani szakmai napok során is, igyekszünk szélesre tárni szakmai kapcsolataink lehetőségeinek ajtaját.

IV.5. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

IV.5.1. Játék

A **játékra úgy tekintünk, mint a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenységére**, s így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszközére. A játék – szabad képzettségátvitelt követő szabad játékfolyamat – a kisgyermek elemi pszichikus szüksége, melynek mindennap visszatérő módon, hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie, erre napirendünkben kellő időt terveztünk. Mivel az óvodás gyermek a külvilágból és saját belső világából származó tagolatlan benyomásait játékában tagolja, újra éli, feldolgozza, ezáltal válik a játék kiemelt jelentőségű tájékozódó, a pszichikumot, a mozgást, az egész személyiséget fejlesztő, élményt adó tevékenységé, ezért szükséges kellően megtervezni és eszközöket, teret és időt biztosítani számára.

A **kisgyermek első valódi játszótársa a szülők után, az óvodában** az óvodapedagógus. Utánhozható mintát ad a játéktevékenységre. Amikor a szabad játékfolyamat már kialakult, bevonható társ marad, illetve segítőtve, kezdeményezővé lesz, ha a játékfolyamat elakad, ötleteivel segítheti, új játszótársakat vonhat be. Az a célunk, hogy az óvodapedagógus jelenléte tegye lehetővé a gyermekek közötti játékkapcsolatok kialakulását is. Az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakoztatását a feltételteremtő tevékenységünk mellett a szükség és igény szerinti együttjátszással, támogató, serkentő, ösztönző magatartásunkkal, indirekt reakcióival érjük el. A nevelési tervben rögzítjük a tervezett játékbővítési lehetőségeket. A reflexióban visszacsatoljuk, hogy esetleg milyen további spontán ötletekkel és lehetőségekkel bővült a terv.

A játék a társas kapcsolatok alakulásának, a társas szükségletek kielégítésének is legfontosabb formája. A játék folyamatában olyan tulajdonságok fejlődnek ki a gyermekben, melyek később nagymértékben elősegítik a társadalomba való beilleszkedését.

Az óvodában fontosnak tartjuk, hogy **a játék minden fajtája** megjelenjen:

- gyakorló játék,
- konstruáló játék,
- mozgásos játék,
- szimbolikus játék,
- és a szabályjáték.

Óvodánkban biztosított a játékhoz szükséges megfelelő hely, a gyermeki fantázia kibontakoztatását segítő anyagok, eszközök és játékszerek. Az óvodáskor végéig a játék marad a gyermek fő tevékenysége, a munka, a tanulás is megőrzi játékos jellegét.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Nyugodt légkör biztosítása.
- A napirenden belül elegendő idő és hely biztosítása a játék számára.
- A játékhoz szükséges eszközök folyamatos biztosítása, bővítése, cseréje.
- Olyan eszközök biztosítása, amelyek a gyermeki kreativitás és spontán ötletek alapján különböző funkcióknak is megfelelnek, sokrétűen felhasználható.
- Minden játékfajta esetén szükséges szokások kialakítása, játékok óvására, rendben tartására nevelés.
- Új ötletek, lehetőségek, helyzetek teremtése.
- Az egyéni élményeken túl közös élményszerzési lehetőségek kihasználása.
- A gyermeki játék önállóságának tiszteletben tartása.
- Óvodánkban előtérbe helyezzük a szabadjáték túlsúlyának érvényesülését, napirendünkben, időbeosztásunkban hangsúlyos a játék kiemelt jelentősége.
- Óvodai nevelésünk tervezése során előtérbe helyezzük a szabad játék túlsúlyának érvényesülését.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére:

- Szükségeiknek és életkoruknak megfelelően választanak játékot.
- Bekapcsolódnak közös játékokba.
- Képesek elmélyült és kiegyensúlyozott játéokra.
- Egyéni ötleteik, javaslataik vannak.
- Saját ötleteik alapján készítenek játékeszközöket.
- Kialakul az együttjátszás igénye.
- Kiegészítik és segítik egymás játékát.
- Elfogadják társaik javaslatait, ötleteit.
- Le tudjanak mondani egy- egy kedves játékszerről társaik javára.
- Megbecsülik játékaikat, tudják azok helyét, funkcióját.
- Képesek a problémahelyzetek megoldására.
- Részt vesznek aktívan az erőfeszítést, ügyességet igénylő játékokban is.
- A szabályjátékoknál képesek követni és betartani a megismert és meg tanult szabályokat.
- Játékukban dominánsan jelentkezik a szerepjáték.

IV.5.2. Bibliai foglalkozás

Az óvodáskorosztály olyan szenzitív időszak az emberi élet során, amely során az egész életre, alakuló személyiségre, kiható hatások érhetik. Ezt az érzélem vezéreltséget ragadta meg Jeremiás is, amikor azt írja, hogy: *„Emlékezem reád gyermekkorod ragaszkodására...amikor követtél engem a pusztában, a be nem vetett földön.”* (Jeremiás könyve 2,2). A korszak befogadó és ragaszkodó attitűdjére szeretnénk építeni és hatni a bibliai foglalkozások során is.

„Úgy van, ahogy mondom nektek: aki nem úgy fogadja Isten királyságát, mint egy kisgyermek, biztos, hogy nem megy be oda!” (Márk 10,15)

Ahogy a fenti idézet is rávilágít, különleges ragaszkodás, teljes bizonyosság, őszinte hit jellemzi az óvodásokat: amit a Bibliából olvasnak nekik, az úgy van, ahogy a szülő-pedagógus mondja. *„Nekik*

(óvodásoknak) ez természetes, hogy szól az Úr! Ilyenkor nagyon sokat lehet vetni beléjük! Sok bajt, problémát meg lehet előzni, szívják magukba az Isten Igéjét, a bibliai történeteket, emlékeznek rá! A magvetés: a szülő feladata!”¹

Óvodánk a Hit Gyülekezete által alapított intézmény, amely az alapító egyház által lefektetett erkölcsi normák, értékek mentén kíván működni. Az óvodánkba felvételt nyert gyermekek és szüleik számára, a zsidó-keresztény kultúra bibliai világgképét és értékeit kívánjuk közvetíteni. Házi rendünk elfogadásával ezt magára nézve kötelezőnek tekinti a szülői és a munkatársi közösség valamennyi tagja.

Az 3-7 évesek minden területen szenzitív jellemzőket mutatnak, úgy mond a „szivacs korszak” ez, amikor mindent magukba szívnak: a szeretetből és gondoskodásból fakadó szavakat, az új ismereteket, alapvető szabályokat, normákat. Így van ez a bibliaismeret során is: örömmel hallgatják a történeteket, és önmaguktól is megfogalmazzák tanulságként okos és érdekes gondolatokat, amelyek később a mindennapjaik során is segítségét jelenthetek számukra.

A bibliaismeret megvalósítása

- **Heti rendszerességgel** szervezünk bibliafoglalkozást a csoportokban éves tematika alapján, minden gyermek számára, mely egyúttal fakultatív hitoktatásként is funkcionál. A fakultatív hitoktatást teológus végzettséggel is rendelkező óvodapedagógusok tartják.
- Az óvoda minden tevékenységi területén, mindennap, sok **spontán lehetőség** is adódik arra, hogy bibliai hősökről, igazságokról beszéljünk a gyerekeknek, **Bibliához igazított jellemformálásban** lehet kölcsönösen részünk, hiszen a mindennapok során a pedagógus személyisége is sokat fejlődik a gyermekek hatására, közös tapasztalatokkal, élményekkel gazdagodva. Ennek lényegét Montessorini nagyon találóan megfogalmazta: „*a gyermek a nevelő legjobb tanítója.*”
- A felnőttek, óvodapedagógusok, munkatársak, szülők is **bibliai modellt**, mintát tárnak a gyermekek elé, beszédükkel, viselkedési normáikkal, öltözködési stílusukkal, probléma- és konfliktuskezelési módjukkal.

Célunk

- A Szentírás szellemiségének, Írójának, és hőseinek megismertetése, megszerettetése. Bibliai történetek mesélése, bábozása, eljátszása.
- Ne pusztán új ismereteket, információkat kapjanak a Bibliából, hanem annak életre, valóságra adaptált igazságait értsék, ízleljék meg.
- Legalább annyira fontosnak tartjuk a Biblia és a róla való gondolkodás szeretetének kialakítását, mint az ismeretek átadását.
- Célunk, hogy ez a foglalkozás egyik kedvencünk legyen, mivel fontosnak tartjuk, hogy egész életükben pozitívan viszonyuljanak a Szentíráshoz, kedveljék azt, és később is gondolkodó emberként olvassák majd újra.
- Az otthon, a család elsődlegességét támogatjuk, hangsúlyozzuk.
- A szülők, felnőttek, tekintélyek és társak tiszteletének, elismerésének, méltánylásának megtanítása.
- A mindennapi életük során is találkozzanak bibliai modellel, konfliktusaik, nehézségeik megoldásakor vagy különböző helyzeteikben is lássák, és életkoruknak megfelelő szinten próbálhassák gyakorolni az igei mintát.
- Ez nem jelenthet számukra jogalapot arra, hogy az Isten Igéjére hivatkozva kritizáljanak és megszóljanak más gyermekeket, felnőtteket.
- Történeti összefüggéseiben is megragadja, erősítse olyan szilárd bibliai világnézet-világszemlélet kialakítását az óvodásokban, amelyet a mindennapi élet döntéshelyzeteiben is sikerrel tudnak alkalmazni (felebaráti szeretet, egymás tisztelete, tolerancia a másság iránt stb.).

Az óvodapedagógus feladata:

---

¹ [1](#) Németh S. Judit: A bibliai család (2003.03.06) Élőszóban elhangzott előadás alapján

- Természetes és játékos helyzeteken keresztül a gyerekek megismertetése az Ó- és Újszövetség alaptörténeteivel. A foglalkozásokat hasza át a jókedv és a vidámság.
- A gyermekek életkori sajátosságainak figyelembe vételével játékos, vidám, rövid, mozgással és bábozással élményszerűvé tett tevékenységek szervezése.
- Megfelelő időkeret biztosítása a történetek feldolgozására, elmélyítésére és ismétlésére.
- Segítsük a gyerekeket abban, hogy a környezetükben megtapasztaltakat, napi élményeiket a Biblia látásmódján keresztül fel tudják dolgozni, értelmezzék.
- Pedagógusként értékrendünk, erkölcsünk hiteles minta legyen a gyermekek számára.
- A munkajellegű és a komplex foglalkozások rendszerét is kihasználjuk arra, hogy ahol lehet, játékosan és nem természetellenesen előkerüljenek a bibliai igazságok.
- Kiemelkedő képességű gyermekeket segítsük plusz lehetőségek, feladatok, megbízatások adásával (pl. történetmondás, bábozás, szerepek adása, csoportirányítás stb.)

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére

- Életkori sajátosságaikhoz mérten ismernek és önállóan el is tudnak mondani több bibliai történetet, hősöket tudnak felsorolni, a hozzájuk kapcsolható történetek képeit felismerik.
- Rövid bibliai idézeteket tudnak, szívesen eljátsszák vagy bábozzák a történeteket.
- Alapvető esetekben meg tudják különböztetni a jót a rossztól. Vállalják tetteik következményeit.
- Konfliktushelyzeteikben igyekeznek, törekszenek a bibliából megismert alapvető szabályok betartására. (kerülik a hazugságot, csúfolódást, irigységet. Szeretettel és toleranciával igyekeznek egymás felé fordulni.)
- Szívesen segítenek kisebb társaiknak, barátaiknak, felnőtteknek. Együttműködők a különböző tevékenységekben. Feladattudatuk, szabálytudatuk kialakult.
- Tiszteletet tudnak tanúsítani szüleik és más felnőttek és társaik felé. Ki tudják fejezni hálájukat életkori sajátosságaiknak megfelelően.
- Örömmel vesznek részt a bibliai foglalkozásokon.

IV.5.3. Verselés, mesélés

Az **anyanyelvi nevelés** az egész óvodai élet minden területén jelen van. Az óvodába lépéskor képet kapunk a gyermekek anyanyelvi fejlettségéről, beszédkedvről, szövegértéséről és szókincséről. A gyerekek életkori sajátosságaikból adódóan először a metakommunikációra figyelnek, csak később alakul ki a figyelmük a verbális közlésre.

Az érzelmi biztonságot nyújtó, nyugodt légkör kialakítása ebben a folyamatban is nagyon fontos, mivel a gyermek így tud megnyitni és beszélni arról, ami őt foglalkoztatja.

Törekszünk arra, hogy a beszédkedvük megmaradjon. Sok időt fordítunk a csoporttal közös **beszélgetésekre**, és a két személyes kapcsolatépítésre, ahol a gyerekek a kérdéseikre választ kaphatnak.

Ösztönzést ad, mintát nyújt a kisgyermeknek a környezet példamutató, tiszta, egyszerű, érthető, világos, szép beszéde, ezért törekszünk arra, hogy a beszédük választékos legyen. Figyelünk a beszédhibával, kommunikációs gátlással, elmaradással küzdő gyermekre, és szükség esetén logopédus vagy más szakember segítségét kérjük.

A többnyire **játékos mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, dúdolók, versek** hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez. Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket nyújtanak. A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok, gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese – képi és konkrét formában – feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges, megfelelő viselkedésformákat. A mese életkorilag megfelel az óvodás gyermek szemléletmódjának és világlképének. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, s egyben feloldást és megoldást kínál. A mindennapos mesélés a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme.

A mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek nagy érzelmi biztonságban érzi magát, és a játéktevékenységhez hasonlóan a **mesehallgatás** elengedett, intim állapotban eleven, belső képvilágot jelenít meg. A belső képalkotásnak ez a folyamata a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája. Az óvodánkban a népi, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van. A népmesekincs, kiemelten az életkornak legmegfelelőbb állatmesék megismertetése mellett külön figyelmet fordítunk a magyar kortárs szerzők remekműveire is. Teret és időt engedünk a gyermekek **spontán** vers-kitalációinak és saját meseszövéseik bemutatására is, a Cukás István által jellemzett képzelet-mozi működésének és megnyilvánulásának is.

Az óvodások egyik kedvenc tevékenysége a bábozás és a dramatizálás. A gyermekek érdeklődését felkeltő bábjátékkal ébresztünk kedvet a bábozáshoz, dramatizáláshoz. Kihasználunk minden adódó lehetőséget arra, hogy a gyerekeknek bábozzanak.

Továbbá az Intézményünkben működő Nagykópé bábcsoport is szórakoztató előadásokkal kedveskedik az óvodásoknak.

Az óvodapedagógus feladata:

- A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása.
- A 3-7 éves korban megjelenő jellegzetes tartalmak biztosítása (mesélés, verselés, dramatizálás, bábozás, dramatikus játékok). Fokozatosan szoktatjuk rá a gyermekeket a mese figyelmes végighallgatására, majd a mese többszöri meghallgatása után annak dramatikus feldolgozására.
- A gyerekek nyelvi képességeinek fejlesztése. A nyelvi képességek fejlesztésének leghatásosabb eszköze a mese, vers, bábozás, dramatikus játékok. Ezeken keresztül a gyerekek elsajátíthatják a helyes kiejtést, a tiszta beszédhallást és a nyelvtanilag helyes beszédet, új fogalmakat ismerhetnek meg.
- Az óvónő biztosítson időt, lehetőséget és megfelelő mennyiségű eszközt, és–nyugodt légkört a spontán kialakuló bábjátékhoz és dramatizáláshoz.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére:

- Rendelkeznek gazdag, árnyalt szókincssel, mely elősegíti a környezetben való tájékozódásukat, és lehetővé teszi gondolataik érthető kifejezését.
- Nyugodtan és figyelmesen végig tudják hallgatni a felnőtteket és társaikat.
- Az összes hangzót tisztán ejtik.
- Beszédük jól érthető, tagolt, megfelelő hangzású, hanglejtésű, folyamatos és összefüggő legyen.
- Megszilárdultak a mesehallgatással kapcsolatos szokásaik.
- Megjegyzik a mese- vers érdekes szólásait, kifejezéseit.
- Anyanyelvi ismereteiket alkalmazva kedvelt játékuikká válik a dramatizálás, bábozás.
- Kis segítséggel el tudnak mondani, dramatizálni az irodalmi anyagból hosszabb meséket, verseket, mondókákat.
- Vigyáznak a könyvekre, önállóan és szívesen nézegetik azokat. Könyvtár látogatási szokások alapjaival rendelkezik.

IV.5.4. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

A zenei nevelés az érzelmeken keresztül hat a gyerekekre. Felkeltheti a zenei érdeklődését, formálja zenei ízlését, és esztétikai fogékonyságát. A zenei nevelés hatására a gyermek szeret énekelni, dúdolgatni, táncolni, és szívesen hallgat zenét. Mindezek ismeretében törekszünk arra, hogy a zene az óvodai élet során mind nagyobb hangsúllyal legyen jelen. Az éneklés, zenélés a gyermek mindennapi tevékenységének részévé válhat, a felnőtt minta spontán utánzásával.

A környezet hangjainak megfigyelése, az ölbéli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét és a közös éneklés örömeit. A népdalok éneklése, hallgatása, a gyermek-, néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, továbbélését segítik. Dalanyagunk kiválasztásában fontos szempont az életkori sajátosságoknak megfelelő hangterjedelem, ízlésformálás. Népünk kedvelt gyermekdalai mellett, törekszünk olyan nívós zenei élményekhez juttatni a kicsiket, mellyel kiszélesítjük azt a muzikális forrást, melyből ihletet meríthetnek.

Valljuk, hogy az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását. Több szülő zenél amatőr vagy profi szinten, az ő bevonásuk az óvodai életbe, és zenei élményszerzésbe, mindenképp megjelenik az éves tervezésben. Jelenlétük az óvodai rendezvényeink színvonalát emeli. Az iskolai HuszárRock zenekar tagjait is szívesen látjuk óvodánkban hangszerbemutatók és fellépések alkalmával.

A zenehallgatásban ugyancsak változatosságra törekszünk. Zenegyűjteményünkbe az értékrendünknek megfelelő magyar népzenei gyöngyszemei mellett, teret engedünk más népek dalainak is. A gyermekek ismerkednek a komolyzenével, válogatunk a klasszikus zenei kiválóságok csemegéiből. Az óvodapedagógus

mintája a zenéhez, a zenei eszközökhöz, az improvizáláshoz nagyban meghatározza a csoportban lévő gyermekek zenéhez és énekléshez való viszonyát is. Fontos feladata az értékes minta adása, a megfelelő hely és tér kialakítása, eszközök biztosítása, igényes zenei anyag összeállítása, tervezése.

Az óvodapedagógus feladata:

- A gyerek képességeinek fejlesztése mondókákkal, gyermekdalokkal, és zenei képességfejlesztő játékokkal.
- A felhasznált zenei anyag igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő válogatása.
- Zenehallgatással esztétikai élmény nyújtása.
- Gyermeki kreativáshoz és improvizáláshoz eszköz, hely és idő biztosítása.
- Tiszta levegő biztosítása, nyugodt légkör megteremtése, megfelelő hely kialakítása.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére:

- Biztonsággal énekelnek csoportosan és egyénileg egyaránt.
- Törekednek a tiszta éneklésre.
- Visszaénekelnek dallamokat.
- Felelgetős dalokat énekelnek társaikkal és a csoporttal.
- Mondókákat, 6 hangterjedelmű dalokat tisztán, szép szövegkiejtéssel énekelnek.
- A magas és mély éneklés közti különbséget felismerik, tudnak magasabban és mélyebben intonálni.
- Halkan és hangosan énekelnek, tapsolnak, beszélnek.
- Felismerjenek dallamot dúdolásról, hangszerről.
- Ismerik az egyes hangszerek nevét, hangját, megszólaltatásuk módját.
- Megkülönböztetik az egyenletes lüktetést és a ritmust, és ki tudják fejezni cselekvéssel is.
- Dallambújtatást végeznek, rövidebb, hosszabb motívumszakaszokkal.
- Tudnak természetes tempóban járni, segítség nélkül tempót tartani.
- Ismernek néhány térforma alakítási lehetőséget (kör, csigavonal... stb)

IV.5.5. Rajzolás, mintázás, kézimunka

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka, mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. **A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül.**

Az óvodapedagógus az ábrázoló tevékenységekre az egész nap folyamán teret, változatos eszközöket biztosít. **Maga a tevékenység, s ennek öröme a fontos, valamint az igény kialakítása az alkotásra, a kreatív önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására.**

Ezen tevékenységek az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva segítik a képi-plasztikai kifejezőképesség, komponáló-, térbeli tájékozódó- és rendezőképességek alakulását, a gyermeki élmény és fantáziavilág gazdagodását és annak képi kifejezését: a gyermekek tér-forma és színeképzeteinek gazdagodását, képi gondolkodásuk fejlődését, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítását.

Az óvodapedagógus feladata megismertetni a gyermekeket az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, a rajzolás, festés, mintázás és kézimunka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival.

Az óvodapedagógus feladata

- Rajzolásra, mintázásra, kézi munkára az egész nap folyamán lehetőség biztosítása, az adott hét tervezett tevékenységét több napon keresztül, kedvük szerint választhatják a gyerekek. A megadott vagy motivált témán, illetve irányított tevékenységen kívül is szabad alkotási lehetőségeket biztosítunk.
- Megfelelő hely kialakítása és a befejezéshez szükséges idő biztosítása. Irányított tevékenységek esetén is mikro csoportos szervezeti forma választása.
- Változatos eszközök biztosításával segíteni a különböző öröm tevékenységeket, minimum 3 féle eszköz álljon naponta a gyerekek rendelkezésére az erre kijelölt csoportszobai helyszínen.
- Az eszközök balesetmentesen használhatóak legyenek, a gyerekek könnyen elérjék azokat és minimális segítséggel önállóan is alkothassanak velük, munkáikat gyermek-szem magasságában helyezük el a csoportszobában és folyosón, hogy folyamatosan gyönyörködhessünk (gyerekek, szülők, dolgozók) bennük.
- A gyermekek megismertetése az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, a rajzolás, festés, mintázás és kézimunka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival. A kapcsolódó munkajellegű feladatokba (pakolás, seprés, asztaltörlés, stb.) a gyermekek bevonása.

- A megkezdett munkák befejezésére buzdítás, szükség esetén segítségadás (az adott gyermek képességeihez mérten), folyamatos motivációval és dicsérettel az elkészült művek értékelése.
- Azokat a gyermekeket, akik nem elég bátrak vagy finommotorika területén nem elég fejlettek, nagymozgásos gyakorlatokkal fejlesztjük (alaklítás, testséma, percepció, egyensúlyérzék, majd a szem-kéz, szemfixációs és finommotorikát igénylő gyakorlatokkal) és segítjük a megfelelő fejlettségi szintet elérni.
- Az irányított tevékenységek során nem sémákkal és kötelező elvárásokkal nehezítjük a gyermeki képzelet bátor kibontakozását, hanem irányvonalat és ötletet adunk, átlendítjük, motiváló helyzeteket teremtünk és élményt biztosítunk, de nem elvárás a kötött minta leutánczása. A kreatív egyedi ötletek megvalósulását támogatjuk, kiemeljük, dicséreljük.
- A 3-4 évesekkel megkedveltetjük a rajzolás, festés alapjait, a mintázás alapttechnikáit, nyomdázást, tépést, olló és ragasztó használatát.
- A 4-5 éves gyermekek körében formáljuk a képkalkotást, megismertetjük a vágás, hajtogatás, egyszerűbb fonás, varrás és gyöngyfüzés alapjait.
- 5-6-7 éves gyermekeknél a képkalkotás különböző, változatos technikákkal történő készítését erősítjük, valamint a többféle technikai megoldást igénylő barkácsolást.
- Tehetségcsírákat mutató gyermekek esetében több lehetőséget és újabb módszerek kipróbálását, még több időt biztosítunk.
- Folyamatosan nyomon követjük a rajzpályázati lehetőségeket, kiállításokat szervezünk a gyermeki alkotásokból, együttműködünk a Huszár Gál Gimnázium Képzőművészeti Tagozatával, illetve minden olyan városi iskolával, intézménnyel, ahol a tehetségcsírákat mutató gyermekek plusz lehetőségeket kaphat.
- Kiállítások, múzeumi tárlatok látogatását szervezzük meg, esetleg vetítés formájában a gyerekek életkori sajátosságainak megfelelő képzőművészeti, népművészeti alkotások és népi kismesterségek megismerésére adunk lehetőséget az óvodásoknak.
- Az óvodai folyosók, az öltöző és csoportszoba esztétikus dekorációjával, berendezésével formáljuk a gyermekek ízlésvilágát, a szép iránti fogékonyságát. A gyermekek által készített munkákat, alkotásokat részesítve ebben is előnyben. A csoportszoba átrendezésébe is bátran bevonjuk a gyerekeket, hiszen e közben is téri tájékozódó és egyéb kapcsolódó képességeik is fejlődnek, nem utolsósorban élvezik a saját maguk által létre hozott új tereket.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére:

- Meg tudják nevezni a színeket, azok sötét és világos árnyalatait.
- Képesek az alapszínek keverésének eredményét megnevezni, szívesen kísérleteznek a színkeveréssel.
- Ismerik az alapvető formákat és azok neveit.
- Megfelelően használják az eszközöket, sokféle anyagot ismernek. Kreatívan kombinálják azokat és bátran alkotnak
- Többnyire helyes ceruzafogás jellemzi őket, már nem görcsös, merev ez a fogás.
- Változatos formaábrázolás jellemzi őket, hangsúlyozzák a legfontosabb megkülönböztető jegyeket.
- Önállóan és csoportosan is képesek létrehozni különböző alkotásokat, szívesen dolgoznak össze, kooperálásra képesek.
- Emberábrázolásban megjelennek a részformák, esetleg egyszerű mozgások, képesek a távolságot jelölni, ügyesebbek takarásban is tudnak dolgokat ábrázolni.
- Képkalkotásban egyéni módon tudják megjeleníteni élményeiket, elképzeléseiket. Szívesen és ügyesen el is mesélik, hogy mit ábrázoltak.
- Tudják alkalmazni mintakövetéssel a technikai eljárásokat.

IV.5.6 Mozgás

Tágas csoport szobáink, jól felszerelt tornatermünk, a változatos felületekkel és lehetőségekkel tarkított udvarunk, kiváló helyszínei az óvodáskor legmeghatározóbb és széles fejlesztő hatásokkal bíró tevékenységformájának: a mozgásnak.

A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó **mozgásos játékok** és feladatok, a pszichomotoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei.

Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltoztató- és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és **örömteli**,

érzelmi biztonságban zajló gyakorlati formákkal, játékokkal szükséges elősegíteni. Ezzel biztosítható a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása.

A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok rendszeres alkalmazása kedvezően hatnak a kondicionális képességek közül különösen az **erő és az állóképesség** fejlődésére, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészségés fejlődését.

A **spontán, a szabad játék** kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az **irányított mozgásos tevékenységek**. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének – a pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás – fejlődésére.

A spontán – a játékban, azon belül a szabad játékban – megjelenő mozgásos tevékenységeknek, az **egészségfejlesztő testmozgásnak** az óvodai nevelés minden napján, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára lehetőséget biztosítunk. Törekszünk a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, **a szabad levegő kihasználására**.

Az óvodapedagógus feladatai mozgásfejlesztés során:

- A gyermek természetes mozgáskedvének megőrzése, **a mozgás megszerettetése**.
- Nagymozgások (járás, mászás, kúszás, csúszás, bújás), szem-kéz, szem-láb koordináció, egyensúlyérzék, finommotorika fejlesztése, amely természetes módon épül be a gyermekek tevékenységébe.
- A rendszeres mozgással egy **egészséges életvitel kialakítása**. (Mely a szabad levegőn való mozgást, a tartásjavítást/preventív tornát és lábtornát is magában foglalja)
- A mozgástapasztalatok bővítése, sok gyakorlással, a mozgáskészségek alakítása.
- A testi képességek, fizikai **erőnlét fejlesztése**. (kondicionális, koordinációs) Kiemelkedő feladat az erő és az állóképesség fejlesztése, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészségés fejlődését. Fontos szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, felerősítik, kiegészítik a gondozás, és egészségés életmódra nevelés hatásait.
- Fontos feladatunk, hogy a mozgáson keresztül az **értelmi struktúrák** (én tudat, testséma, vizuális memória, térészlelés, szókincsbővülés, észlelési területek integrációja, a keresztcsatornák és fogalomalkotás fejlődése) és a **szociális képességek** (szociális én erősödése, társas kapcsolatok, sikerkudarc érzés kezelése) **fejlesztése egyaránt megvalósuljon**.
- **Szervezett formában** csoportonként heti egyszer kerüljön sor irányított mozgásos tevékenységekre, ezen kívül naponta 5-10 perc mindennapos testnevelésre, délelőtt és/vagy délután, időszakonként lábtorna és gerinctorna szervezése. Ezek tervezése és szervezése során is érvényesíteni kell az alábbi alapelveket: életkori sajátosságok, egyéni fejlődésbeli és képességbeli eltérések figyelembevétele, fokozatosság és játékoság elve, szabad levegőn való mozgás biztosításának elve, spontán gyermeki ötletek figyelembe vétele, szabad játék biztosítása az irányított tevékenységek során is.
- A mozgásos játékok és tevékenységek során szükséges **szokások kialakítása** és elsajátítása. (pl. tornaeszközök használata, átöltözés szokásai, együttmozgás szokásai, sorakozó, tornaterem és udvari játékok rendeltetészerű használata, baleset megelőzési szokások.)

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek nagymozgása egyre koordináltabb és precízebb.
- Szeretnek mozogni, kitartóak a mozgásos játékokban.
- Kialakul a testséma tudat, tudatosul a személyi zónák kiterjedése. Ismerik saját testüket, testrészeiket, képesek meg is nevezni és beazonosítani azokat.
- Járás és futás közben is képesek a hirtelen irányváltoztatásra.
- Fejlett az egyensúlyérzékük.
- Fizikai erőnlétük, állóképességük életkoruknak megfelelő.
- Ugrásnál kialakul a megfelelő irányú kar- és lábmunka, elrugaskodásnál, talajfogásnál dolgozik a comb, lábszár és a lábfej izomzata.
- Szem-kéz, szem-láb koordinációja nagymértékben fejlődik.
- Térí tájékozódó képességük kialakult, irányokat meg tudják különböztetni. Magabiztosan (csukló szalag nélkül is) alkalmazzák a jobb- bal kifejezéseket.
- Képesek a szabályok pontos betartására. Alkalmazkodnak a szabályokhoz, sőt már önállóan is képesek szabályjátékokat játszani. Egészséges versenyszellem jellemzi őket.

- A mozgásos játékok, gyakorlatok téri helyzetek felidézésére képesek, vizuális memóriájuk koruknak megfelelően fejlett.
- Ismernek legalább egy labdajátékot (foci, kidobós).
- Ismerik legalább 2-3 kézi szer használatát (labda, ugrókötel, karika).
- Tudnak helyben labdát vezetni, labdát dobni, megfogni, gurítani, vele célozni.
- Tudnak gurulóátfordulást végezni különböző kiindulási helyzetből.
- Ismerik a vezényszavakat, tudnak a hallottak szerint cselekedni.
- Képesek alkalmazkodni társaikhoz, korukhoz képest fejlett az önuralmuk, toleránsak.
- Tudnak csapatban játszani, sőt igénylik, és spontán kezdeményezik is, az ilyen jellegű játékokat.

IV.5.7 A külső világ tevékeny megismerése

A gyermekek az óvodai élet során aktivitásuknak, érdeklődésüknek, nyitottságuknak köszönhetően folyamatosan tapasztalatokat szereznek szűkebb és tágabb természeti- emberi-tárgyi környezetük; formai, mennyiségi, téri viszonyairól, ok-okozati összefüggéseiről. A sokféle tapasztalatszerzés nyomán pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, ráébred azok értékére és védelmének szükségességére. Matematikai tartalmú tapasztalatokat is szerez, és azokat tevékenységeiben alkalmazza is. Felismeri a mennyiségi, alaki, formai, nagyságbeli és téri viszonyokat, közben alakul ítélőképessége, fejlődik tér-, sík- és mennyiség szemlélete.

Célunk:

- A természeti és épített környezet megismertetésével sokszínű tapasztalathoz juttatás, készségek, képességek alakítása.
- A természetet szerető, védő emberi értékek alakítása, környezettudatos viselkedés megalapozása.
- A bibliai világképen keresztül, Isten alkotásaként lássák az embert és az őket körülvevő világot.
- Hazaszeret és a szülőföld, szűkebb környezete, városa megismerése, az ott élő emberek, a helyi hagyományok, szokások, a családi és tárgyi kultúra értékeinek felfedeztetése, annak szeretetére és védelmére nevelés.
- Matematikai tartalmú tapasztalatok szerzéséhez, eszközök és játékok, hely, idő és motiváció biztosítása
- A gyermekeket körülölelő világ mennyiségi, formai, kiterjedésembeli összefüggéseinek felfedeztetése, megtapasztaltatása.
- A matematikai érdeklődés felkeltése.
- A matematikai, logikus gondolkodás megalapozása.

Az óvodapedagógus feladata az külső világ tevékeny megismerése során:

- Folyamatos és alkalmi megfigyelések szervezése:
  - A csoportszobában az élősarok kialakításával (különböző növények, gyűjtemények, termések elhelyezése), lehetőség szerint minden csoportszobában florárium, akvárium, vagy terrárium kerül elhelyezésre a szülők segítségével. Napi időjárási tapasztalataikat, megfigyeléseiket kistáblán jelölhetik. A csoportszobában különböző mérőeszközökkel találkozhatnak és használják is napi szinten: órák, mérlegek, edények, naptárak, mércék. A napszakok és a hét napjait is megismerik, jelölhetik különböző kis mozgatható táblákon. Kísérletezések számára is számos kis eszköz áll rendelkezésükre a Fürk-Ész sarokban.
  - Az óvoda udvarának évszakonkénti változásainak megfigyelése és az évszakhoz kapcsolódó tevékenységekkel és munkajellegű feladatok adása során, tapasztalatok szerzése. Lehetőség esetén csoportonként saját kis virágoskert illetve zöldséges kert kerül kialakításra kis ládában, segítve ezzel is a környezetünk tevékeny megismerését.
  - Séták és kirándulások szervezése: a környező utcákkal, a város főterével és híres épületeivel, szobraival való ismerkedés céljából.
- A játék során adódó spontán matematikai helyzetek kihasználása.
- Matematikai fogalmak, kifejezések, összefüggések megismertetése, megtapasztalása.
- A matematika iránti érdeklődés felkeltése.
- Matematikai tartalmú játékok kezdeményezése során a gyermekek egyéni fejlettségének, képességeinek felmérése, fejlesztése.
- A gyermekek kíváncsiságára épített problémahelyzetek teremtése.
- Elegendő alkalmat, időt, helyet és eszközöket kell biztosítani a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására. Időt kell

biztosítani a séták és kirándulások során szerzett élmények, tapasztalatok, ismeretek rendszerezésre, elmélyítésére.

- Fontos feladatunk a gyermek önálló véleményalkotásának, döntési képességeinek fejlesztése, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában.
- Alapvető együttélési szabályok és az illetan alapelemeinek, közlekedési és egyéb szabályoknak, valamint táblák jelentéstartalmának megismertetése.
- A kiemelkedő ismeretekkel rendelkező gyermekeknek plusz lehetőségeket adunk, több időt hagyunk számukra, hogy egy-egy témában elmélyülhessenek. Őket érdeklő témákban könyveket, filmeket és kísérletezési lehetőségeket biztosítunk számukra.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végén:

- Ismerik lakásuk címét, szülei nevét, foglalkozásukat, óvodájuk nevét, születésük helyét és idejét.
- Ismerik a testrészeket, érzékszerveiket és a tisztálkodási szokásokat.
- Felismerik és azonosítják a színeket.
- Tudják az évszakok nevét, jellemzőit, a napok nevét, sorrendjét, és a napszakokat.
- Az időjárással és változásával kapcsolatosan észrevételeket és összefüggéseket tudnak megfogalmazni,
- Ismerik az ok- okozati összefüggéseket több tárgykörben: tápláléklánc, mi miből készül, mi-mivé válik?
- Csoportosítják az élőlényeket: ember, állat, növény.
- Ismerik a házi és vadon élő állatokat, tulajdonságaikat, és csoportosítják azokat.
- Meg tudják különböztetni a gyümölcs és zöldségféléket, több virágot, gyógynövényt felismernek.
- Ismerik a közlekedési eszközöket, gyakorlottak a gyalogos közlekedési szabályok megtartásában. Ismerik a megkülönböztető jelzéssel rendelkező járműveket.
- Több foglalkozást meg tudnak nevezni, vannak ismereteik, milyen jellegű feladatok és eszközök tartoznak egy-egy munkahelyhez.
- Részt vesznek elemi természetvédelmi, és környezetvédelmi tevékenységekben.
- Felismerik az ismert tárgyak, eszközök egy részletének hiányát.
- Helyesen ítélik meg az adott tárgyak térbeli helyzetét.
- Megkülönböztetik és helyesen használják a jobbra-balra irányt, értik a helyeket kifejező névutókat.
- A vizuális formációk téri elrendezését megoldják. Másolással megadott minta alapján képesek építéseket, alkotásokat létrehozni.
- A vizuális információk sorba rendezését biztonsággal végzik.
- A legkülönbözőbb vizuális mintákat tudják folytatni, meghatározzák egy elem helyét.
- Tapintással felismerik a tárgyakat, mérete, felülete, anyaga alapján.
- Tapintással felismert dolgokat tudnak párosítani, sorba rendezni fokozatuk szerint, csoportosítani egy-egy minőségi jellemző alapján.
- A keresztcsatornák fejlettsége olyan szintű, hogy képesek tapintással felismert tárgyakat megkeresni vizuális mintában. Képesek jellemezni azt a tárgyat, amit tapintással felismertek, ugyanúgy más személy által leírt, jellemzett tárgyakat tapintással kiválasztani.
- Tudnak összehasonlítást végezni, ítéleteket alkotni térbeli és mennyiségi viszonyokra, összefüggésekre vonatkozóan.
- Felismerik a kis számokat összkép alapján.
- A tárgyakat meg tudják számolni legalább 10-ig, helyesen ítélik meg a darabszám változásait.
- Logikus gondolkodásuk, logikai következtetések életkoruknak megfelelő.
- Problémamegoldó készségük jó.
- Van tapasztalatuk a tükörképről, szimmetriáról.

IV.5.8. Munka jellegű tevékenységek

A személyiségfejlesztés fontos eszköze óvodánkban is a játékkal és a cselekvő tapasztalással sok vonatkozásban azonosságot mutató munka és munka jellegű játékos tevékenység. Ezekre a tevékenységekre mi is úgy tekintünk, mint a tapasztalatszerzésnek és a környezet megismerésének, a munkavégzéshez szükséges attitűdök és képességek, készségek, tulajdonságok, alakításának fontos lehetőségére; a közösségi kapcsolatok és a kötelességteljesítés alakításának eszközére, a saját és mások elismerésére nevelés egyik formájára.

- az önkiszolgálás (testápolás, öltözködés és étkezéssel kapcsolatban),

- környezet rendjének megőrzése: saját játékterük rendezése, játék eszközök elrakása, csoportosítása, időnként közös játékmosás és válogatás, teremrendezés,
- a segítség az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek, kisebb csoporttársaknak,
- alkalmi megbízások teljesítése: a csoporttársakkal együtt, értük, később önálló tevékenységként végzett megbízások,
- naposi munka, takarítási tevékenységekkel együtt,
- egyéb felelősi megbízások,
- a környezet-, a növény- és állatgondozás:
  - csoportszobában takarítás, szobanövények gondozása, természetsarok folyamatos rendezése,
  - kertben és udvaron évszakhoz igazított munkálatok: sepregetés, levélgyűjtés, komposztálás, hó seprés, veteményezés, virágültetés és locsolás, gondozás, termékek begyűjtése és hasznosítása,
  - befőtt és savanyúság készítés, salátakészítés, ehhez a zöldségek-gyümölcsök mosása és darabolása,
  - süteménykészítés,
  - kisállat gondozás. (kerti tó és kacsák, akvárium, terrárium)
- Örömmel és szívesen végzett aktív tevékenység legyen ez a számukra.
- Ezen tevékenységeket úgy szervezzük, hogy fejlődjön közben a gyermekek kitartása, önállóságuk, felelősségük, és céltudatosságuk.
- A gyermekek által vállalt feladatoknál a szervezési feladatokat úgy oldjuk meg, hogy az a tevékenység a gyermek aktuális fejlettségéhez a leginkább illeszkedjen, semmiképp ne legyen túl szervezett, túlságosan leterhelő vagy alultervezett.
- Érvényesüljön ezen tevékenységek során is a fokozatosság és rendszeresség (ismétlések, stabilitás, kiszámíthatóság) elve. A munkafeladatok során egyenként mutatjuk be, fokozatosan vezetjük be a különböző munkafogásokat, a munka mennyiségét fokról-fokra növeljük.
- A munka jellegű tevékenységek soha nem szerepelhetnek a negatív, esetleg büntetés jellegű tevékenységek között. Arra törekszünk, hogy ez inkább jutalom, kitüntető feladat legyen a legrátermettebbek számára.

A megfelelő feltételek megteremtése:

- Megfelelő munkaeszközök (ezek mérete, minősége, anyaga) és ezek rendben tartásának biztosítása.
- Elegendő munkalehetőség (amit csak tud, a gyermek végezzen).
- Elegendő idő a munkavégzésre, amely a gyermekek saját tempójához van igazítva, és lehetőleg ne kelljen egymásra sokat várniuk.
- Megfelelő hely biztosítása, illetve a munkaeszközök olyan helyen tárolása, ahol a gyermek azt biztonságosan elérheti és vissza is tudja helyezni.
- A vidám, nyugodt légkör megteremtése, hiszen csak ilyen körülmények között tud a gyermek örömet elmélyedni a számára vonzó tevékenységben, ilyen légkörben tud szükség esetén bizalommal fordulni a felnőtthöz segítségért.
- A tervezés során fontos szempont számunkra, hogy a gyermek ezen tevékenységek során megtapasztalhatta, hogy az ember folyamatosan alakíthatja, változtathatja, kellemesebbé, célszerűbbé teheti környezetét.

A gyermeki munka az óvodapedagógustól:

- tudatos pedagógiai szervezést,
- a gyermekkel való együttműködést,
- folyamatos konkrét, reális, vagyis a gyermeknek saját magához mérten fejlesztő értékelést igényel. Eleinte szükséges, hogy az elvégzett munka feletti közös öröm domináljon, csak fokozatosan alakítunk ki követelményeket is a munka minőségére vonatkozóan.

A tervezés és szervezés, fejlesztési lehetőségek maximális figyelembevételével történik: a mozgásfejlesztés, testséma fejlesztés, percepció és verbális fejlesztésre téve a hangsúlyt.

Előterbe kerülhetnek a szervezésben és közösségre gyakorolt pozitív hatásukban kiemelkedő gyermekek, illetve a feladattudatban, figyelem koncentrációban fejlettebb gyermekek. De a tehetségfejlesztés szempontjából fontos terület a munkajellegű tevékenység azon gyermekek számára is, akiknél a szociális és önkiszolgáló

tevékenységek, vagy az egymásért végzett feladatok soha nem voltak motiválóak, esetleg teljesen passzívak ezen a területen, holott más területen esetleg kimagasló képességekkel bírnak.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- A testápolással kapcsolatos munkafolyamatokat önállóan, szükség szerint bármikor elvégzik.
- A tisztálkodó eszközöket használják, és esztétikusan visszatesszik a helyükre.
- A mosdófelelős nem irányít elsősorban, hanem segítőkészsége a domináns.
- A 4-5 éves kortól belépő napos munka során tisztában vannak a terítés mikéntjével, rendjével, kiszolgálási feladatokkal, ezen tevékenységeket felelősségtudattal és körültekintően végzik. Ezen tevékenységek során is a szíveség és segítőkészség kerül előtérbe 6-7 éves korukra.
- Az öltözködés során teljes önállóság jellemzi őket, ruháikat, cipőjüket, öltözőszekrényüket rendben tartják. Az öltözésre fordított idő minimálisra csökken. Igényesek öltözetüket és öltözőszekrényüket tekintve, egymást is figyelmeztetik a hiányosságokra.
- A környezetük rendjének megőrzésében aktívan részt vesznek, 5-6 éves korukra önállóan érzékelik, ha feladat adódik ezen a területen.
- Az eszközök célszerű használatán kívül kialakul bennük a munkavégzés, a munkaszervezés képességeinek az alapjai is, fejlett kitartásuk, felelősségérzetük, önértékelésük, alkalmazkodóképességük.
- A csoport játékait természetes módon tartják rendben, önállóan kitakarítanak a babaszobában, babakonyhában. Részt vesznek a babaruhamosásban, edények mosogatásában, polcok letörlésében.
- A kiszolgáló helyiségek rendjének megőrzésében, a szertár és tornaterem eszközeinek ki és bepakolásában, a csoportszoba átrendezésében, adott esetben az ágyazásban is aktív együttműködők 6-7 éves korukra. Az állandóan használt eszközöket önállóan előveszik és visszahelyezik.
- Bonyolultabb egyéni megbízatásokat is ügyesen és szívesen teljesítenek, sőt örülnek a nehézségeknek. Adott esetben készségesen megszervezik társaik között a részfeladatokat.
- Képesek a különböző felelősi munkák elvégzésére, pl. A mosdó felelős a wc - papírtartó feltöltésére, zsebkenő pótlása a tartóban, nyitva maradt csap elzárása, fogkrém adagolása, stb. Élősarok felelős: aktuális feladatok ellátása.
- Heterogén csoportokban, észreveszi a segítségre szoruló kisebb óvodatársát, és lehetőségei szerint segít neki, vagy értesíti a felnőttet.
- Aktívan részt vesznek a felmerülő, évszaknak megfelelő kerti munkákban, zöldség-gyümölcs termékek begyűjtésében és feldolgozásában, ismerik ezeket a folyamatokat, az eszközöket magabiztosan és megfelelően használják. Lehetőségek szerint kiveszik részüket a kisállat gondozásban (akvárium, terrárium, otthoni kisebb háziállatok gondozása).
- A gyermekek személyiségében nagy változások állnak be: amit elkezd, azt végig viszi, nem hagyja félbe a tevékenységet, szívesen vállal másokért is feladatot.

IV.5.9. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

A játék és a tanulás teljes mértékben összekapcsolódik óvodáskorban.

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán, de megvalósulhat tervezett és szervezett tevékenység keretében is, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre. Az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg.

Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek képességeinek fejlesztése, bővítése. Az óvodapedagógus a tanulást támogató környezet megteremtése során építi a gyermekek előzetes tapasztalataira, ismereteire.

A játékon belül a gyermek felfedezéseket tesz, észrevétlenül tanul. A közvetlen környezet folyamatos megismerése, az érzékelés és a többoldalú tapasztalatszerzés központi kérdése a tanulási folyamatnak. Belsővé válnak a tapasztalatok, ha több oldalról közvetítjük a gyermekek számára, és velük együtt éljük át. A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, illetve a kreativitásának kibontakoztatására is jó lehetőséget teremt.

A gyermek a világot komplex módon érzékeli, észleli és éli meg. Célunk, hogy a gyermek örömmel és önként vegyen részt a tanulási folyamatban, ne csupán külső motiváció készítse erre. Az óvodáskor végére azonban jelenjen meg a tanulás iránti igény. A tevékenységben megvalósuló tanulás irányítása során fontosnak tartjuk a személyre szabott, pozitív értékelést, amely nagymértékben segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.

A tanulás lehetséges formái az óvodában:

- Az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás - és viselkedéstanulás.

- A spontán játékos tapasztalatszerzés.
- Játékos, cselekvéses tanulás.
- A gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés.
- Az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés.
- Gyakorlati problémamegoldás.

Az óvodapedagógus feladatai a tevékenységekben megvalósuló tanúlással kapcsolatban:

- A gyermekek megismerési vágyának, kíváncsiságának, sokoldalú érdeklődésének kielégítése.
- Lehetőséget kínálni a gyermek számára olyan intuitív szituációk átélésére, ahol megismerheti a felfedezés, a kutatás örömeit.
- A gyermekek egyéni érdeklődésének megfelelő tevékenységek biztosítása.
- Értelmi képességek fejlesztése.
- A gyermekek önállóságának, figyelmének, kitartásának, pontosságának, feladattudatának fejlesztése.

A tevékenységben megvalósuló tanulás során várható fejlődési jellemzők óvodáskor végére:

- Az egyszerű feladatokat megérti.
- Alkalmazkodik a szabályokhoz, tudja késleltetni szükségletei kielégítését.
- Érdeklődik környezeté tárgyai, jelenségei és ezek összefüggései iránt.
- Feladatai végrehajtásában kitartó.
- Szándékos figyelmének időtartama életkorának megfelelő. Képes a már elsajátított ismeretek szándékos felidézésére.
- 6-7 éves korra eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet, érdeklődik az iskola iránt.
- Megfelelő szókinccsel rendelkezik, megfelelően kommunikál.
- A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez.
- Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciálásnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.

IV.6. A FEJLŐDÉS ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

A gyermek belső érése, tovább a nevelési folyamat (elsődleges és másodlagos szintér) eredményeként a kisgyermek többsége az óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges pszichikus funkciók fejlettségét. A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodából iskolássá szocializálódik. Óvodánkban is biztosítjuk a rugalmas beiskolázást, így az életkor figyelembevételével lehetőséget adunk a fejlettség szerinti iskolakezdésre. Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki és szociális érettség, amelyek egyaránt szükségesek az eredményes iskolai munkához. Ezek meghatározása az Óvodai nevelés országos alapprogramja alapján:

A testileg egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képes. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.

A lelkileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciálásnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.

A lelkileg egészségesen fejlődő gyermeknél:

– az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, továbbá a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés,

– megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele,

– a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

Az egészségesen fejlődő gyermek:

– érthetően, folyamatosan kommunikál, és a gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni.

Minden szófajt használ, különböző mondatstruktúrákat, mondatfajtákat alkot, tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat, végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét.

– elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről. Tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat.

Ismeri és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait; ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit.

Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek. Elemi mennyiségi ismeretei vannak.

Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőtten és gyermektársaival. Egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni, késleltetni tudja szükségletei kielégítését. Feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb elvégzésében nyilvánul meg.

A hároméves kortól kötelező óvodába járás ideje alatt az óvodai nevelési folyamat célja, feladata a gyermeki személyiség harmonikus testi és szociális fejlődése.

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a fentiekben leírt fejlettségi szint.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekekkel szemben.

IV.7. A GYERMEKEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény értelmében minden gyermeknek nemre, fajra, bőrszínre, anyanyelvre, anyagi helyzetre való tekintet nélkül joga van az egyenlő bánásmódhoz. Az óvoda minden dolgozója tiszteletben tartja a gyermekek személyiségi jogait és az óvodásokat is arra neveli, hogy egymással úgy bánjanak, hogy senkit ne érjen hátrányos megkülönböztetés.

Mindezekhez szükséges intézkedések, feladatok a következők:

- egyénre szabott, differenciált fejlesztés;
- gyermekközpontú, családorientált nevelés kialakítása;
- szegregációmentesség és az egyenlő bánásmód elvének érvényesülése;
- rendszeres óvodába járás ösztönzése;
- hátrányos megkülönböztetés elkerülése.

A társadalomban tapasztalható anyagi gondok, és a családok mindennapi életének nehézségei hatással lehetnek az óvodánkba járó gyermekek életére is.

Az óvoda a hátrányok leküzdésében a következő területeken tud segítséget nyújtani a családoknak:

- a nevelők és a gyermekek személyes kapcsolatai által;
- a gyermekek szociális helyzetének alkalmankénti segítségével természetbeni támogatással;
- a szülők személyes tájékoztatása a családsegítő és gyermekjóléti szolgálatokról, szolgáltatásokról.

IV.7.1. A sajátos nevelési igényből eredő hátrányok csökkentését szolgáló speciális fejlesztő tevékenységek

Sajátos nevelési igényű gyermekek

Intézményünkben a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése a többi gyermekkel együtt, integrált formában folyik. Az intézmény Alapító okiratában meghatározottak alapján óvodánkban a fejlődés egyéb pszichikai zavarával (tanulási, figyelem, vagy magatartásszabályozási zavarral) küzdő gyermekek óvodai nevelése zajlik.

A sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésének irányelveit a 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet 1. sz. mellékleteként kiadott Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve alapján szervezzük meg.

Sajátos nevelési igényű az a gyermek, aki különleges bánásmódot igényel és aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján fejlesztésre szorul és jogosult.

Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás és a kivárás okozta feszültségeket, a váratlan zajokat. Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak. Fokozottabban igénylik a

tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet.

A kognitív, az emocionális, szociális képességek eltérő fejlődése a sikeres beilleszkedést, az iskolába lépésre való felkészülési folyamatot késleltetheti.

Az óvodai nevelés és fejlesztés során kiemelt feladat: a gyermek szakértői bizottsági véleményében foglaltakra alapozva a részképesség - zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazásával. A fejlesztés szakmai teamben, és a szülő aktív bevonásával történik.

További feladat megelőzni a teljesítménykudarcokra épülő másodlagos zavarok, inadaptív viselkedés kialakulását, és megalapozni az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készültséget.

Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulását időszakosan, az ütemezési fázis befejezését követően ellenőrizzük, és amennyiben szükséges, a fejlesztés további menetét erre alapozva határozzuk meg.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció a pszichés fejlődési zavar jellegét megállapító, komplex –gyógypedagógiai, pszichológiai és orvosi –szakértői véleményben foglaltak alapján történik.

Ezeknél a gyermekeknél még hangsúlyozottabb szerepet kap az egyéni bánásmód elve.

Célunk:

- A gyermekek fejlődéséhez alapvetően szükséges érzelmi biztonság megteremtése és megtartása.
- Optimális körülmények biztosítása a folyamatos fejlődéshez.
- Egyéni fejlődési ütem, képesség, tehetség, szociokulturális háttér figyelembevételével a hátrányos helyzetből való felzárkóztatás segítése, a tehetség kibontakoztatása.
- Ezen gyermekek hátrányainak enyhítése, az előítéletek csökkentése.

Feladatunk:

- A gyermek környezetének minél teljesebb, pontosabb megismerése.
- Kapcsolattartás a szakemberekkel (pszichológus, logopédus, gyógypedagógus).
- Fejlődésük nyomon követése.
- Fejlődési ütemük rögzítése.
- Anamnézis lap felvétele.
- Megfelelő kapcsolat kialakítása a családdal, a szülők megnyerése a megfelelő prevenció munká érdekében.

A fejlesztő tevékenység területei és tartalmi

Ebben a fejezetben csak azokra a területekre térünk ki, amelyek a sajátos nevelési igényű gyermekek számára kiegészítéseket, változtatásokat kívánnak a nevelésben és egyéni fejlesztésben egyaránt.

Egészséges életmódra nevelés

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekeknél, valamint a pszichés fejlődés zavara miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan akadályozott, a beilleszkedési, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek integrált nevelésénél további feladataink a következők:

- Prevenció és korrekció szükségességének időbeni felismerése.
- Pozitív viszony kialakításának elősegítése az orvossal, valamint a külső segítőkkel.
- Az adott csoporton belül alkalmazható egyéni fejlesztési tervek elkészítése a szakemberek segítségével.

Érzelmi nevelés és szocializáció

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek szociális beilleszkedése egyrészt a gyermek személyiségétől, másrészt és nagymértékben a befogadó környezettől, a gyermektársaktól és a pedagógustól függ.

A sajátos nevelési igényű gyerekek speciális feladatai:

- Érzelmi biztonság, szeretetteljes légkörre való igény felkeltése, valamint annak fenntartására való képesség kialakítása.
- Az életkori sajátosságoknak megfelelő szociális érzékenységre való nevelés.
- Másság elfogadtatása.
- Viselkedési zavarok korrigálása.

Munka

- Az önkiszolgálás, naposság, alkalmi munkák játékos jellegének megtartása.
- Az együttesen vállalt munka és az együtt dolgozás örömeinek tudatosítása, képességének fejlesztése.
- Az eredményes munkavégzéshez szükséges képességek fejlesztése, tulajdonságok alakítása.
- A jól végzett és eredményes munka örömeinek a tudatosítása.
- A munka megszervezéséhez szükséges képességek fokozatos kialakítása.

Tanulás

- A gyermekek érdeklődésének felkeltése, és fenntartása változatos tevékenységek kínálatával.
- Ismereteik rendszerezése, bővítése, valamint azok beépítése eddigi ismereteik rendszerébe.
- Tapasztalataik, ismereteik verbális megfogalmazására való képesség folyamatos fejlesztése a szakemberek segítségével.

Anyanyelvi nevelés

- Verbális kommunikációra való igény kialakítása.
- Beszédtanulási képességek fejlesztése mondókák és versek segítségével.
- Az aktív szókincs folyamatos bővítése.
- Egyéni fejlesztéseknél a beszéd és a mozgás koordinálásának fejlesztése.
- Részképességek fokozatos fejlesztése a szakemberekkel való konzultálás valamint az egyéni fejlesztési terv alapján.

Játék

Az óvodai nevelésben részesülő sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a játék az elsődleges tevékenységi forma. Ezt a terepet kiválóan fel lehet használni a differenciált fejlesztéshez.

Feladatainkat a következőkkel egészítjük ki:

Differenciáltan használjuk fel a szakemberek által javasolt fejlesztő játékokat, hogy az arra rászoruló gyermekek speciális fejlesztésére jótékony hatást gyakoroljanak, valamint a problémák megelőzését szolgálják.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermek fejlettségének mutatói az óvodai élet végére

- Gyermekeként változó a sérülés mértékétől befolyásolt, és függ a fejlesztés sikerétől.
- Sikerként könyvelhető el, ha a gyermek jól érzi magát a közösségben, amely befogadta őt.
- A pedagógusok, a társak és a szülők elfogadó, segítő magatartása biztonságot jelent számára, így alakul önbizalma és környezetéhez való viszony.

IV.7.2. A szociális hátrányok csökkentését segítő tevékenység

Fontosnak tartjuk a gyermekek és családjaik kiemelkedését a hátrányos helyzetből minden területen, ehhez kívánunk megfelelő motivációt nyújtani a mindennapok során.

Törekszünk arra, hogy már óvodába lépés előtt megismerjük a gyermeket. Ezt szolgálja a leendő óvónő családokkal történő beszélgetése, megismerése, az anamnézis felvétele, és a családlátogatás. Az óvónők folyamatosan törekszenek a gyermek és körülményeinek megismerésére, folyamatos figyelemmel kísérésére. Ezután tudják meghatározni az esetleges lemaradást, és azokat az akadályokat, melyek a képességeiknek kibontakoztatásának útjában állnak. Az óvónők a gyermekekkel kapcsolatos nevelési, életvezetési tanácsokkal, javaslatokkal támogatják azokat a szülőket, akik erre igényt tartanak.

Hátrányos helyzetű gyermek: aki valamilyen oknál fogva hátránnyal indul. Ez a hátrány testi, lelki és szociális téren egyaránt jelentkezhet. A hátrány okai általában a következők lehetnek:

- a család nem megfelelő működése,
- a család nem megfelelő anyagi, szociális háttere,
- a szülők iskolázottsága és kulturális beállítódása,
- egyszülős család létrejötte.

Halmozottan hátrányos helyzetű gyermek: a hátrányos helyzetű gyermekek közül halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, akinek a törvényes felügyeletet ellátó szülője- a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló törvényben szabályozott eljárásban, a jegyző előtt tett önkéntes nyilatkozata szerint- a gyermek három éves korában, legfeljebb az iskola nyolcadik évfolyamán folytatott tanulmányait fejezte be sikeresen. Halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek is, akit tartós nevelésbe vettek.

A gyermek hátrányos helyzetére utaló jelek:

- A család csekély bevétellel, alacsony jövedelemmel rendelkezik, amelynek nagy része vagy akár teljes egésze segély, nyugdíj, vagy ezekkel egy kategória alá eső bevétel, továbbá alkalmi munka után járó jövedelem.

- Szűkös lakáskörülmények, kis alapterületű lakásban több személy él együtt, így kevés az egy főre jutó alapterület.
- Egészségtelen lakhatási feltételek, vizes salétromos falak, nagy páratartalom.
- A szülők alacsony iskolai végzettsége- csak általános iskola, vagy olyan érettségít nem igénylő szakképzettség, amelynek nincs munkaerő-piaci értéke.
- Deviáns környezet szocializációs ártalmai- alkoholizmus, drogfüggőség, játékszenvedély.
- Család hiánya-állami gondoskodásba vett, illetve onnan kikerült gyermekek, egyszülős család, elvált szülők.
- Beteg vagy korlátozott képességű szülők, akik fizikailag nem képesek gyermekük megfelelő ellátására, gondozására.

7.3. Gyermekvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenységek

Veszélyeztetettség: Olyan gyermek, vagy más személy által tanúsított magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja, vagy akadályozza.

A gyermek veszélyeztetésére utaló jelek:

- Szülői felügyelet hiánya, elhanyagoló szülői magatartás
- Hajléktalanság, rossz lakhatási körülmények
- Gyermek bántalmazása fizikálisan, pszichésen
- Éhezés, nem megfelelő táplálkozás
- Indokolatlan hiányzás
- Minimális jövedelmi viszonyok

Módszereink: megfigyelés, beszélgetés, gyermekkel, szülővel, javaslattevés, tanácsadás, védőnő, orvos tapasztalatainak meghallgatása, vélemény kérése. A gyermekvédelmi szűrés eredményeiről és tapasztalatairól feljegyzések készítése. Szükség esetén a megfelelő szakemberekhez és intézményekhez irányítás a problémák megoldása, a segítség megadása céljából

Gyermekvédelmünk célja

- A gyermeki szükségletek és jogok minél maradéktalanabb érvényesülése,
- általános prevenció, a gyermekvédelmi törvény szellemiségének és előírásainak megfelelően.

Hivatásunk lényege a kisgyermekek védelme, óvása. A gyermekeknek óvodás korukban különösen nagy szükségük van biztonságra, védelemre. A korunkra és társadalmunkra jellemző életforma váltással együtt járó létbizonytalanság, vagy romló anyagi helyzet, a legalapvetőbb emberi szükséglet, a biztonság érzését szűkíti. Ebből fakadóan, a gyermekvédelmi attitűdre nevelőmunkánkban az eddigieknél nagyobb mértékben van szükség. Nevelési programunk teljes tartalma a gyermekek védelmét szolgáló szándékkal készült.

Alapelveink:

- A gyermeknevelés a család joga és kötelezettsége, ezt tiszteletben tartva erősítjük a szülők felelősségérzetét, hangsúlyozva a családi nevelés fontosságát.
- Gyermekvédelmi tevékenységünket mindig a gyermekek érdekében, jogaik szem előtt tartásával, személyiségük pozitív fejlődése érdekében- a szülő önértetének és jogainak csorbítása nélkül - fejtjük ki.
- Gyermekvédelmi munkánk során figyelünk arra, hogy a tüneteket ne tévesszük össze életkori sajátosságaikkal, mint például mozgékonyság, érzelmi labilitás, stb.
- Abban az esetben, ha a gyermek hátrányos helyzetű, úgy megfigyelésünket a családra is kiterjesztjük.
- A tapintat, a türelem, a megértés és a diszkréció mindenkor kötelező etikai szabály részünkről.

Feladataink:

- Az óvodába járó gyermekek szociális, szociokulturális családi hátterének megismerése.
- A gyermekek életének és fejlődésének folyamatos figyelése, problémáik okának felderítése, megoldások keresése, segítségadás.
- Szükség szerint környezettanulmány készítése.

- Minden nevelési év elején felmérés készítése az óvodás gyermekek családi helyzetének megismerése érdekében. Ennek szempontjai: óvodásaink összesített létszáma, ebből veszélyeztetettek száma, hátrányos helyzetűek/halmozottan hátrányos helyzetűek száma, három- vagy több gyermekes családban élők száma, fogyatékos gyermekek száma, csonka családban nevelkedők száma, szülők iskolázottsága.
- A hátrányos, halmozottan hátrányos és veszélyeztetett helyzet jelzése a gyermekvédelmi felelősnek.
- A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek differenciált fejlesztése.
- A gyermeki és szülői jogok és kötelességek megismertetése a szülőkkel az intézményben.
- A gyermekek, dajkák, szülők körében a másság elfogadásának segítése.
- A gyermekek alapvető szükségleteinek kielégítése, a gyermeki és emberi jogok érvényesítése.
- A rendszeres óvodába járás figyelemmel kísérése, a szülő figyelmének felhívása a hiányzásra, gyermekvédelmi felelős felé jelzés a hiányzás mértékéről.
- A gyermekvédelmi felelős rendszeres, célirányos továbbképzésében való részvétele, hogy felkészültek legyünk a hátrányos helyzet kezelésére.

IV.8. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztése és fejlődésének segítése

A köznevelési törvény szerint (4§ 13.) kiemelt figyelmet igénylő gyermek:

- a különleges bánásmódot igénylő gyermek:
  - sajátos nevelési igényű gyermek,
  - beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermek,
  - kiemelten tehetséges gyermek,
- b. a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek.

IV.8.1. Kiemelten tehetségígéret gyermekek fejlesztése

„Van egy téveszme, hogy a lángelmét nem lehet elnyomni, az utat tör magának. Csudát tör utat! Nincs könnyebb dolog, mint egy lángelmét elnyomni, mert az nagyon érzékeny. Azt úgy el lehet fűjni és taposni, mintha ott se lett volna!”
Szent-Györgyi Albert

IV.8.1.1. Az óvodai tehetségsegítés értelmezése

Az óvodai tehetséggondozás során saját értelmezésünk szerint (neves szakemberekre hivatkozva és építve) tehetségszírákról beszélhetünk a 3-7 éves korosztály tekintetében, tehetségről semmiképp, csak a majdani kibontakozó kiemelkedő képességre utaló jelekről és ezek csíráiról beszélünk, ezeket keressük. "...az óvodáskor igazán 'csak' alapozó korszaknak tekinthető: mindenek előtt a megfelelő érzelmi fejlődést kell biztosítani azzal, hogy 'törődünk' a gyerekekkel az óvodában is, s engedjük őket játszani" - tanácsolja dr. Balogh László.

Azt valljuk, hogy nem minden ember tehetséges, de minden ember értékes és vannak képességterületek, amiben eredményesebb, sikeresebb. Ez azonban nem feltétlen jelenti azt, hogy minden ember esetében eléri ez a "tehetséges" jelző mértékét. Nem gondoljuk, hogy mindenki tehetséges, hisz az ennél jóval ritkább! (dr. Gyarmati Éva)

Renzulli és Czeizel jól ismert tehetség- modelljeit követve: a tehetség összetevőiként fogjuk fel, a (általános és speciális) képességeknek az átlagon felüli voltát, a kimagasló motiváció és akarat keresztmetszetét és erre ható külső tényezőket is nagyon fontosnak tartjuk Czeizel elmélete alapján: a család, az iskolai közösség, a társadalom és kortársak hatását + a sors faktor figyelembevételét.

Szem előtt tartjuk a bibliai antropológia alapján azonban azt is, hogy az ember hármas egység, szellem-lélek-test, így több szakember megegyező véleményét osztjuk abban is, hogy a tehetség nem csupán az intellektus, hanem inkább a szív-szellem velejárója.

Fontos szempont még a hármas felosztása a tehetség forrásának:

- vannak velünk született kimagasló képességek,
- vannak tanult, szerzett kimagasló képességek,
- vannak természetfeletti adományként kapott képességek. –mondja dr. Ruff Tibor filozófus-teológus.

A különböző tehetségfajták más-más időszakban mutatkoznak meg a személyiségfejlődés során, így az átlagosnál kiemelkedőbb művészeti, sport, és matematikai képességek, hajlamok már az óvodáskorban megmutatkozhatnak, és ezek programszerű fejlesztése fontos, már ott elkezdődhet.

Ezért nagy körültekintést igényel ez a terület is, hisz nem jó, ha túl korán, de az sem jó, ha túlkésőn kezdünk el a kimagasló képességekkel törődni, és elmulasztjuk a szenzitív időszakot. Ezért a fentiek alapján igyekszünk arany középuton haladva, keresni és támogatni, az óvodai tehetségcsírákat, de nem kívánjuk azt; sem beskatulyázni, sem túlterhelni vagy túl értékelni óvodáskorában, hanem az elsődleges feladatunk a támogatás, segítség, sokféle tevékenységgel, területtel való "megkínálás".

Ezeken túlmenően óvodai programunk egészét, minden területét, és a mindennapokat is áthatja a fentiek tükrében a tehetségsegítés iránti elkötelezettségünk és a differenciált és egyéni bánásmód, egyénre szabott fejlesztés érvényesülése.

IV.8.1.2. Az óvodai tehetségsegítésünk célja:

- Az óvodáskorban megnyilvánuló és "felfedezett" kimagasló képességcsírák feltárása és kibontakozásának elősegítése a leghatékonyabbnak tűnő pedagógiai módszerek és eszközök segítségével.
- Komplex személyiség fejlesztés (önismeret, alkalmazkodás, moralitás, viselkedéskultúra, kudarc és sikertűrés, reális önértékelés, mások méltányolni tudása, stb.) Általános és speciális képességeik, valamint kreativitásuk, motivációjuk, akaratuk és személyiségük fejlesztése minden lehetséges eszközzel.
- A tehetség jeleit mutató óvodások erős oldalának támogatása és tehetséggel összefüggő, gyenge oldalainak kiegyenlítése.
- Tér, idő, eszköz és lehetőség biztosítása a gyermekek képességeinek kibontakoztatása számára, saját óvodai csoportjukban és tehetségműhely keretében.
- Iskolába készüléskor a leendő tanítókkal való kapcsolatfelvétel a minél gördülékenyebb átmenet és további sikeres fejlesztés elősegítése érdekében.
- Igény, illetve szükség esetén a szülők tanácsadással való segítése.
- Adott esetben a Debreceni Tehetségközpont szakembereinek segítségül hívása (pszichológus, logopédus, tesztek és mérések).

IV.8.1.3. Óvodai tehetségsegítésünk legfontosabb alapelvei:

- A kimagasló képességekkel bíró óvodás gyermek elsősorban gyermek, csak másodsorban esetleg tehetségigéret!
- Életkori sajátosságok messzemenőig való figyelembevétel: játékoság, élményszerűség, érzelmi motiváltság, örömtévékenységek, pihenéshez és szabadjátékhoz való idő és hely, eszköz biztosítása. (tehetség-műhelyfoglalkozásokat csak alvás idő utánra tervezünk)
- Az általunk megvalósított tehetségsegítő folyamatok mindig nyitott és átjárható, befogadó attitűdöt képviselnek.

IV.8.1.4. Óvodai tehetségsegítésünk legfontosabb színterei:

- Minden gyermek a saját csoportjában, egyénileg és közösségileg, mikro csoportban is fejlesztendő a nap bármely időszakában és mindenféle tevékenység során.
- Tehetségműhelyeket hozunk létre óvodai szinten, hogy ezeken a külön mikro csoportos foglalkozásokon hasonló képességgel bíró és hasonló érdeklődésű gyermekek találkozhassanak. Ezek mikrocsoportban valósulhatnak meg sikeresen (max: 6-12 fő). A műhelyek kialakítása nem mindenáron valósul meg, csupán, ha valóban plusz fejlesztési lehetőséget jelent a jelentkezők számára.
- Fontosnak tartjuk, hogy óvodapedagógus foglalkozzon a tehetségigérettel, aki napi kapcsolatban áll velük és ne külsős szakemberre bizzuk ezt.
- Tehetségfejlesztő pedagógus és fejlesztőpedagógus összehangolt munkájának lehet az eredménye, hogy a gyermek tehetséggel összefüggő képességeinek erős és gyenge oldalai is megfelelő fejlesztést kapjanak.

IV.8.1.5. Óvodai tehetségsegítésünk legfontosabb fázisai:

- Óvodai tehetségigéret azonosítása, megfigyelés és közös véleményformálás után. A gyermeki produktumok értékelése és a szülő véleménye is itt jelenik meg.
- Tehetségműhelyek bemutatkozása: írott anyagok, honlap, vagy nyílt napok alkalmával.
- Szülői értekezleten a szülőkkel való közös megegyezés a képesség és személyiségfejlesztés irányára vonatkozóan.
- Egy éves/féléves fejlesztési terv készítése egyénenként és műhelyenként, illetve minden csoportban. Ennek megjelenítése a csoportnaplókban.

- Fejlesztő munka, műhelymunka évi 26-30 órában.
- Fejlesztőmunka értékelése és konzultációk szülő-csoportvezető óvodapedagógus és fejlesztő, tehetségfejlesztő pedagógus/műhelyvezető között. Gyermek is értékeli az együtt töltött foglalkozásokat félévenként: tetszett, nem tetszett, további ötletbörze megtartása.
- Iskolai tanítók meghívása, közös foglalkozások szervezése a gyermekek jobb megismerése érdekében.

IV.8.1.6. Óvodai tehetségsegítésünk során alkalmazott módszerek és eszközök:

A megfigyelés az azonosításunk legfontosabb módszere az óvodai tehetségsegítés során. Ezt tartjuk legfontosabbnak: a szóveges értékelést és óvodapedagógusi intuíciók meglétét és feljegyzését. (nem szeretnénk az óvodai tehetségsírákat számokban vagy kódokban jelölni, mert annyira impulzív és szenzitív ez az időszak, hogy ebben a korosztályban sokkal pontosabb képet kapunk szóveges értékelésekkel, folyamatos feljegyzésekkel.) Gyakorlati tapasztalat, hogy az óvodás képes egyik napról a másikra hatalmasat változni motivációjában, illetve egyik óvodapedagógust elfogadja és mindent megtesz érte, a másik pedagógusnak egyáltalán nem nyílik meg. Közös kialakított véleményre épülhet a fejlesztési terv. (Mindkét csoportvezető óvodapedagógus és tehetségműhely-vezető óvodapedagógus közös véleménye alapján).

Gazdagító, dúsító foglalkozások

Kreativitást, egyediséget és eredetiséget, rugalmasságot, divergens gondolkodásmódot fejlesztő eszközök és módszerek kerülnek előtérbe ezeken a foglalkozásokon. Nem csak tehetségműhely keretében, hanem a délelőtti tevékenységeket is ennek szellemében szervezzük. Egyes témákat alaposabban, szerteágzóbban, dúsítva és gazdagítva járunk körbe, komplex tevékenykedtetést is érvényesítve. Ezen foglalkozások alkalmával is a **differenciálás** meghatározó módszereink egyike, a napközbeni, csoporton belül megvalósuló tehetségsegítés is elképzelhetetlen, e módszer alkalmazása nélkül. Differenciálás valósul meg a tevékenységek során a gyermekek egyéni eredményeinek, sikereinek, fejlődésének értékelésében is. Az ellenőrző és értékelő tevékenységünk kiterjed a féléves műhely tervek elkészítésére is, illetve az év végi értékelésre.

A tehetségsegítésünk során nevelő-fejlesztő munkánkat értékeljük és ellenőrizzük, a szülőt tájékoztatjuk, majd az iskolába induló tehetségigéretekről iskolai igény esetén jellemzést írunk, a tapasztalat kimagasló képességterületekről. Nyomon követő dossziében rögzítjük azokat az eredményeket és megvalósult egyéni célokat, amelyekhez az egykori óvodásunk, vagy a szülő hozzájárul.

„A tehetséggondozás nem minőségében különbözik tehát óvodai nevelőmunkánk egészétől, hanem a tehetségigéretek speciális szükségéit veszi figyelembe.”
Dr. Herskovits Mária